

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2019

Редакційна колегія:

А. М. Куліш – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
О. М. Рєзнік – кандидат юридичних наук, доцент;
Ю. В. Гаруст – доктор юридичних наук, доцент;
В. В. Пахомов – доктор юридичних наук, доцент;
М. В. Старинський – доктор юридичних наук, професор;
В. В. Сухонос – доктор юридичних наук, професор;
В. М. Завгородня – кандидат юридичних наук, доцент;
В. М. Власенко – кандидат історичних наук, доцент;
А. В. Стеблянко – аспірантка ННІ права СумДУ

*Рекомендовано до видання
рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 17 травня 2019 року)*

Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. (м. Суми, 23–24 травня 2019 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Рєзнік. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – Ч. 2. – 358 с.

До матеріалів увійшли тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів», що містять результати теоретичних досліджень та окремі питання актуальних проблем щодо реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів. Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

УДК 341-044.247(4:477)(06)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Мільченко Н. С. ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	8
Курмазенко А. А. ПРОБЛЕМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	11
Клепальська Ж. С. РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.....	15
Торяник В. О. ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ	19
Сидоренко О. В. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МИТНИХ ПОСТІВ МИТНИЦЬ ДФС УКРАЇНИ.....	24
Терехова О. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОКРУЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ	28
Андрійченко Н. С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	32
Дудченко В. В. МЕХАНІЗМ «ЄДИНОГО ВІКНА» В КОНТЕКСТІ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР.....	38
Климюк О. Ф. ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ	42
Мельник І. В. РОБОТА ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН ТА ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО ПРИЙОМУ ГРОМАДЯН КЕРІВНИЦТВОМ ХАРКІВСЬКОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ (НА МАТЕРІАЛАХ АНАЛІТИЧНОЇ ДОВІДКИ ЗА 2018 РІК).....	46
Янчевський І. Г. ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДИ СПІВРОБІТНИКІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ.....	49
Маслак О. В., Резнік О. М. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ШТРАФНИХ БАЛІВ В УКРАЇНІ	53
Рагуліна Ю. М., Куліш А. М. ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	57
Стеблянко А. В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	60
Верещака Я. В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСПЕРТА ТА СПЕЦІАЛІСТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	65
Дудченко В. В. ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ ТА США, ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	69
Степановський В. С. ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ	73
Лящевська А. В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ.....	77
Іноземцева К. О. СУДОВИЙ КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ТА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД В УКРАЇНІ.....	79
Маслак О. В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА РОЗМИВАННЮ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	83

Пазюк М. В. МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	86
Низова А. Р. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	90
Ищуква А. Е. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СНД.....	93
Білик Г. В. ПРАВОВА ОСНОВА ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМ ГРОМАДЯН ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ЇХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ.....	96
Хуторянець Ж. В. ВАЖЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ».....	100
Пляшник Т. А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	104
Михайловська Є. В. РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	107
Лушпійенко Ю. О. ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ.....	111
Пахомов В. В. ВІЙСЬКОВА ПРОКУРАТУРА: ДОСВІД США, ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНИ	116
Кордунян І. В. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	120
Малус А. І. ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	122
Логвиненко Б. О. ТРИ КРОКИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОДАЖ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ БЕЗ РЕЦЕПТА У ЗАБОРОНЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИПАДКАХ.....	126
Воронюк П. А. ПРАВОВІ ІДЕЇ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ.....	130
Курява В. В. ЄДИНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ У КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	132
Танченко М. О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ ЩОДО ВІЛЬНОГО ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МООВОЮ	137
Сітайло Ю. С. ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	140
Чайка Т. Г. ЕВОЛЮЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ТА ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ	143
Акбєрова К. А. ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛЬНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ...	146
Даценко В. В. КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ФУНКЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ	150
Кліщенко В. О. ЩОДО РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОКРУЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	152
Щербак Н. М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	156
Жерьобкіна Є. А. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	161
Турпійко В. В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАБОРОНИ РОЗМІЩЕННЯ СТАВОК НА СПОРТ	165
Мушенко В. В. ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ КАТЕГОРІЙ	169
Білецький С. А. ЩОДО ДЕЯКИХ ЮРИДИЧНИХ АСПЕКТІВ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	173

Кривошеєв К. О. ОСОБЛИВОСТІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПІДХОДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	176
Ярусевич Є. Ю. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ..	180
Мусієнко М. Ю. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕПУТАТІВ МІСЬКИХ РАД	184
Ільченко О. В. ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ	187
Васюта Д. К. ФІКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ СУМИ ГРОШОВОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	191
Косиця О. О. РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ВИКРИВАЧІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ	195

СЕКЦІЯ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Солдатенко М. Д. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЖУРНАЛІСТІВ	198
Борщ В. Ф. ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА СКЛАД ЗЛОЧИНУ ...	201
Корощенко К. Р. ПІДКУП ВИБОРЦЯ, УЧАСНИКА РЕФЕРЕНДУМУ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА	205
Бондаренко О. С. ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛІТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОРУПЦІЙНОГО ЛОБІЗМУ В УКРАЇНІ	208
Доценко А. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	212
Усенко Я. В. ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	215
Кравченко Л. Л. ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ СТ. 151-2 КК УКРАЇНИ	218
Пак Н. С. ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ НЕКОНСТИТУЦІЙНОЮ СТАТТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕСУ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ	220
Бойко А. В. ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗАПОБІГАННІ НАСИЛЬНИЦЬКІЙ ЗЛОЧИННОСТІ	223
Майборода А. О. ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ	228
Орлов О. Л. ГУМАНІЗАЦІЯ ПОКАРАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ	232
Тимошенко О. О. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КІБЕРПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	236
Кириченко В. С. ДЕРЖАВНА ЗРАДА – ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	239
Думчиков М. О. TOPICAL ISSUES OF THE CURRENT STATE OF CARDING AS THE MOST COMMON TYPE OF CYBERCRIME	242
Ковтун Д. В. ЗАСТОСУВАННЯ АМНІСТІЇ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ	244
Лебединець К. В. КАРДИНГ ЯК НОВІТНІЙ ФЕНОМЕН КІБЕР ЗЛОЧИННОСТІ	250
Новак Є. Ю. СПЕЦИФІКА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ	255

СЕКЦІЯ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

Залізняк С. І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАТРИМАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	259
Кучерява І. В. ПОРУШЕННЯ ТАКТИЧНИХ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ЖИТЛА ТА ІНШИХ ВОЛОДІНЬ.....	261
Лиховид А. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ.....	264
Низова А. Р. ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	267
Маслюк Д. О. ПРИНЦИП ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	271
Бенько А. В. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	274
Денисенко В. О. НЕДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ ОТРИМАНИХ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ.....	278
Лук'яненко М. П. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ.....	281
Бражніченко І. Є. ПОНЯТТЯ ТА ВИМОГИ ДО ОСОБИ ПЕРЕКЛАДАЧА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	284
Малій Б. А. ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	287
Гончаренко Я. Ю. ВИДАЧА ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ) ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	291
Охріменко А. М. ВТРУЧАННЯ В ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	295
Мотузна А. В. ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ СВДКІВ.....	298
Голоп'яров В. С. ЗНАЧЕННЯ ТАТУЮВАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	302
Капустіна А. А. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ЗАПАХУ (ОДОРЛОГІЯ).....	305
Шамрай Д. Р. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЛЮДИНИ ЗА ОЗНАКАМИ ЗОВНІШНОСТІ (КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОСКОПІЯ).....	308
Позняк Т. А. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СВДКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	312
Рибка І. В. ПОНЯТТЯ ДОКАЗУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	315
Скляр Б. П. РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	317
Орлов О. Л. СКАСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ІМУНІТЕТІВ ЯК УМОВА ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ.....	321
Самойлова Ю.Р. ВИЛУЧЕННЯ ТА АРЕШТ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	325
Цирулик С. С. ФІЗИЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ПІД ЧАС ПРОЦЕДУРИ ДОПИТУ.....	328
Неверова С. А. ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	331
Кузіна І. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СФЕРІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	334
Садовничий Д. А. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ «СТАРОГО» ТА «НОВОГО» КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	337
Бавикін А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ.....	342

Нестеренко Ю. О. ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ, ЯК ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ.....	344
Прокопенко К. В. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСТАВИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	347
Саєнко Е. С. ЕКСТРАДИЦІЯ ОСІБ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ	351
Гончаренко А. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ	354

СЕКЦІЯ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Мільченко Н. С.

Студентка 4 курсу ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Чайка В. В.

*д.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права ННІ права Університету державної
фіскальної служби України*

Важливим досягненням при реформуванні податкової системи стало прийняття Податкового кодексу України. Одним із основних питань реформування податкових правовідносин стало питання, пов'язане із податковими правопорушеннями та відповідальністю за їх вчинення. У Податковому кодексі України (далі за текстом – ПКУ) питанню відповідальності відведено окрему главу. Зміни, зумовлені реформуванням податкових правовідносин, з одного боку, вирішили проблеми правового застосування окремих податкових норм, що встановлювали відповідальність за податкові правопорушення. Проте залишилися проблеми щодо покарання та вдосконалення законодавства у сфері фінансової відповідальності за податкові правопорушення. Важливим є не лише з'ясування правової природи фінансової відповідальності за податкові правопорушення, а й які фінансові санкції та в якому порядку будуть застосовуватися до податкового правопорушника.

Дослідженню даної проблематики присвятили свої роботи видатні науковці, серед яких Бudyко З. М., Бакун О. В., Усенко Р.А., Коломієць Т. О. та інші. Важливий характер податкових правовідносин обумовлений тим, що податки, відповідно до їх економічної та правової сутності, є основним засобом фінансового забезпечення діяльності держави. Відсутність податкових надходжень до бюджетів різних рівнів або їх недостатнє надходження робить неминучим неефективне виконання внутрішніх та зовнішніх функцій держави, та, як наслідок, неефективне управління суспільством.

Поняття податкових правопорушень встановлено у ПКУ і ними є протиправні діяння (дія або бездіяльність) платників податків, податкових агентів та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, які призвели до невиконання або

неналежного виконання вимог, установлених ПКУ та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи ПКУ [1].

Законодавцем чітко встановлені види юридичної відповідальності за порушення законодавства з питань оподаткування, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. На думку Будько З.М., юридична відповідальність – це атрибут, ознака обов'язку на тій стадії її реалізації, коли він не виконується добровільно, навіть при бажанні зобов'язаного суб'єкта, і тому застосовується державний примус [2, с. 157].

Відповідно до глави 11 Розділу II ПКУ за порушення податкового законодавства застосовуються три види юридичної відповідальності: фінансово-правова, адміністративна та кримінальна. Фінансово-правова відповідальність у сфері оподаткування є посиленням на майнове покарання через застосування контролюючими органами фінансових санкцій у встановлених законом порядку [3, с. 78]. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних санкцій та пені. Штраф відображається у платі, яка полягає у розмірі фіксованої суми та відсотків, яка справляється з платника податку у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства (а також іншого законодавства), контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, за правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Пеня відображається у сумі коштів у вигляді відсотків, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством терміни [4].

Фінансові санкції застосовуються органами державної фіскальної служби у разі донарахування за результатом перевірки суми податку, збору, обов'язкового платежу. Таким чином, лише встановлення недоїмки за певним податком може стати підставою для застосування фінансових санкцій. Немає значення, якщо виявиться недоплата недоїмки, через що відбулося її виникнення та наявність умислу в діях відповідальних працівників підприємства. Відповідальність підприємств, що не внесли своєчасно податок до бюджету, настає і у тому випадку, якщо порушення сталося внаслідок помилкового застосування законодавства про оподаткування, через неуважність, некомпетентність або розрахункову помилку [5, с. 168].

У разі порушення норм податкового права керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій, включаючи установ банків, громадяни, в тому числі суб'єктів підприємницької діяльності можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність є засобом адміністративного впливу за допомогою адміністративно-правових норм, які містять осуд винного і його діяння та передбачають негативні наслідки для правопорушника. Особливостями заходів адміністративної відповідальності є: відсутність тяжких правових наслідків; застосування

відносно менш тяжких податкових правопорушень (провини); адміністративні санкції не спричиняють судимості, на відміну від кримінальних. Діяння, за які передбачена адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства, зазначені у статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також у деяких статтях Податкового та Митного кодексів України [6, с. 261].

Кримінальна відповідальність є одним із видів юридичної відповідальності. Вона застосовується у разі скоєння злочину, тобто порушення кримінального законодавства. Порушення податкового законодавства, за вчинення якого передбачено кримінальну відповідальність, визначено відповідними статтями Кримінального кодексу України. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері оподаткування, має певні особливості: суб'єктами є фізичні особи (платники податків або посадові особи); регулюється кримінально-правовими нормами; здійснюється тільки в судовому порядку; характеризується певними процесуальними особливостями. До них відносяться діяння, які підпадають під дію ст. 212 КК України. А саме ця стаття передбачає кримінальну відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів [7].

Отже, виходячи із вище зазначеного ми прийшли до висновку, що важливий характер податкових правовідносин обумовлений насамперед тим, що податки відповідно до їхньої економічної та соціально-політичної сутності є основним засобом фінансового забезпечення діяльності держави. Відсутність податкових надходжень до бюджетів різних рівнів, або їхнє недостатнє поступлення неминуче потягнуть за собою неефективне виконання внутрішніх та зовнішніх функцій держави та, як наслідок, — неефективне управління суспільством.

Таким чином, необхідно зазначити, що юридична відповідальність за вчинення податкових правопорушень, являє собою врегульовані нормами Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами охоронні, відносні правовідносини, які виникають між державою в особі її спеціальних органів та правопорушником, на якого покладається обов'язок зазнавати відповідні позбавлення та несприятливі наслідки за вчинене правопорушення, суворо в передбаченому процесуальному порядку. Відносини, які виникають з приводу встановлення, введення, справляння та стягнення податків і зборів, а також відносини, що виникають з приводу здійснення контролю та притягнення відповідних суб'єктів до відповідальності за вчинення податкових правопорушень, визначаються нормами податкового, адміністративного та кримінального права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення 21.03.2019).
2. Будько З. М. Законодавче забезпечення реалізації принципу своєчасності фінансової відповідальності в податковому законодавстві України. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 3. С. 156–161.
3. Бакун О. В. Податкова відповідальність громадян. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2014. № 82. С. 75–82.
4. Штрафні санкції за податкові порушення: загальні правила застосування. URL: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ010130 (дата звернення 21.03.2019).
5. Усенко Р.А. Фінансові санкції за законодавством України: монографія. Київ: Дакор, КНТ, 2014. 168 с.
6. Коломієць Т. О. Щодо питання визначення адміністративно-правового примусу. *Держава і право*. 2003. № 19. 2003. С. 258–264.
7. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001р. 2341-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14> (дата звернення 21.03.2019).

ПРОБЛЕМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Курмазенко А.А.

Студентка IV курсу ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Чайка В.В.

д.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права

Університету державної фіскальної служби України

Міжнародне подвійне оподаткування означає багаторазове оподаткування одного і того ж об'єкта оподаткування однотипними податками за один і той самий податковий період в різних країнах. Подвійне оподаткування має багато наслідків, серед яких погіршення інвестиційного клімату у деяких країнах, зменшення доходів бюджету та інші проблеми, з якими зіштовхуються платники податків. З огляду на це постає нагальна потреба визначення основних тенденцій у міжнародній практиці оподаткування та використання найкращого зарубіжного досвіду у податковій системі України.

Зазначене питання є актуальним та досліджується як у вітчизняній науковій літературі, так і в зарубіжній. Серед фахівців, які займались дослідженням питань, способів та методів уникнення подвійного оподаткування, варто відзначити Р. Дорнберга, В. Кашина, М. Кучерявенка, А. Оглей, С. Пепеляєва, І. Петраша, А. Погорлецького.

Для більш детального вивчення окресленого питання, слід звернути увагу на дві його складові: внутрішнє і зовнішнє подвійне оподаткування.

Внутрішнє подвійне оподаткування розглядається як різновид подвійного оподаткування в країнах, де один і той самий податок стягується на рівні різних адміністративно-територіальних одиниць однієї держави. Таку подвійність в оподаткуванні можна деталізувати за вертикальним принципом та за горизонтальним. У першому випадку йдеться про сплату однакового податку на місцевому й державному рівні [1, с. 368]. Наприклад, у Швеції сплачуються місцевий і державний прибутковий податок. У другому випадку оподаткування на одному адміністративному рівні здійснюється за рахунок розбіжностей у визначенні об'єкта оподаткування. Так, у США при сплаті прибуткового податку в деяких штатах вважаються доходом тільки доходи громадян, отримані в його межах; в інших – тільки доходи, отримані за межами штату; у третіх – усі види доходів.

Зовнішнє подвійне оподаткування зумовлене наявністю певної колізії між різними джерелами права. У цьому випадку національні законодавства зіштовхуються найчастіше при визначенні об'єкта оподаткування або платника, коли розглядають його як зобов'язану особу за аналогією до законодавства іншої держави [2, с. 250].

Треба погодитись з фахівцями, які для усунення подвійного оподаткування виділяють переважно два шляхи. З одного боку, погодження норм може здійснюватись на односторонніх підставах і пов'язуватись зі зміною національного податкового законодавства. З іншого боку, подолання колізій норм, що регулюють ці відносини в галузі оподаткування, може проходити на основі міжнародних угод, шляхом приведення в певну відповідність національних податкових законодавств [3, с. 2]. Прикладом реалізації цього шляху є укладення двосторонніх або багатосторонніх угод з питань уникнення подвійного оподаткування.

Угоди щодо уникнення подвійного оподаткування – це міжнародні договори з податкових питань, метою яких є виключення оподаткування того самого доходу або майна двічі у різних країнах. На даний момент такі угоди укладені більше ніж із 70 країнами. В Україні норми таких угод для резидентів інших країн діють на підставі довідки, яка підтверджує, що нерезидент є резидентом країни, з якою укладено чинний міжнародний договір [4, с. 261].

В Україні на сьогодні питання подвійного оподаткування регулюється ст. 103-108 Податкового кодексу, де зазначається, що застосування правил міжнародного договору України здійснюється шляхом звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку або шляхом повернення різниці між

сплаченою сумою податку і сумою, яку нерезиденту необхідно сплатити відповідно до міжнародного договору України [5].

Що ж стосується подвійного оподаткування в інших країнах, то, наприклад, Польща уклала угоди про уникнення подвійного оподаткування з понад 60 державами. Згідно зі зразками ОЕСР у цих угодах було прийнято принцип оподаткування прибутків підприємства тільки у країні місцезнаходження його контори, хіба що підприємство має свої відділи у країні партнера, що створює можливість стягнення там податків на прибуток.

Більшість укладених Польщею угод визначає максимальну ставку податків з дивідендів на рівні 5–15%, зниження цього податку до 5% може відбутися тоді, коли іноземний одержувач має в капіталі підприємства, яке має свій офіс у Польщі, визначену мінімальну частку (10% або 25%).

У частині укладених Польщею угод передбачається податкове звільнення відсотків “біля джерела”, що означає, що таке оподаткування відбувається у країні місцезнаходження особи. В інших угодах домінують ставки 10%. Укладені Польщею угоди про уникнення подвійного оподаткування допускають також оподаткування ліцензійних виплат [6].

Основним критерієм податкового резидентства США історично став принцип юридичного місцезнаходження.

Внутрішніми (“домашніми”) фірмами визнаються ті, що інкорпоровані у США. Іноземними корпораціями вважаються такі, що інкорпоровані поза США. Принцип юридичного місцезнаходження передбачає: якщо розташована за кордоном філія американської ТНК є не її відділенням, а окремою інкорпорованою (zareєстрованою) за законами країни, що приймає, юридичною особою, її прибутки, як правило, не будуть об’єктом оподаткування у США, доки цей прибуток не буде переказаний материнській компанії або розподілений як дивіденди акціонерам.

Тому транснаціональна корпорація США може користуватися такими податковими перевагами доти, доки вона не припинить реінвестувати свої зарубіжні доходи в розширення операцій [7].

У межах національного податкового законодавства інструментом вирішення проблеми подвійного оподаткування є так звані податковий кредит і податкова знижка [8].

Податковий кредит – це залік податків, сплачених за кордоном, в рахунок внутрішніх податкових зобов’язань. Одним з яскравих прикладів є Італія, де місцеві фірми користуються податковими кредитами на доходи з джерел, що знаходяться за межами

Італії. Тобто, це такі податки, які сплачені іноземними державами та порівнюються до податків своєї держави.

Податкова знижка – це податок сплачений в якості витрат, на які зменшується сума доходів, що підлягають оподаткуванню.

Зазначимо, що податковий кредит відрізняється від податкової знижки тим, що на величину податкового кредиту зменшується належний до плати розмір податку, а податкова знижка зменшує на суму вже сплаченого податку оподаткований прибуток.

Крім того, як було нами вказано вище, обов'язковою умовою уникнення подвійного оподаткування є міжнародні угоди, які стосуються тем взаємного узгодження юридичної інтерпретації фіскальних порушень.

На наш погляд, для підвищення ефективності впровадження міжнародних норм оподаткування в Україні доцільно чітко визначити термінологію та узгодити її в нормах міжнародного й національного законодавств, що дасть можливість виключити непорозуміння між країнами. Звичайно, важливим є факт постійного інформування уповноваженими державними органами посадових осіб Державної фіскальної служби щодо прийнятих угод про запобігання подвійному оподаткуванню між Україною та іншими державами. При цьому потрібно чітко прописувати усі умови угоди задля уникнення невідповідності її тлумачення, що, звичайно, призведе до порушення її дії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Морозов С.М. Уникнення подвійного оподаткування як засіб подолання колізій в сфері податкового регулювання. *Форум права*. 2008. № 2. С. 367– 370.
2. Максак О.І. Щодо питання про підстави усунення зовнішнього подвійного оподаткування. *Форум права*. 2009. № 2. С. 250–253.
3. Демянчук Ю.Г. Методи уникнення міжнародного подвійного оподаткування. *Часопис Національного університету “Острозька академія”. Серія “Право”*. 2011. № 1 (3). С. 1–13.
4. Крушельницька Т. А. Управління податковою системою України в умовах міжнародної економічної інтеграції: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 410 с.
5. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n2311> (дата звернення 06.03.2019).
6. Світовий досвід оподаткування: Республіка Польща // Офіційний портал Міністерства доходів і зборів України. URL: <http://minrd.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krain-svity/polsha/?Print>.

7. Світовий досвід оподаткування: США // Офіційний портал Міністерства доходів і зборів України. URL: <http://minrd.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvidrozvitk/svitovui-dosvid/usa> (дата звернення: 06.03.2019).
8. Курс налогового права: у 6 т. / Н. П. Кучерявенко. Харьков: Право, 2007. Т. 3: Учение о налоге. 600 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Клепальська Ж. С.

*Студентка IV курсу ННІ права
Університету державної фіскальної служби України*

Науковий керівник: Чайка В. В.

*д. ю. н., професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України*

Нестабільність політичних та економічних складових держави значно впливає на існування проблем в податковій сфері, що проявляються на законодавчому та практичному рівнях. Актуальність дослідження трансфертного ціноутворення, що використовується суб'єктами господарювання, полягає в наявності вагомої кількості податкових спорів щодо правильності застосування норм законодавства про контрольовані операції та принципу "витагнутої руки".

Причинами виникнення вказаних спорів визначають не лише суб'єктивні, що залежать від волі платника податків, але поряд з тим і об'єктивні: постійні зміни законодавства, маніпуляції з боку посадових осіб контролюючого органу. Саме тому встановлення основних положень щодо проблемних аспектів функціонування системи регулювання трансфертного ціноутворення на основі аналізу чинного на сьогоднішній день законодавства є важливим аспектом для визначення причин податкових спорів у даній сфері та виокремлення можливих шляхів зменшення їх кількості.

Визначення змісту трансфертного ціноутворення не знайшло відображення в нормативно-правових актах, проте наявне доктринальне тлумачення базується на положеннях законодавства про особливості регулювання вказаного явища. Так, визначає поняття як можливість суб'єкта господарювання управляти фінансовим результатом, що виникає в ході провадження контрольованих операцій та має значення для оптимізації нарахування податку на прибуток підприємств [1, с. 395]. Основне значення у межах регулювання трансфертного ціноутворення насамперед надається сумі, що була отримана як результат здійснення конкретної операції. Проте виходячи з законодавчих вимог до контрольованих операцій, можливо стверджувати, що в Україні діє інститут регулювання

трансфертного ціноутворення на основі принципу "витагнутої руки", який в своїй сукупності передбачає застосування до суб'єктів, що здійснюють маніпуляції у зв'язку із наявністю взаємозалежного стану з їх контрагентами, принципу справедливості оподаткування.

У економічному трактуванні справедливість полягає в рівнозначному співвідношенні навантажень на кожного з суб'єктів та існування однакових умов для здійснення діяльності. Саме дана теза розкриває суть регулювання трансфертного ціноутворення відповідно до податкового законодавства, яке передбачає: у разі, коли умови контрольованих операцій відрізняються від умов тотожних операцій, які виникають при провадженні діяльності між незалежними суб'єктами, то різниця в умовах, а тому і в сумах, додається як позитивне значення до податкового зобов'язання платника, що перебуває в привілейованому становищі [2].

Складність тут полягає не лише у власне процесі регулювання в межах контрольованих операцій, але й у розумінні основних нормативних вимог та приписів, які постійно піддаються зміні, породжує виникнення низки негативних явищ в даній сфері, які дестабілізують бізнес-середовище та стабільності наповнення бюджету держави. Тому спрямування дослідження на визначення складових проблеми регулювання трансфертного ціноутворення в Україні включає не лише аналіз нормативних положень, але й практики їх втілення.

Проблеми практичного втілення норм законодавства здебільшого виявляються в наявності податкових спорів, вирішення яких формує тенденції судової практики, що зазнала змін протягом функціонування інституту регулювання трансфертного ціноутворення, починаючи від його запровадження та закінчуючи умовами сьогодення. Законодавче закріплення норм вказаного інституту існує в Україні з 2013 року і починаючи з цього моменту зазнало різнопланових змін, проте постійне оновлення та модернізація законодавства не призвело до зменшення податкових спорів, а лише сприяло їх виникненню, оскільки створило можливості для нехтування нововведеннями з боку суб'єктів господарювання [3].

Аналіз судової практики дає можливість визначити основні групи справ, які спрямовані на висловлення претензій щодо порушення норм чинного законодавства у сфері трансфертного ціноутворення. Зазначені справи можемо поділити на дві окремі групи, залежно від сфери посягання:

1) формальні спори, тобто оскарження процедурних питань: строків, наявності поважних причин в суб'єкта господарювання, який не вчинив належним чином обов'язкові дії [4];

2) спори по суті - оскарження правильності розрахунку податкових зобов'язань, що включають донарахування за порушення умов контрольованих операцій [5].

Зменшення кількості заяв про порушення формальних, тобто процедурних питань щодо своєчасного та правильного справляння податку та його перерахування до бюджету залежить від встановлення оновлених вимог законодавства. Так, згідно із положеннями Податкового кодексу України щодо уточнення формальних питань сплати податку на прибуток підприємств на основі принципу «витягнутої руки», які були змінені на основі Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» від 23.11.2018 року, оновлено різні аспекти у межах регламентації контрольованих операцій.

Найбільш важливі модернізовані положення насамперед стосуються уточнення осіб, які визнаються сторонами контрольованих операцій, а тому і є носіями обов'язку дотримання рівнозначних умов при провадженні діяльності. Новелою у межах регламентації є розширення кола сторін контрольованих операцій. Тоді як раніше такими особами визначалися платник податку, контрагентом якого є пов'язана особа-нерезидент, то на сьогоднішній момент до суб'єктів також відносять комісіонерів-нерезидентів, осіб, які є нерезидентами та не сплачують податок на прибуток або тотожний йому податок на території своєї держави або не є резидентом держави, у якій зареєстрований як платник такого податку [2]. Визначення уточнення щодо пов'язаної особи-нерезидента розкриває суб'єктів, відносини з якими національних платників податку визнаються ризиковими та підлягають податковому контролю щодо дотримання принципу «витягнутої руки».

Попереднє існування порушень документального характеру, які передбачали здійснення господарських операцій без оформлення супровідної документації, або внесення до неї відомостей, що не відповідають дійсності, зумовило закріплення в новій редакції Податкового кодексу України принципу переважання сутності над формою [2]. Він полягає в пріоритетності контролю на основі фактичних дій платників податків, а не як раніше лише на основі документально оформленої інформації, що дозволить більш точно встановити дійсні умови контрольованих операцій [3]. Проте запровадження зазначеного принципу має також негативне спрямування, оскільки розширює коло контролю, а тому і втручання в господарську діяльність, та не передбачає полегшення можливості отримати фактичні дані контролюючими органами.

Також судова практика містить рішення, які визнають неправильність нарахування контролюючими органами донарахування до податкового зобов'язання платника, які часто визнавали неправомірність дій посадових осіб органу [3]. Вирішення даної

проблеми певною мірою також впливає з оновлених положень законодавства. Запровадження норм, що встановлюють нові вимоги до перевірок та визначення рентабельності контрольованих операцій напряду впливають на правильність нарахування податку та відповідність його суми наявним фактичним обставинам. Зокрема, новим є можливість переривання дії принципу «витагнутої руки» у тому випадку, коли в судовому провадженні здійснюється розгляд справи щодо оскарження дій контролюючого органу в межах питань контрольованих операцій [3]. Значення даного положення підкреслює переваги судового способу захисту прав платника та впливає з необхідності недопущення погіршення становища суб'єкта господарювання у зв'язку з його вразливим становищем.

Незважаючи на зазначені положення, що врівноважують відносини між контролюючим органом та платником податку, зміни до податкового законодавства також розширюють можливості посадових осіб Державної фіскальної служби України щодо встановлення істинних умов контрольованих операцій. Так, до таких прав законодавство відносить: проведення зустрічної звірки, надсилання запитів органам іноземних держав залежно від резиденства контрагента платника, проведення зустрічей з платником для встановлення процедури дослідження фактичного стану та результату контрольованих операцій [2]. Такими можливостями контролюючі органи користувалися до їх закріплення та законодавчого визначення, що викликало можливість оскарження дій, які не відповідали законодавству. Саме тому більш чітка нормативна регламентація є позитивною рисою та спрямована на зменшення спорів щодо неправомірності дій та рішень посадових осіб контролюючих органів.

Отже, визначивши основні положення законодавчого регулювання трансфертного ціноутворення в Україні, можливо визначити тенденції розвитку та вдосконалення спрямоване на зменшення проблемних аспектів, які втілюються в судовій практиці. Оновлення законодавства спрямоване на подолання існуючих неузгоджених аспектів, які були причинами звернення до суду за захистом порушених прав та інтересів, проте не всі норми доведені до досконалості, та й суб'єктивний фактор відіграє вагому роль. Саме тому варто розробляти законодавчі положення спрямовані на подолання проблем, що виникли як безперервний процес удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіляр О. Р. Трансфертне ціноутворення: проблеми та перспективи впровадження. *Економіка і суспільство*. 2016. С. 394-398.

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.04.2019).

3. Щодо окремих питань трансфертного ціноутворення: лист ДФС України від 28.02.2019 №6668/7/99-99-15-02-017 URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/transfertnetsinoutvorenenn/listirozyasnennya/73267> (дата звернення: 03.04.2019).

ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Торяник В. О.

Аспірантка ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Руденко Л.Д.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

У зв'язку з анексією Криму та окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей низка громадян зазнали негативних наслідків у вигляді необхідності зміни місця проживання, місця роботи тощо. Фактично, більшість з них стикнулися з неможливістю реалізації гарантованих як на міжнародному, так і на національному рівні правами та законними інтересами. Істотну частку таких осіб складають жінки. За даними Міністерства соціальної політики станом на 13.12.2018 року взято на облік 1 513 895 внутрішньо переміщених осіб, з них жінок - 1 033 580 [1]. В контексті вирішення проблем осіб, постраждалих від збройного конфлікту, додатково постають питання гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, а також свободи вираження думок та доступу до інформації. Актуальність темі додає необхідність впровадження Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (надалі – ЄС). Дослідження стандартів захисту прав жінок, не відступаючи від міжнародного принципу рівності прав чоловіків і жінок, потребує окремої уваги у зв'язку з фактичною дискримінацією законних інтересів жінок в Україні.

Метою дослідження є розробка пропозицій щодо удосконалення механізмів реалізації прав жінок, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, як складової дотримання прав, свобод та законних інтересів громадян на підставі аналізу права ЄС.

На рівні ЄС права людей, які потребують міжнародного захисту, в тому числі постраждалих від внутрішнього збройного конфлікту закріплено Директивою Ради ЄС 2004/83/ЄС від 29 квітня 2004 року про мінімальні стандарти для кваліфікації і статусу громадян третіх країн або осіб без громадянства як біженців або осіб, які потребують іншу форму міжнародного захисту. Так, в статті 15 Директиви закріплено: особа буде

кваліфікована, як така, що потребує додаткового захисту, якщо є серйозна персональна загроза життю або здоров'ю цивільної особи з причини безладного насильства в умовах міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту [2].

Основною метою Директиви є, з одного боку, забезпечення застосування державами-членами загальних критеріїв ідентифікації осіб, які справді потребують міжнародного захисту, а з іншого - надання цим особам мінімального рівня пільг у всіх державах-членах.

Право ЄС, яке має значний вплив на політику інтеграції, здебільшого спрямоване на боротьбу з дискримінацією. Проблемні питання інтеграційної політики ЄС розкриті в Директивах «Про статус довгострокових жителів» (2003/109/ЄС) і «Про право на возз'єднання сім'ї» (2003/86/ЄС). Вони містять набір мінімальних стандартів, якими потрібно керуватися як для захисту прав мігрантів, так і для покладення на них певних обов'язків. Стаття 5 (надалі – ст.) Директиви 2003/109 дозволяє вимагати від осіб дотримуватися умов інтеграції згідно з національним законодавством. Тільки на таких умовах для біженця стає доступним повний набір прав та свобод. Директива 2000/43/ЄС гарантує рівність прав та обов'язків незалежно від расового чи етнічного походження. Кожному повинні забезпечуватися рівні можливості у сферах зайнятості, освіти, соціального забезпечення, житла і доступу до товарів та послуг. Директива дозволяє позитивну дискримінацію в цілях боротьби з нерівністю. У сфері зайнятості окремо встановлені загальні рамки рівності Директивою 2000/78/ЄС. Проте у своїх звітах Європейська Комісія постійно зазначає, що все ще існують проблеми з імплементацією положень, закріплених у директивах, на національному рівні, і це створює перешкоди для успішної політики інтеграції, адже реальні важелі формування політики інтеграції залишаються в руках держав-членів, і вони не бажають їх передавати, оскільки ступінь довіри між державами-членами у сфері міграції залишається невисоким. Ст. 79 Лісабонського договору зобов'язує країни-члени виробити спільну імміграційну політику, «спрямовану на забезпечення на всіх етапах ефективного управління міграційними потоками, справедливого поводження з особами, що проживають на законних підставах у державах-членах, а також запобігання і посилення заходів по боротьбі з нелегальною імміграцією і торгівлею людьми», проте зазначені положення не було реалізовано.

Проведений аналіз вказує на те, що правом ЄС гарантовано певні невід'ємні та соціальні права біженцям, особам, що потребують додаткового захисту у випадку, коли такі особи залишають власні країни у зв'язку з військовими діями. Особливістю ситуації, яка склалася в Україні, є переміщення таких осіб всередині держави. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» особам, які були

змушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, надається статус тимчасово переміщеної особи [3]. В праві ЄС на наднаціональному рівні статус таких осіб не врегульовано.

Аналіз міжнародно-правових документів, підписаних країнами-учасницями ЄС, дозволяє виділити наступні документи, що регулюють статус осіб-жертв військового конфлікту: Женевську Конвенцію «Про захист цивільного населення під час війни», Декларацію «Про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів», Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення.

Женевською Конвенцією закріплено додаткові права для жінок; вагітних жінок; жінок, які мають дітей до 7 років та які годують груддю. Зокрема, вагітні жінки перебувають під особливим захистом і користуються особливим шануванням (ст. 16), жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь, і, зокрема, захисту від зґвалтування, примушування до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню моральність (ст. 27), вагітні жінки та матері дітей віком до семи років матимуть право скористатися перевагами настільки, наскільки й громадяни держави, на території якої вони перебувають (ст. 38), жінки, що обвинувачені в скоєнні злочину повинні утримуватись в окремих приміщеннях та за ними повинні наглядати безпосередньо жінки (ст. 76), вагітні, жінки, що годують дітей груддю повинні отримувати додаткові харчі залежно від їхніх фізіологічних потреб (ст. 89) [4]. Ці додаткові права повинен гарантувати та забезпечувати окупант, тобто Російська Федерація, у той же час Україна має залучати міжнародні організації та моніторингову місію ОБСЄ для контролю за виконанням окупантом зазначених зобов'язань.

У Декларації «Про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів» зазначено, що жінки поряд з дітьми є найбільш уразливою частиною населення. Держави, що приймають участь у військових конфліктах повинні прикладати всіх зусиль для захисту жінок і дітей від руйнівних наслідків війни. Заборонено всі форми репресій, жорсткого і нелюдського ставлення (катування, розстріли, масові арешти, колективні покарання, насильницьке вигнання з місць проживання тощо). Жінки та діти на окупованій території не повинні залишатись без їжі, медичної допомоги, житла [5].

Особливе значення для України мають Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення, оскільки це саме ті мінімальні стандарти, які має забезпечити Україна, як держава, для внутрішньо переміщених осіб з окупованої території. Зокрема,

держава повинна забезпечити захист від переміщення, надання гуманітарної допомоги, забезпечити повернення, переселення та реінтеграцію [6].

Проведений аналіз дозволяє виокремити дві категорії жінок, яким повинен забезпечуватись комплекс прав у зв'язку з військовим конфліктом. Перша категорія - жінки, які залишаються на окупованій території. Друга категорія – жінки, які набувають статус внутрішньо переміщеної особи у зв'язку з переміщенням на контрольовану Україною територію. Зобов'язанням України є забезпечення механізму реалізації прав внутрішньо переміщених жінок. Незважаючи на прийняття низки нормативно-правових актів, таких як: Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3], «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [7], Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року [8], залишаються невирішеними питання реалізації основоположних прав переміщених осіб. Системний аналіз вказаних нормативно-правових актів вказує на велику кількість декларативних норм без відповідного механізму реалізації.

Практика застосування положень Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», вказує на дискримінацію окремих прав жінок, зокрема: тимчасово переміщені особи не мають можливості голосувати на місцевих виборах; право на отримання певних соціальних виплат ускладнено додатковими процедурами. При перетині лінії розмежування цивільні особи повинні проходити через зону ведення бойових дій, що створює реальну загрозу їх життю та безпеці. Вищезазначені міжнародно-правові документи передбачають не тільки необхідність декларування, але і забезпечення і реалізацію державою цих прав.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє виділити наступні категорії жінок, яким повинен забезпечуватись комплекс прав у зв'язку з військовим конфліктом. До першої категорії відносяться жінки, що залишились на окупованій території. Права такої категорії має забезпечувати країна-агресор. Україна в свою чергу може впливати на міжнародні організації та моніторингові місії для контролю останніми над дотриманням Російською Федерацією прав цивільного населення, у тому числі і жінок як найбільш вразливої категорії. До другої категорії можна віднести тих жінок, що виїхали із зони окупації на територію України та набули статусу тимчасово переміщених осіб. Права такої категорії має забезпечувати і гарантувати Україна. Проведений аналіз вказує на необхідність внесення змін в виборче законодавство України у частині голосування на місцевих виборах тимчасово переміщеними особами, усунення адміністративних бар'єрів щодо соціальних виплат. Представляється доцільним усунути дискримінаційні обмеження, які

не відповідають міжнародному праву та національному законодавству, стають непомірним тягарем для найбільш уразливих верств населення. Виплата пенсій особам, які залишилися на непідконтрольній території, не повинна бути залежна від постановки на облік як внутрішньо переміщеної особи. Відновлення виплати пенсій повинно відбуватися від дати призупинення, а не від дати подання заяви про відновлення виплати, як це передбачено чинним законодавством.

У подальших наукових дослідженнях доцільно окремо приділити увагу забезпеченню прав жінок, чоловіки яких загинули у бойових діях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний лист від Міністерства соціальної політики від 21 грудня 2018 року № 110/0/108/18/221. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/kilkist_zhinok_ta_cholovikiv_vro.
2. Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0083>.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
4. Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Times of War. August 1949. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf.
5. Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict. December, 1974 URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.19_declaration%20protection%20women%20armed%20conflict.pdf.
6. Guiding Principles on Internal Displacement URL: <https://drc.ngo/media/1217434/guiding-principles-on-internal-displacement.pdf>.
7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
8. Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України Ввід 15 листопада 2017 року № 909-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80>.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МИТНИХ ПОСТІВ МИТНИЦЬ ДФС УКРАЇНИ

Сидоренко О. В.

*аспірант кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Одним із центральних елементів адміністративно-правового статусу митних постів ДФС України є їх повноваження, тобто права та обов'язки, які визначають адміністративно-правовий статус, виникають і реалізуються у сфері державного управління. Адміністративно-правовий статус реалізується в рамках адміністративно-правових відносин, а права та обов'язки є системоутворюючими елементами правового статусу особи. Вони являють ключ до вирішення основних юридичних проблем [1].

На думку В.К. Колпакова та О.В. Кузьменко, суб'єктивні права у сфері державного управління являють собою надану й гарантовану державою, а також закріплену в адміністративно-правових нормах міру можливої поведінки в правовідносинах, яка забезпечена кореспондуючим обов'язком учасника правовідносин, а суб'єктивні юридичні обов'язки – діалектичну протилежністю суб'єктивних прав у сфері державного управління [2].

Положення Митного кодексу України (ч. 3. ст. 332) прямо передбачає, що забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митниці (митні пости) [3]. Тобто фактично вищевказана норм визначила коло суспільних відносин в яких співробітники митних постів мають та можуть реалізовувати свої повноваження (права та обов'язки).

Узагальнюючи повноваження митних постів митниць ДФС України ми вважаємо за доцільне класифікувати їх залежно від змісту на декілька груп. В першу чергу, вважаємо необхідним виділити контрольно-регулюючі повноваження, до яких належать повноваження щодо здійснення низки контролюючих процедур, перелік яких закріплено у статті 336 Митного кодексу України, для забезпечення дотримання фізичними і юридичними особами вимог митного законодавства, зокрема перевіряти документи та відомості, які мають надаватися органам доходів і зборів при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також здійснювати огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі, багажу, громадян та вести їх облік тощо [3].

У разі виявлення митними постами митниць ДФС України порушень фізичними та юридичними особами митного законодавства вони починають реалізувати вже захисні повноваження, зокрема щодо складення протоколу про адміністративне правопорушення, затримання особи винної у його скоєнні, застосування фізичної сили, вогнепальної зброї, інших спеціальних засобів. Крім того п. 2.6.5 Положення про митний пост «Київ-західний» від 31 травня 2011 року передбачено, що до його повноважень належить також реалізація планів заходів щодо запобігання контрабанді та порушенням митних правил, заведення справ про адміністративні правопорушення [4].

При цьому необхідно наголосити на тому, що захищаючи економічні інтереси держави митні пости при здійсненні покладених на них завдань зобов'язані дотримуватися прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, так як очевидно, що низка повноважень митних постів може суттєво обмежувати та навіть порушувати їх. Зокрема, до них належать право на адміністративне затримання, застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї тощо, у зв'язку з чим підвищена увага саме до дотримання прав, свобод і законних інтересів людини не є випадковою.

Крім того як зазначають С. П. Параниця та С. М. Ветрова, співробітники митних органів при здійсненні митного контролю самостійно визначають форму й обсяг його здійснення, які мають бути достатніми для забезпечення дотримання питань законності і правопорядку з питань митного контролю, відповідати вимогам міжнародних договорів, ратифікованих Україною, а також не порушувати визначені у Конституції України, чинному законодавстві основоположних правових цінностей, прав і свобод людини: верховенство права, безпека особи, рівність людей у гідності та правах [5].

Важливість цього обов'язку у діяльності митних постів пояснюється також тим, що на сьогодні більшість скарг пов'язана з непослідовністю і непрозорістю їх діяльності, відсутністю адекватних механізмів притягнення працівників митних органів до відповідальності за їх неправомірні дії та спричинену ними шкоду, і, нарешті – надмірне тяжіння митних органів до виконання саме фіскальної, а не контролюючої та сервісної функцій. А це в свою чергу призводить до того, що співробітники митних постів витребують документи, не передбачені вичерпним переліком, який міститься у статті 53 Митного кодексу України та не завжди додержуються вимог Митного кодексу України щодо підстав витребування додаткових документів [6].

Наступною групою повноважень митних постів митниць ДФС України зважаючи на здійснення митними органами сервісної функції є сервісні повноваження. Зокрема, на офіційному сайті ДФС України зазначено, що митний пост «Стрий» уповноважений

видавати сертифікати про походження у випадках, установлених міжнародними договорами [7].

Окремо можна виділити і фіскальні повноваження митних постів, так як відповідними положеннями передбачено, що вони нараховують та стягують податки, збори й інші платежі, справляння яких відповідно до законодавства України покладено на митні органи. А О. О. Сологуб та О. О. Корогорова зазначають, що зміст фіскальних повноважень митних постів не обмежується лише нарахуванням, стягненням тощо податків і зборів. Відповідно фіскальні повноваження за науковцями передбачають також контроль за визначенням митної вартості, застосування тарифних преференцій, реалізацію механізмів відшкодування сум податків, контроль за повним, своєчасним перерахуванням митних платежів до державного бюджету [8]. Така позиція не суперечить і змісту положень про митні пости, якими закріплено їх повноваження вживати заходів для забезпечення справляння в повному обсязі податків, зборів (обов'язкових платежів) в установленому законодавством порядку.

Слід звернути увагу на те, що митні пости ДФС України мають також інформаційно-аналітичні повноваження. Положенням про митний пост «Київ – західний» Київської регіональної митниці від 31 травня 2011 року вказаний митний пост: 1) готує і надає відповідним підрозділам митниці інформацію з питань справляння податків і зборів; 2) інформує керівництво митниці про зовнішньоекономічні операції, здійснювані суб'єктами господарювання в зоні його діяльності, про порушення процедури міжнародних автомобільних перевезень; 3) збирає та надає митниці дані митної статистики зовнішньої торгівлі товарами, дані спеціальної митної статистики [4].

Роль цих повноважень митних постів не слід недооцінювати. Досвід розвинутих країн свідчить про важливість глибокого та детального аналізу статистичних даних митних правопорушень, що дає змогу виявляти тенденції, динаміку, детермінанти протиправних дій у сфері митної справи, а це допомагає удосконалювати нормативну базу в цій галузі [9].

Не слід ігнорувати і значення комунікативних повноважень митних постів, сутність яких полягає у взаємодії та комунікації останніх з органами державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронними органами, юридичними особами, громадянами України. При цьому повноваження щодо взаємодії із суб'єктами зарубіжних держав ми пропонуємо виділяти окремо. Прикладом таких повноважень можна вважати здійснення прийому представників підприємств, організацій, розгляд їх звернень тощо.

Необхідність виокремлення комунікативних повноважень митних постів обумовлена тим, що взаємодія органів доходів і зборів з державними органами, що

здійснюють контроль за переміщенням товарів через митний кордон України, органами зарубіжних держав є ключовим принципом протидії та боротьби з контрабандою, іншими проявами організованої злочинності. Зважаючи на що актуальним є не лише виокремлення зазначеної групи повноважень, але й вжиття заходів у напрямку удосконалення взаємодії митних постів з іншими суб'єктами з метою ефективної реалізації завдань щодо протидії та боротьби з контрабандою та порушенням митних правил.

Оскільки діяльність митних постів митниць ДФС України пов'язана з інформаційними технологіями доцільно виділяти матеріально-технічні повноваження, до яких ми пропонуємо відносити право на використання в процесі здійснення митного контролю технічних та спеціальних засобів, безпечних для життя й здоров'я людей, тварин і рослин та не завдають шкоди товарам і транспортним засобам.

Отже, повноваження митних постів митниць ДФС України є сукупністю їх прав та обов'язків, наданих, вказаним суб'єктам, чинним національним законодавством для забезпечення реалізації покладених на них завдань у сфері здійснення митної справи. При цьому за змістом повноваження митних постів пропонуємо класифікувати за змістом на такі групи: контроль-регулюючі; захисні; сервісні; фіскальні; комунікативні; матеріально-технічні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Матузов Н. И. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. 2-е изд. перераб. и доп. Москва. 2001. 553 с.
2. Колпаков В.К, Кузьменко. О.В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер. 2003. 544 с.
3. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.
4. Положення про митний пост «Київ – західний» Київської регіональної митниці: Наказ Київської регіональної митниці від 31.05.2011 р. № 806. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0806483-11>.
5. Параниця С.П., Ветрова С.М. Адміністративно-правове регулювання здійснення митного контролю в Україні. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблем сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1–2 (10–11). С. 95–101.
6. Системний звіт. Актуальні проблеми бізнесу у митній сфері. 2018. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/systemic_report_ii_2018/ii_2018_system_ua.pdf.

7. Територіальні органи ДФС у Львівській області. URL: <http://lv.sfs.gov.ua/okremi-storinki/mitni-punkti/133018.html>.
8. Сологуб О.О., Корогодова О.О. Фіскально-контролюючі аспекти митних органів України. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 766–769.
9. Капітанець С.В. Запобігання та протидія митним правопорушенням: аналіз закордонного досвіду. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2017. С. 55–58.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОКРУЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ

Терехова О.

*аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Створення адміністративних судів у державі є важливим кроком у напрямку гарантування її громадянам не лише формального права на оскарження рішень, дій, бездіяльності органів державного управління, але й практичної його реалізації, зважаючи на що дослідження питання становлення та розвитку окружних адміністративних судів України, які відповідно до ієрархії судової системи є найбільш наближеним до громадян, дозволить з'ясувати їх роль у вирішенні публічно-правових спорів на різних історичних етапах розвитку українських земель. Вищевказане й обумовлює актуальність вивчення зазначеного питання.

Оскільки діяльність адміністративних судів є частиною інституту адміністративної юстиції, то доцільно звернути увагу на наукові підходи до класифікації етапів розвитку адміністративної юстиції в Україні. Так, Н. Б. Писаренко першим виділяє етап, який охоплює другу половину XIX – перші сімнадцять років XX ст., коли територія українських земель перебувала у складі Австро-Угорської та Російської імперій [1]. Не вдаючись до детального аналізу особливостей адміністративної юстиції цього періоду загалом звернемо увагу виключно на органи уповноважені розглядати публічно-правові спори.

Так, на українських територіях, які входили до складу Австро-Угорської імперії почала виокремлюватися як спеціалізована адміністративна юстиція. Зокрема, в 1875 році для вирішення адміністративних спорів між державними органами і громадянами було засновано Адміністративний трибунал, який складався з першого президента, другого президента, президентів, сенаторів і радників, які призначалися імператором [2, с. 33].

Тоді як на території українських земель, які входили до складу Російської імперії після революції 1905 року пропозиція щодо реформування адміністративних судів були одними із найбільш обговорюваних, а тому вже у 1907 році у межах адміністративної реформи П.О. Столипіна було передбачено створення нових судових органів – адміністративних судів. Відповідно перед революцією 1917 року було вирішено покласти функції Вищого адміністративного суду на урядовий сенат, а в судових округах ввести посади адміністративних суддів і зобов'язати окружні суди розглядати окремі адміністративні справи. Зважаючи на викладене можемо зробити висновок, що українська історія початку ХХ ст., свідчить про очевидну необхідність створення повноцінних судових органів уповноважених державною на вирішення спорів в сфері управління [3].

Фактично на цьому за Н. Б. Писаренко завершується перший етап становлення адміністративної юстиції в Україні та починається другий, часові межі якого охоплюють період після Жовтневої революції 1917 р. і до середини 20-х років ХХ ст.

Жовтнева Революція 1917 року поставила питання про необхідність створення в Україні власної судової системи. Перші спроби перетворень у сфері судочинства прослідковуються вже після оголошення I Універсалу від 10 червня 1917 року. Зокрема, у травні 1917 року в повітах почали призначатися адміністративні суди, а при окружних судах створювалися адміністративні відділення [4, с. 276].

З приходом радянської влади та протягом перших років її правління було очевидно, що буде створено систему спеціальних органів, призначених для вирішення конфліктів у сфері управління. Але згодом пануючий тоталітарний режим фактично звів нанівець результати попередніх років у сфері формування адміністративних судів як органів, які розглядали та вирішували публічно-правові спори. Хоча окремі науковці як підтримували ідею створення таких державних структур так і заперечували доцільність їх існування. Зокрема, професор А. Єлістратов висловлював пропозицію утворити систему адміністративних судів на чолі з Верховним адміністративним судом, наділеними правом скасування незаконних актів управління. Хоча Є. Носов відстоював позицію позицію відповідно до якої «інститут адміністративної юстиції був органічно чужим радянському праву», оскільки заяви і скарги громадян «для нас тільки повідомлення адміністрації про помічений недолік» [5, с. 98].

На думку Н. Б. Писаренко третій етап становлення адміністративної юстиції пов'язаний виключно з прийняттям Адміністративного кодексу УРСР наприкінці 20-х років ХХ ст, але ним однак не передбачалося навіть право громадян на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних органів. Натомість з початком четвертого етапу (50-ті роки ХХ ст. – 1987 рік) ситуація змінилася [1].

Зокрема, як зазначає Є. В Чаку було зроблено спробу розглядати публічно-правові спори за правилами цивільного судочинства, тоді як введення інституту адміністративної юстиції відбувалося лише формально, а повноваження суддів при розгляді публічно-правових спорів були досить обмеженими. Разом з тим з прийняття Конституції СРСР та Конституції УРСР було вперше закріплено право на оскарження до суду дій службових осіб. Спеціальним актом, який гарантував дане право став і Закон УРСР «Про порядок оскарження до суду неправомірних дій службових осіб, що порушують права громадян [6, с. 804]. Саме прийняття зазначеного акту за Н. Б. Писаренко є головним здобутком п'ятого етапу становлення адміністративної юстиції в Україні (1987 – 1991 рр.).

З проголошенням Україною незалежності в 1991 році становлення окружних адміністративних судів продовжується. На нашу думку, доцільно виділяти декілька етапів, одним із них є етап з 1991 по 1996 рік, який характеризується тим, що незважаючи на закріплення необхідності створення «адміністративної юстиції» в Україні, тобто адміністративних судів різної ланки в Концепції судово-правової реформи 1992 року, цей процес затримувався через відсутність конституційних підстав його здійснення. А тому вже на наступному етапі, який розпочинається одразу після прийняття Конституції України у 1996 році було закріплено право громадян на оскарження рішень, дій, бездіяльності органів державного управління, а у 1998 році з метою забезпечення повноцінного захисту прав і свобод громадян у сфері публічно-правових відносин було схвалено нову Концепцію адміністративної реформи в Україні, яка передбачала поетапне формування Вищого адміністративного суду України, а також апеляційних та місцевих адміністративних судів [7]. Фактично зростанням кількості скарг на неправомірні дії органів державного управління та посадових осіб, якщо у 1991 році було закінчено провадженням 1043 справ, то у 1996 році їх було вже 7726, а у 2000 – 29952 [8, с. 50], що фактично обумовило необхідність вжиття заходів до реформування системи суб'єктів уповноважених їх розглядати та удосконалення законодавства, яке регламентує їх статус.

Початок наступного етапу пов'язаний з прийняттям Закону України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року, а також ухваленням Президентом України указів від 1 жовтня 2002 року та 7 листопада 2002 року, відповідно до яких система адміністративних судів в Україні передбачала функціонування адміністративних судів трьох інстанцій: місцеві адміністративні суди, які утворюються в апеляційних округах відповідно до указу Президента України; апеляційні адміністративні суди, які утворюються в апеляційних округах відповідно до указу Президента України та Вищий адміністративний суд України [9, с. 124]. У свою чергу Кодексом адміністративного судочинства України затвердженого 5 липня 2005 року було визначено юрисдикцію

адміністративних судів, зважаючи на що необхідно погодитись з Н. В. Бабяк, на думку якої саме цими двома вищевказаними нормативними актами вперше за роки незалежності України було визначено правове положення адміністративних судів у механізмі держави. При цьому науковець акцентує увагу також на тому, що остаточне закріплення свого статусу адміністративні суди отримали з прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 7 липня 2010 року [10].

Відповідно до зазначеного нормативного акту місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, визначені процесуальним законом (ч. 3 ст. 21 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»), місцеві адміністративні суди розглядають справи адміністративної юрисдикції (адміністративні справи) (ч. 4 ст. 22 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»), апеляційними судами з розгляду адміністративних справ є апеляційні адміністративні суди, які утворюються у відповідних апеляційних округах (ч. 3 ст. 26 Закону України «Про судоустрій та статус суддів») тощо [11].

Таким чином, становлення окружних адміністративних судів в Україні як суб'єктів уповноважених розглядати публічно-правові спори не можна назвати стабільним, оскільки якщо в період існування Української Народної Республіки інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності владних суб'єктів, а також суб'єктам та порядку їх розгляду приділялася суттєва увага, то за часів радянської влади їх існування було формальним. В Україні як незалежній державі становлення окружних адміністративних судів починається після прийняття Конституції України у 1996 році, але статус та повноваження окружних адміністративних судів вперше визначається Законом України «Про судоустрій України» 2002 року та Кодексом адміністративного судочинства України 2005 року.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Писаренко Н.Б. Історія розвитку адміністративної юстиції в Україні. *Державне будівництво і місцеве самоврядування*. 2002. Вип. 4. С. 104–113.
2. Глущенко С.В. Становлення законодавства про спеціалізовані судові органи у дорадянський період історії України. *Адвокат*. 2013. № 2 (149). С. 31–35.
3. Пасенюк О.М. Становлення адміністративної юстиції в Україні. *Вісник Центральної виборчої комісії*. URL: <http://www.cvk.gov.ua/visnyk/index.php?mID=13>.
4. Сташків Н.М. Становлення та розвиток судової системи Української Народної Республіки періоду Центральної Ради. *Правозастосування: теорія, методологія та практика*: зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф.: тези наук. доп. (13 квітня 2017 р.). Київ; Тернопіль: ВПЦ «Економ. Думка», 2017. С. 276–280.

5. Ониско Р.В. Історичний аналіз становлення адміністративного судочинства на території сучасної України, науковий погляд на розвиток адміністративної юстиції в історичному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 3. С. 94–99.
6. Чаку Є.В. становлення і розвиток адміністративного судочинства в Україні (від існування Київської Русі до здобуття Україною незалежності). *Форум права*. 2011. № 4. С. 801–806.
7. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810.98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98?find=1&text=%F1%F3%E4%B3%E2#w11>.
8. Педько Ю. С. Становлення адміністративної юстиції в Україні: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2003. 203 с.
9. Соколенко О.Л. Актуальні питання становлення та розвитку адміністративного судочинства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2011. Вип. 2. С. 119–127.
10. Бабяк Н.В. Адміністративні суди України: особливості становлення та функціонування в сучасних умовах. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2016. № 5 (16). С. 1–10.
11. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 31. Ст. 545.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ¹

*Андрійченко Н.С.
Аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Чинним національним законодавством на правоохоронні органи України покладено ряд завдань щодо захисту прав, свобод та інтересів особи, суспільства та держави. Особливе місце у переліку завдань правоохоронних органів належить захисту фінансово-економічних інтересів держави від існуючих внутрішніх та зовнішніх загроз, так як стабільність фінансово-економічних відносин у державі сприятливо впливає на рівень життя та добробут населення. Зважаючи на роль правоохоронних органів у державі законодавець детально регламентує їх адміністративно-правовий статус, при цьому

¹ Виконано в рамках проекту № 118U003575

правового регулювання потребують і відносини з оцінювання ефективності правоохоронних органів України.

І. Д. Ваньчук зазначає, що наразі загальноприйнятими вважаються два основних підходи до розуміння сутності правового регулювання: 1) широкий, за якого до його компонентного складу належать усі форми впливу на свідомість і поведінку суб'єктів права, тобто передбачається застосування всіх нормативних та індивідуальних юридичних засобів для упорядкування суспільних відносин; 2) вузький, за якого упорядкування суспільних відносин здійснюється за допомогою застосування виключно нормативних юридичних засобів, тобто механізму правового регулювання [1, с. 8].

Схожим є також підхід Р. Я. Демківа, що правове регулювання – це система дій та операцій, які здійснюються органами державної влади у встановлених процесуальних формах за допомогою певних методів та з використанням при цьому юридичних засобів, спрямованих на встановлення і реалізацію певних моделей суспільного розвитку [2, с. 22].

За А. Т. Комзюком, правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора [3, с. 47].

Переходячи до сутності поняття «адміністративно-правове регулювання» слід зазначити, що воно є ширшим за дефініцію «правове регулювання». Так, Р.С. Ярошевська, зазначає, що під ним розуміється цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [4, с. 202].

З вищевикладеного очевидно, що адміністративно-правове регулювання здійснюється за допомогою адміністративно-правових норм, які містяться в нормативно-правових актах, що займають різне місце в ієрархії актів національного законодавства. На сьогодні найвищу юридичну силу має Конституція України від 28 червня 1996 року, далі міжнародні акти, ратифіковані парламентом України, закони та підзаконні акти. Необхідно звернути увагу на те, що останнім також притаманна певна ієрархія на яку також слід звернути увагу.

Виходячи з існуючої ієрархії актів законодавства України пропонуємо розпочати розгляд правових засад оцінювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України з положень Конституції України від 26 червня 1998 року. Аналіз норм Основного закону України дозволяє зробити висновок, що їх важливість для відносин, які виникають, змінюються і припиняються у зв'язку з

проведенням оцінки діяльності правоохоронних органів України як загалом так і як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави полягає в тому, що конституційні норми закріплюють загальні засади здійснення такого оцінювання. Зокрема, мова йде про верховенство права в державі, про що свідчить стаття 19, згідно з якою правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законом та стаття 32, яка закріпила, що ніхто не може зазнавати втручання в особисте і сімейне життя, крім випадків визначених Конституцією України [5].

Говорячи про міжнародні договори як джерела правового регулювання діяльності щодо оцінювання отриманих правоохоронними органами результатів слід зазначити, що більшість з них не має прямого відношення до здійснення оцінювання. Але це не означає, що визначені міжнародними договорами норми не впливають на оцінювання діяльності правоохоронних органів. Так, резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року було затверджено Кодекс поведінки службовців органів правопорядку, норми якого є актуальними і для співробітників правоохоронних органів України.

До нормативних актів, що містять правові засади оцінювання належать закони, які регламентують організацію та діяльність правоохоронних органів України, а саме «Про Службу безпеки України», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Національну поліцію України». Хоча зміст викладених нормативно-правових актів свідчить про те, що лише два останні закріплюють норми, які стосуються оцінювання їх діяльності.

Так, стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію України» від 2 липня 2015 року закріплює, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, яка визначається незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [6]. Разом з тим цей законодавчий акт не вказує на мету оцінювання діяльності органів поліції, суб'єктів, які її здійснюють, критерії оцінювання виконання органами поліції своїх завдань та функцій.

На виконання цих положень 7 лютого 2018 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову № 58 «Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції» якою передбачено, що завданнями проведення оцінки є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій

зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають [7].

У свою чергу Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року (ч. 6 ст. 26) передбачив щорічне проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності НАБУ, його операційної та інституційної незалежності шляхом вибіркового аудиту кримінальних проваджень, досудове розслідування яких здійснювалося НАБУ і було завершено. При цьому таку оцінку здійснює комісія зовнішнього контролю у складі трьох членів, по кожному від глави держави, парламенту та уряду.

Слід зазначити, що відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження стандартів внутрішнього аудиту» від 4 жовтня 2011 року № 1247 внутрішній аудит охоплює: 1) аудит ефективності; 2) фінансовий аудит; 3) аудит відповідності) [8].

Оскільки Президент України призначає одну особу до складу комісії зовнішнього контролю НАБУ, то його акти також містять правові засади здійснення оцінювання діяльності бюро. Одним із них є Указ Президента України №169/2018 «Про визначення особи до складу комісії зовнішнього контролю з проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України» [9].

Не можна не звернути увагу також на Указ Президента України «Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю» від 21 жовтня 2011 року, де передбачено, що з метою розв'язання проблеми протидії організованій злочинності передбачається розробити та затвердити чіткі критерії оцінки діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю [10]. Ще одним є Указ Президента України «Про рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про Концепцію реформування Служби безпеки України» від 20 березня 2008 року, яким затверджено Концепцію реформування Служби безпеки України, де зазначено, що напрямом реформування спецслужби є визначення критеріїв оцінки результативності діяльності СБУ, в тому числі відкритих для громадськості.

У 2015 році Указом Президента України «Про стратегію сталого розвитку Україна – 2020» було визначено перелік та зміст реформ розвитку держави до 2020 року, однією із яких була реформа правоохоронної система, яка передбачає упровадження нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань [11]. При цьому положення всіх зазначених підзаконних актів Президента України залишилися поки що лише формальними.

Серед підзаконних актів як джерел правового регулювання оцінювання діяльності правоохоронних органів, які забезпечують фінансово-економічну безпеку слід виділити ті, що регламентують атестацію співробітників правоохоронних органів з метою оцінки їх професійних, особистих якостей, освітнього рівня, зокрема: Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ УРСР (постанова Кабінету Міністрів УРСР № 114 від 29.07.1991 р.); Інструкція про порядок проведення атестування поліцейських (наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1465 від 17.11.2015 р.); Інструкція про організацію виконання Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України (наказ Служби безпеки України № 422 від 14.10.2008 р.); Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури (наказ Генеральної прокуратури України № 351 від 18.12.2017 р.). Зазначена група актів закріплює засади оцінювання професіоналізму співробітників правоохоронних органів як суб'єктів захисту фінансово-економічних інтересів держави. А тому вони заслуговують на окреме місце серед адміністративно-правових засад оцінки їх діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що правові засади здійснення оцінювання все-таки мають фрагментарний характер, оскільки не всі аспекти суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються у зв'язку з проведенням оцінки діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України урегульовані на рівні законів та підзаконних актів, а деякі із них існують лише формально.

Враховуючи це А. Є. Круглова вважає необхідним прийняти Закон України «Про оцінювання ефективності діяльності державних органів» у якому визначити зміст оцінювання ефективності державних органів, правові й організаційні засади, принципи, методи, форми оцінювання, коло осіб, які оцінюють діяльність державних органів, можливість оскарження результатів такого оцінювання діяльності державних органів [12, с. 126–127]. Однак ми вважаємо, що діяльність правоохоронних органів є специфічною, а тому прийнятий закон має враховувати цю специфіку, інакше його норми закріплюватимуть суто формальні положення.

Таким чином, незважаючи на фрагментарний характер регулювання оцінювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України очевидно, що джерелами адміністративно-правового регулювання оцінювання ефективності зазначених суб'єктів є: Конституція України, міжнародні акти, закони, в першу чергу ті, які визначають правовий статус правоохоронних органів, підзаконні акти глави держави, уряду та безпосередньо правоохоронних органів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ваньчук І.Д. Поняття та сутність ознаки правового регулювання суспільних відносин: сучасний погляд / *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32. Т. 1. С. 7–10.
2. Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння / *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 19–23.
3. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
4. Ярошевська Р.С. Містобудівна діяльність, як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. 202 с.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №. 30. Ст. 141.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №. 40–41. Ст. 379.
7. Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції: постанова Кабінету Міністрів України № 58 від 07.02.2018 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-ocinki-rivnya-doviri-naselennya-do-nacionalnoyi-policiyi>.
8. Про затвердження стандартів внутрішнього аудиту: Наказ Міністерства фінансів України № 1247 від 4 жовтня 2011 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>.
9. Про визначення особи до складу комісії зовнішнього контролю з проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України: Указ Президента України № 169/2018 від 19.06.2018 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1692018-24334>.
10. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: Указ Президента України від 21.10.2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011>.
11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
12. Круглова А.Є. Сучасний стан правового регулювання оцінювання ефективності діяльності органів і установ виконання покарань. *Форум права*. 2016. № 1. С. 124–127.

МЕХАНІЗМ «ЄДИНОГО ВІКНА» В КОНТЕКСТІ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

Дудченко В.В.

аспірант ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Денисенко С.І.

к.ю.н., доцент, старший викладач кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

У сучасному світі між державами існують зв'язки різнопланових форматів (політичні, економічні, культурні та інші). Зовнішньоекономічна діяльність кожної країни спрямована на забезпечення власних національних інтересів та безпеки шляхом мирної співпраці. У цьому контексті митна політика не є виключенням. Вона направлена на запровадження безперешкодної та взаємовигідної міжнародної торгівлі. Тому приведення правил торгівлі до міжнародних стандартів та запровадження новітніх технологій на митниці є одним з пріоритетів реформування системи митних служб.

Значне збільшення торгових потоків через митницю та підвищення нормативних вимог визвало гостру необхідність у модернізації митних процедур. Діюча модель подання інформації (звітність, перевірка та контроль документації) стосовно переміщення товарів через кордон держави представляє собою дорогий у фінансовому плані та затратний у часі процес. Обмежений обмін інформацією між різними органами влади перешкоджають вільному потоку товарів, тому як неузгодженість їх дій та наявність декількох перевірок різними державними агенціями одних і тих товарів призводить до значних втрат часу та встановлення корупційних схем.

З метою розширення співробітництва між відповідними структурами, що беруть участь у транскордонному переміщенні товарів, та підвищення ефективності митних процедур було запропоновано запровадити електронну систему «єдине вікно».

Відповідно до п.19¹ частини першої статті 4 Митного кодексу України механізм «єдиного вікна» - механізм взаємодії декларантів, їх представників та інших заінтересованих осіб з органами доходів і зборів, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, який забезпечує можливість одноразового подання в електронному вигляді через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» документів та/або відомостей з метою дотримання вимог щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, передбачених цим Кодексом, іншими законами України, міжнародними

договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання цього Кодексу та інших законів України [6].

У Рекомендації Європейської Економічної Комісії ООН № 33 зазначається, що «єдине вікно» – це механізм, який дозволяє сторонам-учасникам торговельних і транспортних операцій надавати стандартизовану інформацію і документи із застосуванням єдиного пропускового каналу з метою виконання усіх регулятивних вимог щодо імпорту, експорту, транзиту.

В ЄС перші кроки щодо запровадження електронної системи для митних служб були прийняті ще у 2008 році. У жовтні 2014 році Главами митних адміністрацій країн членів ЄС та Європейською Комісією прийнято Венеціанську Декларацію, де було запропоновано підготувати план дій щодо поступового запуску системи «єдине вікно» на митниці та забезпечити правову основу для її розвитку. Саме правове підґрунтя цього проекту визиває додаткові складності. Митні органи ЄС застосовують більше 60 законодавчих актів ЄС на зовнішніх кордонах, крім того необхідно враховувати ще внутрішнє законодавство кожної країни. Все це накладає різні нормативні вимоги на імпорт, експорт та транзит товарів [4].

У 2016 році з прийняттям Митного Кодексу Європейського Союзу (Union Customs Code/UCC) реалізація «безпаперової системи» на митниці стала більш масштабною. Митний Кодекс ЄС направлений на оптимізацію та спрощення як митного законодавства, так і відповідних митних процедур. В одному з пунктів цього документу передбачене завершення переходу на повністю електронне митне середовище.

Після виконання внутрішньодержавних ратифікаційних процедур 2/3 членів СОТ (World Trade Organization) 22 лютого 2017 року набрала чинності Угода «Про спрощення процедур торгівлі», де також одним з пунктів передбачався розвиток системи «єдине вікно».

Згідно з пунктом 4 вищезазначеного документу:

4.1. члени докладають зусиль для створення або підтримки єдиного вікна, що надає торговцям можливість подавати задіяним органам або відомствам документацію та/або дані, необхідні для імпортування, експортування або транзиту товарів, через єдиний пункт пропуску. Після проведення задіяними органами або відомствами перевірки документації та/або даних, результати повідомляються заявникам через єдине вікно у встановлений строк;

4.2 у випадках, коли необхідна документація та/або дані вже були отримані через єдине вікно, задіяні органи або відомства не можуть запитувати ту ж саму документацію

та/або дані, за винятком невідкладних обставин та інших обмежених винятків, які підлягають оприлюдненню;

4.3 члени повідомляють Комітет про деталі роботи єдиного вікна.

Наразі «єдине вікно» працює у 71 країні світу, із яких тільки 18 мають систему, що об'єднує усі відповідні державні агенції, а в більшості країн (53) цей інтерфейс функціонує лише частково [3].

В Україні «єдине вікно» запрацювало з 1 серпня 2016 року відповідно до Постанови КМУ від 25 травня 2016 р. № 364 «Деякі питання реалізації принципу “єдиного вікна” під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю»[1]. Запровадження цієї системи дозволяє оптимізувати митні процедури та їх адаптувати до міжнародних стандартів.

За результатами глобального дослідження Світового банку Doing Business Україна у 2019 році суттєво покращила показники щодо пункту «міжнародна торгівля» та посіла 78 місце із 190 можливих. У 2017 році за цим показником країна займала 115 місце, у 2018 році – 119 [2]. На нашу думку, одним з факторів, що сприяв підвищенню ефективності, прийняття Закону України № 2530-VIII від 06.09.2018 “Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму “єдиного вікна” та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України”.

Якщо брати за загальним рейтингом легкості ведення бізнесу за останні роки Україна підвищила свої позиції на 9 одиниць, та перемістилась з 80 місця у 2017 році до 71місця у 2019.

Тому необхідність запровадження реформ у ДФС, а саме приведення роботи митних служб у відповідність до європейських стандартів не викликає сумнівів.

В Україні обов'язкове використання підприємствами та державними органами інформаційної системи «єдине вікно» планувалося з 01.02.2018. Проте за час роботи було виявлено ряд значних недоліків, на усунення яких потрібен час.

Законом України від 6 вересня 2018 року № 2530-VIII «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України» внесено зміни до Митного кодексу України чим створено законодавчу основу для механізму «Єдиного вікна» та функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», що оптимізує здійснення контрольних процедур при переміщенні

товарів через митний кордон України, а саме: скасовується необхідність подання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або митним брокером паперового документа, виданого одним державним органом іншому [5].

Таким чином, можна сміливо стверджувати, що на шляху до Європейської інтеграції, Україна виконує покладені на неї обов'язки щодо імплементації положень європейського законодавства, передбачені економічною частиною Угоди про асоціацію, зокрема щодо створення безпаперового митного середовища, що суттєво сприяє переміщенню товарів через митний кордон, в значній мірі зниженню корупційних ризиків та прискоренню здійснення митного контролю та оформлення товарів.

Запровадження загальних правил торгівлі сприяє спрощенню митних режимів та створенню правової основи співробітництва в цій сфері. В умовах інтеграційних процесів необхідність наближення українського митного законодавства до європейських норм стає очевидною. Україні системи «єдине вікно» при здійсненні контролю за переміщенням через митний кордон України товарів стало значним кроком у розвитку економічного співробітництва між Україною та ЄС. Приведення митних процедур до єдиних стандартів з країнами ЄС приведе до стабільних торгівельних відносин та урегульованої зовнішньоекономічної діяльності між країнами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі питання реалізації принципу “єдиного вікна” під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю: Постанова КМУ від 25 травня 2016 року № 364/ Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249107456>.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України// Doing Business URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=232ba380-67ec-4689-a90e-f67da7840f9e&title=DoingBusiness>.
3. Федотов О. П. Єдине вікно – локальне рішення. Молодий вчений. 2016. № 2. С. 217 URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/2/51.pdf>.
4. European Commission. Inception impact assessment. EU Single Window environment for customs. 04/05/2018. 7 p.
5. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України: Закон України від 6 вересня 2018 року № 2530-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР) -2018 - № 41- ст.320.

6. Митний Кодекс України: Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44 - 45, № 46-47, № 48, ст. 552.

ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Климюк О.Ф.

*к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу
Навчально-наукового інституту*

*«Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

Одним з першочергових завдань реформування правоохоронних органів і Національної поліції зокрема є запровадження дієвого демократичного контролю за їх діяльністю відповідно до стандартів Європейського Союзу, принципів законності, гуманізму, визнання людини найвищою соціальною цінністю.

В умовах демократичної трансформації суспільства, що супроводжується значними змінами його інститути (одним з яких є держава), паралельно з функцією державного контролю в управлінні як «атрибутивної функції держави», який, як наголошує Шестак О. В., є одним з інструментів свідомого досягнення поточних і перспективних цілей з побудови в Україні правової, демократичної, соціальної держави [1, с. 3], має посилюватися контрольна роль інститутів громадянського суспільства.

Попри деякі зрушення в реалізації мети реформування МВС України і створення поліції, в коригуванні його завдань та функцій, запровадження нових засад проходження служби, критеріїв оцінки правоохоронців, чіткого розмежування політичного керівництва цим правоохоронним відомством і безпосереднього виконання завдань в сфері внутрішньої політики доки не відбулося. Певною мірою залишаються нереалізованими заходи з реформування МВС України, визначені Указом Президента України та Урядом [2; 3].

Результати діяльності поліції поки що не відповідають вимогам громадянського суспільства. В 2017 році, наприклад, розкрито, проведено досудове слідство і направлено до суду, лише 17,6% кримінальних справ за умисні вбивства. Розкривається лише кожна п'ята крадіжка з квартир, кожен третій грабіж [4]. 40,2 % відсотка громадян, які потерпіли від злочинних посягань, за даними інтернет-видання «Цензор-нет», не зверталися с заявами до поліції у зв'язку з недовірою.

Слід зазначити, що відповідно до ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» оцінка рівня довіри населення до поліції є основним критерієм ефективності її діяльності.

Суттєвим фактором підвищення діяльності цієї правоохоронної структури є встановлення ефективного демократичного контролю. Нормативні засади його здійснення встановлені Конституцією України, Законами України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р., «Про національну безпеку України» від 21.06.2018р.

Проведене дослідження дає підстави дійти висновку, що законодавцем визначена система суб'єктів демократичного цивільного контролю за діяльністю поліції, яку можна класифікувати наступним чином.

До першого рівня суб'єктів цієї системи ми відносимо органи держави: Президента України, Верховну Раду України, Раду національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, суд, а також органи виконавчої влади.

До другого рівня суб'єктів – інститути громадянського суспільства (органи місцевого самоврядування, громадський контроль, засоби масової інформації, громадські об'єднання [5, ч. 1 ст. 4; 6, ст. 87].

Одним з найперших завдань Президента, на думку більшості науковців-юристів, є підтримання в державі стабільного правопорядку [7, с. 105], забезпечення умов узгодженого функціонування всіх гілок влади та їх інститутів [8]. Погоджуючись із такою думкою, хочемо зазначити, що для реалізації таких завдань необхідні конкретні стримуючі повноваження, до яких можна віднести й контрольні.

Президент України здійснює демократичний контроль за правоохоронними органами та, зокрема, Національною поліцією, безпосередньо, через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби.

Парламентський контроль здійснюється відповідно до ст. 85 Конституції України, а також шляхом парламентських слухань, депутатських запитів і депутатських звернень, контролю відповідними Комітетами Верховної Ради України, а також Уповноваженим Верховної Ради з прав людини [9, гл.гл. 37-39].

Функція цивільного контролю Уряду визначена ст.ст.113,116,117 Конституцією України, ст.ст. 1,19,20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» та ч. 2 ст. 7 Закону України «Про національну безпеку України». Втім, ст. 3 останнього Закону не зовсім чітко визначає функції цивільного контролю центральних органів виконавчої влади за сектором безпеки і поліції зокрема і, на наш погляд, має бути запропонована в новій редакції.

Так само, на наш погляд, мають бути уточнені функції місцевих органів виконавчої влади щодо цивільного контролю за поліцією, оскільки норма ч. 2 ст. 8 Закону України «Про національну безпеку України» є занадто декларативною.

Судовий контроль за діяльністю поліції здійснюється за відповідними позовами юридичних або фізичних осіб згідно ч. 1 ст. 55 Конституції України, а також ст. 9 Закону України «Про Національну безпеку».

Законодавець також визначає повноваження провідного інституту громадянського суспільства – органів місцевого самоврядування щодо здійснення контролю за діяльністю поліції.

Керівники територіальних підрозділів публікують на офіційній веб-сайтах звіти про діяльність поліції, органи рад можуть своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його з посади. Визначена процесуальна процедура відсторонення або звільнення його з посади згідно такого рішення [6, ст.86].

Громадяни України контроль за діяльністю поліції здійснюють через громадські об'єднання. Такий контроль може здійснюватися у різних формах: шляхом отримання у встановленому порядку інформації від керівників поліції про її діяльність; здійснювати дослідження з питань публічної безпеки й репрезентувати їх; проводити громадську експертизу проектів законодавчих актів, вносити свої пропозиції для розгляду цих питань; брати участь у відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності безпекового сектору, елементом якого є поліція.

Громадяни також можуть звертатись безпосередньо до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини [5, ст. 10].

Важливим суб'єктом цивільного контролю є засоби масової інформації, які висвітлюють роботу поліції, інформують населення про стан публічної безпеки, законності в діяльності цієї правоохоронної структури, стану боротьби зі злочинністю.

Втім, ми вважаємо, що законодавець обмежив участь у цивільному контролі за діяльністю поліції такого важливого інституту громадянського суспільства, як політичні партії. Ці добровільні об'єднання громадян мають сприяти формуванню і вираженню політичної волі громадян, участь у виборах та інших політичних заходах. Заборона працівникам поліції бути членами політичних партій створює умови для об'єктивного контролю представників останніх за діяльністю поліції. Політичні партії наділені правом викладати публічно і обстоювати свою позицію з питань державного і суспільного життя; брати участь в обговоренні та обґрунтуванні критичної оцінки дій і рішень органів влади і оприлюднювати її в засобах масової інформації; вносити до органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пропозиції, які обов'язкові для розгляду.

Через своїх представників, які висуваються політичними партіями і обираються до органів державної влади і місцевого самоврядування ці добровільні об'єднання можуть

брати участь у формуванні і реалізації політики держави в сфері управління внутрішніми справами, зокрема й в сфері управління органами поліції в Україні.

В цьому плані пропонуємо внести відповідне доповнення до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про національну безпеку України», передбачивши серед суб'єктів демократичного цивільного контролю також й політичні партії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання) [Текст] / В. С. Шестак. – Х. : Основа, 2003 – 208 с.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України : від 12 січня 2015 року № 5/2015 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
3. Про схвалення стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України : від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80/para%26#n6>.
4. Шульженко Ф., Невмержицький Є. Суспільство і політична еліта України: держава, розділено в собі // Юридичний вісник України. 2019. №15 (1240) 12-18 квітня 2019 року.
5. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n93>.
6. Про національну поліцію України. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
7. Тодика Ю. Н., Яворський В.Д. Президент України: конституційно-правовий статус: [монографія] / Ю. Н. Тодика, В. Д. Яворський. – Харків: «Факт», 1999 – 256 с.
8. Кузнецова О. В. Взаємодія інституту президентства з іншими гілками влади (на прикладі України, Росії та Білорусі) / О. В. Кузнецова // Гілея : науковий вісник. 2011. № 45. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_45/Gileya45/P6_doc.pdf.
9. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
10. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>

**РОБОТА ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН ТА ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО
ПРИЙОМУ ГРОМАДЯН КЕРІВНИЦТВОМ ХАРКІВСЬКОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ
(НА МАТЕРІАЛАХ АНАЛІТИЧНОЇ ДОВІДКИ ЗА 2018 РІК).**

Мельник І. В.

*Начальник відділу по забезпеченню роботи керівництва та звернень громадян
Другого апеляційного адміністративного суду*

Харківським апеляційним адміністративним судом постійно проводиться робота щодо забезпечення реалізації громадянами України права на звернення, наданого їм Конституцією України та Законом України «Про звернення громадян».

Робота зі зверненнями громадян в Харківському апеляційному адміністративному суді здійснюється на підставі Конституції України, Закону України «Про звернення громадян», Указу Президента України «Про заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян на звернення» від 19.03.1997 року, Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 року № 348, Законів України «Про статус народного депутата України», «Про статус депутатів місцевих рад» в частині розгляду депутатських звернень і запитів, Положення про організацію прийому громадян у Харківському апеляційному адміністративному суді.

Прийом громадян в суді ведеться головою суду, його заступниками, керівником апарату суду, його заступником та головними спеціалістами відділу по забезпеченню роботи керівництва та звернень громадян у встановлені дні та години прийому.

Діловодство за зверненнями в суді здійснюється в електронному вигляді шляхом формування реєстраційно-контрольних карток. Реєстрація звернень громадян здійснюється в порядку, визначеному пунктом 2 Інструкції з діловодства за зверненнями громадян. Кожному зверненню, що надійшло, привласнюється реєстраційний індекс, що складається з початкової літери прізвища заявника та порядкового номеру пропозиції, заяви чи скарги.

Після реєстрації звернення громадянина воно того ж дня передається на розгляд відповідному керівнику, який своєю резолюцією встановлює термін його розгляду та надає конкретні вказівки виконавцям щодо виконання. У разі відсутності в резолюції вказівки на термін виконання, розгляд звернення проводиться відповідно до ст. 20 Закону України «Про звернення громадян».

Терміни розгляду та вирішення звернень громадян рахуються з дня, наступного за днем, з якого починається термін, таким днем є день їх надходження та реєстрації в суді, по день направлення заявникові відповіді на його звернення.

Звернення громадян в суді розглядаються в термін не більше одного місяця з дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення та перевірки, розглядаються невідкладно, але не пізніше 15 днів з дня їх отримання. В разі неможливості надання повної, всебічної та об'єктивної відповіді, термін розгляду звернень громадян подовжується, але не більше ніж на 15 днів, що передбачено ст. 20 Закону України «Про звернення громадян».

При складанні відповідей на звернення громадян надається інформація з усіх питань, зазначених заявником, якщо вони входять до компетенції суду. Вживаються всі можливі конкретні заходи для вирішення питань, зазначених у скарзі, по суті.

У 2018 році до суду надійшло 249 звернень громадян, з них: 216 заяв, 31 скарг, 1 пропозиція, 1 депутатське звернення.

Звернення, що надійшли до Харківського апеляційного адміністративного суду у 2018 році, за категоріями:

	Надійшло всього	Розглянуто	Направлено за належністю	Повернуто заявникові	Залишено без розгляду (анонімне)
1	2	3	4	5	6
Загальна кількість звернень, пропозицій, скарг, заяв громадян, у тому числі:	249	235	2	1	11
на невідачу копій судових рішень	2	2	--	--	--
на дії судді (в тому числі етика поведінки)	3	3	--	--	--
на тривалий не розгляд справи і тяганину	1	1	--	--	--
про незгоду з судовим рішенням	1	1	--	--	--
на несвоєчасне направлення справи до суду апеляційної та касаційної інстанції	--	--	--	--	--
на несвоєчасне звернення до виконання судових рішень	--	--	--	--	--
на організацію роботи	12	12	--	--	--

суду					
з інших питань, в тому числі:	230	216	2	1	11
щодо направлення копії судового рішення	13	11	--	1	1
щодо надання інформації по справі	44	37	2	--	5
щодо повернення справи до суду першої інстанції	32	30	--	--	2
щодо ненадання відповіді на попереднє звернення	--	--	--	--	--
щодо надання виконавчого листа	11	10		--	1
щодо інших питань	130	128	--	--	2

За строками розгляду звернення були розглянуті:

- В строк до 5 днів - 5 звернень;
- В строк до 10 днів - 157 звернень;
- В строк до 15 днів - 41 звернення;
- В строк до 30 днів - 13 звернень;
- З продовженням терміну розгляду до 45 днів – жодного.

Порушень встановлених термінів розгляду заяв та скарг громадян у 2018 році не було.

На особистому прийомі керівництвом суду було прийнято 3 (трьох) осіб, яким в усній або письмовій формі надана відповідь на поставлені запитання.

Незначна кількість звернень стосовно організації роботи суду пов'язано із тим, що керівництвом Харківського апеляційного адміністративного суду здійснюються всі можливі заходи щодо оптимізації процесу реєстрації, розгляду та повернення справ.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що при зверненні до суду громадяни дуже часто не володіють знаннями щодо норм чинного законодавства, а також надходження скарг від громадян зумовлене бажанням та сподіванням, що спір вирішиться саме на їх користь. За допомогою скарг вони намагаються тиснути на суддівську владу, щоразу вказуючи та наголошуючи на, нібито, обмеження своїх прав та законних інтересів. Це виходить з нерозуміння громадянами ролі суду в процесі розгляду справ, а саме: неупередженості у відношенні до осіб, які приймають участь у розгляді справи, змагальності судового процесу, незалежності від висновків органів влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23 липня 1996 р. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР : [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року № 2790-ХІІ : [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>.
4. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 року №93 - ІV : [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15>.
5. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян на звернення» від 7 лютого 2008 року №109/2008 : [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/241/97>.
6. Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF>.

ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДИ СПІВРОБІТНИКІВ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ

Янчевський І.Г.

Голова ліквідаційної комісії

Харківського апеляційного адміністративного суду

Продовженням реформування системи державних органів України стало створення абсолютно нового державного органу в системі правосуддя - Служби судової охорони.

Основними причинами у створенні нового органу, що підпорядковується судовій владі, стала необхідність гарантування незалежності суддів та уникнення можливих проявів тиску на суд представниками двох інших гілок влади з метою отримання бажаного судового рішення, здійснення охорони приміщень суду для забезпечення схоронності всіх документів, доказів, які учасники судових розглядів надають в судових засіданнях на підтвердження своїх вимог або заперечень.

Суддя вершить правосуддя, але жоден закон не зобов'язує його стерегти матеріали судових справ, які є в його провадженні. Кожен має займатись своєю справою. Від того, на скільки будуть охоронятись суди напряму залежить можливість реалізації громадянами права на судовий захист. Служба судової охорони забезпечуватиме можливість захистити право, довести свою невинуватість, або встановити вину та покарати винних [1].

Нормативним підґрунтям утворення і подальшого функціонування Служби судової охорони стало прийняття Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» [2]. З прийняттям вище зазначеного закону були внесені зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3], якими унормовано діяльність Служби судової охорони, її статус, повноваження, порядок проходження служби, питання соціального захисту співробітників.

4 квітня 2019 року Вищою радою правосуддя було прийнято рішення затвердити Положення про Службу судової охорони [4] та у зв'язку із цим визнати таким, що втратило чинність, рішення Вищої ради правосуддя від 21 грудня 2017 року № 4237/0/15-17, яким було затверджено попереднє Положення про Службу судової охорони. Вищою радою правосуддя також було розглянуто питання про затвердження Положення про проходження служби співробітниками Служби судової охорони [5]. Зазначене Положення розроблялося з урахуванням існуючих положень, зокрема про службу в органах Національної поліції, в державній службі охорони, в інших військових формуваннях. Враховано типові питання, які регулюються вказаними положеннями [6].

Відповідно до ст. 160 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» головним завданням Служби судової охорони, є підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду, забезпечення у суді безпеки учасників судового процесу, яке нерозривно пов'язане з якісним виконанням повноважень покладених на Службу судової охорони завдань та ефективність діяльності органу в цілому.

Реалізувати поставлені перед Службою судової охорони завдання можливо лише за наявності кваліфікованих професіоналів, які повинні не лише володіти відповідними знаннями, уміннями, навичками, а й бути мотивованими, самовідданими та вихованими на патріотизмі і пріоритетному сприйнятті людини як найвищої соціальної цінності.

Згідно з ст. 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» до кандидатів на посади співробітників Служби судової охорони застосовуються вимоги,

передбачені Законом України «Про Національну поліцію» [7] для кандидатів на службу в поліції.

Відповідно до ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» до кандидатів на службу в поліції (а отже до кандидатів на службу в Службі судової охорони) ставляться наступні вимоги:

1. На службу в Службі судової охорони можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

2. Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для співробітника Служби судової охорони та кандидатів, які вступають на службу в Службу судової охорони, затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

3. Незалежно від професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я на службу в Службі судової охорони не можуть бути прийняті особи у випадках, визначених частиною другою статті 61 Закону "Про Національну поліцію" , а саме:

Не може бути співробітником Служби судової охорони:

- 1) особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною особою;
- 2) особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- 3) особа, яка має непогашену або не зняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої;
- 4) особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав;
- 5) особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 6) особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в Службу судової охорони або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;
- 7) особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в Службі судової охорони. Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в Службі судової охорони, затверджується Міністерством внутрішніх справ України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

8) особа, яка втратила громадянство України та/або має громадянство (підданство) іноземної держави, або особа без громадянства;

9) особа, яка надала завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в Службі судової охорони.

а також особи які:

1) відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги співробітника Служби судової охорони, визначених Положенням про проходження служби співробітниками Служби судової охорони;

2) особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України «Про очищення влади».

Аналізуючи відповідні норми нормативно-правових актів, автор доходить висновку, що правові акти, які регулюють питання прийняття на службу в Службу судової охорони, потребують доопрацювання декількох моментів.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для співробітника Служби судової охорони та кандидатів, які вступають на службу в Службу судової охорони, слід затвердити відомчим актом Служби судової охорони.

Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в Службі судової охорони, необхідно затверджувати відомчим актом Служби судової охорони спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

До Положення про проходження служби співробітниками Служби судової охорони в частині прийняття Присяги співробітника Служби судової охорони внести доповнення наступного змісту:

«У разі відмови особи від складення Присяги співробітника Служби судової охорони він вважається таким, що відмовився від зайняття посади співробітника Служби судової охорони, і акт про його призначення на посаду скасовується суб'єктом призначення. У такому разі застосовується відкладене право другого за результатами конкурсу кандидата на зайняття вакантної посади співробітника Служби судової охорони. Якщо конкурсною комісією такого кандидата не визначено, проводиться повторний конкурс» .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тетяна Ющенко. Судова охорона: кого й від кого треба охороняти? URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/sudova-ohorona-kogo-j-vid-kogo-treba-horonyati.htm>

2. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» від 07.06.2018 №2447-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року №1402-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
4. Положення про Службу судової охорони. URL: <http://www.vru.gov.ua/act/18007>
5. Положення про проходження служби співробітниками Служби судової охорони. URL: <http://www.vru.gov.ua/act/18008>.
6. ВРП затвердила положення про Службу судової охорони. URL: <https://legalhub.online/trudove-pravo/vrp-zatverdyla-polozhennya-pro-sluzhbu-sudovoyi-horony/>
7. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
8. Закон України «Про очищення влади» 16 вересня 2014 року №1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ШТРАФНИХ БАЛІВ В УКРАЇНІ

Маслак О. В.

*Студентка V курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Резнік О.М.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Постійні трансформаційні процеси, які відбуваються як у вітчизняному суспільстві, так і у світі в цілому, спонукають законодавців до перегляду та внесення змін до застарілих механізмів правового регулювання суспільних відносин із метою ефективного забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Не є виключенням і сфера забезпечення безпеки дорожнього руху. До того ж, експерти продовжують констатувати в Україні ледве не найгірший серед європейських країн стан безпеки дорожнього руху, а також наслідки дорожньо-транспортних пригод.

Так, чотири роки тому вітчизняним законодавцем було зроблено чергову спробу реформування механізму забезпечення безпеки дорожнього руху – Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» було введено систему штрафних балів як новий вид адміністративного стягнення.

Відповідно до ст. 27-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), штрафні бали являють собою адміністративне стягнення, яке накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені КУпАП. Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів. При цьому вирахування від загальної кількості штрафних балів громадянина, який вчинив правопорушення, відбувається лише у разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі. У разі ж якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті КУпАП. Після використання таким громадянином 150 штрафних балів, у разі вчинення ним правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, до нього буде застосовуватися адміністративне стягнення у вигляді штрафу [1].

Накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафних балів передбачено виключно за правопорушення, передбачені частинами 1 та 2 статті 122 КУпАП «Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху» [1].

Перспектива нововведення у вигляді штрафних балів пояснюється вітчизняним законодавцем на прикладі досвіду розвинутих країн світу, де така система має позитивний вплив уже протягом кількох десятиліть. Однак дослідження особливостей функціонування цих систем у зарубіжних країнах дозволяє дійти висновку про те, що українська система штрафних балів значно від них відрізняється. Для прикладу, у Франції діє 12-бальна система штрафних балів, із яких 6 балів нараховується при отриманні водійського посвідчення вперше, та 6 балів – якщо таким водієм не буде здійснено жодного порушення правил дорожнього руху протягом трьох років з моменту отримання ним водійського посвідчення. У випадку вчинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху разом із застосуванням основного виду стягнення у вигляді штрафу чи позбавлення права керування транспортним засобом здійснюється зменшення кількості штрафних балів. Якщо водій протягом шести місяців жодного разу не вчинив жодного порушення правил дорожнього руху – йому повертається 1 бал, якщо протягом трьох років – повертається від 2 до 8 балів. У випадку, коли у водія залишається мінімальна кількість балів, він має право на проходження раз на рік за власний рахунок курсу з правил дорожнього руху вартістю близько п'ятисот євро, і повернути ½ втрачених

балів. У тому разі, якщо водієм було втрачено максимальну кількість балів, його посвідчення вилучається на шестимісячний термін. В Ізраїлі діє «накопичувальна» система штрафних балів, анулювання яких здійснюється лише через два роки, а у разі отримання водієм більше 22 штрафних балів – через чотири роки. Отримані водієм 24-34 штрафні бали зобов'язують його знову пройти автокурси, по закінченню яких скласти іспит, 36 штрафних балів тягнуть за собою позбавлення прав на тримісячний термін. У Німеччині накопичення максимальної кількості штрафних балів тягне за собою вилучення водійського посвідчення на шість місяців, повернення якого можливе лише за умови проходження водієм за власний рахунок медико-психологічного огляду вартістю близько шестисот євро. Ідентичні системи можна спостерігати і в інших розвинутих країнах світу (Канада, Великобританія, Німеччина, США, Італія тощо). Тобто у зарубіжних країнах, де ця санкція спрямована на додаткове стимулювання водіїв транспортних засобів дотримання правил дорожнього руху та недопущення повторності порушень у цій сфері, систематичне порушення таких правил тягне за собою накладення більш серйозних стягнень, аніж передбачені в Україні, при цьому стягнення у вигляді штрафних балів найчастіше призначається як додаткове покарання. Вітчизняним законодавством також не передбачено перенесення штрафних балів на наступний рік, що може мати зовсім протилежний результат ніж той, на який розраховували при їх введенні: окремі водії сприймають цей факт як «стимул» до мінімізації своєї пильності на дорогах у кінці року. В Україні немає й механізмів відновлення певної кількості втрачених балів внаслідок вчинення певних дій на зразок проходження додаткових курсів із вивчення правил дорожнього руху, повторного медико-психологічного огляду тощо. Таким чином, вітчизняна система штрафних балів у порівнянні із зарубіжними моделями більше нагадує своєрідну індульгенцію, аніж реально потужний механізм попередження та боротьби з правопорушеннями.

Окрім поверхневого запозичення механізму в розвинутих країн світу, слід відзначити низку суттєвих недопрацювань та суперечностей у самому Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 року. Зокрема, обґрунтувань із приводу того, чому максимальна кількість штрафних балів, що нараховується кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, має становити саме 150 балів у жодному офіційному джерелі надано не було. Також варто підкреслити й той факт, що положення ч. 2 ст. 27 КУпАП, відповідно до яких штраф за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, може бути накладено на громадянина після використання ним

балів, передбачених статтею 27-1 КУпАП суперечать санкції ст. 122 КУпАП, у якій передбачено накладення штрафу та 50 штрафних балів як альтернативні адміністративні стягнення [1; 2].

Ключовою ж проблемою вітчизняної системи штрафних балів видається те, що задля ефективного функціонування системи штрафних балів має бути створено відповідну систему автоматичної фіксації правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Так, хоча *de jure* положення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» набули чинності ще в 2015 році, на сьогодні говорити про існування *de facto* автоматичної фіксації порушень Правил дорожнього руху не можна. Хоча 4 липня 2016 року в Україні відбувся запуск пілотного проекту автоматичної фотовідеофіксації порушень Правил дорожнього руху. Тільки за перші 8 годин тестового функціонування трьох апаратних комплексів, розміщених у м. Києві та Одеській області, в автоматичному режимі було зафіксовано 6 тисяч порушень Правил дорожнього руху (переважно перевищенням обмежень швидкості руху транспортних засобів) [3], проте початок повноцінного функціонування цієї системи на всій території країни вкотре було відкладено «напотім», що пояснюється відсутністю законодавчої бази, якою б закріплювалися технічні вимоги до спеціальних технічних засобів з функціями фотозйомки та відеозапису. Проект національного стандарту ДСТУ щодо приладів контролю за дотриманням правил дорожнього руху з функціями фото- і відео фіксування, який містить чіткі технічні та експлуатаційні вимоги до технічних засобів фіксації в автоматичному режимі порушень Правил дорожнього руху, розроблено, його текст можна знайти на просторах мережі Інтернет, однак дата прийняття цього проекту хоча б до розгляду є невідомою.

Отже, необхідність реформування системи штрафних балів в Україні не викликає сумніву.

Для того, щоб ця ідея була реалізована та стала етапом розвитку вітчизняної системи адміністративних стягнень, механізм цього виду адміністративного стягнення має бути приведений у відповідність до зарубіжних практик на законодавчому рівні.

Крім того, потребує вирішення низка питань, зокрема, щодо затвердження національного стандарту ДСТУ щодо приладів контролю за дотриманням правил дорожнього руху з функціями фото- і відео фіксування; розробки механізму фінансового забезпечення тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української РСР від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : Закон України від 14 червня 2015 р. № 596-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 39. – Ст. 372.
3. За 8 годин автоматичні камери зафіксували 6 тис. порушень ПДР : [Електронний ресурс]. Оф. сайт Національної поліції України. – Режим доступу : <http://www.npu.gov.ua>.

ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ²

Рагуліна Ю. М.

*Студентка V курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Куліш А. М.

*д.ю.н., професор, заслужений юрист України,
директор ННІ права
Сумського державного університету*

Державний фінансовий контроль – це важливий інструмент підвищення ефективності управління державою та її фінансовими ресурсами, що становить собою систему здійснюваних органами публічної влади контрольних заходів, спрямованих на моніторинг і забезпечення дотримання узаконених інтересів держави у фінансовій сфері [1, с. 2].

Кожна держава має певні особливості здійснення державного фінансового контролю, однак, спільними є основоположні норми, що закріплені Розділом 4 Договору «Про утворення Європейського Союзу» та Лімською декларацією про керівні принципи фінансового контролю. Зокрема, саме Лімською декларацією визначені загальні принципи діяльності органів державного фінансового контролю:

- інституційна незалежність;
- фінансова незалежність;
- персональна незалежність аудиторів-контролерів;
- власна відповідальність за програму перевірок;
- достатній обсяг повноважень на отримання інформації;

² Виконано в рамках проекту № 118U003575

- право на вжиття заходів.

Завданням зазначених принципів є встановити гарантії забезпечення ефективного державного фінансового контролю, як для розуміння реального стану фінансових справ країни, так і для перевірок органів та установ, що реалізують державні функції [2, с. 32].

Серед механізмів реалізації фінансового контролю можна виділити:

- Аудиторський суд, який є Вищим органом фінансового контролю Іспанії, Італії, Бельгії, Португалії, Люксембургу та Греції;
- Колегіальний орган без судових функцій в Німеччині та Нідерландах;
- Контролююче управління без судових функцій під керівництвом Генерального контролера у Фінляндії та Швеції [3, с. 181].

Загальними функціями органів державного фінансового контролю у європейських країнах є: контроль дохідних джерел бюджету; контроль бюджетних видатків; контроль ефективності та законності використання податкових пільг; аналіз нормативно-правових актів, що розробляються та затверджуються, щодо їх відповідності бюджетному законодавству [4, с. 275].

У Франції вищим органом державного фінансового контролю є Рахункова палата, керівництво якої входять прем'єр-президент, генеральний прокурор та генеральний прем'єр-адвокат. У професійному штаті відомства сім палатних президентів за галузевими напрямками та 200 магістратів [5; с. 81]. Рахункова палата перевіряє належне виконання кредитів, фондів і цінностей, управління якими доручено державним службам і іншим офіційним юридичним особам, здійснює контроль за різними установами в сфері соціального забезпечення, рахунками державних підприємств і їх філіалами, а також, в деяких випадках, за приватними юридичними особами, що користуються фінансовою допомогою держави [6].

У Румунії парламентський контроль здійснюється Рахунковою палатою, що є незалежним органом, підпорядкованим і підзвітним тільки парламенту, а урядовий – Міністерством фінансів, яке у своїй структурі має Генеральну дирекцію фіскального контролю та генеральні управління державних фінансів у кожному повіті, які також мають дирекції фіскального контролю. Відомчий фінансовий контроль у свою чергу здійснюється управліннями контролю і внутрішнього аудиту в складі галузевих міністерств [5, с. 81].

У Швеції головним відомством у справах державного фінансового контролю є Державне ревізійне управління (Національне бюро аудиту). Метою його діяльності є досягнення високоякісного управління фінансовою діяльністю, що реалізується шляхом проведенням щорічних ревізій фінансово-господарської діяльності національних установ і

підприємств та ревізій ефективності державних закупівель [5, с. 82]. У складі Управління діє чотири відділи:

- відділ фінансового контролю, що здійснює щорічний аналіз фінансової діяльності урядових відомств, комунальних підприємств та служб, фондів та певних урядових організацій;
- відділ аналізу господарської діяльності, який перевіряє ефективність діяльності державних відомств, підприємств та фондів, а також надає допомогу щодо звітності про виконання фінансових планів;
- відділ фінансового менеджменту та обліку, який розробляє і визначає нормативи бухгалтерського обліку та контролю для державних відомств, а також допомагає їм у розробці систем фінансового обліку, проводить навчання та надає консультації;
- операційний відділ, що виконує адміністративні та супровідні функції [6].

Головним органом фінансового аудиту в Литві є Національне управління аудиту, яке контролює законність і ефективність управління та використання державної власності, а також виконання державного бюджету та стимулює позитивний і ефективний вплив публічного аудиту на управління та контроль за державними фінансами. Національне управління аудиту щороку готує та надає парламенту звіти щодо виконання державного бюджету, державного боргу та запозичень, а також щодо державної власності [7; с. 30].

Ревізійною установою Італії є Рахункова палата, яка дає попередню експертну оцінку законам і основним урядовим нормативним актам, в тому числі і не фінансовим проектам, перевіряє як контролюється державний бюджет. Вона здійснює загальний нагляд за правильністю й безперервністю збирання доходів, перевіряє ефективність, результативність та економічність діяльності відомств [6].

Таким чином, у європейських країнах існує розгалужена система інститутів та органів, що здійснюють державний фінансовий контроль за бюджетними коштами. Однак, головною ланкою такого контролю є орган, що представляє законодавчу владу. Дослідження європейського досвіду механізмів фінансового контролю дозволить реалізувати реформацію існуючої системи в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Романченко Ю. О. Стан та перспективи розвитку державного фінансового контролю у світлі євро інтеграційних змін. Wydawnictwo Akademii Polonijnej w Czestochowie Educator. 2016. С. 1-10.
2. Піхоцький В. Зарубіжний досвід організації державного фінансового контролю та можливість його використання в Україні. Фінансовий сектор. 2016. № 1. С. 31-34.

3. Вальчук К. М. Механізм фінансового контролю Євросоюзу. Наше право. 2016. №1. С. 180-184.
4. Шафранська Л. Т. Організація систем контролю в державному секторі економіки: зарубіжний досвід. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 30 червня 2017 р. Тернопіль, 2017. С. 274-277.
5. Побережець О. В., Денисюк О. В. Міжнародний досвід організації фінансового контролю. Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 5-9 грудня 2016 р. Одеса, 2016. С. 81-83.
6. Органи фінансового контролю в зарубіжних країнах. Студопедія : веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_38196_spetsialni-organi-finansovogo-kontrolyu-v-ssha-velikobritanii-frantsii-nimechchini.html.
7. Контроль за державними фінансами : методичний посібник / Я. Ковальчук та ін. Київ: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. С. 33.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ³

Стеблянка А. В.

*Аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

В основі правових засад взаємодії правоохоронних органів та фінансових установ щодо протидії легалізації злочинних доходів знаходиться нормативно-правовий акт. Загальноприйнятим є поділ останніх за юридичною силою на закони та підзаконні акти. Однак у нашому випадку розглянемо безпосередньо закони, які поділяються на конституційні закони, кодекси та поточні закони [1, с. 512].

П. Рабінович визначає закон як нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної влади або самого народу, який регулює найбільш важливі суспільні відносини та виражає волю й інтереси більшості населення, має вищу юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів [2, с. 125]. Тобто основними ознаками, що відрізняють закон від інших нормативно-правових актів, є: 1) прийняття його вищим представницьким органом державної влади, тобто Верховною Радою

³ Виконано в рамках проекту № 118U003575

України, яка є єдиним органом законодавчої влади, що свідчить про те, що жоден інший орган державної влади не має повноважень на прийняття законів; 2) регулювання найбільш важливих суспільних відносин, коло яких окреслено у ст. 92 Конституції України; 3) вища юридична сила означає, що підзаконні нормативно-правові акти повинні прийматися на основі законів, а їх зміст не повинен суперечити останнім.

Виходячи з вищенаведеної класифікації законів, пропонуємо розпочати розгляд з Основного закону держави – Конституції України від 28 червня 1996 року. Зауважимо, що зазначений акт законодавства прямо не передбачає норми щодо такої взаємодії, однак певні конституційні положення покладені в основу адміністративно-правового регулювання в означеній сфері.

Так, взаємодія між вказаними суб'єктами зумовлена потребою забезпечення фінансово-економічної безпеки держави у зв'язку з частими випадками легалізації злочинних доходів, а також порушенням законодавства про протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Ст. 17 Конституції України [3] встановлює, що забезпечення економічної безпеки України є однією з найважливіших функцій держави, а забезпечення державної безпеки покладається на правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Крім ст. 17 Конституції України, в аспекті дослідження даного питання особливий інтерес становлять також ті норми вказаного нормативно-правового акту, які визначають основоположні принципи діяльності правоохоронних органів, до яких, зокрема, належать принципи верховенства права (ст. 8), державної мови (ст. 10), міжнародного співробітництва (ст. 18), законності (ст. 19), гарантування прав і свобод людини і громадянина (ст. 22) тощо, а також загальні засади діяльності прокуратури як правоохоронного органу (ст. 131¹) [3].

З приводу вищенаведених принципів, на підставі аналізу саме тих законів України, суб'єкти яких уповноважені взаємодіяти з фінансовими установами щодо протидії легалізації злочинних доходів, зазначимо наступне. Наприклад, принцип верховенства права чітко передбачений у законодавстві, що визначає правові засади діяльності таких правоохоронних органів як Національна поліція, прокуратура, Національне антикорупційне бюро України. Обов'язкове володіння державною мовою встановлено для прокурорів, директора Національного антикорупційного бюро України. Однією із засад діяльності Служби безпеки України, Національної поліції, прокуратури, Національного антикорупційного бюро України є принцип законності. Діяльність Служби безпеки України, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України здійснюється на основі принципу дотримання прав і свобод людини. На принципі

міжнародного співробітництва базується діяльність таких правоохоронних органів як Національна поліція, прокуратура, Національне антикорупційне бюро України тощо.

Поряд з цим, положеннями Основного закону України окреслено питання щодо призначення та звільнення окремих уповноважених осіб правоохоронних органів, а саме Голови Служби безпеки України (п. 12¹ ст. 85, п. 14 ст. 106), Генерального прокурора (п. 25 ст. 85, п. 11 ст. 106), а також щодо затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України (п. 22 ст. 85). Також Конституція України містить норми, які регулюють діяльність Національного банку України, який є фінансовою установою. Так, п. 18 ст. 85 передбачає порядок призначення та звільнення з посади Голови вказаного банку, а ст. 99 вказує на основну функцію центрального банку держави [3].

Після Конституції України виділимо кодекси як особливий вид закону, положення яких регулюють однорідну сферу суспільних відносин. Традиційно в правовій доктрині вони поділяються на матеріальні та процесуальні. Так, у рамках розгляду даного питання до таких кодексів можна віднести:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [4] від 7 грудня 1984 року закріплює перелік адміністративних правопорушень (проступків) у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та відповідальність за них (ст. ст. 166⁹, 166¹¹, 188³⁴). Також у ст. 255 цього Кодексу визначено перелік осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за вищевказаними статтями, до яких, зокрема, належать уповноважені на те посадові особи суб'єктів державного фінансового моніторингу.

2. Кодекс адміністративного судочинства України [5] від 6 липня 2005 року, у якому встановлена заборона забезпечення позову шляхом зупинення рішень Національного банку України, його актів, а також встановлення для Національного банку України заборони або обов'язку вчиняти певні дії (ст. 151). Тобто вказаним положенням встановлено інститут забезпечення адміністративного позову, що тим самим гарантує виконання постанов адміністративного суду, зокрема щодо справ, пов'язаних з легалізацією злочинних доходів. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них регулюється ст. 284 зазначеного Кодексу.

3. Кримінальний кодекс України [6] від 5 квітня 2011 року, де визначено перелік суспільно небезпечних діянь, які є злочинами у певній сфері, а також відповідальність за

їх скоєння. Безпосередньо відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом й умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом встановлена ст. ст. 209, 209¹ даного Кодексу.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України [7] від 13 квітня 2012 року, який регламентує питання щодо підслідності правоохоронних органів і порядок здійснення ними досудового розслідування (розділ III). Відмітимо, що якісне досудове розслідування правоохоронними органами фактів легалізації злочинних доходів неможливе без інформації, наявної у фінансових установах. Тільки взаємодія між вказаними органами сприятиме розкриттю суспільно небезпечних діянь.

Так, відповідно до ст. 216 вищезазначеного Кодексу [7], детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування злочину за ст. 209 Кримінального кодексу України за наявності відповідних умов. Однак у кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 209 і 209¹ Кримінального кодексу України, досудове розслідування може здійснюватися також і слідчим того правоохоронного органу, який розпочав таке розслідування або ж до підслідності якого належить злочин, що передувало легалізації злочинних доходів (предикатний злочин), за винятком тих випадків, коли такий злочин віднесено виключно до підслідності Національного антикорупційного бюро. Зауважимо, що у разі виявлення предикатного злочину, відповідальність за нього не настає, і особа притягується до кримінальної відповідальності лише за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом якщо суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) злочинних доходів вчинено за межами України, а легалізація таких доходів була здійснена на території України або факт вчинення предикатного злочину встановлений судом у відповідних процесуальних рішеннях.

Серед законів, окрім тих, які регулюють адміністративно-правовий статус правоохоронних органів і фінансових установ, вагоме місце займає закон, який визначає правовий механізм протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року [8], який надає можливість правоохоронним органам виявляти, перевіряти та розслідувати злочини, що пов'язані з відмиванням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями. Поряд з цим, у ст. 5 зазначеного нормативно-правового акту закріплені система та суб'єкти фінансового моніторингу, де банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові)

брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи належать до первинних суб'єктів такого моніторингу, та зобов'язані здійснювати визначену сукупність заходів, спрямованих на протидію легалізації злочинних доходів.

Пряма вказівка щодо взаємодії правоохоронних органів і фінансових установ міститься в п. 9 ст. 6 даного Закону, де зазначається, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право звертатися із запитами до правоохоронних органів. Окрім цього, одним із обов'язків фінансових установ є інформування правоохоронних органів про окремі підозрілі фінансові операції (п.п. в, п. 6, ч. 2, ст. 6). Також у зазначеній статті передбачено, що отримання правоохоронними органами від банків документів або інформації, що становлять банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність».

Наостанок виділимо Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року [9], який зосереджує увагу на питанні взаємодії правоохоронних органів й банків стосовно банківської таємниці, зокрема щодо поняття та її складових, а також порядку її розкриття. Так, інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, може бути розкрита банками окремим правоохоронним органам – органам прокуратури України, Служби безпеки України, Національної поліції та Національному антикорупційному бюро України (ст. 62). Питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, регулюється главою 11 цього Закону, де особлива увага приділена обов'язку банку щодо ідентифікації клієнтів, що, у свою чергу, унеможливить виникнення реальної чи потенційної небезпеки використання уповноваженого банку з метою легалізації злочинних доходів.

Таким чином, правові засади взаємодії правоохоронних органів та фінансових установ щодо протидії легалізації злочинних доходів на рівні законів характеризуються фрагментарним, а не комплексним характером. Зокрема, чітко не наводиться адміністративно-правовий механізм взаємодії між ними. У свою чергу, до законів, що лежать в основі такої взаємодії, належать Конституція України, матеріальні та процесуальні кодекси як особливий вид закону, а також інші закони, де першочергове значення мають ті, що визначають правовий механізм протидії легалізації злочинних доходів й зосереджують увагу на питанні взаємодії правоохоронних органів й банків стосовно банківської таємниці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права: учеб. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. 768 с.

2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. Львів: Край, 2007. 192 с.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2011 р. № 2341-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 50-51. Ст. 2057.
9. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСПЕРТА ТА СПЕЦІАЛІСТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Вережачка Я. В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М. В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Одним із важливих аспектів існування України як правової демократичної держави є створення умов, які забезпечують можливість реалізації прав і свобод громадян для відстоювання своїх законних інтересів. Важливе місце у вирішенні зазначених завдань займає визначення адміністративно-правового статусу його учасників.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що співвідношення правового статусу експерта та спеціаліста в адміністративному судочинстві, є питанням дискусійним в

сучасній науці адміністративного права і тому, на нашу думку, потребує додаткових досліджень.

Положеннями кодексу адміністративного судочинства визначено правовий статус, особливості та поняття експерта та спеціаліста. Так, ч. 1 ст. 68 Кодексу адміністративного судочинства закріплює, що експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи. Спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо) (ч. 1 ст. 70) [1].

У КАС України зазначається, що допомога спеціаліста технічного характеру під час вчинення процесуальних дій не замінює висновку експерта. Тобто спеціаліст залучається судом до участі в адміністративному процесі саме для надання безпосередньої технічної допомоги та проведення консультацій під час учинення процесуальних дій з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [2]. Необхідно зазначити, що до компетенції спеціаліста не належить дослідження документів та доказів. Отже, проаналізувавши чинне законодавство України, можемо зазначити, що діяльність спеціаліста має лише технічний характер і не є джерелом доказів у конкретній адміністративній справі.

Ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» визначає вимоги до осіб, які можуть бути судовими експертами:

- наявність вищої освіти;
- освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста;
- пройшли підготовку;
- наявність кваліфікації судового експерта з певної спеціальності [3].

Проаналізувавши положення інструкції про призначення та проведення судових експертиз, зазначимо право експерта:

- ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи;
- відповідно до процесуального законодавства заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи;

- у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення невідкладно заявляти клопотання органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), щодо уточнення поставлених експертові питань;
- з дозволу органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), бути присутнім під час проведення процесуальних, виконавчих дій та ставити питання учасникам процесу, що стосуються предмета чи об'єкта експертизи, та проводити окремі дослідження у їх присутності;
- визначення способу проведення експертизи (вибір певних методик, (методів дослідження)) належить до компетенції експерта.
- указувати у висновку експерта на факти, виявлені під час проведення експертизи, які мають значення для справи, але стосовно яких йому не були поставлені питання, та на обставини, що сприяли (могли сприяти) вчиненню правопорушення;
- у разі незгоди з іншими членами експертної комісії скласти окремий висновок;
- викладати письмово відповіді на питання, які ставляться йому під час надання роз'яснень чи показань;
- оскаржувати в установленому законодавством порядку дії та рішення органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), що порушують права експерта або порядок проведення експертизи;
- на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав [4].

Загалом процесуальний статус спеціаліста в адміністративному процесі має багато спільних рис з процесуальним статусом експерта, але між ними є й важливі відмінності:

➤ спеціаліст не складає процесуальних документів, які мають доказове значення, на відміну від експерта, прямим обов'язком якого є складення експертного висновку. Єдиний документ, який може скласти спеціаліст – письмові роз'яснення суду (ч. 3 ст. 67 КАС України). Такі письмові роз'яснення спеціаліст надає суду з приводу виконання допоміжних технічних дій або щодо технічних характеристик приладів, що використовуються для фіксації судового процесу, а також з метою уточнення інформації, що міститься у звуко- і відеозаписах;

➤ спеціаліст не проводить спеціалізованих досліджень документів, доказів, об'єктів та процесів, що містять інформацію про обставини справи, у свою чергу експерт може бути залучений судом з обов'язковою умовою проведення експертного дослідження. Іншими словами, поза межами проведення експертного дослідження відсутня й процесуальна фігура експерта;

➤ спеціаліст не має відповідальності за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків (на відміну від експерта). Кодексом адміністративного судочинства України також не передбачено негативних наслідків для спеціаліста у разі неякісного надання ним безпосередньої технічної допомоги суду, консультації під час вчинення процесуальних дій, а також у разі неправильного використання технічних засобів;

➤ допомога спеціаліста не може стосуватися правових питань [5, с. 63].

Отже, правовий статус судового експерта в адміністративному судочинстві тісно пов'язаний із його незалежністю та можливістю надання правильного висновку, підґрунтя яких також забезпечені законодавчо.

Зазначимо, що на відміну від експерта спеціаліст не надає самостійно суду докази, які є необхідними для правильного вирішення справи, а лише допомагає у їх збиранні та оцінці, а також у проведенні необхідних процесуальних дій. Для визнання та залучення особи до адміністративного судочинства як спеціаліста потрібна наявність у неї знань та навичок в сферах, що не стосуються юриспруденції. Тож, можемо зробити висновок, що допомога спеціаліста не стосується правових питань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
2. Матвійчук В. К. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : в 2 т. Т. 1 / В. К. Матвійчук, І. О. Хар. – Вид. 2-ге, змін. та допов. – К. : Алерта: КНТ, 2008. – 787 с.
3. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 № 4038-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 № 53/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n69>.
5. Павленко Н. Г. Спеціаліст в адміністративному процесі. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 61-66.

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ ТА США, ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Дудченко В. В.

*Аспірант кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Іваненко Д. Д.

*к.ю.н., викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Правопорушення, що скоєні неповнолітніми – небезпечне соціальне явище. Основними причинами протиправної поведінки дітей є низький рівень організації їх дозвілля, недостатність або відсутність уваги з боку батьків, вживання алкогольних та наркотичних речовин, а також низький фінансово-економічний рівень родин.

Дослідженнями у сфері профілактики правопорушень займалися наступні науковці: О. М. Бандурка, В. К. Колпаков, В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. Л. Ортинський, С. В. Ківалов, Д. М. Бахрах, Г. А. Аванесов, А. П. Закалюк, А. Т. Комзюк та інші.

Зазначені автори найчастіше приділяли увагу аналізу самої системи профілактики правопорушень, а дієвим елементом профілактики визначали запровадження системи адміністративного примусу.

Наприклад, Ю. П. Битяк характеризує адміністративний примус як систему засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку й законності [1, с. 164]. Адже найкращий шлях щодо вирішення проблеми злочинності – це її попередження. Максимальний акцент у цій роботі необхідно зосередити на дитячому середовищі.

На державному рівні питаннями профілактики правопорушень серед неповнолітніх, попередження випадків сімейного насильства, роботи з дітьми, які залишилися без батьківського піклування, займаються підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України та відповідні структурні підрозділи обласних державних адміністрацій, міських рад.

Проте заходи, запроваджені державою у цьому напрямку, мають формальний підхід. Станом на 2019 рік, в Україні, у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх діють наступні нормативно-правові акти: Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, що затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р (дія продовжена); Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 № 1767 «Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 роки» (дія

продовжена). Фінансування заходів щодо роботи з дітьми в останній програмі передбачено у сумі 50 млн. грн. лише на «розширення мережі центрів медико-соціальної реабілітації для неповнолітніх, молодіжних центрів...». Кошти на проведення «профілактичних рейдів ..., спрямованих на соціальний та правовий захист дітей, запобігання їх бездоглядності та безпритульності, профілактику правопорушень, влаштування безпритульних і бездоглядних дітей до закладів соціального захисту, вжиття заходів впливу на дітей, які вживають спиртні напої, наркотичні засоби або психотропні речовини» не передбачені.

На виконання вищезазначеного документу на обласних, районних та міських рівнях були затверджені цільові комплексні програми профілактики та протидії злочинності. Напрямами профілактичної роботи з неповнолітніми відповідно до цих програм є:

- проведення у навчальних закладах профілактичних бесід та лекцій щодо норм чинного законодавства України стосовно відповідальності неповнолітніх за злочини, правопорушення;

- організація заходів щодо утвердження здорового способу життя, які направлені на профілактику і попередження алкогольної, тютюнової та наркотичної залежності молоді, запобігання поширенню в молодіжному середовищі ВІЛ-інфекції/СНІДу, хвороб, що передаються статевим шляхом, серед учнівської та студентської молоді у навчальних закладах системи освіти [2, с. 4];

- організація у навчальних закладах інформаційно-просвітницьких заходів з питання формування здорового способу життя, правової освіти та виховання, профілактики правопорушень, бездоглядності, безпритульності, а також наслідки вступу до неформальних радикально налаштованих організацій підростаючого покоління тощо [3, с. 24];

- заходи, спрямовані на обмеження розповсюдження реклами алкогольної та тютюнової продукції у місцях масового відпочинку та концентрації неповнолітніх (школи, дитячі заклади, лікарні, тощо) [12, с. 25];

- забезпечення виявлення, облік та проведення роботи із соціально-правового захисту дітей, які опинились у складних життєвих обставинах через ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків, схильність до систематичного залишення місця проживання, вчинення насильства над дітьми в сім'ї [12, с. 25].

Фінансування вищезазначених заходів у жодній з проаналізованих програм також не передбачалося. На сьогодні, в Україні, запроваджено тільки одну дієву державну програму стосовно профілактики правопорушень у шкільному середовищі

«Шкільний офіцер поліції», що стартувала у 2016 році. Основна мета проекту – співробітництво загальноосвітніх навчальних закладів та патрульної поліції.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що функціонуюча система не є дієвою. Тому, в Україні існує нагальна потреба створення ефективної моделі профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Одним із таких шляхів є використання рекомендацій та передовий досвід розвинутих країн. Найпоширенішою формою роботи у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх у зарубіжних країнах є запровадження державних програм.

Ефективна програма профілактики злочинності серед неповнолітніх є першим та найважливішим кроком що необхідно вжити для досягнення зменшення випадків правопорушень неповнолітніми.

У США, однією з програм щодо запобігання злочинності неповнолітніх, є програма People in Need of Supervision (далі – PINS) або Child In Need of Supervision (далі – CINS). Вказана програма зосереджена на допомозі дітям до 18 років, які потребують нагляду, проте не є дітьми-злочинцями. PINS направлена на розвиток навичок у дитини, що необхідні для подолання вживання наркотичних речовин, насильства в сім'ї та інші проблем. Процес передачі дитини до програми розпочинається тоді, коли до Департаменту послуг для неповнолітніх (далі – DJS) поступає інформація стосовно її неналежної поведінки. Протягом 25 днів з моменту отримання скарги, офіцер DJS вирішує, чи подавати клопотання до суду. Якщо посадова особа подає клопотання, суд призначає слухання, щоб визначити, чи потребує дитина формального нагляду з боку DJS або не потрібно вживати жодних заходів.

Якщо приймається рішення передати неповнолітнього до програми CINS, дитині призначають первинного «офіцера». Він систематично відвідує будинок, школу, з метою переконатися що поведінка дитини не вийшла з-під контролю. Також, суд може зобов'язати батьків дитини проходити консультування у психологів, соціальних педагогів, або направити дитину на реабілітацію у відповідний спеціальний заклад [4].

Більшість штатів у США мають подібні програми. CINS є ефективним інструментом профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю у середовищі неповнолітніх.

Інші програма, що має значні позитивні результати – Early childhood intervention (далі – ECI). У дослівному перекладі – «Раннє дитяче втручання». Це система підтримки та навчання для дуже маленьких дітей (від народження до шести років), які стали жертвами або піддаються підвищеному ризику жорстокого поводження та/або

бездоглядності. Деякі штати запроваджують цю програму для дітей, які мають затримки в розвитку або інвалідності. Мета раннього дитячого втручання полягає в тому, щоб надавати різнопланову допомогу сім'ям, що мають дітей з ризиком у цьому віковому діапазоні. Ці сім'ї отримують різнопланові ресурси для покращення фізичного, психологічного, емоційного стану дитини та її пізнавального розвитку [5].

Раннє втручання – це система скоординованих послуг що сприяє віковому розвитку дитини. У Сполучених Штатах деякі послуги за системою раннього втручання передбачаються Законом про освіту осіб з інвалідністю, інші – через різні доступні національні, регіональні та державні програми.

Один з головних аспектів успішності програми – комплексний характер та спрямованість на дітей дошкільного та початкового шкільного віку. Тому, як профілактична робота, спрямована на неповнолітніх які вже скоїли правопорушення або знаходяться у зоні ризику.

Висновок: виходячи з вищевикладеного, ми можемо зробити висновок, що одним із дієвих напрямків роботи стосовно профілактики правопорушень серед неповнолітніх є запровадження на державному рівні спеціальних програм, що будуть спрямовані на різнопланову допомогу дітям та їх батькам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 544.
2. Рішення Дубенської міської ради Рівненської області від 01.03.2016 № 324. Про програму профілактики злочинності та правопорушень на 2016 - 2020 роки, 2016. С.8.
3. Розпорядження голови Київської обласної державної адміністрації від 21.04.2017 № 218. Про схвалення проекту Обласної цільової комплексної програми профілактики та протидії злочинності у Київській області на 2017-2020 роки «Безпечна Київщина», 2017. С. 32.
4. The people's Law Library of Maryland// Children in Need of Supervision (CINS) URL: <https://www.peoples-law.org/children-need-supervision-cins> (viewed on March 20, 2019).
5. Illinois Department of Human Services// Early Intervention. URL: <http://www.dhs.state.il.us/page.aspx?item=32009>. (viewed on February 13, 2019).

ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Степановський В.С.

Магістр ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Гаруст Ю.В.

д.ю.н., доцент, завідувач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Функції кожного правоохоронного органу є невід'ємним елементом його адміністративно-правового статусу, що й обумовлює важливість їх закріплення на законодавчому рівні. Одним із правоохоронних органів, а також спеціальним суб'єктом захисту фінансової системи України є Служба безпеки України (далі – СБУ). Але не зважаючи на роль спецслужби у підтриманні державної безпеки та захисті фінансових інтересів держави від внутрішніх і зовнішніх загроз Законом України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 року її функції не визначено [1].

Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року закріплено, що СБУ є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку та здійснює з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина: 1) протидію розвідувально-підривній діяльності проти України; 2) боротьбу з тероризмом; 3) контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної, інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури; 4) охорону державної таємниці [2]. Тобто незважаючи на спеціальне призначення органів СБУ ні Законом України «Про Службу безпеки України», ні Законом України «Про національну безпеку України» функції СБУ не визначені, а це, як зазначає С. П. Пономарьовим [3], негативно позначається на її діяльності, а тому слід внести зміни безпосередньо до Закону України «Про Службу безпеки України».

Відповідно до положень зазначеного нормативного акту пріоритетними напрямками діяльності СБУ як правоохоронного органу та спеціального суб'єкта фінансової системи України, що значно відрізняє її від інших правоохоронних органів є профілактична та контррозвідувальна діяльність, боротьба з організованою злочинністю та тероризмом, інформаційно-аналітичне забезпечення вищих органів влади, захист державної таємниці тощо.

Іншим напрямком діяльності СБУ є також досудове розслідування. Так ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [4] відносить до

підслідності органів безпеки України ряд злочинів, у тому числі злочини у фінансовій сфері передбачених відповідно ст. 212 та ст. 212¹ Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Вказане дозволяє нам стверджувати, що СБУ як спеціальний суб'єкт фінансової системи України здійснює розслідування суспільно-небезпечних діянь, які посягають на фінансові інтереси держави та завдають їм шкоди.

При цьому ставлення науковців до повноважень СБУ у сфері досудового розслідування за визначеним кримінальним законодавством переліком кримінальних правопорушень є досить неоднозначним, що пов'язано в першу чергу з Рекомендацією Парламентської Асамблеї Ради Європи 1402 (1999), яка наголошує на доцільності позбавлення спецслужб права проводити досудове розслідування злочинів [5].

Однак з викладеними рекомендаціями не погоджується ряд науковців. Зокрема, М. М. Карпенко [6] зазначає, що позбавлення СБУ функції досудового розслідування означає докорінну зміну характеру СБУ, позбавлення її статусу правоохоронного органу та як результат потребує докорінного реформування правоохоронної системи загалом з метою передачі повноважень у сфері протидії злочинам, які віднесено до компетенції СБУ, іншим правоохоронним органам.

Варто звернути увагу, що історія органів безпеки України свідчить про існування функції досудового розслідування як невід'ємної складової їх повноважень. Підтвердженням цьому є ст. 102 Кримінального процесуального кодексу УРСР 1960 року, де було чітко передбачено, що органи безпеки є органами досудового слідства [7].

Починаючи з 2006 року набула свого поширення теза про звільнення СБУ від функцій досудового слідства. Згідно з якою СБУ відповідатиме виключно за внутрішню безпеку держави, а функцію досудового слідства за визначеним законодавством переліком злочинів буде передано Національній службі розслідування (на сьогодні це Державне бюро розслідувань). В 2008 році на питання врегулювання компетенції органів СБУ у сфері правоохоронної діяльності та досудового слідства законодавцем було звернено увагу також в Концепції реформування Служби безпеки України 2008 року [8], що й обумовило дискусію навколо змін повноважень СБУ.

Окрім тих науковців, які вважають цілком виправданим повне вилучення повноважень щодо проведення досудового слідства з компетенції СБУ, поширеним є також підхід за якого розосередження слідчих підрозділів у структурі декількох правоохоронних органів відповідає вітчизняним процесуальним традиціям і перевірене часом, а встановлення спеціалізації правоохоронних органів підвищує ефективність їх роботи.

Беручи до уваги вказане необхідно підкреслити, що СБУ доцільно розслідувати ті злочини на яких вона спеціалізується: терористичні акти, організована злочинність, якщо вона посягає на конституційний устрій та демократію держави, дії та бездіяльність, що завдають шкоди у сфері охорони державної таємниці. У той же час, виведення досудового розслідування кримінальних правопорушень за ст. 212 та ст. 212¹ Кримінального кодексу України з повноважень СБУ як спеціального суб'єкта фінансової системи України підтверджує доцільність зосередження СБУ на контррозвідувальній діяльності з метою виявлення існуючих або потенційних загроз фінансовим інтересам держави.

Варто звернути увагу, що Стратегією Національної безпеки України 2015 року [9] визначено мету реформування СБУ – створення динамічної, укомплектованої високопрофесійними фахівцями, забезпеченої сучасними матеріальними і технічними засобами спеціальної служби, здатної захищати державний суверенітет, конституційний лад і територіальну цілісність України від незаконних посягань. Але для її досягнення Концепцією розвитку сектору безпеки і оборони України 2016 року [10] пропонувалося не лише суттєво розширити завдання СБУ, але й залишити за нею функцію досудового розслідування.

Розглядаючи питання функції досудового розслідування спецслужб слід звернути увагу на зарубіжний досвід. Зокрема, в державах СНГ органи безпеки як спецслужби не здійснюють досудове розслідування фінансових злочинів, тоді як в державах-членах Європейського Союзу є ряд винятків. Так, в Польщі Агентство внутрішньої безпеки розслідує не лише ті злочини, які вже традиційно належать до підслідності спецслужб: шпигунство; тероризм; розголошення державної таємниці тощо, але й злочини, які можуть заподіяти шкоду економічним інтересам держави та корупцію серед посадових осіб державних органів, яка може являти собою загрозу для безпеки держави [11].

В структурі Федерального бюро розслідувань США діє Управління кримінальних розслідувань, яке розслідує також «білокомерцеві» злочини, що вчиняються вищими посадовими особами держави та пов'язані з федеральними коштами [12].

Таким чином, СБУ як правоохоронному органу спеціального призначення притаманна специфіка діяльності, що полягає у здійсненні контррозвідувальної, розвідувальної діяльності, досудового розслідування. Поряд з цим найбільш дискусійним серед науковців є питання здійснення СБУ досудового розслідування. Зокрема, одні науковці обґрунтовують доцільність позбавлення СБУ цих повноважень, а інші вважають, що розподіл повноважень щодо досудового розслідування між правоохоронними органами відповідає вітчизняним процесуальним традиціям. Ситуація ускладнюється і неоднозначним зарубіжним досвідом (Польща, США). Але не зважаючи на це, вважаємо

доцільним позбавити СБУ повноважень у сфері розслідування фінансових злочинів, що відповідає меті Концепції реформування Служби безпеки України 2015 року.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. / *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 248.
3. Пономарьов С.П. Служба безпеки України як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження: матеріали міжкафедр. «круглого столу»* (23 жовт. 2012 р., Харків). Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ; Рейтинг, 2012. С. 48–50.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012 р. / *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
5. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Recommendation 1402 (1999) Control of internal security services in Council of Europe member states. URL: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta99/EREC1402.htm>.
6. Карпенко М.М. Проблеми адміністративно-правового закріплення повноважень органів Служби безпеки України. *Наше право*. 2014. № 10. С. 64–67.
7. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 28.12.1960 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0007.html.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про Концепцію реформування Служби безпеки України»: Указ Президента України № 249/2008 від 15.02.2008 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249/2008>.
9. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони від 26 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 287/2015 від 26.05.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
10. Про рішення ради національної безпеки і оборони України від 04.03.2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України № 92/2016 від 14.03.2016 р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
11. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego URL: <http://www.abw.gov.pl/en/our-mission/14,Our-Mission.html>.
12. What we investigate? URL: <https://www.fbi.gov/investigate>.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ

Лящевська А.В.

Слухач магістратури I року навчання ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Швагер О.А.

асистент кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Аграрний сектор сьогодення безперечно можна вважати одним із найвагоміших важелів економічного зростання та розвитку. Ця галузь характеризується стабільно високими темпами приросту обсягів виробництва та займає значне місце в експортному потенціалі країни, що в подальшому впливає на економічну безпеку країни в цілому.

Перспективність та значимість розвитку сільського господарства вплинуло на необхідність посилення державного регулювання та проведення трансформаційних змін в оподаткуванні. Протягом кількох останніх років оподаткування сільгоспвиробників зазнало чималих змін, і в результаті, 20.10.2011 р. Верховна Рада проголосувала, а Президент підписав Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 04.11.2011 р., згідно з яким з 01.01.2012 р. були встановлені нові правила роботи на спрощеній системі оподаткування.

До IV групи платників єдиного податку спрощеної системи оподаткування відносяться сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільгосптоваровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %. При цьому, згідно із пп. 14.1.235 Податкового Кодексу, сільгосптоваровиробником вважається юридична особа незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільгосппродукції та/або розведенням, вирощуванням, виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі власно виробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання [3].

Аналізуючи основні засади та вимоги до діяльності та оподаткування платників Єдиного податку IV групи, а саме сільгоспвиробників, визначені Податковим кодексом України деякі дослідники визначають основні переваги спрощеної системи для сільгоспвиробників та визначають вразливі місця, що й досі не врегульовані законодавством України.

По перше, до переваг слід віднести необмеженість в сумі річного доходу. Сума річного доходу не обмежується 5 млн гривень, на відміну від обмежень, що мають

платники I, II та III груп, а також жодним чином не впливає на розмір сплати Єдиного податку.

По друге, сплата Єдиного податку IV групи залежить від площі сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що належать їм на праві власності або використовуються, у тому числі на умовах оренди. Кожен сільгоспвиробник сам регулює розмір Єдиного податку. В інших випадках, платники сплачують фіксований розмір Єдиного податку.

По третє, платники Єдиного податку IV групи звільнені від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з таких податків і зборів:

1) податкової звітності з таких податків і зборів: податку на прибуток підприємств;

2) податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім податку на додану вартість, що сплачується платниками єдиного податку IV групи;

3) податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються платниками єдиного податку IV групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;

4) рентної плати за спеціальне використання води платниками єдиного податку IV групи [3].

Серед вразливих сторін аграрного сектору можна виділити наступні нагальні проблеми, які потребують законодавчого закріплення:

По перше, базою оподаткування податком для платників IV групи є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь. Однак, не завжди економічна оцінка земель сільськогосподарського призначення відповідає дійсності. Цю оцінку, як правило або завищують і сільгоспвиробник має переплачувати або занижують, і бюджет країни недоотримує значні проценти від сільгоспвиробників.

По друге, інколи суб'єкти господарювання замість коефіцієнта індексації враховують інший показник, наприклад, безпосередньо індекс інфляції і навіть зазначають таку умову в договорі оренди або ж не враховують коефіцієнт індексації взагалі. Такі обставини можуть призвести як до конфлікту з податковим органом, так і з орендодавцем (органом місцевого самоврядування).

По третє, сільське господарство найбільш ризикований та вразливий сектор економіки, оскільки рівень виробництва, в першу чергу, залежить від погодних умов та цінової ситуації на світових ринках. Суб'єкти господарювання не відчувають належну систему державної політики, яка в свою чергу може бути за рахунок різних преференцій.

Порівнюючи з країнами ЄС або США, то там запроваджені виробничі та експортні субсидії, пільгові ставки оподаткування, прямі виплати на 1 гектар ріллі тощо [2].

Також слід зауважити, що для великих потужних виробників сільськогосподарської продукції такий стан справ дозволить зміцнити свої конкурентні переваги. Однак, зміцнення конкурентних переваг можливо за рахунок поглинання дрібних фермерських господарств, які не в змозі витримати податковий тягар та вимушені передати свої землі в оренду [1].

Підводячи підсумок, можна сказати, що в Україні створені досить вигідні умови для ведення сільськогосподарської діяльності і застосування спрощеної системи оподаткування в діяльності сільгоспвиробників жодним чином не обмежує їх діяльність. При правильному та раціональному підході такі умови оподаткування можуть стимулювати до росту експорту та нарощуванні виробництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурковська А. В., Шкапоєд В. К., Сучасні особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств України. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №6 (2017) URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/burkovskaya.pdf>.
2. Мацелюх Н. П. Оподаткування аграрного сектору: проблеми і нові підходи в системі державного регулювання. АГРОСВІТ № 12 (2016) URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2016/4.pdf.
3. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

СУДОВИЙ КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ТА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД В УКРАЇНІ

Іноземцева К. О.

*начальник відділу по роботі з персоналом
Другого апеляційного адміністративного суду*

Відповідно до статті 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина в Україні захищаються судом [1].

Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і

законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [2, 3].

Існуючий стан розвитку судової системи України, забезпечення незалежності, судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність, зміцнення організаційної єдності функціонування органів судової влади й формування суддівського корпусу зумовлюють необхідність дослідження процедури кадрового забезпечення судів та її впливу на ефективність роботи судової влади загалом [5].

Стале зростання професіоналізму фахівців апаратів судів є одним із способів забезпечення результативності діяльності суду. Вдосконалення компетенції та обмін досвідом, набуття нових знань, розкриття та збагачення фахового потенціалу має стати як особистою потребою, так і невід'ємною вимогою судового кадрового менеджменту.

Забезпечення органів судової влади в напрямку кадрового забезпечення можна представити через систему роботи з суддями; державними службовцями, які складають більшість від усього апарату працівників та службовцями апарату відповідного суду.

Головними елементами роботи з персоналом в органах судової влади є:

- підготовчо-організаційна робота планування кількісного та професійного складу персоналу, формування переліку вимог до претендентів на відповідні посади державної служби;
- підбір, відбір та формування кадрового складу державної служби, що базується на оцінці відповідності вмінь і навиків окремих конкретній посаді;
- розвиток та підвищення кваліфікації персоналу;
- планування кар'єри працівників;
- присвоєння рангів, що визначають певну ієрархію у відносинах між працівниками, мають певне значення у встановленні прав на матеріальне, грошове забезпечення та деякі пільги;
- оцінка персоналу, яка передбачає проведення їх атестації та тестування з метою визначення ділових, професійних, моральних та особистих якостей, відповідності займаній посаді, а також можливості переведення на більш відповідальну посаду;
- психологічне консультування та забезпечення психологічної стійкості персоналу;
- гарантування соціальної безпеки працівників;
- формування корпоративної культури;
- розробка мотиваційної політики.

Показником що характеризує ефективність кадрового забезпечення є його якість. Якість кадрового забезпечення органів судової влади – це інтегральний показник рівня

забезпечення державної служби персоналом, який базується на визначенні ефективності та продуктивності праці, рівні володіння та використання інноваційних технологій, знання та дотримання законодавчих актів, та враховуватиме думку громади до якості обслуговування.

Суспільство потребує підвищення якості діяльності судів, запровадження нових стандартів судового адміністрування вимагає вироблення нових підходів до здійснення кадрового менеджменту суду, що виходить за межі суто кадрового діловодства та добору персоналу. Зазначені завдання можуть реалізовуватися за рахунок додержання принципів: оптимального поєднання централізації та децентралізації управління; правильного добору і розстановки кадрів; мотивації та стимулювання; урахування потреб та інтересів як фахівців, так і організації.

До чинників, які впливають на якість кадрового забезпечення органів судової влади відносять:

- освітній рівень працівників;
- кількість працівників, які мають науковий ступінь;
- плинність персоналу в органах судової влади;
- відповідність освіти державного службовця займаній посаді;
- кількість державних службовців, які підвищили кваліфікацію.

Однією із основних причин недостатньої результативності роботи працівників суду у кадровому менеджменті вважається відсутність матеріальної та нематеріальної мотивації.

Мотивація як функція судового кадрового менеджменту - це діяльність, що має на меті активізувати працівників суду для ефективного виконання ними цілей функціонування судового органу в цілому. Стимулювання може бути як фінансовим (преміювання працівників апарату суду) так і моральним (заохочення грамотою) [6, с. 277–282].

З метою підвищення ефективності діяльності державних органів, здійснення реформ менеджменту людських ресурсів на державній службі необхідно ретельно вивчати вітчизняний та світовий досвід посилення мотиваційного стимулюючого чинника в діяльності державних службовців, виявляти перешкоди, котрі необхідно подолати та засоби й механізми їх розв'язання.

Наша держава за роки незалежності накопичила і має достатній власний досвід в управлінні персоналом на державній службі. Разом з тим досвід країн світу та ЄС у вирішенні зазначених проблем є досить актуальним для нашої держави, адже успішність

політичного, соціальноекономічного розвитку в основному визначають кадри, професійному зростанню яких у європейських країнах приділяється особлива увага.

Здійснюючи аналіз механізмів розв'язання аналогічних проблем у зарубіжних країнах дає змогу узагальнити й переосмислити їх досвід у цій сфері з метою раціонального й мотиваційного використання в Україні потенціалу людських ресурсів у сфері державної служби.

Рухаючись в напрямку цивілізованих держав, Україна повинна модернізувати систему добору та найму на державну службу, що означатиме здійснення прориву в кадровій політиці у сфері менеджменту людських ресурсів. Тому особливої актуальності набувають удосконалення роботи державного апарату, підвищення результативності та професіоналізму його діяльності в цілому і кожного державного службовця зокрема [8, с. 73-82.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23 липня 1996 р. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.
2. Про судоустрій і статус суддів. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> –
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004 -
4. Про державну службу. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> -
5. Лагнюк О.М. До питання кадрового забезпечення судів загальної юрисдикції в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/36.pdf – Заголовок з екрану.
6. Русанова І. О. Деякі питання судового кадрового менеджменту / І. О. Русанова, І. В. Юревич // Форум права. - 2016. - № 4. - С. 277–282. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
7. Мельник М. Г. Зміст категорії «кадрове забезпечення» щодо діяльності судів: теоретичні підходи до визначення [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik06_01.pdf – Заголовок з екрану.
8. Морозова Н. Сучасний кадровий менеджмент на державній службі: зарубіжний досвід для України.// Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. - 2010. - Вип. 2. - С. 73-82. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2010_2_9

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА РОЗМИВАННЮ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Маслак О. В.

Студентка V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Швагер О.А.

асистент кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Стрімкий розвиток глобалізаційних процесів у світі спонукає країни до швидкої модернізації їх податкових систем (удосконалення механізмів адміністрування обов'язкових платежів, векторів роботи з платниками податків та ін.), оскільки податки виступають одним із найбільших джерел формування державних фінансових ресурсів, розміри яких у свою чергу визначають як можливості тієї чи іншої країни у світовому фінансово-економічному просторі, так і стабільність її розвитку зокрема. Однак, замість очікуваного позитивного впливу у вигляді зниження масштабів ухилення від сплати податків осучаснення податкових систем спродукувало прямо протилежний результат – появу нових схем ухилення від оподаткування та розмивання бази оподаткування, що «коштували» в 2018 році країнам приблизно 20 трлн. доларів США (в середньому – 10% економіки кожної). Саме тому нині гостро постає проблема протидії ухиленню від оподаткування та розмиванню бази оподаткування в Україні.

Ухилення від сплати податків являє собою свідомі дії платників податків, спрямовані на несплату ними податків шляхом приховування доходів, вартості майна, яке підлягає оподаткуванню, від податкових органів. Такі дії, відповідно до ст. 212 Кримінального кодексу України, є кримінально-караними. При цьому, варто наголосити на відмінностях ухилення від сплати податків від іншого типу зменшення податкових платежів – уникнення оподаткування, оскільки ці два терміни як у науковій, так і в публіцистичній літературі досить часто вживаються як синоніми. Так, відповідно до глосарія Організації економічного співробітництва та розвитку [1], поняття «уникнення оподаткування» зазвичай використовується для опису способу ведення справ платником податків, що спрямований на зниження його податкових зобов'язань, і, незважаючи на те, що така діяльність може бути законною, вона суперечить наміру або меті закону. Тобто уникнення оподаткування за своєю природою являє собою правомірну поведінку платників податків і не є підставою для притягнення їх до відповідальності, саме тому в судовій практиці часто зустрічаються випадки оспорення платниками податків претензій податкових органів відповідно до загально-дозвільного принципу «дозволено все, що не заборонено законом». Розмивання ж бази оподаткування можна пояснити як завищення

витрат у країнах, що мають високий рівень оподаткування, із метою зменшення бази для нарахування податків.

Основними чинниками зростання масштабів зазначених вище явищ у світі є наявність у країні надмірного податкового навантаження (перевантаженість систем податків неефективними податками); нестабільність податкового законодавства, існування великої кількості несистематизованих нормативно-правових актів із суперечливими нормами; нераціональність системи оподаткування; можливість реалізації корупційних схем у країні; низький рівень податкової культури в суспільстві; неналежний рівень податкового контролю.

Набір інструментів ухилення від оподаткування та розмиванню бази оподаткування в Україні також не дуже відрізняється від інших країн. Найбільш масштабною схемою у цьому аспекті видається використання офшорів, унаслідок використання якої державний бюджет втрачає приблизно 2% від ВВП. На другому місці знаходиться декілька таких схем, збитками від яких є 1-2% ВВП, а саме: контрабанда (маніпуляції з митною вартістю товарів, перерваний транзит та пряма контрабанда [2, с. 2]), незаконне виробництво (найчастіше алкоголю та сільськогосподарської продукції) та індустрія «конвертаційних центрів». Також значним за своїми розмірами є зловживання спрощеною системою оподаткування – Україна втрачає близько 0,2-0,4% від ВВП.

Необхідність протидії ухиленню від оподаткування та розмиванню бази оподаткування в Україні не викликає сумніву, оскільки, окрім зменшення податкових надходжень до вітчизняного бюджету, відсутність своєчасної реакції державної влади на збільшення масштабів таких видів порушень може мати набагато більші наслідки, зокрема, появу ризику для податкового суверенітету та довіри в питанні єдності податкових систем усіх держав, що у свою чергу матиме негативний вплив на інвестування, конкуренцію; деформацію свідомості громадян через отримання доходів поза межами правового поля; зростання дисбалансу в розвитку різних секторів економіки.

Сьогодні в Україні варто зосередити увагу на таких способах протидії ухиленню від оподаткування та розмиванню бази оподаткування:

- 1) розробка та реалізація на загальнодержавному рівні консультативно-методичного плану підвищення рівня податкової культури населення, який може включати проведення різноманітних публічних інформаційних заходів щодо прав та обов'язків платників податків, змін податкового законодавства, проблем оподаткування, відповідальності за ухилення від сплати податків; дистанційне консультування платників податків тощо, при цьому особливу увагу варто приділити жителям сільської місцевості;

2) встановлення оптимального рівня податкового навантаження, забезпечення рівних умов господарювання для всіх платників податків, що досягаються лише у випадку врівноваження інтересів держави та платників податків;

3) створення дієвого механізму запобігання і протидії корупції як в органах державної влади загалом, так і в органах ДФС України зокрема, що може передбачати проведення таких основних антикорупційних заходів: запобігання, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів; надання методичної та консультаційної допомоги з питань дотримання вимог антикорупційного законодавства серед працівників ДФС та її територіальних органів; здійснення спеціальних перевірок щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави в органах ДФС; проведення службових розслідувань (перевірок) стосовно працівників ДФС та її територіальних органів, із метою виявлення причин та умов, що призвели до вчинення корупційного, пов'язаного з корупцією, іншого правопорушення у сфері службової діяльності та ін. [3];

4) модернізація роботи контролюючих органів у сфері оподаткування, а саме: удосконалення системи кабінетного аудиту як методу визначення напрямів та перспектив проведення контрольно-перевірочної роботи, які б дозволяли вчасно реагувати на порушення податкового законодавства та ефективно їх опрацьовувати; спрощення процедури оформлення матеріалів у результаті здійснених перевірок; здійснення регулярного моніторингу рівня кваліфікації працівників таких органів, забезпечення їх участі у заходах щодо підвищення рівня кваліфікації працівників; забезпечення гідного рівня оплати праці тощо;

5) напрацювання варіантів міжнародного співробітництва щодо боротьби з податковими правопорушеннями. Так, набуття Україною членства в ОЕСР відкриває для неї перспективи не лише збільшення податкових надходжень, але й покращення інвестиційного клімату за рахунок прозорості оподаткування. Саме тому, зараз в Україні необхідно продовжувати активну роботу над створенням законодавчої бази з імплементації плану BEPS – проекту ОЕСР з розробки заходів протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування. Хоча Україною у рамках цієї процедури на сьогодні вже здійснено декілька важливих кроків: Міністерством фінансів України затверджено Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальних стандартів); Кабінетом міністрів України постановою від 04.07.2017 р. № 480 затверджено Перелік організаційно-правових форм нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи, прийнято Закон від 21.06.2018 р.

№ 2473-VIII «Про валюту і валютні операції», разом із тим, потребують розгляду законопроекти «Про здійснення одноразового декларування активів фізичних осіб», «Про внесення змін до Податкового кодексу України з метою імплементації Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування». У 2019-2020 рр. Україна планує приєднатися до автоматичного обміну інформацією, із огляду на це варто приділити увагу пошукам механізмів реалізації такого плану. Крім того, необхідно активізувати роботу й щодо підготовки «дорожньої карти» для приєднання до конвенцій ЄС «Про спрощення формальностей у торгівлі товарами» і «Про процедуру загального транзиту», мова про розробку якої ведеться ще з 2013 року.

Отже, небезпечність явищ ухилення від оподаткування та розмивання бази оподаткування в Україні не викликає сумніву. Для того, щоб ця проблема була остаточно вирішена має бути розроблено та реалізовано на загальнодержавному рівні комплексний механізм протидії, який включатиме заходи різного спрямування та не обмежуватиметься виключно внесенням поправок до діючого законодавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Glossary of Tax Terms. OECD Centre for Tax Policy and Administration. URL: <http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm/>.
2. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні. Інститут соціально-економічної трансформації. Київ, 2017. 40 с. URL: <https://tpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhylyannya-vid-splaty-podatki-2017-1.pdf>.
3. Антикорупційна програма Державної фіскальної служби України на 2015-2017 роки. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/protidiya-koruptsii/antikoruptsiyna-programadfs/248131.html>.

МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Пазюк М.В.

*Студентка III курсу юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Науковий керівник: Бабін І.І.

*к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

В країнах з розвиненою економікою, на відміну від постсоціалістичних країн, місцеві податки та збори відіграють важливу роль у наповненні місцевих бюджетів та є запорукою самостійності органів місцевого самоврядування. Вони дають можливість

збалансувати наявні механізми надання суспільних послуг з потребами та вподобаннями місцевих жителів і громад.

Під місцевими податками та зборами розуміють обов'язкові платежі, що передбачаються державою, а регламентуються та справляються органами місцевого самоврядування та надходять до місцевих бюджетів. Ознаками місцевих податків та зборів є:

- зараховуються до відповідних місцевих бюджетів;
- регламентуються, а окремі види і встановлюються органами місцевого самоврядування;
- стягуються з метою подальшого їх використання для фінансування потреб місцевого значення у межах території, підвідомчої відповідним органам місцевого самоврядування;
- збори, які надходять до місцевого бюджету, перебувають під контролем органів місцевого самоврядування.

В міжнародній термінології місцеві податки та збори визначаються як локальні податки. У зарубіжних країнах прийнято розрізняти такі дві групи місцевих податків: власні податки, які запроваджуються і стягуються в межах конкретної адміністративної одиниці та повністю надходять до місцевих бюджетів, та загальні податки, які передбачаються в державному бюджеті на користь місцевих органів [7, с. 200].

До прийняття Податкового кодексу місцеве оподаткування в Україні визначалося Декретом Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» від 20 травня 1993 року, який передбачав чотирнадцять видів місцевих податків і зборів, зокрема ринковий збір, збір за паркування автотранспорту, курортний збір, податок із реклами, збір за право проведення кіно- і телезйомок тощо [2].

Наразі Податковий кодекс України до місцевих податків відносить єдиний податок та податок на майно, які місцеві ради обов'язково встановлюють (в частині транспортного податку та податку за землю), а до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. Даний перелік є вичерпним і встановлення інших податків та зборів забороняється [1].

Як бачимо, відбулася зміна курортного збору на туристичний, і це є виправданим, оскільки, на відміну від курортного збору, він може справлятися на всій території України, а не тільки в курортних місцях. Це дало можливість збільшити об'єкт оподаткування. В свою чергу збір за паркування автотранспорту був змінений на збір за місця для паркування автотранспорту. Як зазначає Бабін І.І., суттєва особливість даного збору полягає в тому, що його платниками стали юридичні та фізичні особи, які згідно з

рішенням органу місцевого самоврядування організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Така зміна кола платників повинна була сприяти вдосконаленню порядку адміністрування цього збору у порівнянні з попереднім, забезпечувати збільшення надходжень до місцевих бюджетів, а також дозволити органам місцевого самоврядування впорядковувати розміщення місць паркування [3, с. 13].

Отже, робимо висновок, що кількість місцевих податків та зборів наразі в Україні є незначною. Зовсім інша ситуація в зарубіжних країнах, зокрема у Франції місцевих податків та зборів понад 40, у Німеччині – 55, в Італії – близько 70, у Бельгії – близько 100 [4].

Івашко О.А. зазначає, що місцеві податки розвинених країн можна поділити на певні групи:

- прямі реальні податки: на рухоме і нерухоме майно, землю, з власників транспортних засобів, промисловий, екологічний тощо;
- прямі податки на доходи: фізичних і юридичних осіб, спадщини, дарування;
- непрямі податки на продаж: акцизи на бензин, тютюн, спиртні напої, на роздрібний продаж тощо;
- збори і мита: на прибирання та вивіз сміття, за паркування автотранспорту, за полювання і риболовлю, з власників собак, за видачу ліцензій і посвідчень, послуги цвинтарів тощо [5, с. 41].

В загальному, досвід зарубіжних країн показує, що органи місцевого самоврядування мають широкі повноваження у встановленні місцевих податків та зборів, зважаючи на адміністративно-територіальну одиницю та регіон. Незважаючи, на те, що кожна країна має свої особливості, а відповідно і варіюються збори, найпоширенішим серед усіх є податок на майно, який забезпечує основну частину надходжень до місцевих бюджетів. Зокрема варто зазначити, що Велика Британія – єдина з країн Заходу, де податки на нерухоме майно забезпечують 100% доходів місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів цієї країни формуються за рахунок трьох основних джерел: муніципального податку, рентного збору з житлових приміщень, рентного збору з приміщень ділового призначення [4]. Муніципальний податок у Великій Британії накладають на майно, призначене для житла, тобто будинки, квартири, житлові фургони і яхти, незалежно від того, знаходяться вони у власності чи орендуються. Цей збір справляється на основі оцінної вартості приміщень, яку один раз на п'ять років визначає Valuation Office Agency, спираючись на динаміку ринкових цін на оренду [6]. Також у

світовій практиці показано ефективне застосування земельної плати, цільове використання деяких податків та зборів на покращення надання соціальних послуг.

Дослідивши досвід розвинених країн, вважаю, що доцільно було би розширити перелік місцевих податків і зборів, щоб вони утворювали більшу частину місцевих бюджетів. Зокрема, можна впровадити збори за прибирання та освітлення вулиць, сортування та утилізацію сміття і побутових відходів, що наразі є важливою проблемою, тощо. Розмір таких зборів органи місцевого самоврядування мають встановлювати самостійно відповідно до встановленої законодавством ставки.

Отже, інститут місцевого оподаткування є визначальним у сфері формування доходів органів місцевого самоврядування в більшості розвинених країн, що здійснюється з метою забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах. Діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує вдосконалення, оскільки вона не є такою ефективною, як би цього хотілося. Тому для ефективної системи місцевого оподаткування в Україні потрібно враховувати досвід розвинених країн та більш системно обґрунтовувати проекти податкових реформ на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/275517>.
2. Про місцеві податки і збори: Декрет Кабінету Міністрів від 20.05.1993 № 56-93 (втратив чинність) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/56-93>.
3. Бабін І. І. Правова природа збору за місця для паркування транспортних засобів. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри*: збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 квітня 2018 р.) Кропивницький: ПВНЗ КІДМУ, 2018. – С. 12-14.
4. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2008. № 5. С. 42–46.
5. Івашко О. А. Проблеми та напрями вдосконалення по даткової політики України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2011. Вип. 16. С. 38-42.
6. Податкові системи зарубіжних держав : навч. посібник / В.Л. Андрущенко, З.С. Варналій, І.А. Прокопенко, Т.В. Тучак. – К. : Кондор-Видавництво, 2012. – 222 с.

7. Скакун Ю. В. Законодавчі шляхи удосконалення місцевої податкової системи України.
URL: http://sn-law.cfuv.ru/wp-content/uploads/2016/12/026_skakun-1.pdf.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Низова А.Р.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М. В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

У наш час існує доволі великий відсоток спорів, зокрема, й юридичного характеру. Проблеми, які існують в судовій системі сприяють загостренню судових спорів. Суди перевантажені великою кількістю справ, які надходять з метою урегулювання різного роду правовідносин, але й після вирішення сторони не завжди задоволені прийнятим рішенням. У більшості ситуацій деякі проблеми можна було б уникнути шляхом обговорення проблемних питань, шляхом переговорів між сторонами, можливо, навіть й недоведення справи до суду. Задля вирішення цих питань сторонам потрібен ще один учасник, який би доводив до відома сторін конструктивні методи вирішення проблеми. Медіація характеризується тим, що вирішує подібні конфлікти та спори. Безпосередня актуальність даної теми обумовлена тим, що на жаль попри велику популярність запровадження інституту медіації в зарубіжних країнах, нормативного закріплення в законодавстві України і досі немає.

Проблематика застосування медіації стала предметом дослідження багатьох науковців зокрема таких, як: О. Адамантис, В. Баранова, О. Белінської, О. Бобрової, Н. Бондаренко-Зелінської, Я. Валуєк, Л. Власової, О. Ващук, А. Гайдука, О. Горової, Ю. Губар, С. Задорожної, В. Землянської, Г. Єременко, В. Кудрявцева, Ю. Ліхолетової, В. Маляренка, Л. Мамчур, Ж. Мішиної, Т. Подковенко та ін.

Прийняття 3 листопада 2016 року Верховною Радою України за основу Проект Закону України «Про медіацію» за реєстраційним номером 3665- є достатньо вагомим кроком у становленні інституту медіації в Україні. Тривають й досі дискусії, щодо того чи зможе в правових межах України знайти своє місце інститут медіації. Але, на жаль, досі законопроект не ухвалений.

Указом Президента України № 276/2015 від 20.05.2015 р. було затверджено стратегію реформування судової влади, судочинства на період 2015-2020 років.

Відповідно до пункту 5.4 цієї стратегії, передбачається розширення альтернативного (позасудового) вирішення спорів (зокрема й за допомогою застосування інституту медіації) [3].

Існуючий законопроект надає визначення поняттю «медіації», як альтернативного (позасудового) методу вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу за участі медіатора досягти згоди для вирішення їх спору.

Публічно-правові спори, компетенція вирішення яких покладена на адміністративне судочинство, вважають такими, які не можуть бути вирішені за допомогою медіації. Перш за все це обумовлюється суб'єктами адміністративних правовідносин. Відповідно до ст.46 Кодексу адміністративного судочинства однією зі сторін адміністративно-правових відносин завжди виступає орган владних повноважень, тож одна зі сторін вже має обмеження у своїх діях [1]. Однак згідно з законом України «Про державну службу» одним з основних принципів є служіння народу, гуманізм, соціальна справедливість. Надання пріоритету правам та свободам людини. Тож, досягнення компромісного рішення з вирішення певного спору, який склався між органом владних повноважень та громадянином є одним з пріоритетних напрямів діяльності.

У проекті закону «Про медіацію» передбачена оплата праці медіатора. Але однією з сторін є орган владних повноважень, який представляє інтереси держави та бере участь у правовідносинах від її імені, то кошти на оплату праці медіатора мають бути передбачені бюджетом, а це вже вносить певні обмеження для сторін у виборі медіатора [5].

Стосовно організації проведення медіації у адміністративних спорах із суб'єктом владних повноважень, більш прийнятною формою є судова медіація - медіація інтегрована в судову систему країни. Цю медіацію проводить спеціально підготовлений суддя, як, наприклад, у Німеччині, Бельгії, Норвегії, Словенії, або незалежний медіатор, як у Польщі. Залежно від ролі судді в процедурі медіації можна зустріти декілька підходів судової медіації. Відповідно до першого підходу, суддя безпосередньо має проводити медіацію за умов, які передбачені процесуальним законодавством (інтеграція медіативної технології в судовий процес). Відповідно до другого підходу, достатньо щоб суддя лише ініціював медіацію, а його безпосередня участь не є обов'язковою. У цьому випадку можливо декілька варіантів організації медіації шляхом проведення приватно практикуючими медіаторами, або спеціалізованими організаціями (приватна медіація) [7, с. 115].

На нашу думку, ще одним варіантом медіації в адміністративному судочинстві є медіація, яка повинна здійснюватися у формі діяльності працівників судової системи. Це

може бути, як суддя, так і інший працівник суду, який знається на медіації. Дане твердження не суперечить засадам Закону України «Про судоустрій і статус суддів» те, що суддя не може поєднувати свою діяльність із підприємницькою, адвокатською діяльністю, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу (крім викладацької, наукової чи творчої) [2], а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку [6, с. 240].

Зважаючи на досвід країн таких як: Німеччина, Бельгія, США, Нідерланди, Норвегія, де інститут медіації існує досить давно, як процес досудового врегулювання спорів містить багато переваг для сторін на противагу судовому розгляду.

По-перше, учасники ведуть договірний процес правовідносин. Сторони можуть вносити власні пропозиції, щодо ведення процесу медіації, ініціювати власну бесіду з іншою стороною, брати участь в обговоренні позицій, думок, щодо того чи іншого питання.

По-друге, вся інформація, щодо розгляду справи є конфіденційною. Вона не може бути розкрита без згоди сторони, яка її надала.

По-третє, медіація- це можливість економії часу та грошей. Не потрібно витратити кошти на професійну правничу допомогу, експертів та інших учасників судового процесу.

По-четверте, це рішення, які були досягнуті шляхом переговорів обох сторін та задовольняють їх інтереси. Як результат, можуть бути досягнуті спеціальні рішення, які підходять для відповідного рішення спору. Сторони можуть обговорити шляхи виходу з конфлікту і досягти взаєморозуміння [4, с. 270].

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що започаткування інституту медіації в Україні цілком можливо. Незважаючи на проблеми, які існують при впровадженні та проведенні медіації у адміністративному судочинстві, становлення такого інституту відіграватиме важливу роль у розвитку правової культури суспільства, допоможе розвантажити систему адміністративних судів України та сприятиме мирному вирішенню публічно-правових спорів, рішення яких буде задовольняти обидві сторони. Перш за все потрібно врегулювати на законодавчому рівні дане питання, закріпити чітке визначення поняття «медіації», доопрацювати питання медіації в адміністративному провадженні, тобто створити формалізоване законодавство, що регулює питання здійснення медіації, можливо й з застосуванням міжнародного досвіду. Адже, якщо сторони домовилися врегулювати спір, застосовуючи медіацію, це означає, що вони готові виконати досягнуті ними домовленості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 лип. 2005 р. № 2747. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» URL :<https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-1>.
3. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки». URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
4. Ващук О. М. Роль неурядових організацій у запровадженні медіації в Україні (практика використання європейського досвіду). *Часопис Київського університету права*. 2010. 3. С. 269–274.
5. Лиско А. Проблеми впровадження та проведення медіації в адміністративному судочинстві України / А. Лиско. – Режим доступу URL: www.gromada.lviv.ua/analytic/587.
6. Муза О. В. Деякі аспекти використання медіації в адміністративному судочинстві України. *Університетські наукові записки*. 2011. № 4. С. 239–244.
7. Шинкар Т. І. Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права. Зб. наук. праць з юридичних наук*. 2016. Вип. 15. С. 154–16.
8. Ясиновський І. Г. Характеристика моделей медіації в розвинутих країнах. *Юрид. вісн. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. С. 94–98.0.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СНД

Ищукова А. Е.

Студентка V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рєзнік О. М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Останнім часом все більшої популярності набуває застосування допоміжних репродуктивних технологій, а саме послуга сурогатного материнства. Така процедура широко використовується не лише в Україні, а й в усьому світі.

За останні роки країн, в яких нормативно регулюється сурогатне материнство, значно побільшало. Сучасне законодавство різних держав дедалі частіше схиляється до надання безплідним парам права скористатися методом сурогатного материнства та

врегулювання в національному законодавстві порядку реалізації цього права та гарантій захисту прав сурогатної матері [1].

На сьогоднішній день Україна входить в число тих держав, які на законодавчому рівні дозволяють та регулюють сурогатне материнство. До них також відносяться Росія, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Вірменія та інші країни СНД.

Першим регулятором у сфері сурогатного материнства став Сімейний кодекс України, який визначав походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ). За законом у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) за допомогою ДРТ, батьками є саме подружжя. Для захисту прав та інтересів подружжя законодавець не допускає оспорування материнства в таких випадках [2].

Сімейний кодекс не єдиний документ, який регулює сурогатне материнство. Необхідні умови для проведення сурогатного материнства, показання до сурогатного материнства, вимоги до сурогатної матері, протипоказання для проведення ДРТ методом сурогатного материнства, сама процедура здійснення ДРТ методом сурогатного материнства, перелік документів для проведення сурогатного материнства з боку сурогатної матері та з боку подружжя прописані в Наказі Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 09.09. 2013 №787 [3].

Головною підставою для виникнення відносин стосовно сурогатного материнства є договір. Договір про сурогатне материнство тлумачиться за Цивільним кодексом України як договір про надання послуг [4]. В ньому прописуються права та обов'язки сурогатної матері та подружжя, матеріальні витрати, пов'язані з процедурою, форс – мажорні обставини, відповідальність сторін та додаткові умови. Реєстрація новонародженої дитини відбувається згідно з Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні».

Порядок правового регулювання сурогатного материнства в Росії практично нічим не відрізняється від українського. Нормативну базу для регулювання сурогатного материнства становить Сімейний кодекс Російської Федерації, Федеральний Закон «Про основи охорони здоров'я громадян Російської федерації», Наказ Міністерства охорони здоров'я Російської Федерації «Про порядок використання допоміжних репродуктивних технологій, протипоказаннях і обмеженнях при їх застосуванні».

За законодавством Росії державна реєстрація новонародженої дитини, що з'явилася на світ за допомогою сурогатного материнства здійснюється подружжям після отримання від сурогатної матері згоди на запис вказаного подружжя батьками дитини [5].

Сурогатне материнство в Казахстані має своє закріплення в Кодексі Республіки Казахстан «Про здоров'я народу та систему охорони здоров'я» та Кодексі Республіки Казахстан «Про шлюб і сім'ю». Останній, в свою чергу, містить положення щодо договору сурогатного материнства, його змісту, права та обов'язки сторін договору, а також включає чітко прописані правові наслідки [6].

Вірменія регулює сурогатне материнство Законом Республіки Вірменія «Про репродуктивне здоров'я та репродуктивні права людини». В 2016 році до закону були внесені зміни. Зазначалося, що сурогатна мати не має жодних прав на дитину та до послуг сурогатного материнства не можуть вдаватися самотні іноземці. За законом сурогатній матері дозволяється бути одночасно і донором яйцеклітини [7].

За законодавство Білорусі сурогатне материнство регулюється Законом Республіки Білорусь «Про допоміжні репродуктивні технології» та Законом Республіки Білорусь «Про шлюб та сім'ю». На відміну від Республіки Вірменія, Білорусь за законом не дозволяє сурогатній матері бути донором яйцеклітини по відношенню до жінки (подружжя), з якою був заключний сурогатний договір [8]. Однак, трапляються випадки, коли сурогатна мати є донором яйцеклітини (здебільшого це близькі родичі).

Правове регулювання сурогатного материнства в Киргизстані визначається Законом Киргизької Республіки «Про репродуктивні права громадян та гарантії їх реалізації». Відповідно до Закону громадяни мають право скористатися методом сурогатного материнства за медичними показаннями [9]. Законом також передбачена відповідальність, яка застосовується до сурогатної матері за будь – які дії, спричинені в подальшому щодо дитини та її батьків.

Безсумнівно, наявність законодавчого закріплення та регулювання сурогатного материнства в країнах що розвиваються є великим плюсом. З кожним роком кількість безплідних пар, які бажають мати свою дитину, стрімко зростає. Звідси виникає шалений попит вдаватися до програм сурогатного материнства. Однак, сам механізм правового регулювання процедури сурогатного материнства залишає бажати кращого. Права та законні інтереси осіб, що беруть участь в програмі сурогатного материнства практично не захищені, так само як і інтереси самої дитини. Немає чіткого врегулювання умов сурогатного договору та відсутня будь – яка відповідальність за його порушення саме на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Квіт Н.М. Інститут сурогатного материнства: проблеми колізійного регулювання. *Альманах міжнародного права*. 2016. №14. С. 38–49.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. №2947-III. *Відомості Верховної ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 9 вересня 2013р. №787.
4. Розгон О. В. Порівняльне дослідження правового регулювання правовідносин щодо сурогатного материнства у країнах Європи та Азії. *Наукове друковане іноземне видання «EURASIAN ACADEMIC RESEARCH JOURNAL»*. 2017. №6(12). С. 28-40.
5. Семейный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 1995. №223-ФЗ. Ст. 170. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8982/.
6. Кодекс Республики Казахстан О браке (супружестве) и семье от 26 декабря 2011 года № 518-IV. Ст. 283. URL: <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/K1100000518>.
7. Закон Республики Армения «О репродуктивном здоровье и репродуктивных правах человека» от 1 декабря 2002 года № ЗР-474-Н. Ст. 22. URL: <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=63870>.
8. Закон Республики Беларусь «О вспомогательных репродуктивных технологиях» от 7 января 2012 года №341-З. Ст. 27. URL: <http://pravo.newsby.org/belarus/zakon0/z175.htm>.
9. Закон Кыргызской Республики «О репродуктивных правах граждан и гарантиях их реализации» от 4 июля 2015 года №148. Ст. 25. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111191>.

ПРАВОВА ОСНОВА ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМ ГРОМАДЯН ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ЇХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ

Білик Г.В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М. В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Відповідно до ст. 40 Конституції України, кожен має право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1]. Тобто, в нашій державі всі громадяни можуть вільно

звертатися до органів владних повноважень для захисту своїх прав та інтересів, або отримувати рекомендації щодо поліпшення певних умов. При цьому необхідно дотримуватися законодавчо визначених вимог та строків.

Інститут звернення громадян виступає своєрідним механізмом контролю за державною владою, він одночасно попереджує зловживання владою завдяки системі інстанційності та стимулює до змін через можливість подання пропозицій. Він формує правосвідомість у населення, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток України як соціальної держави. Таким чином, покращується та зміцнюється зв'язок між громадянами та апаратом державної влади, що забезпечує принцип демократизму в країні.

Також варто зазначити, що Основний Закон України встановлює наступні основні положення щодо реалізації громадянами своїх законних прав і інтересів, а конкретно:

1) встановлюється право кожного громадянина на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів;

2) встановлюється зобов'язання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб цих органів розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь суб'єкту звернення у зазначений законом строк;

3) встановлюються види звернень громадян – тобто індивідуальні чи колективні, письмові або усні, що мають на меті привернути увагу відповідних органів і посадових осіб до публічних або приватних проблем чи інтересів окремих громадян, або всього суспільства [3].

Це надає змогу більш конкретно оцінити важливість встановлення даного інституту в сфері державного управління.

Наступним етапом в дослідженні даної теми є питання суб'єктів даного провадження. На основі проаналізованих наукових посібників, вчені Цимбалюк В.І. та Кісілевич К.О умовно виділяють чотири групи суб'єктів проваджень за зверненням громадян:

1. Першу групу складають суб'єкти, що звертаються – це дієздатні громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території держави на законних підставах (якщо інше не передбачено міжнародними договорами) [4].

2. Друга група – це особи, що розглядають звернення. До даного виду належать суб'єкти, що розглядають звернення і приймають за ними рішення. Такими є: органи державної влади; органи місцевого самоврядування; підприємства, установи, організації; об'єднання громадян; засоби масової інформації [4].

3. До третьої групи – допоміжні суб'єкти – належать особи, які сприяють прийняттю обґрунтованих рішень. Чинним законодавством не передбачений перелік таких

осіб, однак, аналізуючи Закон України «Про звернення громадян», вважаємо, що такими суб'єктами є адвокат, представник організації, представник трудового колективу, особи, з вини яких було допущено порушення, особи, які надають інформацію компетентним органам у ході перевірки звернень. Особливістю цієї групи суб'єктів є те, що компетенція допоміжних суб'єктів реалізується на стадії розгляду заяви чи скарги [4].

4. Четверта група – патронатні суб'єкти – це особи, які подають звернення в інтересах громадянина. Особливість даного виду учасників полягає у тому, що їх компетенція реалізується на стадії подання звернення. До патронатних суб'єктів відносяться: законні представники неповнолітніх та недієздатних осіб, трудові колективи, правозахисні організації, інші уповноважені особи [4].

Основою правового регулювання також виступає Закон України «Про звернення громадян», який визначає основні положення інституту звернень громадян. У даному Законі необхідно звернути увагу на класифікацію звернень залежно від їх змісту, що викладаються безпосередньо в письмовій або усній формі і серед них виділяють наступні види:

- Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства [2].

- Заява (клопотання) - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо [2].

- Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб [2].

Варто зазначити, що тільки наступні дії можуть бути оскаржені у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких:

- порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);
- створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;
- незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності [2].

Основні обов'язки органів державної влади уповноважених розглядати звернення представлені в ст. 19 Закону України «Про звернення громадян». До них відносять: всебічний, об'єктивний та вчасний розгляд заяви чи скарги; забезпечення захисту порушених прав; письмово повідомляти громадянина про рішення прийняті в межах скарги, а якщо громадянина обмежено в доступі до певної інформації, що становить суть звернення, письмово повідомити його про це; контролювати за розглядом відповідної скарги чи заяви, попереджати неправомірні дії щодо неї [2].

Важливою умовою при розгляді звернень є дотримання законодавчо визначених строків. Ст. 20 Закону України «Про звернення громадян» встановлює, що термін розгляду звернення складає не більше одного місяця від дня його надходження, а те, яке не потребує додаткового розгляду - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня його отримання. Також цей термін може бути подовжений або зменшений з визначених обставин. Необхідно додати, що скарги будуть розглядатися лише ті, що подані у строк протягом одного року з дня видачі оскаржуваного рішення, однак не пізніше одного місяця з дня ознайомлення громадянина з цим рішенням [2].

Слід зауважити, що за розгляд органом владних повноважень заяви, пропозиції чи скарги ніякі плати не встановлюються, а будь-які прояви отримати винагороду є незаконними.

Таким чином, інститут звернення громадян є ефективним способом вирішення питань захисту порушених прав, відстоювання власних інтересів чи подання відповідних пропозицій для покращення певних умов в позасудовому порядку шляхом подання відповідних заяв, скарг чи пропозицій уповноваженому органу державної влади, забезпечує нерозривний зв'язок між державою та її громадянами, що позитивно впливає на розвиток держави та на її устрій, адже даний інститут допомагає забезпечити виконання визначеної в Конституції норми, в якій вказано, що основним джерелом влади в Україні є народ [1]. Отже, можна зробити висновок, що забезпечення можливості подання звернень громадянами до органів владних повноважень є невід'ємною частиною системи регулювання державної влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 20.06.1996р. №254к/96-ВР. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. Верховна рада України. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Демський, Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е.Ф. Демський. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 496 с. — Бібліогр.: с. 488—495., с. 223-224. URL: https://yuricom.com/files/content/Demsky_-_Admin-Proces-Pravo.pdf.
4. Цимбалюк В.І., Кісілевич К.О. ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ. «Молодий вчений» № 5.1 (45.1). 2017 р. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/37.pdf>

ВАЖЛИВІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»

Хуторянець Ж. В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М. В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Розвиток сучасної держави як конституційної країни неможливе без законодавчого регулювання відносин між органами публічної влади (тобто органами владних повноважень, їх посадових осіб та органами місцевого самоврядування) й приватними (юридичними та фізичними) особами. Наразі в Україні відсутній будь-який нормативно-правовий акт, який би регулював відносини у даній сфері, а його створення відкладається протягом останніх 20 років. Дана прогалина в законодавстві призводить до того, що відносини між органами владних повноважень і приватними особами в повній мірі не врегульована. Так, наприклад, громадянину можуть зменшити пенсійні виплати не повідомивши його про це, на будівництвах часто виникають спори щодо виділення земельної ділянки та дозволу на будівельні роботи тощо. Для розв'язання цієї проблеми продовж другої половини ХХ ст. розвиненими країнами Заходу було напрацьовано низку обов'язкових правил щодо врегулювання цих відносин [6]. Зокрема, було встановлено, що при ухвалі конкретних адміністративних рішень потрібно:

1) забезпечити права особи, зокрема, бути вислуханою перед прийняттям несприятливого рішення; на допомогу і представництво тощо;

2) встановити обов'язки органу владних повноважень надавати пояснення прийняття несприятливих актів, доводити до відома порядок їх оскарження тощо.

Ці та інші права особи та обов'язки адміністративних органів зафіксовано в окремих законах про загальну адміністративну процедуру [5].

Питання щодо створення закону про адміністративну процедуру в науковому середовищі, а також різних Указах Президента й Постановах Кабінету Міністрів України підіймалося неодноразово продовж останніх 20 років. Серед них варто – Указ Президента «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. Відповідно до положень даного Указу, у 1999 році, за сприянням Міністерства юстиції України, було створено спеціальну наукову групу для розробки тексту цього законопроекту, яку очолив професор Авер'янов Вадим Борисович. Особливу підтримку робочій групі надавали німецькі експерти (проф. О. Люхтергандт та Б. Шльоер) та загалом Німецький фонд міжнародного правового співробітництва [5].

Вперше проект Адміністративно-процедурного кодексу України було внесено Кабінетом Міністрів України на розгляд до Верховної Ради України за Міністра юстиції Оніщука Миколи Васильовича, але в 2009 році, для остаточного його прийняття, бракувало лише декількох голосів. Протягом 2008–2010 років проведено кілька експертиз цього законопроекту фахівцями Ради Європи. Але 11 березня 2010 р. у зв'язку зі зміною Уряду цей проект відкликано [2].

Пізніше Урядом здійснена «імітація» внесення проекту Адміністративно-процедурного кодексу України в Парламент [3]: внесений він був першим Урядом М. Азарова 3 грудня 2012 р. (за кілька днів до завершення функціонування цього Уряду), а тому вже з 8 грудня цього ж року автоматично вважався відкликаним. Новий же Уряд (очолюваний тим же М. Азаровим) цей законопроект внести в Парламент «забув».

Варто сказати, що питання розробки та прийняття адміністративного процедурного акта останнім часом стало нагальною потребою. Так, про це йдеться у чинних Коаліційній угоді, Програмі діяльності та Плані пріоритетних дій Уряду, Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки та Плані щодо її реалізації, Антикорупційній стратегії на 2014–2017 роки та Державній програмі щодо її реалізації, інших програмних політичних документах Уряду та Парламенту [5].

10 травня 2018 року на прес-конференції «Навіщо потрібен Закон про адміністративну процедуру» у рамках Стратегії реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки Центр політико-правових реформ спільно з Мін'юстом та європейськими експертами презентував перші результати доопрацювання тексту проекту закону про адміністративну процедуру [4]. Саме цей законопроект 28 грудня 2018 року

було подано до Верховної Ради України, де його розглянули Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування, Комітет з питань правової політики та правосуддя, Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, Комітет з питань бюджету, Комітет з питань запобігання і протидії корупції та Комітет з питань європейської інтеграції. Але все ж таки, даний Проект Закону, 1 березня 2019 року було направлено Верховною Радою України на доопрацювання. На цій стадії він знаходиться і сьогодні.

Як зазначає законодавець, Проект Закону розроблено з метою законодавчого регулювання відносин особи та органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та інших суб'єктів, які законом уповноважені здійснювати владні управлінські функції, яке повинно зробити їх діяльність впорядкованою, а становище приватних осіб – захищеним, унеможливить свавільність дій державних службовців чи службовців органів місцевого самоврядування, та має стати вихідною точкою для здійснення контролю за законністю діяльності органів влади.

Проект Закону України «Про адміністративну процедуру» складається з IX Розділів:

– I Розділ – «Загальні положення» – дає визначення основним термінам, які використовуються в даному законопроекті, визначає предмет регулювання та сферу дії закону, а також правові засади та принципи адміністративної процедури [1];

– II Розділ – «Адміністративний орган, учасники адміністративного провадження та особи, які сприяють розгляду справи» – визначає компетенцію та повноваження адміністративних органів, встановлює процедуру відводу посадової особи та правонаступництво адміністративного органу, зазначає учасників адміністративного провадження, їх права та обов'язки [1];

– III Розділ – «Дослідження обставин справи, докази, строки адміністративного провадження» – встановлює процедуру дослідження фактів для розгляду справи, запрошення та повідомлення суб'єктів звернення, надає визначення доказам та встановлює порядок обчислення строків вирішення (перегляду) справ [1];

– IV Розділ – «Адміністративне провадження» – зазначає підстави для початку адміністративного провадження, форми, зміст та порядок подання заяви, реєстрації заяви та залишення заяви без руху, а також встановлює процедуру розгляду та вирішення адміністративної справи [1];

– V Розділ – «Адміністративний акт» – зазначає правила оформлення та змісту акта, набрання ним чинності та припинення дії адміністративного акта [1];

– VI Розділ – «Адміністративне оскарження» – встановлює строки подання скарги, форму, зміст та порядок її подання, а також порядок відкриття та перегляд справи за скаргою [1];

– VII Розділ – «Відкликання або визнання недійсним адміністративного акта» – зазначає умови відкликання або визнання недійсним адміністративного акта, умови його правомірності й перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами [1];

– VIII Розділ – «Виконання адміністративного акта» – встановлює процедуру звернення до виконання адміністративного акта та визначає орган, який буде здійснювати виконання адміністративного акта [1];

– IX Розділ – «Прикінцеві та перехідні положення» [1].

На нашу думку, прийняття даного законопроекту є досить важливим кроком для подальшого розвитку нашої країни як конституційної європейської держави, оскільки його основною метою є врегулювання відносин між органами владних повноважень, їх посадових осіб та органів місцевого самоврядування з однієї сторони, та приватними (фізичними чи юридичними) особами з іншої.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про адміністративну процедуру : Проект Закону від 09 червня 2015 року. Ліга закон : веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/nt1470?an=2>.
2. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України : картка законопроекту. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=33073.
3. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України : картка законопроекту. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893.
4. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. №474-р. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
5. Законодавство про адміністративні процедури. Центр політико-правових реформ: веб-сайт. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20872055-2.3.3.-zakonodavstvo-pro-administrativni-protseduri>.
6. Тимощук В. П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України: монографія. Київ: Факт, 2003. С. 178–459. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-59875911>.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Пляшник Т.А.

Студентка II курсу ІФСК

Сумського державного університету

Науковий керівник: Думчиков М.О.

к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Після проголошення незалежності та визнання світовою спільнотою – суб'єктом міжнародного права, Україна обрала головним орієнтиром пріоритет загальнолюдських цінностей. Тому, ратифікувавши відповідні міжнародно-правові документи стосовно свободи слова, вона взяла на себе зобов'язання привести своє національне законодавство у відповідність до загальновизнаних норм і європейських стандартів.

Однак сьогодні в нашій державі досить часто трапляються випадки певного обмеження свободи слова у діяльності засобів масової інформації. Дані випадки потребують чіткого законодавчого регламентування аби такі обмеження були правомірними і відповідали вимогам загальновизнаних міжнародних актів .

Метою публікації є розгляд основних визначень таких понять, як «журналістика», «свобода слова» і «цензура» та аналіз правових основ діяльності журналіста.

Сучасне інформаційне суспільство формується і ефективно розвивається в умовах правової держави, яка базується на безумовному застосуванні закону, повазі до прав і свобод людини і громадянина. Свобода слова та право на інформацію належать до фундаментальних громадянських і політичних прав людини.

Сучасний зміст принципу свободи слова закріплено в низці міжнародних документів. Відповідно до ст. 19 Загальної декларації прав людини: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-яким способом і незалежно від державних кордонів». Аналогічно, п. 1 ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод декларує, що «кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно без кордонів» [3].

У даному контексті ми розглядаємо саме журналістський аспект свободи слова як вільної, незаангажованої діяльності засобів масової інформації.

Спочатку з'ясуємо, що взагалі являє собою журналістика. Відповідно до статті 25 Закону України «Про ЗМІ»: «Журналістом є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого ЗМІ та діє на

підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її повноваженням. Журналістом є як штатний працівник ЗМІ, так і фрілансер, що співпрацює на підставі цивільно-правового договору».

Регулюють журналістську діяльність такі закони України, як:

- Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»;
- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Кожен журналіст має право:

1. Вільно отримувати, використовувати, поширювати (публікувати) та зберігати інформацію.

2. Вільно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень та відкриті події, які вони організують. Цікавою є деталь щодо акредитації: за законом, державні установи можуть акредитовувати журналістів для полегшення здійснення ними професійної діяльності, проте у разі відсутності акредитації ніхто не може заборонити журналісту виконувати свою роботу і без неї.

Втім, акредитацію можуть офіційно відібрати. Задля цього необхідне офіційне рішення суб'єкту владних повноважень, передане журналісту чи ЗМІ, що отримало для нього акредитацію, протягом п'яти днів після його прийняття. Державна установа може піти на ці кроки у випадку, якщо журналіст чи ЗМІ самостійно звернулися з таким проханням або якщо журналіст неодноразово та грубо порушував свої обов'язки, визначені 26 статтею Закону України «Про інформацію».

3. Журналіст повинен бути прийнятий у розумний строк держслужбовцями та посадовцями.

4. Журналіст може записувати усе, що потім може підтвердити достовірність викладених ним у статті фактів. Для цього можуть бути використані будь-які технічні засоби.

Важливою є особливість фото- чи відеозйомки держслужбовців, наприклад, на робочому місці: іноді вони відмовляють журналістам у цьому праві, апелюючи до «захисту приватного життя». Цей аргумент діє лише при спілкуванні з фізичними особами, державні службовці ж знаходяться при виконанні покладених на них обов'язків. У той же час, за статтею 307 Цивільного кодексу України, навіть фізичні особи можуть бути записані, коли зйомка відбувається відкрито, на вулиці чи на заходах публічного характеру – зборах, конференціях, мітингах тощо.

5. Журналісти мають вільний доступ до статистичних даних, фондів архівів, бібліотек та музейних фондів, а їхні запити на доступ до офіційних документів мають задовольнятися безкоштовно. Обмеження цього права може відбуватися лише за умов специфічної цінності чи умов схоронності документів. Пред'явивши посвідчення журналіста, можна збирати інформацію у районах стихійного лиха, катастроф, місцях аварій, масового безладу, воєнних дій. До речі, досі не існує єдиних встановлених правил видачі редакційного посвідчення чи єдиного бланку для них, тож кожне ЗМІ робить це самостійно і на власний розсуд.

6. Важливим є право зберігати журналістську гідність та бути незалежним від ЗМІ, в якому працює: журналіст має право відмовити в публікації матеріалу свого авторства, якщо редакційні правки суперечать твоїм особистим переконанням. Варто не забувати і про захист прав журналістів при, наприклад, неправомірному звільненні чи неможливості працювати у ЗМІ, в якому змінився власник, а з ним – і редакційна політика.

7. Журналіст також має право не розкривати джерела своєї інформації чи інформацію, що може призвести до подібного розкриття. Зобов'язати зробити це може лише суд.

Журналісти захищені Кримінальним кодексом України. Певним чином стаття 171 доводить, наскільки нелегкою часом буває робота в ЗМІ: перешкоджання реалізації професійної діяльності журналістів за серйозністю прирівнюється перешкоджанню діяльності правоохоронців і карається штрафом, арештом та обмеженням свободи строком до 3-х років.

Переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків загрожує штрафом, обмеженням свободи строком до 5-ти років, а також заборонаю обіймати певні посади. Варто зазначити, що переслідування та перешкоджання зазвичай є не просто фізичними: під це визначення потрапляють примус до поширення певної інформації, цензура, необґрунтована відмова в акредитації, психологічний вплив на журналіста, його сім'ю та близьких, звільнення, зменшення гонорарів чи переведення на іншу роботу.

Відповідно до статті 24 Закону України «Про інформацію»: забороняється цензура – тобто будь-яка вимога, яка спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, яка передбачає узгодження інформації про її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації.

Отже, як бачимо, українське чинне законодавство охоплює усі сфери журналістської діяльності. З боку держави, створено комфортні умови праці для

журналістів, що є одним із факторів якості ЗМІ. Це характеризує Україну як правову, демократичну державу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Правові засади діяльності журналістів в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/n0062323-11>.
2. Посібник з питань свободи вираження / [пер. з англ. К. Лаба]. – К. : IREX Про-Медіа Україна, 1999. – С.95.
3. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини: Навч.-метод. посіб. до вивч. спецкурсу / Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича; Уклад. Якимчук П.Я. - Чернівці, 2003. - С. 61.
- 4 Кодекс етики українського журналіста. URL: <http://www.nsj.org/page/196>.
5. Щербак Н. М. Правові аспекти державного регулювання інформаційною сферою (з вітчизняного історичного досвіду). *Закарпатські правові читання*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів, 28 – 30 квітня 2009 р. / За заг. ред. проф. Ф.Г. Ващука та доц. П.А.Трачука. – Ужгород, 2009. – С. 71-74.

РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Михайловська Є.В.

*Аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Україна переходить в нову епоху історії і Український народ отримує унікальний шанс побудувати нову Україну. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України [1].

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», метою якої є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі, передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, першочерговою серед яких є децентралізація та реформа державного управління.

Реформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування є складовими частинами процесу розбудови та змін в Україні, як в демократичній, правовій та соціальній державі.

Дослідженням тематики щодо реформування державного управління та децентралізації влади в Україні в різних її аспектах та правовій площині займалися такі видатні науковці та практикуючі юристи, як: О. М. Бабич, М. О. Бориславська, Г. Г. Динис, Б. І. Заверуха, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, М. В. Менджул, Р. П. Натуркач, О. Я. Рогач, М. В. Савчин, І. С. Сухан, П. А. Трачук, І. В. Хохлова, А. М. Школик та інші.

Відповідно до статті 132 Конституції України, територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [2].

Тобто, поєднання централізації і децентралізації в здійсненні державної влади проявляється в тому, що за центральними органами держави зберігається право охорони та забезпечення загальнодержавних інтересів, а решта функцій передається на місця, насамперед до компетенції органів місцевого самоврядування.

Децентралізація і централізація є парними категоріями, вони позначають певне явище, дії, форму організації чи характеристику дій з управління. Децентралізацію і централізацію можна розглядати як певні дії щодо збільшення або зменшення кількості повноважень і відповідальності органів влади, структурних підрозділів або посадових осіб, що перебувають на різних ієрархічних рівнях тієї чи іншої системи управління [3, с. 166].

Питання децентралізації в Україні стало актуальним в результаті неналежного розподілу управлінських функцій і повноважень між органами виконавчої влади різних організаційно-правових рівнів.

В системі державного управління децентралізація, на думку О.М. Бабича, є одним із принципів реалізації управління в державі [4, с. 109].

Зміцнення державної влади в центрі не може бути ефективним і корисним для суспільства в цілому без одночасної децентралізації функцій і завдань на рівень територіальних органів, яких обирають їх громади на основі загального, рівного, прямого виборчого права при таємному голосуванні. Саме за рахунок дотримання цього принципу місцеве самоврядування як реальність, як важлива ознака демократії, функціонує в переважній більшості розвинених країн [5, с. 110].

У сучасних дослідженнях з адміністративного права децентралізацію визначено як такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно

вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках і відповідних формах [6, с. 110].

Необхідно зазначити, що децентралізація влади на користь органів місцевого самоврядування й інших уповноважених суб'єктів не може мати абсолютний характер. Потрібно чітко розмежувати повноваження між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, за органами державної влади на місцях залишити повноваження щодо координації та контролю за діями органів місцевого самоврядування й інших уповноважених суб'єктів.

Враховуючи вимоги сьогодення, відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» Кабінет Міністрів України затвердив нову редакцію Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року та план заходів з її реалізації на 2019-2021 роки.

Відповідно до Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування уряд затвердив нову редакцію плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в кожній державі здійснюється виключно з дотриманням певних принципів.

В Україні визнаються наступні принципи реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади: верховенства права; відкритості, прозорості та громадської участі; повсюдності місцевого самоврядування; субсидіарності; доступності публічних послуг; підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади у питаннях дотримання Конституції та законів України; правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування; державної підтримки місцевого самоврядування; партнерства між державою та місцевим самоврядуванням; сталого розвитку територій [7, с. 20].

Метою реформи державного управління є побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності [1].

В результаті реформування повинна бути прозора система державного управління, яка зможе гарантувати належне впровадження політичних рішень та правових норм, орієнтована на раціональне використання фінансових ресурсів та створення професійного інституту державної служби в Україні.

Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [1].

Зміни, які має принести політика у сфері децентралізації – це посилення ролі місцевого самоврядування в Україні, зміни положень про адміністративно-територіальний устрій, на сьогоднішній день вони дещо застарілі, гарантії наділення місцевого самоврядування достатніми повноваженнями та ресурсами, врахування історичних, економічних, екологічних та культурних особливостей при плануванні розвитку громад.

Необхідно зазначити що, невід’ємною складовою процесу державотворення є поєднання централізації та децентралізації влади, яка реалізується органами державного управління, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування на території однієї адміністративно-територіальної одиниці, що обумовлює актуальність впровадження чітко визначеного адміністративно-правового механізму взаємодії державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування, функції та повноваження яких повинні бути чітко розмежовані.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України; Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254/>
3. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – С. 748
4. Бабич О. М. Співвідношення централізації та децентралізації в системі державного управління. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 12. С. 109-113/

5. Бабич О. М. Реформування системи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: сьогодення та перспективи. *Часопис Київського університету права*. 2009.№ 2. С. 110-116.
6. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М. – 2012. – С. 212
7. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А.Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. – Ужгород: ТІМРАНИ. – 2015. – С. 216.

ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

Лушнієнко Ю.О.

*аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Куліш А.М.

*заслужений юрист України, д.ю.н., професор, директор ННІ права
Сумського державного університету*

Від раціонального використання надр великою мірою залежить соціально-економічний розвиток держави та екологічна обстановка у країні, яка впливає на здоров'я населення. Втім, кількість порушень законодавства про надра залишається високою. Зокрема, до найбільш поширених порушень у сфері надрокористування у 2018 році належать: відсутність проекту розробки родовища корисних копалин, відсутність оцінки впливу на довкілля у випадках, коли законодавство цього вимагає, відсутність погодження робочого проекту відповідно до вимог законодавства; порушення календарних планів робіт; не виконання вимог проектних документів; порушення особливих умов спеціального дозволу на користування надрами, відсутність дозволів на виконання робіт з буріння та капітального ремонту свердловин тощо [1].

Контроль являє собою управлінську функцію, тобто це напрям впливу певного явища чи суб'єкта на суспільні відносини [2, с. 135]. Державний контроль у сфері надрокористування являє собою відносно самостійну функцію державного управління у галузі використання і охорони надр. Її зміст зумовлений самою природою публічної влади – а саме, обумовленістю публічними інтересами суспільства та спрямованістю на максимальне задоволення відповідних потреб. В.В. Стрельник слушно визначає контроль у сфері охорони надр як нормативно встановлену управлінську функцію, яка покладається

на відповідні органи державної влади, територіальні громади, громадянське суспільство, представляє собою діяльність, спрямовану на спостереження та перевірку забезпечення дотримання законодавства України про надра, застосування заходів попередження екологічних правопорушень всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності та підпорядкування, а також громадянами [3, с. 105].

Змістом державного контролю у сфері надрокористування охоплюється проведення перевірок, встановлення фактів порушень законодавства про надра, вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень. Ведучи мову про функції державних органів у сфері екологічного управління, слід відзначити важливість розмежування регулятивно-розпорядчих та контрольних функцій, а також необхідність забезпечення незалежності державних контролюючих органів [4, с. 12]. Слід погодитися із тим, що поєднання функцій регулювання (насамперед щодо надання спеціальних дозволів на користування надрами) та контролю є неприйнятним.

Кінцевою метою державного контролю у сфері надрокористування є підвищення ефективності використання надр. Відповідно до цієї мети, можна виокремити такі три основні завдання: попередження, виявлення та припинення правопорушень користувачами надр. У свою чергу, завданням державного контролю і нагляду за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використання та охорони відповідно до ст. 60 Кодексу України про надра [5] є забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Законодавство розмежовує контроль і нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною. Так, відповідно до ст. 61 Кодексу України про надра державний геологічний контроль покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (Державна служба геології та надр України); державний гірничий нагляд – на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці (Державна служба України з питань праці). Крім того, державний контроль за використанням і охороною надр у межах своєї компетенції здійснює Державна екологічна інспекція України. У структурі Державної служби геології та надр функціонує Департамент державного геологічного контролю, який включає Відділ контролю за геологічним вивченням та використанням надр; Центральний міжрегіональний відділ; Східний міжрегіональний відділ; Західний міжрегіональний

відділ; Південний міжрегіональний відділ; Північний міжрегіональний відділ; Азово-Чорноморський міжрегіональний відділ. Серед напрямків діяльності слід відмітити контрольно-наглядовий, нормотворчий та організаційний.

Звертаючись до проблем контролю, відзначимо необхідність розробки підзаконних актів для реалізації ефективного контролю у сфері надрокористування. Зокрема, ряд проблем у контрольній діяльності в галузі надрокористування пов'язані з відсутністю ефективних методик і інструкцій щодо організації, проведення і оформлення результатів різних форм контролю. Необхідна розробка чіткого механізму відшкодування шкоди заподіяної суб'єктами господарювання внаслідок порушення законодавства про надра. Крім того, важливим є належне оформлення результатів перевірок. Потребують вдосконалення форми документів у сфері здійснення державного геологічного контролю. Так, актуальним є затвердження оновленої уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення заходу державного контролю щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері надрокористування, а також форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового чи позапланового заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства. Затвердження нових форм актів перевірки має велике значення для суб'єктів надрокористування та держави в цілому, оскільки воно пов'язане із тим, що такі акти містять виключний перелік питань для перевірки суб'єктів господарювання органами державного геологічного контролю (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності») [6].

На сьогодні діє Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження форм документів у сфері здійснення державного геологічного контролю» [7]. Однак, частина вимог, які містяться у таких формах, втратили чинність з огляду на зміни у відповідних нормативно-правових актах. Крім того, існує необхідність у відкритому обліку таких форм для здійснення моніторингу за виконанням взятих ними зобов'язань перед державою, виконанням приписів контролюючих органів і своєчасним усуненням порушень.

Слід відмітити ефективність системи контролю, заснованої на категорії ризику. Такі критерії визначені у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр» [8]. Відповідно до цього документу частота перевірок заснована на оціночному рівні екологічного ризику підприємства. В Постанові визначені

цілі державного нагляду (контролю) та оцінка ризиків настання негативних наслідків від провадження господарської діяльності; а також показники критеріїв, за якими визначається ступінь ризику. До критеріїв були включені, зокрема, регіон України, глибина свердловини, яка експлуатується, вид корисних копалин, наявність порушень вимог законодавства у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, виявлених під час останньої планової перевірки тощо.

До функцій державних органів у сфері надрокористування слід віднести сприяння дотриманню екологічних вимог підприємствами, яка тісно пов'язана із функцією контролю. Фахівці відзначають, що таке сприяння з боку держави скорочує витрати підприємств на їх дотримання, дозволяючи їм з максимальною ефективністю виконати вимоги контролюючого органу [9, с. 9]. У цьому контексті слушною є думка В. Б. Авер'янова, що на сьогодні у змісті предмета адміністративного права переважають вже не управлінські, а публічно-сервісні відносини, які виникають між цими органами і приватними (фізичними і юридичними) особами стосовно забезпечення зазначеними органами необхідних умов для ефективної реалізації, а у разі потреби – і захисту належних приватним особам прав і охоронюваних законом інтересів [10, с. 243-246].

Викликає інтерес підхід держав-членів ЄС до правового регулювання екологічного контролю у сфері надрокористування. У 1993 році в ЄС була запроваджена система добровільної участі промислових підприємств в екологічному менеджменті та аудиті (EMAS Regulation 1836/93), яка в 2001 році стала відкритою також для інших організаційних форм установ. На сьогодні положення діє у редакції 2009 року з останніми змінами від 9 січня 2019 року [11]. Вона передбачає запровадження програми екологічної політики, дотримання якої визначається зовнішніми аудиторами і забезпечується державним наглядом. Відповідно до опитування, проведеного серед європейських організацій, які застосовують EMAS, ключовими перевагами є саме «підвищення рівня дотримання законодавства» та «зниження ризику екологічних санкцій за результатами державного контролю» [12, с. 100-105].

Таким чином, державний контроль слід визначити як напрямок діяльності суб'єкта публічної адміністрації щодо попередження, виявлення та припинення правопорушень користувачами надр з метою забезпечення публічного інтересу у раціональному надрокористуванні. На сьогодні актуальним є розвиток напрямку сприяння дотриманню екологічних вимог користувачами надр, який тісно пов'язаний із функцією контролю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Звіт про результати роботи Департаменту державного геологічного контролю Державної служби геології та надр України за 2018 рік. URL: <http://www.geo.gov.ua/reports-3> (дата звернення: 10.04.2019 р.)
2. Мацелик Т. О. Публічна адміністрація: питання понятійно-категоріального апарату. *Часопис Київського університету права*. 2012. №1. С. 135–138.
3. Стрельник В. В. Правові питання визначення екологічного контролю та нагляду у сфері охорони надр. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2013. Вип. 21. Ч. II. Том 2. С. 102-105
4. Грицан О.А. Правові засади екологічного контролю за використанням та охороною надр: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / О.А. Грицан ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К., 2009. 16 с.
5. Кодекс України про надра: Закон України від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 36, ст. 340.
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*, 2007, № 29, ст. 389
7. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження форм документів у сфері здійснення державного геологічного контролю» від 28.03.2013 № 133. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0563-13>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою геології та надр» від 31 жовтня 2018 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2018-%D0%BF>.
9. Содействие экологизации деятельности малых и средних предприятий. Украина. 2016. URL: <https://www.oecd.org/env/outreach/Ukraine%20pilot%20project%20report%20RU.pdf>.
10. Державне управління: Європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [В. Б. Авер'янов, В. А. Дерезь, А. М. Школик та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юстініан, 2007. 288 с.
11. Regulation (EC) No 1221/2009 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS). URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1221/oj>.
12. Weiss D. Supporting the Evaluation of the Implementation of EMAS. Final Report. European Union, Directorate-General for the Environment. 2017. 474 p.

ВІЙСЬКОВА ПРОКУРАТУРА: ДОСВІД США, ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНИ

Пахомов В. В.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

На сьогодні діяльність військових прокуратур регулюється Законом України «Про прокуратуру», з прийняттям якого остаточно позбавлені такої функції, як нагляд яка фактично означала загальний нагляд за додержанням прав і свобод людини та громадянина як один з напрямків прокурорського нагляду. Така державно-правова інституція є важливим органом у системі військової юстиції та має історичну практику функціонування на теренах України. Служба у військових прокуратурах має значну специфіку, яка потребує належного теоретичного осмислення.

У зв'язку з обставинами які виникли на Сході України, за якими в Україні значно збільшено кількість мобілізованих до збройних сил та добровольчих формувань, 14 серпня 2014 року народні депутати підтримали в першому читанні й в цілому законопроект № 4446-а «Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо створення військових прокуратур». Цей закон визначає порядок створення, комплектування та матеріально-технічного забезпечення військових прокуратур, а також соціального захисту їхніх працівників зі статусом військовослужбовців [1, с. 152].

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року систему прокуратури України становлять:

1. Генеральна прокуратура України;
2. регіональні прокуратури;
3. місцеві прокуратури;
4. військові прокуратури;
5. Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

До військових прокуратур належать Головна військова прокуратура (на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах регіональних), військові прокуратури гарнізонів та інші військові прокуратури (на правах місцевих), перелік яких визначається в Додатку до цього Закону. У разі якщо в силу виключних обставин у певних адміністративно-територіальних одиницях не діють органи прокуратури України, які мають здійснювати там нагляд, за рішенням Генерального прокурора України виконання їх функцій може покладатися на військові прокуратури. Утворення, реорганізація та ліквідація військових прокуратур, визначення їх статусу, компетенції, структури і штатів здійснюються Генеральним прокурором України [2].

Як зазначалося вище, прокуратурі заборонено здійснювати функцію загального нагляду, з того часу як набув чинності профільний закон. Найрозповсюдженішими раніше були загальнонаглядові перевірки дотримання посадовими особами і військовослужбовцями вимог загальновійськових Статутів. Оскільки усе життя війська детально регламентовано Статутами, які з юридичної точки зору є Законами України, ці перевірки охоплювали практично усі сторони життєдіяльності військових формувань.

А. Маркевич зазначає, що після позбавлення прокуратури права проводити подібні перевірки та складати документи прокурорського реагування військові прокурори навіть при явних порушеннях правил обліку і зберігання зброї безсилі і вимушені зі сторони спостерігати за цим, допоки не будуть виявлені ознаки того чи іншого злочину, що надає можливість відкрити кримінальне провадження [3].

Можна погодитись з даною тезою, оскільки у випадку явного очевидного порушення закону тільки прокуратура здатна оперативно відреагувати та усунути таке порушення.

Існування військової прокуратури або схожих за функціями органів є досить поширеним явищем у світі. Розглянемо детальніше прокурорські функції у військовій сфері США та Ізраїлю, як країн з найсильнішою армією у світі.

У сполучених Штатах таким органом є Judge Advocate General's Corps (Корпус Генерального судового представника). Діючи у суді представники корпусу можуть виступати обвинувачами так і представляти сторону захисту підсудного. Представники корпусу водночас самі є військовослужбовцями, здійснюють свої функції не тільки у військових судах, але в інших федеральних судах та судах штатів, забезпечуючи представництво свого виду збройних сил. Також на них покладено обов'язок при необхідності юридичного забезпечення діяльності збройних сил. Військовослужбовці працюють не тільки в кримінально-правовій сфері, але і у сферах контрактного, екологічного, міжнародного, адміністративного, цивільного, податкового та інших галузях права.

Найвищою посадовою особою у корпусах Генерального судового представника є сам Генеральний судовий представник, який очолює та відповідає за всіх інших судових представників, а також відає юридичними справами у своєму виді збройних сил. Він є головним юридичним радником для секретаря одного з видів збройних сил, генерального штабу та його начальника та для всіх офіцерів, виконує організаційні та контрольні функції стосовно роботи свого корпусу [4].

На сьогодні в Ізраїлі, з точки зору організаційної структури, МАГ Корпус (Military Advocate General's Corps) складається з трьох компонентів. Одним з них є система

правозастосовних органів (у складі військової прокуратури та Офісу захисту). Очолюють цю систему Головний військовий прокурор та Головний військовий захисник. Завданням Головного військового прокурора є надання допомоги Генеральному військовому представнику і його заступнику у здійсненні ними своїх повноважень у кримінально-правовій сфері; виконання функцій, які були покладені на нього законом, щодо експертизи, розслідування, арештів і судових розглядів; спостереження за командами, які здійснюють прокурорські функції у військових судах; здійснення контролю за їх діяльністю і надання їм професійної орієнтації; забезпечення координації діяльності; визначення загальних норм щодо забезпечення звинувачення у різних областях; а також консультування і надання допомоги при підготовці у Військовій правовій школі. Головний військовий прокурор відповідальний за нагляд щодо роботи військової поліції, також надає їй професійні консультації, дозволи на початок розслідування, експертиз та ін. Військові представники, які займаються обвинуваченням підпорядковуються цьому суб'єкту [5, с.283- 284].

Таким чином, дані органи належать до структури збройних сил цих держав і не є структурними підрозділами цивільних органів (департаменту або міністерства юстиції), органи створені таким чином, який покладає на них обов'язок для здійснення як обвинувачення у кримінальних справах так і захисту військовослужбовців, яких притягують до кримінальної відповідальності.

Прийняття Закону «Про Державне бюро розслідувань» створило умови для позбавлення прокуратури функції попереднього слідства. Відповідно до п. 9, розділу XV перехідних положень Конституції України прокуратура виконує таку функцію до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до остаточного формування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування [6].

Державне бюро розслідувань має вирішувати завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, вчинених службовими особами, перелік яких визначено у Законі «Про Державне бюро розслідувань» та злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України (розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості) [7].

Військовий прокурор Г. Рябченко у своєму дослідженні зазначає, що протидія злочинам у військовій сфері сьогодні має ознаки певного колапсу, оскільки підслідністю військових злочинів має намір займатися цивільне Державне бюро розслідувань. З іншого

боку - скорочуються представницькі функції військової прокуратури та значно обмежуються її повноваження щодо нагляду за додержанням законів у ЗСУ [8, с. 56].

Таким чином, військова прокуратура має підпорядковуватись Міністру оборони України та повинна мати функцію нагляду за додержанням законів посадовими особами й громадянами, оскільки позбавлення військових прокурорів права на проведення загальнонаглядових перевірок сказалося негативно на загальному стані правопорядку у військах, особливо в питаннях додержання прав військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо удосконалення та особливостей застосування окремих положень: Закон України від 2 липня 2015 р. № 578-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 34. – Ст. 336.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14. 10. 2014 р. № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 2-3. – Ст. 12.
3. Маркевич А. Чи стало краще від скасування «загального нагляду» прокуратури URL: <http://resonance.ua/chi-stalo-krashhe-vid-skasuvannya-zagal/>
4. America's oldest and largest law firm URL: <http://www.goarmy.com/jag/about/history.html>.
5. Turkel Report Israel's Mechanisms for Examining and Investigating Complaints and Claims of Violations of the Laws of Armed Conflict According to International Law URL: <http://www.turkelcommittee.gov.il/files/newDoc3/The%20Turkel%20Report%20for%20website.pdf>
6. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 6. – Ст. 55.
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
8. Рябченко Г. Військова прокуратура Центрального регіону України: системна протидія корупції та забезпечення невідворотності покарання / Г. Рябченко // Вісник прокуратури. - 2018. - № 6. – С. 50-56

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Кордунян І.В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М.В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Головними критеріями при вирішенні будь-якої адміністративної справи є своєчасність та об'єктивність її розгляду й винесення рішення. Саме для цього й необхідні чітко визначені процесуальні строки. Строк у адміністративному процесі можна визначити як період, упродовж якого повинні бути вчинені необхідні процесуальні дії.

Ян Берназюк, суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у своїй статті «Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві» дає таке визначення строку: «Строк, як правова категорія, означає певний момент, період, проміжок часу, з настанням та закінченням якого пов'язані конкретні юридичні наслідки» [5].

Згідно з ч. 2 ст. 119 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) розумним є строк, необхідний для вчинення тієї чи іншої процесуальної дії, з урахуванням обставин справи, а також повинен відповідати визначеним завданням адміністративного судочинства. Головним завданням адміністративного судочинства є забезпечення реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, зокрема у судовому порядку.

Розгляд справи своєчасно, тобто у розумний строк є однією з основних засад адміністративного судочинства, відповідно до п. 8 ч. 3 ст. 2 КАС України [1]. Розумний строк – це визначений законодавством час, для розгляду певної справи судом.

Для чого взагалі потрібна така категорія, як «розумний строк»? Відповідно до чинного КАС України розумним строком є період, упродовж якого, та чи інша справа повинна бути розглянута якнайшвидше. Це необхідно для того, щоб за умови порушення прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суд міг забезпечити їх захист та поновлення. Проте, на практиці застосування розумних строків призводить до затягування вирішення справи, оскільки законодавством чітко не встановлені межі розумного строку. Для того, щоб уникати зловживання законодавець ввів обмеження для вирішення певних категорій справ, тобто визначив найкоротший строк. Це стосується таких категорій справ: справи щодо виборчого процесу; справи, що стосуються проходження публічної служби; справи щодо рішень, дій чи бездіяльності органів

владних повноважень. Так, відповідно до ч. 4 ст. 17 Закону України «Про вибори Президента України» позачергові вибори проводяться в останню неділю дев'яностоденного строку з дня їх призначення Верховною Радою України [3].

Верховний Суд України у своєму Листі «Щодо перевищення розумних строків розгляду справи» від 25.01.2006 № 1-5/45 виокремив чинники, які впливають на визначення розумного строку. До них належать: складність справи; поведінка заявника; поведінка органів державної влади (насамперед суду) [4].

Під складністю справи розуміється наявність при її вирішенні обставин, які роблять процес її розгляду ускладненим. До таких обставин можна віднести: декілька учасників провадження з однаковим статусом, наприклад декілька позивачів, відповідачів або інших учасників процесу; проведення різних видів експертиз; необхідність допиту значної кількості свідків; коли учасником є іноземний громадянин, що ускладнюється необхідністю використання послуг перекладача.

Порушення заявником строків для вчинення процесуальних дій в адміністративному провадженні може призвести до ускладнення її вирішення. Це є прикладом поведінки заявника, яка впливає на затягування розгляду справи у розумний строк.

Оскільки суд є одним із найголовніших суб'єктів у адміністративному провадженні, то його діяльність повинна бути чітко визначеною, оскільки він є гарантом об'єктивного, своєчасного та правильного вирішення справи. Тому, суд повинен забезпечити наступне: призначення та проведення засідань у встановлені терміни; здійснення судового контролю за діяльністю суб'єктів, які беруть участь у підготовці до судового розгляду справи, а також тих, які безпосередньо є учасниками провадження.

Так, Євгеній Морозов у своїй статті «Процесуальні строки розгляду судової справи: межі розумного» зазначає «Розгляд справи повинен відбуватися в межах строків, передбачених діючим процесуальним законодавством, однак строк, який можна визначити розумним, не може бути однаковим для всіх справ в конкретному цифровому виразі» [6].

Отже, у кожній справі визначається свій «розумний строк» для її вирішення, тобто суд на власний розсуд визначає такий строк з урахуванням критерію об'єктивності, повноти, справедливості та розумності.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що строки у адміністративному судочинстві поділяються на ті, що визначені законом (загальні) та ті, що визначаються судом (спеціальні). Розумні строки можна віднести до останнього виду, оскільки вони чітко не встановлені законодавством.

Розумні строки – це категорія, характерна не лише для адміністративного судочинства. Так, у кримінальному провадженні розумні строки забезпечують швидке досудове розслідування і гарантують справедливий розгляд справи. Наприклад, справа щодо неповнолітньої особи чи особи, яку три мають під вартою, повинна бути розглянута першочергово, відповідно до ч. 4 ст. 28 Кримінального процесуального кодексу України.

Строки в адміністративному судочинстві мають надзвичайно важливе значення. Вони виступають регулятором суспільних відносин, а також процесуальні строки виступають гарантом своєчасного та швидкого захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України від 06.07.2005. – 2005. – № 35 – 36, № 37. – ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України від 13.04.2012. – 2012. – № 91–0, № 11–12, № 13. – ст.88.
3. Закон України «Про вибори Президента України» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 14. – ст.81.
4. Щодо перевищення розумних строків розгляду справ: Лист Верховного Суду України від 25.01.2006 № 1 – 5/45 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_45700-06.
5. Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/128894-vidi-protseualnikh-strokiv-u-administrativnomu-sudochinstvi>
6. Процесуальні строки розгляду судової справи: межі URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/26068>.

ЩОДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ⁴

Малус А. І.

*Аспірантка кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

В умовах глобалізаційних процесів значної актуальності набуває питання врегулювання взаємодії діяльності уповноважених органів державної влади з

⁴ Виконано в рамках проекту № 118U003575

міжнародними організаціями щодо протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. При цьому ефективність протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом перебуває в безпосередній залежності від діяльності органів державної влади, уповноважених чинним законодавством вчиняти дії, спрямовані на виявлення й запобігання відмиванню «брудних» коштів.

Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Держфінмоніторинг створено шляхом реорганізації Державного комітету фінансового моніторингу України на підставі Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р. [1] Діяльність Держфінмоніторингу регулюється низкою нормативно-правових актів різної юридичної сили, зокрема Конституцією України, міжнародними договорами, законами, актами Президента України й Кабінету Міністрів України, наказами Мінфіну

Водночас Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України» від 29 липня 2015 р. [2] визначені основні права, завдання та повноваження Держфінмоніторингу. Так, основними завданнями Держфінмоніторингу є:

1) реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

2) внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

3) збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення;

4) забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

5) проведення національної оцінки ризиків;

6) налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, Національним банком, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

7) забезпечення в установленому порядку представництва України в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Однією з важливих складових діяльності Держфінмоніторингу є налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з міжнародними установами та іноземними партнерами, які відповідають за організацію ефективної протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом. Зокрема, з Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), ЄС, Світовим банком, Міжнародним валютним фондом, Егмонтською групою підрозділів фінансових розвідок, ООН.

Забезпечення взаємодії в діяльності Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом значною мірою залежить від правильного розуміння і тлумачення категорії «взаємодія». Використання методу сходження від загального до часткового як одного із загальних методів пізнання, дасть змогу дослідити на основі головного філософського терміну «взаємодія» поняття «взаємодія Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями щодо протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом».

У загальному розумінні взаємодія тлумачиться як взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-небудь. При цьому взаємодія розглядається як вплив різних предметів, явищ дійсності один на одного, що зумовлює зміни в них. [3, с. 185].

У філософії «взаємодія» визначається у якості поняття, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість, зміну стану. Взаємодія розглядається як інтегруючий фактор, за допомогою якого відбувається об'єднання частин у певний тип цілісності [4, с. 81]. Крім того, у філософії під взаємодією розуміють процес опосередкованого або безпосереднього впливу соціальних об'єктів один

на одного, у якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю. [5, с. 155].

У сучасній українській мові категорія «взаємодія» використовується для позначення взаємного зв'язку між предметами в дії, а також погодженої дії між ким-небудь, чим-небудь; взаємного впливу тіл чи частинок, який зумовлює зміну їх руху. [6, с. 179].

Енциклопедичне визначення категорії «взаємодія» полягає у визначенні його як універсальної форми руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи. [7, с. 241].

Поняття «взаємодія» також є широкоживаним і в юридичній літературі. Це пояснюється тим, що взаємодія є спільним терміном одночасно для більшості галузей права та юридичної науки взагалі. Так, у науці адміністративного права взаємодія розглядається як певний вид взаємозв'язку суб'єктів, які вирішують спільні завдання і мають спільну або узгоджену діяльність, та виділяють наступні її ознаки: взаємодія - це діяльність; наявність декількох (не менше двох) суб'єктів взаємодії; узгодженість заходів за місцем, часом, методами; спрямованість функціонування взаємодіючих суб'єктів; наявність нормативної (правової) бази взаємодії; стан, який займають суб'єкти в ієрархії системи; зміст завдань, які вирішуються суб'єктами взаємодії; сумісна діяльність; наявність у взаємодіючих суб'єктів спільної мети; встановлення між суб'єктами взаємодії зв'язків субординаційного, координаційного, організаційного впливу та співробітництва [8, с. 64-65].

Ми погоджуємося з позицією науковця Круглого про те, що взаємодія – це сукупність взаємозв'язків між суб'єктами; наявність різноманітних стійких, об'єктивно обумовлених та необхідних, функціонально залежних форм взаємозв'язку між ними; процес та результат взаємовпливу взаємодіючих сторін [9, с. 131-139].

Аналіз зазначених підходів до визначення взаємодії дозволив нам сформулювати власну дефініцію даного терміну. Взаємодія Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями у протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом – це спільна узгоджена діяльність зазначених органів, спрямована на ефективну співпрацю щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Сутністю такої взаємодії є її зміст, який включає наступні елементи:

1. наявність конкретних суб'єктів взаємодії;
2. узгодженість (скоординованість) діяльності;
3. спільність діяльності між суб'єктами;

4. наявність нормативно-правової бази взаємодії;
5. наявність спільної мети та завдань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.
2. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р № 537 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF>.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусела. Київ: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
4. Философский энциклопедический словарь. / под ред. С. Аверинцева. Москва: ИНФРА-М, 1997. 744 с.
5. Философский словарь / под ред. М. Розенталя. Москва : Политиздат, 1972. 532 с.
6. Словник української мови / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1974. 840 с.
7. Енциклопедичний словник / за ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
8. Галунько В. В. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття) : монографія / В. В. Галунько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О.О. Онищук, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, О. М. Єшук. Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. С. 64-65.
9. Круглий В. М. Теоретико-правові засади взаємодії працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ з населенням. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України, 2002. № 3. – С. 131-139.

ТРИ КРОКИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОДАЖ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ БЕЗ РЕЦЕПТА У ЗАБОРОНЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИПАДКАХ

Логвиненко Б. О.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Сьогодні у науковому суспільстві доволі популярною є думка про те, що чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення [1] (далі – КУпАП) вичерпав власний потенціал і потребує заміни більш досконалим і сучасним кодифікованим актом,

що мав би охоплювати всі адміністративно-деліктні відносини. На противагу зазначеній позиції можна навести приклади успішної інтеграції у законодавство Європейського Союзу (далі – ЄС) правових актів про адміністративну відповідальність Латвійською та Литовською Республіками, які були розроблені за типовою формою у Радянському Союзі та прийняті всіма союзними республіками.

Викладене свідчить, що форма не завжди є важливішою за зміст і ефективний закон може тривалий час врегульовувати суспільні відносини. Переконані, що удосконалення адміністративної відповідальності в Україні у цілому та у окремих сферах зокрема, має відбуватися з урахуванням трьох кроків: першого, що полягає у конкретизації адміністративно караних протиправних діянь (адміністративних правопорушень); другого, який передбачає посилення санкцій та третього – спрощення процедури притягнення до адміністративної відповідальності.

Вважаємо, що поєднання вищезазначених кроків дозволить привести чинний КУпАП у відповідність до вимог сьогодення та, як наслідок, поліпшити рівень правового режиму законності в Україні. Єдине, на чому слід наголосити – це відсутність належної уваги суб'єктів владних повноважень до кожного із перерахованих кроків у комплексі, що не дозволяє вирішити проблему удосконалення національного адміністративно-деліктного законодавства у цілому.

Для прикладу звернімося до норми статті 42-4 «Продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках» КУпАП, якою передбачена відповідальність за продаж лікарських засобів в аптечних закладах без рецепта у заборонених законодавством випадках, що тягне за собою накладення штрафу від 6 до 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Стаття містить кваліфікуючу ознаку – повторність протиправних дій протягом року, що тягне за собою накладення штрафу від 25 до 70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [1]. Представлене адміністративне правопорушення обране з огляду на його поширеність, латентність та небезпечний характер для здоров'я населення України.

Як зазначають О. Бережнюк та Т. Стежар, за матеріалами Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі – Держлікслужба), за 2017 рік цим органом було зафіксовано лише два випадки продажу ліків без рецепта. Станом на жовтень 2018 року – чотири. Стільки ж випадків протиправних дій було зафіксовано самостійно авторами публікації за кілька днів і лише у м. Києві [2].

Вбачається, що суспільна небезпека від вчинення подібних протиправних дій є доволі вагомою, яку складно вважати простим адміністративним правопорушенням. Навіть, скасування мораторію на проведення позапланових перевірок із 1 січня 2019 року

не сприяло виправленню ситуації на краще через недосконалість законодавства. Нижче, у призмі норми статті 42-4 КУпАП будуть розглянуті ці кроки.

Перший крок. Конкретизація адміністративного правопорушення. М.В. Співак слушно відмічає, що препарати, що знаходяться на аптечних полицях поділяють на три основні групи: безрецептурні, тобто у вільному продажу, рецептурні – ті, що можна придбати тільки за рецептом лікаря, а також препарати, які перебувають на предметно-кількісному обліку. До останньої категорії належить найбільш вузький перелік, до прикладу, антидепресанти чи транквілізатори. Аптека веде журнал суворого обліку, де реєструє надходження та продаж таких медикаментів. Щоправда, приватні аптеки нерідко нехтують цією системою [3, с. 38]. Тут варто наголосити на тому, що суб'єкти господарювання можуть здійснювати діяльність з виробництва (виготовлення) лікарських засобів в аптеці. До того ж окремі сильнодіючі лікарські засоби, приміром «Налоксон» (як антагоніст опіатних рецепторів) відпускається без рецепта з аптек та аптечних пунктів у кількості 2 мг на один відпуск [4]. Все це не заважає фармацевтичним працівникам виготовляти лікарські засоби для подальшої реалізації без рецепту. Існуюча система не дозволяє повною мірою забезпечити контроль над виробництвом таких препаратів. Що стосується реалізації лікарських засобів, тут також можна зробити відпуск лікарського засобу понад норму через видачу N-ої кількості товарних чеків. Виходячи з цього, перелік протиправних діянь має бути конкретизований і розширений, так як наявність відсилань до певних «встановлених законом порядків» або «заборонених законом випадків» в сукупності із динамічним переліком рецептурних лікарських засобів ускладнює правозастосування суб'єктом владних повноважень.

Другий крок. Посилення санкцій. Що стосується посилення відповідальності за реалізацію лікарських засобів без рецепту, в.о. міністра охорони здоров'я У. Супрун повідомила, що Держлікслужба наразі розробляє зміни до законодавства з метою запровадження кримінальної відповідальності за відпуск аптеками рецептурних препаратів, перш за все антибіотиків, без рецепта. Це пояснюється тим, що можливість придбання антибіотиків без рецепта призводить до вкрай негативних наслідків, зокрема, розвитку резистентності до антибіотиків, що робить неможливим їх застосування для лікування туберкульозу та інших серйозних захворювань [5]. Все виглядає нібито логічним, але навіщо «ускладнювати життя» правоохоронцям, коли проблему можна вирішити в інший спосіб, створивши адекватні адміністративно-правові механізми притягнення до відповідальності. У цій же публікації Н. Гуторова слушно апелює до пропонованої необхідності запровадження кримінальної відповідальності, зауважуючи, що застосування останньої потребує значних коштів платників податків, які більш

ефективно можна було б використати на впровадження ефективної системи протидії вчиненню правопорушень. Використання вельми громіздкої, складної довготривалої і при цьому надзвичайно затратної системи кримінальної юстиції в ситуації, коли ніхто навіть не пробував всерйоз протидіяти цьому явищу в інший спосіб – це очевидне марнотратство коштів платників податків [5]. Ми цілком підтримуємо позицію Н. Гуторової та звертаємо увагу на те, що адміністративні стягнення також є дієвим засобом, але вони мають поширюватись не лише на фармацевтичного працівника, який здійснив реалізацію лікарського засобу без рецепту, а й на суб'єктів господарської діяльності у цій сфері. Включення до КУпАП положень про відповідальність юридичних осіб у сукупності із суттєвим збільшенням розміру стягнень за представленою статтею має сприяти зменшенню випадків вчинення даного правопорушення. Також має стати у нагоді альтернативність стягнення, коли сплата штрафу може бути замінена громадськими роботами для фізичної особи, питання полягає лише у реальності їх відбування.

Третій крок. Спрощення процедури притягнення до адміністративної відповідальності. Сьогодні, близько 3114 лікарських засобів в Україні допущені до застосування, як такі, що відпускаються з аптек без рецепту. Поряд із цим, 283 лікарські засоби заборонено рекламувати, незважаючи на відпуск без рецепту. Відповідні переліки перебувають у постійній динаміці, так як медична наука і фармацевтичний бізнес не стоять на місці. Все це грає на руку тіньовим схемам. Складна і застаріла система, коли адміністративне провадження, що може мати наслідком накладення 102 гривень штрафу, передбачає комплекс процесуальних дій та складання купи матеріалів справи про адміністративне правопорушення має відійти у минуле. Посадові особи Держлікслужби мають бути наділені правом розгляду справ про адміністративні правопорушення, що належать до їх юрисдикції за спрощеною формою, коли одразу виноситься постанова про адміністративне правопорушення. Необхідно лише передбачити відповідні новації у змінах до діючого адміністративно-деліктного законодавства.

Підводячи підсумок, зауважимо, що наведений приклад перспектив удосконалення адміністративної відповідальності за продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках переконливо свідчить про недосконалість КУпАП у цілому. Наближення до стандартів ЄС має передбачати детінізацію фармацевтичного бізнесу, який чинить спротив будь-яким законодавчим новелам, що зменшують нелегальний прибуток. Поліпшення ситуації на краще не відбудеться просто із прийняттям нового закону, адже має бути змінено сам механізм адміністративної відповідальності через запропоновані нами три кроки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 17.04.2019).
2. Бережнюк О., Стежар Т. УНІАН від 25.10.2018. Наркотики вроздріб: як аптеки без рецептів торгують наркомісткими препаратами. URL: <https://www.unian.ua/society/>.
3. Співак М.В. Правове регулювання адміністративна відповідальність за продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках. Європейські перспективи. 2012. № 4 ч.1. С. 38-42.
4. Порядок відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів : Наказ МОЗ від 19.07.2005 № 360. Офіційний вісник України від 05.08.2005. 2005. № 29. С. 462.
5. Гуторова Н. Кримінальна відповідальність за продаж ліків без рецептів – ефективний засіб протидії чи марнотратство коштів платників податків. URL: <http://nmu.ua/news/>.

ПРАВОВІ ІДЕЇ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Воронюк П. А.

Студентка І курсу юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Богдан О.В.

к.ю.н., асистент кафедри теорії і права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Проведення реформи в будь-якій сфері суспільного життя повинно мати вагоме підґрунтя. Для цього необхідно провести широкі дослідження для вияву необхідних змін і проблем у окремій галузі. Реформування у сфері освіти – необхідний і важливий процес у сучасному українському суспільстві. Важливо зазначити, що сучасний стан освіти в цілому потребує ефективних реформ, які б могли змінити та реорганізувати важливу складову життя українців. Одним з таких важливих аспектів реформування є створення законодавчих актів щодо протидії булінгу. Маємо відзначити, що неповнолітні та малолітні особи є жорстокими у своїх висловлюваннях і діях, що заподіює моральну та фізичну шкоду потерпілим. За статистикою UNICEF Ukraine, кожний другий підліток у світі зазнає насильства від однолітків у школі, а в Україні цей показник сягає взагалі жахливого числа – понад 67 відсотків [3]. Саме тому прийняття та введення в дію цього закону є важливим та актуальним нововведенням у сфері реформування освіти.

Спершу необхідно дати визначення поняттю «булінг». У Законі України «Про освіту» зазначено, що булінг (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників

освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [1]. Можна виділити загальні ознаки булінгу:

1. Систематичність діяння.
2. Наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).
3. Дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та(або) фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та (або) спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Окрім всього вищезазначеного, в цьому законі визначені права та обов'язки засновника і керівника закладу освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу здобувачів освіти та їхніх батьків. Зокрема, передбачено обов'язок засновника закладу освіти вживати заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу [1]. Керівник закладу має забезпечувати створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування). Також до зобов'язань закладів освіти входить забезпечення на своїх веб-сайтах відкритого доступу до правил поведінки здобувача освіти в закладі освіти, плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, порядку подання та розгляду заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків, тощо [2]. Цей закон чітко встановлює межі відповідальності за скоєне правопорушення, а саме накладання штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин. Також передбачено міру відповідальності для керівника освітнього закладу за неповідомлення уповноваженим підрозділам органів поліції про випадки булінгу (цькування), зокрема визначено, що керівник закладу має сплатити від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20 відсотків заробітку.

Важливо сказати, що цей закон є ефективними, оскільки вже на початку 2019 року було прийнято рішення та притягнуто до відповідальності учня старших класів за вчинення булінгу в бік свого вчителя. Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, батьки булера зобов'язані сплатити штраф у розмірі 850 гривень [3].

Подібне рішення є важливим кроком у слідуванні світовій законодавчій тенденції протидії психологічному насиллю.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що прийняття Антибулінгового закону, а також законодавчих актів України щодо протидії булінгу є надзвичайно важливими аспектами в реформуванні освіти, оскільки ці зміни обумовлені декількома факторами теперішнього суспільного життя України. Зокрема, ця реформа стала частиною інтеграційних процесів, оскільки Україна має здійснити ряд реформ, які б відповідали стандартам Європейського Союзу. Також промовистою є статистика, яка наведена вище, тобто цей закон повністю відповідає реаліям теперішнього часу та є актуальним. Надзвичайно важливим є той факт, що ця реформа знайшла практичне відображення, оскільки вже були прийняті відповідні рішення у справах, які стосуються булінгу у закладах освіти. Отже, закон встановлює чіткі права та зобов'язання всіх учасників навчального процесу, також міри відповідальності за скоєне правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>.
2. Статистика UNICEF Ukraine. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/verkhovna-rada-skhvalyla-antybulingovyy-zakon/>.
3. Анастасія Новикова «Суд виніс рішення у справі щодо булінгу вчителя» URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/verkhovna-rada-skhvalyla-antybulingovyy-zakon/>.

ЄДИНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ У КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Курява В.В.

*Аспірантка кафедри АППФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Створення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності де-юре (Указ Президента України від 29.09.2017 р № 299/2017 [12]) де-факто й досі не знайшло свого відображення на практиці. Науковці та практики на сьогодні в пошуку механізму практичної реалізації та впровадження в систему судоустрою новоствореного суду. Поспішне рішення законодавця в цьому питанні, призвело до ряду правових колізій, допущені помилки і прорахунки, що унеможливають на сьогодні повноцінне функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

У науці поняття принципів судової системи розглядається як «основоположні засади, положення, ідеї, що виражають сутність та внутрішній зміст інституту судової влади» [9, с. 33]. Городовенко В. зазначає, що запропоновані законодавцем “принципи” судової системи, є скоріше її засадами. Цей термін зустрічається в юридичній науковій літературі [2]. Так, Куйбіда Р.О., досліджуючи проблеми реформування судової системи України, визначає перелік «засад» судової системи, фактично ототожнюючи їх з принципами [6].

В першу чергу привертає увагу принцип, передбачений п. 1 ч. 4 ст. 17 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» [11], єдність системи судоустрою забезпечується єдиними засадами організації та діяльності судів. Таким чином відповідно до зазначеного принципу, згідно з положенням ст. 125 Конституції України – засадами діяльності судів в Україні є принцип територіальності та спеціалізації [4], а ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» визнано, що судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності, можна стверджувати, що ці принципи і засади поширюються і на Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Однак, більш глибокий аналіз утворення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності говорить про порушення ряду принципів. Зокрема в Указі Президента України № 299/2017 передбачено утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності з місцезнаходженням у місті Київ. Такий підхід говорить про порушення принципу територіальності. У науковому середовищі, принцип територіальності по різному трактується. Деякі науковці визначають його як “розбудову системи судів загальної юрисдикції відповідно до системи адміністративно-територіального устрою, закріпленої в ст. 133 Конституції України”. Сутність принципу територіальності полягає в тому, щоб місцеві суди були територіально наближені до людей, щоб кожен громадянин знав, як у складній судовій системі обрати той суд, у якому він має захищати свої права. І цим вимогам, на його думку, існуюча система судів, що побудована за адміністративно-територіальним поділом, відповідає, оскільки охоплює всі регіони України, забезпечені необхідним транспортом, зв’язком тощо. Колектив авторів, Марочкін І.Є., Сібільова Н.В., Тихий В.П., значення принципу територіальності пропонують визнати як: а) відсутність територій, на які не поширювалася б юрисдикція суду; б) територіально зручне розміщення судів; в) існування достатньої кількості судів і суддів на території держави [7, с. 45]. Виходячи з такого розуміння принципу територіальності досить сумнівним є створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності лише в столиці нашої держави.

Судова спеціалізація загалом запроваджується для того, щоб окремі категорії справ, які становлять особливу складність, розглядали судді, які мають спеціальну підготовку, тобто поглиблені знання в тій чи іншій галузі права для вирішення саме такої категорії справ [5, с. 11]. Специфіка судової спеціалізації так чи інакше пов'язана із правовою системою (англо-саксонською та романо-германською), усталеними політичними і правовими традиціями, рівнем правової свідомості та культури населення. Спеціалізація судової влади є таким принципом її побудови, організаційно-правовою формою реалізації якої виступає створення, з одного боку спеціалізованих судів, а з другого, спеціалізованих колегій (палат тощо) усередині самих судів. У такому контексті спеціалізація судів (судової системи) не обов'язково повинна передбачати утворення саме спеціалізованого суду [10]. В Україні суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. У випадках, визначених законом, а також за рішенням зборів суддів відповідного суду може запроваджуватися спеціалізація суддів з розгляду конкретних категорій справ.

Пунктом 4 ст. 31 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» порушено і конституційний принцип інстанційності. Законом передбачена можливість у складі вищого спеціалізованого суду можуть утворюватися судові палати для розгляду окремих категорій справ у першій інстанції, а також утворюється апеляційна палата для розгляду справ в апеляційній інстанції. Принцип інстанційності, що передбачає організацію судів так, щоб забезпечити законність рішення, тобто право особи на перегляд її справи судом апеляційної інстанції, а також право учасника судового процесу оскаржити судові рішення першої та апеляційної інстанції до суду касаційної інстанції (відповідного вищого суду). Організація судів за інстанційною ознакою повинна забезпечити законність судового рішення. У разі незгоди з судовим рішенням першої інстанції особі має бути гарантоване право на перегляд його справи судом другої (апеляційної) інстанції з огляду на правильність встановлення фактів і застосування права. Це вимагає, щоб кожен суд виконував функції тільки однієї інстанції: місцеві суди – перша інстанція, апеляційні суди – апеляційна інстанція, Верховний Суд – касаційна інстанція [1].

Проблемні аспекти забезпечення принципів територіальності та інстанційності загалом ставляють питання про доступність до правосуддя з питань захисту прав інтелектуальної власності. Право на доступ до правосуддя є одним з основоположних прав людини і визнано міжнародним співтовариством як таким, що включає в себе: право на доступ до суду, право на виконання судових рішень та право на остаточність судових рішень. Доступність до правосуддя, у сфері захисту прав інтелектуальної власності, це не

тільки територіальна близькість органів правосуддя до громадян, а й наявність реальних прав і можливостей їх реалізації за зверненням до суду. Так само це право включає можливість ініціювати судовий розгляд, і при цьому, необхідна наявність кореспондуючих обов'язків суб'єктів, які ведуть судовий процес. Саме така сукупність елементів права на доступ до правосуддя відповідає закріпленим в міжнародно-правових актах вимогам, які зобов'язується виконати наша держава. Звертаючись до змісту міжнародних норм, зокрема Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини, доступність правосуддя (доступ до правосуддя) є однією з ключових гарантій права судового захисту, поряд з такими критеріями як справедливість, повнота, законність, неупередженість суду [3].

На Конституційному рівні Україна гарантує доступність правосуддя, підтвердженням чого є положення статті 55 Конституції України про те, що «права і свободи людини і громадянина захищаються судом» і статті 124 щодо поширення юрисдикції судів на «будь-які юридичні суперечки і будь-кримінальне обвинувачення» [4]. Зміст цього ж принципу продубльовано в частині 3 статті 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якою передбачено, що «доступність правосуддя для кожної особи забезпечується відповідно до Конституції України і в порядку, встановленому законами України» [11]. В контексті цього, аналізуючи практику Європейського суду з прав людини, Ю. І. Матат, звертає увагу на таке розуміння «доступу до правосуддя», як здатність особи безперешкодно отримати судовий захист, доступ до незалежного і неупередженого вирішення суперечок за встановленою процедурою на основі верховенства права. Вже згадана категорія, разом з такими елементами як остаточність судового рішення і своєчасність виконання остаточних рішень, є невід'ємними складовими права на суд, яке, в свою чергу, займає одне з основних місць в системі фундаментальних цінностей будь-якого демократичного суспільства» [8]. На сьогодні, з урахуванням проведеної реформи в сфері судового захисту прав інтелектуальної власності, дуже загострено питання реального доступу до правосуддя в даній групі правовідносин, що обумовлено на сьогодні перехідним періодом в цій сфері.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу принципів (засад) організації діяльності системи судоустрою України, можна дійти висновку про порушення цих засад при утворенні Вищого суду з питань інтелектуальної власності, принциповий зміст і характер яких унеможлиблює функціонування новоствореного суду в сучасній судовій системі нашої держави. Тому потребує вирішення питання адміністративно-правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності з метою приведення його до єдності із судовою системою України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горобець Р. Овчар О. Інституційний аналіз судової системи України. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdu_O/2009_2/R_2/Gorobec-Ovchar.pdf.
2. Городовенко В. Засади побудови судової системи України. *Юридична Україна*. № 9. 2012. С. 78-86.
3. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Короед С.О., Кресіна І.О., Прилуцький С.В. Концепція реформування судової влади України. *Судова апеляція*. № 3. 2015. С. 6-34.
6. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: Монографія. К.: Атіка. 2004. С. 31-47.
7. Марочкін І.Є., Сібільова Н.В., Тихий В.П. Організація судової влади в Україні: навч. посіб. Х.: Одиссей, 2007. 328 с.
8. Матат Ю. І. Право на доступ до правосуддя: європейський досвід та проблеми забезпечення в Україні. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1419%3A081216-22&catid=171%3A6-1216&Itemid=212&lang=ru.
9. Махніцький О.І. Конституційно-правові принципи судової влади в Україні. *Право і суспільство*. № 6-2. 2013. С. 33-37.
10. Обрізко І.М. Поняття та зміст спеціалізації судів як принципу організації судової влади. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39597/09-Obrizko.pdf?sequence=1>.
11. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016. № 31. ст.545.
12. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ ЩОДО ВІЛЬНОГО ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ

Танченко М. О.

Студентка III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М.В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Як відомо, у 2016 році Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) на основі європейських стандартів було затверджено «Стратегію реформування державного управління до 2020 року» (далі – Стратегія) і план заходів щодо її реалізації. Зміст даної Стратегії виділяв одним із пріоритетних напрямків державну службу та управління людськими ресурсами [3], що у подальшому призвело до прийняття нового Закону України «Про державну службу». Разом з тим, пізніше були розроблені та затверджені супутні нормативно – правові документи, де цікавим нововведенням виступало отримання сертифікату щодо вільного володіння державною мовою, для осіб які мають намір вступити на державну службу – це регламентується пунктом 5 частини 1 статті 25 Закону України «Про державну службу» [1].

Досліджуване питання регулюється «Порядком атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» затвердженого Постановою КМУ від 26 квітня 2017 р. № 301 (далі – Порядок). Атестація проводиться з метою визначення рівня вільного володіння державною мовою осіб, які претендують на зайняття посади державної служби, відповідно до вимог щодо рівня мовної та комунікативної компетентностей, перелік яких представлений у додатках до Порядку.

Для організації та проведення атестації керівник уповноваженого вищого навчального закладу (виш, який на ліцензійній основі здійснює підготовку в галузі «Публічне управління та адміністрування») утворює атестаційну комісію, організовує роботу та здійснює контроль за її діяльністю. Отримати інформацію про уповноважені вищі навчальні заклади можна на їх офіційних веб – сайтах або сайтах Національного агентства України з питань державної служби (далі – НАДС) та Міністерства освіти і науки України.

Організаційні заходи з підготовки проведення атестації передбачають затвердження:

- 1) складу атестаційної комісії;
- 2) порядку реєстрації осіб для проходження атестації;
- 3) графіка атестаційних сесій;

4) завдань у письмовій формі та визначення переліку тем і сценаріїв для проведення атестації в усній формі.

На офіційних сайтах уповноважені вищі навчальні заклади розміщують порядок реєстрації осіб для проходження атестації та графіки її сесій. Сама атестація проводиться у три етапи, що передбачає:

- 1) приймання заяв від осіб, які претендують на зайняття посади державної служби, щодо проходження атестації;
- 2) проходження атестації у письмовій та усній формі;
- 3) визначення результатів атестації та інформування учасників атестації про них [2].

Атестація у письмовій формі включає тестове завдання та письмовий переказ тексту з фахових питань. В усній формі проводиться ділова розмова за визначеним сценарієм та повідомлення – презентація на встановлену атестаційною комісією тему.

Завдання розробляються відповідно до вимог до рівня мовної та комунікативної компетентностей осіб, які претендують на зайняття посади державної служби, науково – педагогічними працівниками уповноваженого вищого навчального закладу з урахуванням примірних завдань, розміщених як зразок на офіційному веб – сайті НАДС.

Кожне тестове запитання має три варіанти відповіді, серед яких правильним є лише один. Кількість тестових завдань становить 25. Тексти для переказу стосуються сфери публічного управління та адміністрування і мають обсяг 2500 – 3000 друкованих знаків.

Для проходження атестації особа повинна подати заяву на ім'я ректора університету та додати до заяви копію квитанції про оплату, оскільки отримання сертифікату є платною послугою – ціни встановлюються вищим навчальним закладом самостійно. Також, необхідно мати при собі документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України. Учасники в обов'язковому порядку забезпечується зошитом із завданнями та бланком відповідей, виготовлення яких забезпечується уповноваженими вищими навчальними закладами. Тривалість виконання завдань у письмовій формі становить 60 хвилин. Учасник атестації має право здати зошит із завданнями та заповнений бланк відповідей до закінчення відведеного часу. Учасникам атестації, які відповіли на 21 тестове запитання і більше, отримує 2 бали, на 16 – 20 питань – 1 бал, на 15 і менше – 0 балів [4].

Атестація в усній формі розпочинається не раніше, ніж через 60 хвилин і не пізніше ніж через 120 хвилин після закінчення атестації в письмовій формі. Її тривалість для кожного учасника становить до 45 хвилин, з яких 20 хвилин відводиться на ділову розмову за визначеним сценарієм та не більше ніж 25 хвилин – на повідомлення – презентацію.

Бали фіксуються у відповідних відомостях – тести, переказ та усна частина оцінюються окремо один від одного та виставляються кожним членом атестаційної комісії індивідуально. Середній бал визначається як середнє арифметичне суми балів, виставлених індивідуально членами атестаційної комісії.

За результатами атестації атестаційна комісія приймає рішення про видачу учаснику, який успішно пройшов атестацію, сертифікат щодо вільного володіння державною мовою за формою визначеною у додатку № 3, що регламентовано Порядком. Володіння державною мовою вважається вже підтвердженим для осіб, які мають такі документи:

- 1) документи державного зразка про загальну середню освіту, видані до 2000 року, з оцінкою «5» за вивчення української мови;
- 2) документи державного зразка про загальну середню освіту, видані після 2000 року, з балом про підсумкову державну атестацію з української мови не менше 10;
- 3) диплом молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста), бакалавра, магістра (спеціаліста) з відповідним додатком з оцінкою «відмінно» за вивчення української мови;
- 4) диплом бакалавра, магістра (спеціаліста) за спеціальностями українська мова та література, українська мова та література і іноземна мова, філологія.

Крім того, до дисциплін, що підтверджують вивчення української мови, прирівнюється «Ділова українська мова» та вивчення української мови за професійним спрямуванням.

Щоб отримати сертифікат за таких умов особі необхідно звернутися до уповноваженого вищого навчального закладу із заявою про видачу посвідчення на безоплатній основі. До заяви мають бути додані копії документа про відповідний рівень освіти та усіх необхідних до нього додатків.

З метою уникнення казусів, коли сертифікат видається на основі недостовірних відомостей, уповноважений вищий навчальний заклад забезпечує перевірку поданих документів, визначених пунктом 56 Порядку. Тому особа, яка претендує на зайняття посади державної служби особисто подає встановлені документи, а уповноважений вищий навчальний заклад звіряє копій з їх оригіналами [5].

Отримання сертифікату щодо вільного володіння державною мовою, для осіб які мають намір вступити на державну службу є позитивним нововведенням в реформуванні державної служби, оскільки кожна особа, яка працює в державному органі, особливо перебуваючи на керівній посаді, в обов'язковому порядку повинна володіти на досконалому рівні державною мовою. Процедура отримання сертифікату не передбачає

складнощів, а навіть навпаки містить своєрідні «пільги». Отримане посвідчення не вимагає у майбутньому проходження повторної атестації, воно діє безстроково.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про державну службу»: від 10.12.2015. № 889-VIII// ВВР України. – 2016. – № 4. – ст. 43 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою»: від 26.04.2017. № 301.Київ / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2017-%D0%BF#n140>
3. Деякі питання реформування державного управління України «Стратегія реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки»: від 24.06.2016. № 474-р. Київ / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#n9>
4. Матола В. Екзамен з української для держслужбовців: майже формальність і заробіток для вишів. Новинний портал. 22.08.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/news/2017/08/22/374536_ekzamen_z_ukrainskoi.html
5. Отримання посвідчення щодо вільного володіння українською мовою: поради держслужбовцю. Новинний портал. 28.06.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/state/other/44151>

ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сітайло Ю.С.

Студент V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Гаруст Ю.В.

д. ю. н., доцент, завідувач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Відповідно до Конституції України одними з найважливіших функцій держави є захист суверенітету й територіальної цілісності України, а також забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Для реалізації кожної з цих функцій створена велика кількість органів, які гарантують їх виконання.

На сьогоднішній день для України доволі актуальними є проблеми забезпечення сталого економічного зростання, покращення життєвого рівня населення, мінімізації загроз для економіки країни та ін. Усі ці проблеми, перш за все, пов'язані з поняттям економічної безпеки держави.

Єдиного підходу до визначення поняття "економічної безпеки" не існує. У Законі України "Про основи національної безпеки" економічна безпека визначається як один із елементів національної безпеки, який, на нашу думку, можна назвати базовим, оскільки саме забезпечення різноманітних матеріальних благ і послуг задовольняє більшість існуючих потреб, при цьому визначаючи здатність суспільства протистояти різним ризикам та загрозам, розвиватися та прогресувати.

У Методичі розрахунку рівня економічної безпеки України зазначено, що економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі й характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [1]. А її складовими є виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки.

Суб'єктами економічної безпеки є держава й суспільство з усіма його інституціями. До них належать державні та місцеві органи виконавчої й законодавчої влади, міністерства, відомства, правоохоронні органи, комерційні й некомерційні організації, громадські організації, окремі громадяни тощо.

Закон України «Про основи національної безпеки України» до суб'єктів забезпечення національної (у тому числі – економічної) безпеки відносить: Президента України; Верховну Раду України; Кабінет Міністрів України; Раду національної безпеки й оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратуру України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні Сили України, Службу безпеки України, Службу зовнішньої розвідки України, Державну прикордонну службу України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, громадян України та їх об'єднання [2, ст. 2].

Як бачимо, до суб'єктів забезпечення економічної безпеки, як частини національної, належать і судові органи. Органи судової влади займаються вирішенням різних правових спорів між особами; розглядом справ щодо відповідності законів Конституції, а підзаконних нормативних актів – законам; у певних випадках можуть

давати тлумачення правовим нормам, в більшості нормам Конституції, незалежно від конкретних позовів.

У сфері забезпечення економічної безпеки держави суди:

- здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди економічній безпеці України;
- забезпечують судовий захист суб'єктів економічної безпеки, чії права були порушені у зв'язку з діяльністю із забезпечення економічної безпеки;
- переглядають рішення судів нижчих інстанцій у сфері економічної безпеки.

З усього вищенаведеного можна зрозуміти, що судові органи дійсно мають вплив на забезпечення економічної безпеки держави. Але в реальному житті суди доволі часто стають тими суб'єктами, які піддаються різним корупційним впливам і, як наслідок, нехтують економічною безпекою України.

Відповідно до чинного законодавства суди повинні здійснювати правосуддя самостійно на основі Конституції й законів України, забезпечуючи верховенство права. Вони повинні бути незалежними від будь-яких незаконних впливів.

Втручання в здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання й поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів чи впливу на безсторонність суду забороняється й тягне за собою відповідальність, установлену законом [3, ст. 6].

У 2018 році Програма USAID «Нове правосуддя» здійснила чергову низку національних опитувань населення України та правників, які є учасниками судових проваджень, але не працюють у судовій системі щодо рівня довіри до судової влади. І навіть незважаючи на проведену в останні роки судову реформу рівень довіри хоч і збільшився в рази, але він все одно залишається доволі негативним. Серед населення в цілому в 2018 році він склав 16%, серед учасників судових проваджень - 34%, а серед професійних правників - 41%.

Наприклад, якщо узагальнити наукові підходи та проаналізувати чинне законодавство України хоча б про господарські суди, то можна так визначити їх головне призначення в судовій та правоохоронній системах України:

- забезпечення економічної безпеки та дисципліни, що є невід'ємною складовою національної безпеки держави;
- створення сприятливих умов для сталого та надійного розвитку господарських правовідносин, захисту економічної конкуренції та добросовісності суб'єктів господарювання;

- захист прав, свобод та інтересів учасників господарських правовідносин, а також осіб, чиїх інтересів вони торкаються;
- сприяння до залучення інвестицій в економічний та інноваційний розвиток держави шляхом гарантування судового захисту прав інвесторів та їх майнових інтересів та ін.

На основі вищезазначеного можна зрозуміти, що вплив судових органів на економічну безпеку є беззаперечним. А якщо зіставити рівень довіри до судів та їх економічний вплив, то виникають сумніви, чи дійсно вони виступають гарантом економічної безпеки держави.

Отже, безумовно, вплив судових органів на стан економічної безпеки в країні є доволі істотним, а ті функції, які на них покладено, повинні гарантувати забезпечення стабільності економіки, її розвиток та безпеку. Але на практиці виникають певні проблеми під час виконання судами своїх повноважень через різноманітні причини. Тому діяльність судових органів України як суб'єктів економічної безпеки держави повинна зазнати відповідних змін, якщо ми хочемо процвітання та росту економіки країни, оскільки попереднє реформування так і не дало очікуваних результатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р., № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст.351.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р., № 2453-VI. Відомості Верховної Ради України. 2016. №31. Ст. 545.

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ТА ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ

Чайка Т.Г.

Студентка V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М.В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Трансплантологія як наука, що почала активно розвиватися наприкінці ХХ століття поставила низку питань не тільки біологічного, а і правового характеру. Це пов'язано з

тим, що донор та реципієнт мають особливе правове становище. Також наявна певна специфіка відносин, що виникають між ними, що виявляється у рівному праві на життя для кожного з них [1].

З метою здійснення контролю та регулювання у сфері донорства та трансплантології у 1994 році постановою Кабінету Міністрів України був створений Координаційний центр трансплантації органів і тканин людини. Далі у 2000 році затверджено перелік державних та комунальних закладів охорони здоров'я і державних наукових установ, які будуть мати право провадити діяльність, пов'язану з трансплантацією. Даний перелік дав можливість впровадити на регіональному рівні співпрацю уповноважених органів, а також забезпечувати ефективніший контроль за їх діяльністю та дотриманням законодавства у сфері трансплантології [2, с. 53].

Нормативно-правове регулювання трансплантології та донорства забезпечується передусім Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», в яких окреслено найбільш загальні положення у цій сфері.

Розвитку законодавчого регулювання донорства крові фактично було покладено разом з прийняттям Закону України «Про донорство крові та її компонентів» у 1995 році. До питання трансплантації, у 1999 році було прийнято Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини». Також було прийнято низку підзаконних актів, але вони все ж не мали особливого впливу на розвиток даної сфери. Але далі країна мала період тривалого ігнорування законодавчих змін в питанні трансплантації.

17 травня 2018 року було прийнято Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», який поклав початок нового етапу розвитку трансплантології в Україні. З його появою було вдосконалено термінологічний апарат та введено нові терміни.

До прикладу, згідно з визначенням, яке нам дає медична енциклопедія, донорство – це добровільне надання частини крові, її компонентів, а також інших тканин або органів для лікувальних цілей [3].

Втім, визначення поняття «донорства» в українському законодавстві не було, ми маємо визначення «донорство крові та її компонентів», що міститься у ст. 2 Закону України «Про донорство крові та її компонентів», який був прийнятий ще у 1995 році, відповідно до якого донорство крові та її компонентів - це добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у даванні крові або її компонентів для подальшого

безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або використання у наукових дослідженнях [4].

Таким чином, поняття донорства до недавнього часу українське законодавство закріплювало тільки відносно крові та її компонентів, а щодо анатомічних матеріалів чи то тканин або ж органів не йшлося.

Але з введенням в дію Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», поняття донорства стало більш конкретним. За новим законом було визначено, що донорство анатомічних матеріалів - це надання донором анатомічних матеріалів іншій людині за життя (прижиттєве донорство) або вилучення анатомічних матеріалів людини у донора-трупа (посмертне донорство) для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів [5].

Основні зміни в сфері трансплантації, завдяки цьому закону, можна виділити такі:

- поява «перехресного донорства», яке застосовується у випадку, коли живий донор-родич або член сім'ї не підходить, до прикладу, за групою крові і трансплантацію провести неможливо, тоді консиліум може вирішити застосувати таке перехресне донорство;
- запровадження Єдиної державної інформаційної системи трансплантації для збирання, накопичення, зберігання, реєстрації та обробки інформації та здійснення розподілу анатомічних матеріалів людини та визначення пари «донор-реципієнт»;
- внесення відмітки до паспорта громадянина України чи посвідчення водія про надання згоди/незгоди на посмертне донорство;
- норма, що дозволяє науковим установам чи закладам охорони здоров'я усіх форм власності здійснювати діяльність із трансплантації;
- запровадження черговості отримання згоди у членів сім'ї та близьких родичів донора анатомічних матеріалів;
- запровадження посади трансплант-координатора, який повинен стати в системі трансплантології основною фігурою та ін. [6, с. 133-135].

Також, що стосується змін, 28 лютого 2019 року Цивільний кодекс було доповнено вказівкою на те, що особа віком до 18 років може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин (абз. 1 ч. 1 ст. 290) [7].

Отже, з розвитком науково-технічного прогресу, загалом медицини, а також потребою адаптації вітчизняного законодавства до норм міжнародних актів, можна стверджувати, що нормативне регулювання у сфері донорства та трансплантації за часи незалежності нашої держави зазнавало певних змін, але все одно потребує вдосконалення. Виходячи з цього, можна говорити про те, що все ж таки, відсутній добре розвинутий

інститут, який би мав регулювати правовідносини в даній сфері та відповідати вимогам часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пустовіт А. Трансплантологія в Україні: недоліки законодавства та рекомендації з його розвитку. URL: <http://www.e-lawyer.com.ua/transplantolog-ya-v-ukra-n-nedol-ki-zakonodavstva-ta-rekomendats-z-iogo-rozvitku-yuridichna-gazeta>.
2. Юшкова В.В. Історична ретроспекція виникнення та розвитку законодавства України щодо правового регулювання відносин у сфері трансплантології (адміністративно-правовий аспект). *Наше право*. № 9. 2014. С. 53-57.
3. Донорство. Медична енциклопедія за алфавітом. URL: <http://enc.com.ua/medicina/disldupl/10560-donorstvo.html>.
4. Про донорство крові та її компонентів: Закон України від 23 червня 1995 р. № 239/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/95-%D0%B2%D1%80>.
5. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17 травня 2018 р. № 2427-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>.
6. Новицька Н. Основні зміни до законодавства України в сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. Підприємництво, господарство і право. №9. 2018. С. 132-137.
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1588>.

ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛЬНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Акбєрова К.А.

Студентка IV курсу

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Науковий керівник: Гришина Н.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

Концепція глобального адміністративного права, що виникла на початку ХХІ століття спрямована на аналіз та пояснення тих змін та процесів, що відбуваються на тлі процесів глобалізації у діяльності та взаємодії міжнародних міжурядових та неурядових організацій, національних держав та приватних суб'єктів. Фундатором даної концепції вважається Інститут міжнародного права та юстиції Школи права Нью-Йоркського

університету, представниками якого були сформульовані ключові погляди на дану проблематику. Але з часом ідеї глобального адміністративного права набули популярності і на іншому боці Атлантики та доволі вдало інтегрувалися у проблематику європеїзації адміністративного права.

Глобальне адміністративне право можна сприймати як таке, що складається з правових норм, принципів та інституційних норм, що застосовуються до процесів «адміністрування», які здійснюються таким чином, що зачіпають не лише внутрішньодержавні структури юридичної та політичної влади. Термін «глобальне адміністративне право» формувався протягом першого десятиліття XXI століття. Він охоплює більшість питань, що розглядаються юристами у XIX, XX, XXI століттях під рубрикою «міжнародне адміністративне право» [1, с. 57].

Сучасна концепція глобального адміністративного права спирається, принаймні, на три ідеї, висунуті в літературі протягом періоду приблизно з 1860 до 1940 року.

По-перше, це секторальна, наявність багатьох різних регуляторних режимів. Ця особливість обумовлена безпосередньо походженням самого глобального регулювання, що, в першу чергу, означає виникнення конкретної суспільної цілі, яку неможливо досягти лише діями однієї держави.

По-друге, глобальне адміністративне право стосується широкого кола суб'єктів - держав, внутрішніх державних адміністрацій, глобальних інститутів, неурядових організацій, громадян. Роль держав на світовій арені стала зростаючою багатоплановою, існує постійна взаємодія між глобальним та національним рівнями.

По-третє, глобальне адміністративне право діє за межами державних кордонів і, таким чином, відходить від будь-якої конституційної основи (що є, в іншому випадку, однією з основних характеристик національного адміністративного права). На глобальному рівні немає уряду або вищої влади лише декілька галузевих «підконтролів» [2, с. 49].

Нормативна база ГАП залежить від трьох понять, наприклад:

- внутрішній режим відповідальності: будь-який глобальний адміністративний режим залежить від його функціонування на узгодженому дії різних компонентів та суб'єктів міжнаціональних та внутрішніх, і, отже, вимагає механізмів для забезпечення того, щоб кожен з них виконував призначені ролі відповідно до норм режим;

- захист прав: найпоширеніші обґрунтування на основі прав, необхідних для ГАП, базуються на концепції прав особи та відповідної ідеї верховенства права. Адміністративне порушення окремих прав, будь то шляхом застосування санкцій, зобов'язань, невігідного визначення статусу або в іншому випадку взагалі вимагає

попереднього слухання потерпілої особи, конкретних обґрунтованих причин та можливості перегляду незалежним органом;

- реалізація демократії: третя ланка, яка є найбільш вимогливою для нормативної діяльності, – це реалізація демократичних ідеалів у оцінці потреби, ефективності та можливостей ГАП.

Джерела ГАП включають, окрім норм і правил міжнародних організацій, класичних джерел міжнародного публічного права, що включає договори, звичаї та загальні принципи. Ці джерела встановлюють нормативні та процедурні дії, які забезпечують можливості для розробки ГАП. Одним із прикладів є договір, який розглядає питання адміністративного права шляхом визначення принципів адміністративної процедури та основних прав [3, с. 72].

Таким чином, серед традиційних джерел міжнародного публічного права має місце розробка норм, що стосуються ГАП. Наприклад, у випадку договірного права може бути прийнятий підхід, розроблений Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ), згідно з яким ЄСПЛ вимагає від держав-членів забезпечити, щоб установи, на які вони надають повноваження, забезпечували рівень захисту що є еквівалентом захисту, передбаченому ЄСПЛ. Застосування такого підходу забезпечить базовий набір стандартів для глобальних адміністративних органів [4, с. 44].

Національні закони також можуть бути джерелом ГАП. Внутрішнє законодавство є контрольним джерелом права для внутрішнього управління, а отже, і національним адміністративним установам, які впроваджують глобальне законодавство або діють як частина глобальних адміністративних структур.

Глобальні інституції також є одним з джерел ГАП, коли вони приймають внутрішні механізми для участі та підзвітності. Чудовим прикладом є створення Радою Безпеки обмеженої адміністративної процедури для включення та виключення осіб, націлених на санкції ООН. Ця процедура вводить деякі вимоги до обґрунтованого прийняття рішень та розгляду в роботі комітетів Ради Безпеки, які, як правило, вважають себе чисто політичними органами, нічим не можна порівняти з адміністративними органами [5, с. 79].

Основними рисами, що характеризують сучасний стан тих правових режимів, які слід віднести до сфери глобального адміністративного права можна, зокрема, назвати:

- секторальність через наявність багатьох глобальних регуляторних режимів;
- спрямування на широке коло акторів – держави, національні публічні адміністрації, глобальні інституції, неурядові організації, громадяни;

- функціонування понад державними кордонами та, відповідно, відмежування від будь-яких конституційних основ;

- спрямування на зміцнення захисних механізмів, які повинні забезпечити, щоб глобальні інституції належним чином відповідали інтересам тих, на кого впливає їх діяльність.

Можна відзначити, що в останні роки ідея глобального адміністративного права перетворилася на цілісну концепцію, яка може пояснити складні процеси, що відбуваються в державному управлінні та адміністративному праві, і в певній мірі забезпечують прогноз їх подальшого розвитку. Принаймні, вплив глобальних або універсальних правових режимів на національне адміністративне право, а також горизонтальна взаємодія між адміністративними та правовими режимами окремих країн, зовсім не є абсолютним фактом. В той же час цей вплив постійно розширюється, як якісно, шляхом встановлення все більш універсальних правил і стандартів, так і кількісно, пов'язуючи стандарти універсальності з все більшою сферою державного управління [6, с. 22]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Oxford Public International Law (<http://opil.oup.com>). (c) Oxford University Press, 2015. All Rights Reserved. Subscriber: New York University; date: 06 September 2016.
2. S. Cassese, B. Carotti, L. Casini, M. Macchia, E. MacDonald & M. Savino (eds.) (2008). *Global Administrative Law: Cases, Materials, Issues* (2nd edition) (en). IRPA/ILJ.
3. *The European Journal of International Law* Vol. 17 no.1 © EJIL 2006.
4. *India Quarterly*, 67, 4 (2011): 355–372.
5. WTO Appellate Body. 1998. United States—Import Prohibition of certain shrimp and shrimp products. WT/DS58/ AB/R Doc no. 98-3899 (Oct. 12-1998).
6. Кормич, Борис (2018). ГЛОБАЛЬНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ (ukr). *Lex Portus*, 1(9) 2018. с. 21 – 32.

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ФУНКЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Даценко В.В.

Слухач магістратури I року навчання ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Швагер О.А.

асистент кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

На сьогоднішній день склалася об'єктивна потреба оцінки співвідношення інструментів, цілей і результатів податкового контролю, що необхідно для розробки концепції їх спеціалізації та взаємодії. У свою чергу, для вироблення нових поведінкових установок податкових інспекторів і платників податків потрібно здійснити поглиблений аналіз і оцінку тенденцій, що склалися, у сфері контролю за повнотою і своєчасністю виконання податкових зобов'язань, встановлення комплексу владних чинників і визначення на цій основі закономірностей для вдосконалення системи податкового контролю [2, с. 51].

Відповідно до положень Податкового кодексу України (далі – ПКУ), податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Об'єктом податкового контролю є діяння (дія або бездіяльність) платників податків, по нарахуванню, сплаті податків і зборів, по наданню інформації для постановки на облік, а також по виконанню ними інших обов'язків, що передбачені ПКУ, які оцінюються з точки зору їх законності, достовірності та своєчасності.

Предметом податкового контролю є носій інформації про дії, та/або бездіяльність підконтрольних суб'єктів, тобто те, що підлягає вивченню в процесі контрольної діяльності контролюючих органів. Відповідно, предметами податкового контролю є певні документи (платіжні документи, декларації, кошториси тощо).

Специфічною особливістю податкового контролю є те, що він є владним контролем, бо одна сторона контролюючих правовідносин наділена певною владою щодо здійснення відповідних дій, а інша сторона зобов'язана не перешкоджати вчиненню контрольних дій та сприяти належному виконанню прав першою стороною.

Податковий контроль розглядають: як елемент державного управління економікою, а також як особливу діяльність із дотримання податкового законодавства.

Особливість податкового контролю, що включає повноту, рівень, достатність, а також порядок виконання податковими інспекторами як суб'єктами контролю роботи для забезпечення його цілей, є важливою умовою ефективності діяльності податкових служб. В зв'язку з чим нагального вирішення потребують питання оптимізації процедур податкового контролю, підвищення якості проведення перевірок та забезпечення контролю за роботою податкових інспекторів [5, с. 190].

Податковий контроль здійснюється контролюючими органами, якими є: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову, державну митну політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, законодавства з питань сплати єдиного внеску та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган та його територіальні органи.

Інститут податкового контролю є складовим елементом загальної структури контролюючих органів держави та виступає як найважливіша ланка фінансового механізму в цілому [4, с. 225].

Особливість і важливість ролі податкового контролю в системі державного управління визначається тим, що податковий контроль повинен не лише забезпечувати фіксацію правопорушень у сфері податкового законодавства, але й запобігати проявам негативних факторів у майбутньому [3, с. 207].

Органи Служби безпеки України, внутрішніх справ, податкової міліції, прокуратури та їх службові (посадові) особи не мають права брати безпосередньої участі у проведенні перевірок, що здійснюються контролюючими органами, та проводити перевірки суб'єктів підприємницької діяльності з питань оподаткування [1].

Способами здійснення податкового контролю, відповідно до статті 62 Податкового кодексу України є:

- ✓ ведення обліку платників податків;
- ✓ моніторинг контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до ПКУ;
- ✓ інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів;
- ✓ перевірки та звірки відповідно до вимог ПКУ, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі

органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідне коло правовідносин.

Кожний спосіб здійснення податкового контролю впливає на окрему сферу вирішення того чи іншого питання в межах якого воно діє, та на яке спрямоване. Повноваження кожного контролюючого органу здійснюються в окремій сфері, але спрямовані на вирішення спільних завдань, які передбачені чинним податковим законодавством України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Васюк Ю.М. Податковий контроль в Україні в умовах дії податкового кодексу: реалії, практичні проблеми та шляхи модернізації [Електронний ресурс] / Ю.М. Васюк // Актуальні проблеми державного управління. - 2012. - Вип. 4. - С. 51-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2012_4_17
3. Кізло М. В., Росоха Р.В. Система податкового контролю: сутність та структура // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2011. - №9. – С. 203-209.
4. Корецький О. М. Податковий контроль як необхідна умова функціонування ефективної податкової системи / О. М. Корецький // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. - 2012. - Вип. 2. - С. 224-233. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2012_2_31
5. Литвинчук І.В. Податковий контроль: напрями удосконалення / І.В. Литвинчук, Н.М. Бурківська // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2009. – № 2 (48). – С. 190.

ЩОДО РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОКРУЖНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Кліщенко В.О.

*Аспірант кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Одним із ключових елементів інформаційного забезпечення діяльності органів правосуддя в цілому, та адміністративної юстиції зокрема, є запровадження у діяльності судів нових технічних розробок у галузі електронної комунікації. Хоча змінами до процесуального законодавства, які набрали законної сили 15.12.2017 р. [1], і передбачені

новації у запровадженні Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), проте, де-факто станом на квітень 2019 року ці норми досі не діють. Так, залишаються не врегульовані до кінця як матеріально-технічні питання, так і достатньо прогалин у правовій базі, а офіційна комунікація учасників судових проваджень з органами судової влади здійснюється у паперовій формі.

Країни європейської спільноти вже давно почали працювати з використанням електронного суду. Так наприклад, у Німеччині Закон “Про правові комунікації” набув чинності 01 квітня 2005 року, яким було запроваджено систему Elektronischer Rechtsverkehr [2, с.1].

Реалізуючи євроінтеграційні амбіції, Україна крок за кроком рухається до створення правової бази, що врегулює діяльність органів адміністративної юстиції щодо роботи з електронною інформацією та до впровадження елементів електронного суду.

Першим кроком на шляху до нормативного закріплення євроінтеграційних процесів України стало укладення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським співтовариством та їх державними членами від 14.06.1994 р., яка набула чинності 01.03.1998 р. У рамках даної Угоди співпраця у галузі юстиції та внутрішніх справ була визначена одними з пріоритетних напрямків та закріплено курс наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу [3].

Указом Президента України №615/19 від 11.06.1998 р. було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу. Цей документ також визначив серед основних напрямків інтеграційного процесу адаптацію законодавства України до законодавства ЄС та забезпечення прав людини [4, Розд. I, П.8].

12.12.2001 року на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС було погоджено План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ. Відповідно до вказаного документу Україна взяла на себе зобов'язання щодо прийняття відповідного законодавства та заходів для розвитку міжнародного співробітництва у сфері судочинства [5, Розд. II, П.4].

Програмою інтеграції України до Європейського Союзу, схваленої Указом Президента № 1072/2000 від 14.09.2000 р., була визначена пріоритетність співробітництва України з ЄС, зокрема, і стосовно судової системи та закріплено вирішення питання щодо запровадження в Україні системи органів адміністративної юстиції, в тому числі адміністративних судів, а також прийняття адміністративного процесуального законодавства. Серед іншого, Програма передбачала вчинення Україною дій у поліпшенні доступу до інформації стосовно рішень судів [6, Розд. 3].

Аналізуючи ситуацію з електронним інформаційним забезпеченням судів станом на 2000-й рік, можна констатувати наступне:

- комп'ютерну мережу системи судів, автоматизовану систему діловодства та єдину базу даних судових рішень було створено виключно у Верховному Суді України та арбітражних судах;

- лише у трьох судах (Шевченківський районний суд м. Києва, Івано-Франківський міський суд, Мелітопольський міський суд Запорізької області) діяла локальна комп'ютерна мережа та створювалися бази судових рішень.

З початку визначення і нормативного закріплення Угодою, Стратегією та Програмою пріоритетних напрямків розвитку та вдосконалення, які потребувала судова система в контексті реалізації Україною євроінтеграційних намірів, минув значний час.

Станом на 2019 рік зроблено значну роботу у реалізації визначених пріоритетів, зокрема, такі:

- прийнято Кодекс адміністративного судочинства України;
- створено систему адміністративних судів;
- створено локальні комп'ютерні мережі судів України, розроблено та впроваджено у роботі судів програмного забезпечення для електронного документообігу;
- реалізовано доступ громадян до судових рішень (прийнято Закон України “Про доступ до судових рішень” та створено Єдиний державний реєстр судових рішень).

Таким чином, перераховані заходи, а також механізми їх практичної реалізації стали фундаментальними та мали еволюційний характер для судової системи України. Значною мірою, саме завдяки інтеграції правосуддя до вимог ЄС, сьогодні можна визначити поняття «інформаційного забезпечення діяльності окружних адміністративних судів».

Суть інформаційного забезпечення діяльності окружних адміністративних судів полягає у якісному поліпшенні рівня судового захисту прав і свобод громадян та юридичних осіб від порушень з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, підвищенні доступності та зростанні довіри до органів правосуддя, поінформованості населення про структуру та організацію роботи окружних адміністративних судів, їх роль та соціальну значимість, формуванні позитивного іміджу судової системи в цілому.

На думку Єльцова В.О. важливість проблеми інформаційного забезпечення судів підкреслюється масою організаційних, нормативно-правових і кадрових недоліків у сфері інформатизації, які не задовольняють поточні потреби в регулюванні і методичній

підтримці інформаційних технологій, інформаційне забезпечення судів повною мірою має відповідати загальній концепції розвитку судової системи України. [7, Стор. 365].

В Сумській області перші кроки запровадження електронного суду були реалізовані на практиці саме в окружному адміністративному суді. Так, починаючи з грудня 2016 року всі позовні заяви та документи по адміністративним справам які надходять до Сумського окружного адміністративного суду відскановуються працівниками апарату суду, скріплюються електронним цифровим підписом та зберігаються в електронному вигляді в системі діловодства суду. Копії матеріалів по справі в електронному вигляді можуть бути надані сторонами по справі та їх представникам, які зареєстровані у державній системі електронної пошти mail.gov.ua, або які надали суду зовнішній носій інформації для запису даних, перевірених на відсутність вірусних програм. Для отримання копії матеріалів справи електронному вигляді учасників судових проваджень подають до канцелярії суду відповідну заяву. Використання нових технологій дозволило зменшити використання людського ресурсу, допомогло досягти якісно нового рівня доступності до правосуддя, значною мірою зекономило час учасників судових проваджень на ознайомленні з матеріалами судових справ.

Незважаючи на очевидні переваги електронного суду, до цього часу в Україні залишається проблемними питання законодавчого врегулювання його функціонування. Використання потенціалу останніх інформаційно-технічних розробок має бути закріплено нормативно не тільки окремими нормами у процесуальних кодексах, а спеціальним законом про електронний суд.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів”, № 2147-VIII, 3.10.2017.
2. Wissenschaftliche Dienste des Deutschen Bundestages, N23/05, RD Hans Anton Hilgers, Rechtsreferendar Jan Mehrkens. [Електронний ресурс <https://www.bundestag.de/resource/blob/513522/112d1c1119eaa5bf215e2122472ce03c/Elektronischer-Rechtsverkehr-data.pdf>].
3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським співтовариством та їх державними членами від 14.06.1994.
4. Указ Президента України Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Указом Президента України від 11.06.1998 №615/98, Розділ I, Пункт 8.

5. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ, погоджений 12.12.2001 на IV засіданні Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС, Розділ II, Пункт 4.
6. Програма інтеграції України до Європейського Союзу, схвалена Указом Президента № 1072/2000 від 14.09.2000, Розділ 3.
7. Єльцов В.О. Сутність інформаційного забезпечення діяльності судів. Форум Права. Харків. 2010-4. Стор. 364-368.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНСТИТУТУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Щербак Н. М.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Колеснікова М. В.

к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Сучасний період розвитку України характеризується численними змінами в її економічному, політичному та суспільному житті. Глобалізація та розбудова інформаційного суспільства, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у контексті євроінтеграційних процесів України – все це вимагає використання оптимальних форм державного управління, які з одного боку, повинні відповідати та задовольняти значну частину потреб громадян, а з іншого – могли б бути реалізовані в умовах сьогодення. Водночас, одним із найбільш результативних засобів таких комунікацій є система електронного урядування (е-урядування), яка належним чином допомагає взаємодіяти органам державної влади між собою та громадянами загалом, а також значною мірою спрощує порядок надання та отримання послуг. Однак, на даний час в Україні процес запровадження інформаційних технологій на загальнодержавному рівні залишається одним з найголовніших питань, котре потребує нагального вирішення, шляхом встановлення відповідного механізму.

Проблемам адміністративно-правового забезпечення інституту електронного урядування в Україні присвячена значна кількість наукових праць зокрема таких вчених, як: О. А. Баранов, М. С. Демкова, Е. Л. Клепець, С. Ю. Коваленко, І. А. Рубан С. А. Чукут, М. Я. Швець та інших.

Однак, незважаючи на вагомий внесок вчених, зазначених вище, дослідження адміністративно-правових засад інституту електронного урядування в нашій державі

наразі є вкрай необхідним та актуальним зокрема з огляду на те, що Україна станом на 2018 рік займає 82 місце серед 193 країн світу згідно з Індексом розвитку Електронного управління ООН E-Government Development Index (EGDI) з показником 0,6165 [10]. Між іншим, у порівнянні з 2016 роком відбулось падіння позицій України на 20 позицій в зазначеному рейтингу [9].

Проте, варто зазначити той факт, що нарешті в нашій державі настав час, коли безпосереднє керівництво держави та посадові особи органів місцевої влади не тільки усвідомили необхідність широкого впровадження електронного урядування, але й широко застосовують дієві засоби для забезпечення його розвитку [7, с. 99-100].

Глобалізація Інтернет-технологій, розбудова інформаційного суспільства – все це сприяє масовому розширенню інтернет-аудиторії як у світі, так і в Україні, сьогодні концепція електронного урядування досить поширена і добре відома. Проте, далеко не кожен громадянин нашої держави в повній мірі розуміє сутність концепції е-урядування. Здебільшого це поняття ідентифікується саме з мережевою інфраструктурою, але в першу чергу воно опосередковує взаємодію органів владних повноважень та місцевого самоврядування з населенням країни.

Згідно з положеннями Концепції, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 649-р від 20.09.2017 р., е-урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [4].

Тенденція впровадження електронного урядування в Україні здійснюється з метою:

1. Надання послуг адміністративного характеру населенню в спрощеному вигляді через мережу Інтернет дозволить фізичним та юридичним особам здійснювати необхідні операції в одному місці та мати до нього безперервний доступ.

2. Подолання існуючої в державі інформаційної нерівності – держава повинна створювати нові технології доступними для кожного пересічного громадянина, в тому числі для осіб, які є менш забезпеченими та захищеними.

3. Зміна взаємовідносин між органами влади та населенням – врахування органами влади інтересів кожного громадянина дозволить органам влади використовувати у своїй діяльності нові інформаційні технології, котрі будуть спрямовані на надання персоналізованих послуг.

4. Сприяння економічному розвитку – спрощення процедур між органами влади та бізнес-структурами сприятиме розвитку бізнесу загалом та підвищенню економічному рівню.

5. Розроблення нового законодавства – розвиток інформаційних технологій змусить законодавця швидко та гнучко створювати нові нормативно-правові акти, зберігаючи баланс між потребою економічного розвитку та підтримкою конфіденційності інформації.

6. Сприяння розвитку громадянського суспільства – «пряма демократія» як підсумок автоматизації функціонування органів влади.

Запровадження електронного урядування в Україні є важливим і складним процесом, який вирішує визначені державою завдання. Найголовніше завдання інституту електронного урядування полягає у здійсненні безпосереднього забезпечення розвитку громадянського суспільства шляхом зміни взаємовідносин між владою та населенням, основою яких повинні стати: діалог та довіра; доступ до нових інформаційних технологій та спрощення адміністративних послуг для кожного громадянина; підконтрольність та підзвітність влади громадськості. Саме в такий спосіб реалізується електронна демократія – як форма організації суспільства, в якій громадяни та бізнес беруть участь у безпосередньому процесі державного управління, а також в органах місцевого самоврядування через інформаційні та комунікаційні технології [6, с. 10].

Задля подальшого визначення принципів електронного урядування, перш за все, на нашу думку, варто виокремити особливості, які є характерними для інформаційно-розвинутих країн світу, які широко застосовують технології е-врядування у діяльності з надання електронних послуг (е-послуг). Такими особливостями є:

1. Відкритість і широкий доступ – полягає в тому, що кожен громадянин має право доступу в будь-який час до всіх передбачених електронних послуг, чим і гарантується відкритість.

2. Пріоритет на потреби споживачів – органи владних повноважень можуть здійснювати постійний контроль за наданням якісних послуг, шляхом моніторингу за інформацією, яку розміщують громадяни через ресурси мережі Інтернет.

3. Комплексне об'єднання послуг – е-послуги розміщуються на єдиній, загальній платформі, яка забезпечує надання комплексних послуг, необхідних споживачу.

4. Взаємодія між державою та населенням на партнерських засадах – задля поліпшення якості послуг, органами владних повноважень можуть залучатися громадяни, громадські організації, волонтерські організації між якими виникають партнерські відносини, задля швидкого та ефективнішого впровадження нових видів електронних послуг зокрема.

У контексті дослідження проблем впровадження електронного управління в Україні важливе значення мають характерні загальноправові принципи, оскільки саме вони, як зазначає А. В. Малько, безпосередньо пов'язують основні закономірності формування та функціонування суспільства з правовою системою [8, с. 127-128].

Отже, до загально-правових принципів електронного урядування належать:

1. *Принцип законності* – означає беззаперечне дотримання законодавчого-правових норм всіма суб'єктами адміністративно-правових відносин, верховенство Конституції України та законодавчих актів.

2. *Принцип гласності* – полягає в повному, всебічному та систематичному інформуванні органами владних повноважень про свої дії та рішення, що є їх прямим обов'язком. Принцип гласності в державному управлінні пов'язаний перш за все з наданням громадянами можливості вільного доступу до інформації стосовно функціонування органів владних повноважень, окрім тієї інформації, що становить державну таємницю. Слід зауважити, що електронне урядування передбачає реалізацію даного принципу шляхом використання вільного та безкоштовного доступу інформації щодо державного управління, внаслідок її розміщення в мережі Інтернет.

3. *Принцип відповідальності* – встановлює та закріплює відповідальність посадових осіб – учасників державного управління, що здійснюють інформаційний обмін, внаслідок поширення недостовірної інформації, її несвоєчасну передачу або зміну, а також порушення порядку зберігання та знищення такої інформації.

Разом з вищезазначеними принципами, беручи до уваги специфіку електронного урядування, ми можемо виділити також і деякі інші спеціальні принципи на яких ґрунтується електронне урядування, зокрема такі як: принцип відкритості та прозорості прийняття регулятивних норм, шляхом залучення до обговорення та безпосереднього прийняття населення; принцип оперативності; принцип реалізації прав громадян на вільне отримання інформації з інформаційних систем, що є загальнодоступними тощо.

Наразі розвиток електронного урядування залишається одним із пріоритетних напрямів здійснення реформування системи державного управління в Україні, яке передбачене Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» та Стратегією реформування державного управління України на 2016-2020 рр. [3; 1].

Одними з найважливіших кроків в організації та нормативному закріпленні сучасної законодавчої бази забезпечення розвитку е-урядування було прийняття оновленої Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні та Плану заходів з реалізації Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки [5; 2].

Отже, враховуючи викладене вище, є підстави зробити висновок, що адміністративно-правовий розвиток інституту електронного урядування в умовах численних змін наразі є одним із головних напрямків реформування системи державного управління в Україні. Останні роки розвитку е-урядування в Україні характеризуються значним прогресом, зокрема прийняття законодавцем достатньо великої кількості нормативно-правових актів, що здійснюють регулювання даної сфери, а також практичній реалізації деяких його аспектів. Проте, впровадження електронного урядування у сферу надання адміністративних послуг – це досить довготривалий та масштабний процес, цілковита реалізація якого не може здійснитись за один рік.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження КМУ від 24 червня 2016 р. № 474. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2017-2018 роки : розпорядження КМУ від 14 червня 2017 р. № 394-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/394-2017%D1%80/print1443087066591534>.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
5. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні : розпорядження КМУ від 16 листопада 2016 р. № 918-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80>.
6. Куспяк І. С. Електронне урядування як інструмент формування прозорості та відкритої політичної влади : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 / ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського», 2012. 18 с.
7. Риженко О. В. Стратегічні пріоритети сучасного розвитку електронного урядування в Україні. Ефективність державного управління. 2015. Вип.43. С. 99–103.
8. Теория государства и права : учебник / отв.ред. А. В. Малько. КНОРУС, 2010. 400 с.
9. United Nations E-government Survey 2016 E-Government in Support of Sustainable Development (United Nations, New York, 2016). 220 p. URL : publicadministration.un.org.

10. United nations e-govemment survey 2018. E-Gowemment in Support of Sustainable Development. URL : publicadministration.un.org.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Жерьобкіна Є.А.

Аспірантка ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Гаруст Ю.В.

д.ю.н., доцент, завідувач кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Рівень суспільної довіри до судової влади в Україні, залишається низьким і, за окремими даними, найменшим серед усіх гілок державної влади. Фондом «Демократичні ініціативи» ім. І. Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру ім. О. Разумкова у грудні 2014 р. було проведено опитування з приводу першочерговості проведення судової реформи в Україні. За результатами такого опитування отримані висновки: 46 % респондентів вважають, що ця реформа є одним із нагальних завдань і має розпочатися якнайшвидше. Довіряють українським судам лише 9 % опитаних громадян, а недовіру їм виказують 81 %. У березні 2015 р., за даними Центру ім. О. Разумкова, рівень довіри до судів знизився до критичних показників: лише 1,1 % опитаних повністю довіряють судам, 9,5 % – переважно довіряють [1]. Вважаємо, що така ситуація стала однією із передумов проведення судової реформи в Україні.

В умовах сучасного розвитку демократичного суспільства, судова влада характеризується певними особливостями, які пов'язані з тим, що така влада повинна функціонувати в інтересах права, зокрема його верховенства, та для захисту справедливості Крусян Р. А. Судова влада в Україні: характеристика етапів реформування. Право і суспільство. 2016. № 2. С. 14–20. Так, у п. 40 висновку Консультативної ради європейських судів від 16 жовтня 2015 року № 18 (2015) «Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії» зазначено: «Судова влада як одна із трьох гілок державної влади є підзвітною суспільству, якому служить. Відповідно, пріоритетним питанням судової влади, як і в інших гілок влади, завжди має бути інтерес суспільства, оскільки це – основна цінність ...» [2].

Основним документом, яким врегульовано здійснення правосуддя в Україні станом на сьогодні є Закон України «Про судоустрій і статус судді» від 02.06.2016 р. Саме прийняттям даного акту, законодавець намагався підвищити рівень довіри до всієї

системи правосуддя в Україні. Після набрання ним чинності в загальній системі судочинства відбулося проведення ряду змін та новел, зокрема [3]:

- здійснено перехід до триланкової системи судів: місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд;

- відбулося утворення нового Верховного Суду шляхом ліквідації Верховного Суду України, який розглядатиме справи як суд касаційної інстанції, а у випадках передбачених процесуальним законодавством – як суд першої та апеляційної інстанції.

Склад Верховного Суду становитиме не більше 200 суддів. У цього Суду діятимуть: Велика палата, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд і Касаційний цивільний суд;

- припинено діяльність та ліквідовано вищі спеціалізовані суди з дня початку роботи Верховного Суду у новому складі;

- утворено в системі судоустрою нові вищі спеціалізовані суди: Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд, які будуть діяти як суди першої інстанції з розгляду визначених законом категорій справ;

- впроваджено нові механізми для стимулювання забезпечення доброчесної поведінки суддів із залученням громадськості. Зокрема, з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності утворюється Громадська рада доброчесності;

- закріплено обов'язок судді (кандидата на посаду судді) подавати, зокрема, декларацію родинних зв'язків, декларацію доброчесності;

- запроваджено відкриті конкурси на зайняття посади суддів апеляційних, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду з допуском до них осіб, що не мають суддівського стажу;

- здійснено перерозподіл повноважень між Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою правосуддя [3].

Враховуючи вище викладене та з метою виокремлення системи адміністративно-правових принципів організації судової системи України та здійснення правосуддя в Україні, вважаємо за необхідне, звертаючись до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р., Рекомендації щодо ефективного впровадження основних принципів незалежності судових органів та Основних принципів незалежності судових органів [5, с.191]. На нашу думку, базові адміністративно-правовими принципами організації судової системи в Україні можна розділити на 2 групи (Таблиця 1).

Таблиця 1. Групи адміністративно-правових принципів організації судової влади в Україні.

Адміністративно-правові принципи організації судової влади в Україні	
Адміністративно-правові принципи, що лежать в основі побудови судової системи України	Адміністративно-правові принципи організації судової системи, котрі забезпечують незалежність суддів
– територіальність	– єдність
– доступність та оперативність судового захисту	– спеціалізація
– інстанційність та ступінчастість	– наявність чіткого порядку створення та ліквідації
	– встановлений порядок призначення та обрання судів
	– суддівське адміністрування та самоврядування

Джерело: складено автором.

Адміністративно-правові принципи, що лежать в основі побудови судової системи України:

а) територіальність (побудова системи відбувається таким чином, щоб охопити територію України, що створює передумови для кожної особи звернутися до суду за захистом своїх прав, свобод та інтересів, не в залежності від того, де така особа проживає);

б) доступність та оперативність судового захисту (під час утворення системи судових органів, враховується розмір населення, котрі проживають на відповідній місцевості; здійснення формування суддівського корпусу згідно розміру населення, що допомагає вчасно розглядати судові спори);

в) інстанційність та ступінчастість (в Україні діє чітко встановлений порядок проходження справ в судах першої інстанції, апеляційної, касаційної; не допускається розгляд справи судами вищої інстанції до того часу, поки не буде розглянуто справу судами першої та апеляційної інстанцій) [5, с.191].

Адміністративно-правові принципи організації судової системи, котрі забезпечують незалежність суддів:

а) єдність (даний принцип включає єдиний статус суддів, єдині, загальноприйняті засади організації і діяльності судів; єдність судової практики; обов'язковість судових рішень, котрі набрали законної сили; обов'язковість процедури здійснення судочинства; єдиний, узгоджений порядок організаційного та матеріального забезпечення діяльності

судів; загально прийнятий, узгоджений порядок призначення, обрання суддів на посади, притягнення їх до юридичної відповідальності; єдність фінансово-матеріальної відповідальності);

б) спеціалізація (існування чіткого розподілу повноважень щодо сфер розгляду кожної категорії справ між судами відповідної спеціалізації та компетенції);

в) наявність чіткого порядку створення та ліквідації, котрий закріплено Конституцією України, Законом України «Про судоустрій та статус суддів»;

г) встановлений порядок призначення та обрання судів, котрий закріплено Конституцією України, Законом України «Про судоустрій та статус суддів»;

г) суддівське адміністрування та самоврядування (справи, пов'язані з внутрішньою організацією діяльності конкретної судової установи та всієї судової системи, визначаються самими суддями на підставі їх участі у суддівському самоврядуванні та самостійному здійсненні управління судами)[5, с.192].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Україна 2015–2016: випробування реформами (аналітичні оцінки) // Центр Разумкова: сайт. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2016_FNL_A4.pdf.
2. Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії: висновок Консультативної ради європейських судів від 16.10.2015 № 18 (2015): неофіц. перекл. // Верховний Суд України: офіц. веб-сайт. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/864c99c46598282c2257b4c0037c014/d9be0b8c122d5268c2257f0d00419b55/\\$FILE/Висновок__№18_\(2015\).pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/864c99c46598282c2257b4c0037c014/d9be0b8c122d5268c2257f0d00419b55/$FILE/Висновок__№18_(2015).pdf).
3. Судова реформа // Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/cat_414.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. №2402-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19>
5. Квасневська Н.Д. Адміністративно-правові принципи організації судової системи України. Порівняльно-аналітичне право. 2015. №5. С. 190-192.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАБОРОНИ РОЗМІЩЕННЯ СТАВОК НА СПОРТ

Турнітько В.В.

*Студентка V курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Куліш А. М.

*д.ю.н., професор, заслужений юрист України, директор ННІ права
Сумського державного університету*

Букмекерські контори є одними з головних спонсорів багатьох футбольних ліг світу. Вони можуть собі це дозволити, адже за даними статистики глобальний ринок спортивних ставок оцінювався на рівні близько 104,31 млрд. доларів у 2017 році, і очікується, що до 2024 року він сягне приблизно 155,49 млрд. доларів [1]. Але цим спонсорством вони спотворюють гру тому, що гравці активно ставляють ставки на перемогу тієї чи іншої команди. В переважній більшості ці спортсмени є учасниками спортивних змагань на які в свою чергу і ставлять. Таким чином більшість гравців порушують заборону ставити гроші на будь-які ігри, що пов'язані з спортом.

Заборона щодо маніпулювання офіційними спортивними змаганнями відображена у низці кодексів міжнародних спортивних організацій, угод та законах України. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, яку було ратифіковано Україною у 2016 році наголошується, що під «маніпулювання спортивними змаганнями» потрібно розуміти умисну домовленість, дії чи бездіяльність, спрямовані на неналежні зміни результату або ходу спортивних змагань, з метою запобігання повністю чи частково непередбачуваному характеру зазначених спортивних змагань з метою отримання будь-якої неправомірної вигоди для себе або для інших. Також у ст.7 цієї Конвенції прописана заборона щодо розміщення ставок особою-учасником спортивних змагань [2].

Відповідно до ч.4 ст.8 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», який прийнятий у 2015 році встановлена пряма заборона спортсменам, особам допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту розміщувати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, в якому вони або їхня команда беруть участь [3].

У ст.29 Кодексу етики ФІФА (Міжнародна федерація футболу) редакції 2018 року вказано, що особам, пов'язаним цим Кодексом, заборонено брати участь у маніпулюванні футбольними матчами та змаганнями. Під особами, пов'язаними цим Кодексом, розуміються усі посадові особи та гравці чия діяльність стосується футболу [4]. Федерація футболу України прийнявши Кодекс етики і чесної гри у 2018 році закріпила у ст.13 цього

Кодексу положення про те, що особам, які беруть участь у змаганнях або з у їх організації, забороняється прямо, опосередковано або іншим чином брати участь у діяльності, котра в свою чергу, пов'язана з букмекерськими ставками, тоталізатором, азартними іграми, лотереями, схожими заходами чи операціями, що мають зв'язок зі спортом [5].

Таким чином, можна простежити чітку та виважену політику щодо заборони розміщення ставок особами-учасниками спортивних змагань. Тому в ст.17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» зазначається, що порушення заборони розміщувати ставки на спорт, а також невиконання вимог законодавства щодо запобігання такому порушенню тягне встановлену законом кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність винних осіб. Відповідно до цього і було внесено ст.172-9-1 до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП), яка наголошує, що таке правопорушення тягне за собою адміністративну відповідальність і накладення штрафу від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення. Якщо та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене ч.1 ст.172-9-1 КУпАП, то на особу буде накладено штраф від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на 1 рік [6].

До складу адміністративного проступку входять суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна та об'єктивна сторони. Відповідно ст.172-9-1 КУпАП належить до Глави 13-А у яку входять адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Тому безпосереднім об'єктом вказаного правопорушення будуть суспільні відносин, які виникають з приводу розміщення ставок на спорт, які стосуються маніпулювання офіційними спортивними змаганнями.

Об'єктивну сторону даного проступку можна охарактеризувати, як протиправну дію, що може бути як епізодичного так і системного характеру. Також за рецидив вказаного проступку передбачено більш суворе адміністративне покарання порівняно з попередніми. Розмір шкідливих наслідків має суттєве значення для кваліфікації правопорушення як адміністративного проступка або як злочину, бо у випадках, коли; одержання неправомірної вигоди при розміщенні ставок на спорт в розмірі перевищує двадцять прожиткових мінімумів для працездатних осіб, то за таке діяння настане кримінальна відповідальність. Отже, склад даного адміністративного проступку є формальним.

Керуючись положеннями Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, є спортсмени, особи допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадові особи у сфері спорту (власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання; керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.). Таким чином, суб'єкт даного правопорушення є спеціальним [7, с. 95-99].

Суб'єктивну сторону адміністративного проступку за ст.172-9-1 КУпАП відображає вина у формі умислу, бо особа усвідомлювала протиправний характер такого діяння, передбачала його наслідки (отримання неправомірної вигоди від ставки), бажала або свідомо допускала настання такого наслідку. Мета і мотив вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, є корисливими, але на кваліфікацію цих правопорушень, як правило, не впливають.

Право складати протоколи про адміністративні правопорушення передбачені ст. 172-9-1 КУпАП мають уповноважені на те посадові особи Національної поліції України, органів Служби безпеки України та прокурор. Протокол про вчинення адміністративного корупційного правопорушення разом з іншими матеріалами у триденний строк з моменту його складення надсилається до місцевого загального суду за місцем вчинення корупційного правопорушення. Особа, яка склала протокол про вчинення адміністративного корупційного правопорушення, одночасно з надісланням його до суду надсилає органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, повідомлення про складення протоколу із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено.

Отже, адміністративний проступок за ст.172-9-1 КУпАП є правопорушенням з формальним складом і спеціальним суб'єктом, а суб'єктивна сторона виражена виною у формі умислу.

Для комплексної боротьби з порушенням законодавства щодо розміщення ставок спортсменами потрібно проводити превентивні заходи. До них можна віднести: профілактичні бесіди, форуми, освітні програми стосовно маніпулювання спортивними змаганнями у футбольних академіях, школах та клубах. Тобто розповідати про це

потрібно починати ще на стадії формування професійного спортсмена, арбітра або тренера.

Але потрібно враховувати, що в осіб-учасників спортивних змагань є сім'ї, родичі та друзі, які в змозі зробити ставку на вказаний спортивний захід. Адже у наш час ставку може зробити і дитина. Тому боротьба з таким ставками завжди буде актуальною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sports Betting Market by Platform (Online and Offline), by Type (Line-In-Play, Fixed Old Betting, Exchange Betting, Daily Fantasy, Spread Betting, E-Sports, Pari-Mutuel, and Others), and by Sports Type (Football, Baseball, Basketball, Hockey, Cricket, Tennis, Golf, Boxing, Horse Riding, Auto Racing, and Others): Global Industry Perspective, Comprehensive Analysis, and Forecast, 2017—2024. Zion Market Research .21-Dec-2018 URL: [https://www.Zionmarketresearch.com/report/sports-betting-market#utm_source=kavita % 2F 19 MARCH & utm_medium=ref](https://www.Zionmarketresearch.com/report/sports-betting-market#utm_source=kavita%2F19MARCH&utm_medium=ref).
2. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18.09.2014. Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_c01.
3. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань. Закон України від 03.11.2015 № 743-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19>.
4. Code of Ethics FIFA 2018 edition. Switzerland. URL: <https://resources.fifa.com/image/upload/fifa-code-of-ethics-2018-version-takes-effect-12-08-18.pdf?cloudid=uemlkcy8wwdtlll6sy3j>.
5. Кодекс етики і чесної гри. Виконавчий комітет ФФУ. Київ.2018. URL: <https://ffu.ua/files/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D1%96%20%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B3%D1%80%D0%B8%202018.pdf>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X //Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
7. Бугайчук К.Л., Адміністративна відповідальність за правопорушення пов'язані із корупцією : практич. посіб. / К.Л. Бугайчук, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.О. Іванцов, С.О. Шатрава. Харків : Харк. нац. ун-т. внутр. справ. 2016. 100 с.

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВИХ КАТЕГОРІЙ

Мушенко В.В.

*д. ю. н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін
Київського національного торговельно-економічного університету*

Сучасна методологія фінансово-правових наук висунула на перший план проблему герменевтики як головного підходу в роботі з правовим джерелом. Г.-Г. Гадамер характеризує герменевтику як науку про правила тлумачення, яке пов'язане з необхідністю конкретизації текстів та засноване на процесі інтерпретації на стику мови і життєвого досвіду [1, с. 34]. Разом із тим І.Л. Самсін вважає, що жодне тлумачення тексту не може претендувати на загальне визнання, оскільки те, що тлумачать, містить приховану суперечність, що підриває зсередини його зв'язаність [2, с. 117].

Наука фінансового права оперує рядом правових дефініцій, які потребують їх детального теоретико-правового аналізу та тлумачення на предмет їх належного використання у процесах законотворення та правозастосування. Зокрема, у даному дослідженні нами зроблено спробу охарактеризувати взаємозв'язок таких фінансово-правових категорій як «фінанси» та «податки» на предмет визначення ролі фінансів у процесі реалізації податкової політики держави.

Отже, фінанси є основною причиною сучасних глобалізаційних процесів. Вони також формують основні стратегії розвитку сучасного суспільства в його економічному, політичному, соціальному і культурному вимірах. Така їх здатність сформувалася у процесі історичного розвитку, а виникнення фінансів, за переконанням В.В. Ільїна, пов'язане з «розвитком товарно-грошових відносин у державі та з необхідністю становлення та забезпечення у ній стабільної системи державної влади» [3, с. 56].

В сучасній науці фінансового права, під фінансами розуміють сукупність економічних відносин, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу [4, с. 73].

Фінанси як фінансово-правова категорія досягли найбільшого розвитку у період, коли розширились функції держави і набули провідного значення у формуванні економіки держав товарно-грошові відносини. Серед основних причин виникнення та становлення фінансів слід визначити поглиблення суспільного розподілу праці в результаті закономірного розвитку суспільно-виробничих відносин, поширення товарно-грошових відносин, необхідність розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту з

метою дотримання пропорцій відтворення та утримання невиробничої сфери, управління, оборони країни тощо [5, с. 18].

Сучасні теоретико-правові засади фінансів у системі оподаткування доцільно розпочати, з'ясувавши зміст основних правових категорій, що використовуються автором у даному науковому дослідженні, а саме: «податки», податкова «система», «фінанси» та визначимо їх взаємозв'язок та індивідуальні юридико-лінгвістичні особливості.

Отже, у ст. 6 Податкового кодексу України визначено, що податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу [6].

Слід зазначити, що існуючі у науковій правовій літературі різні тлумачення понять «податок» та «податкова система» М. П. Кучерявенко підсумував та визначив. Податок – це форма примусового відчуження результатів діяльності суб'єктів, що реалізують свій податковий обов'язок у державну чи комунальну власність, що надходять у бюджет відповідного рівня (чи цільовий фонд) на підставі закону (чи акта органу місцевого самоврядування) і виступає як обов'язків, нецільовий, безумовний, безоплатний і безповоротний платіж. Податкова система – це сукупність, податків, зборів і платежів, законодавчо закріплених у даній державі; принципів, форм і методів їхнього встановлення, зміни чи скасування; дій, що забезпечують їхню сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства [7, с. 30].

Прийняття державою Податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів, як засобів державного регулювання та регуляторного впливу, є одним із основних способів вираження сучасної державної податкової політики. Забезпечення реалізації державою внутрішніх та зовнішніх функцій неможливе без наявності й використання фінансових ресурсів. Саме тому, основним завданням системи оподаткування є акумуляція коштів у власність держави, формування державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, а також створення можливостей для існування самої держави.

Розглянувши визначені у правовій науці ознаки, які притаманні фіскальній функції держави, констатуємо, що вона є: зовнішнім вираженням права держави; реалізується від імені держави уповноваженими органами; засоби державної політики мають державно-владний, організуючий характер; здійснюються з використанням правових, фінансово-економічних, соціальних засобів впливу на платників податків; закріплена у формі окремих норм права [4, с. 61].

Оскільки державна податкова політика, першу чергу, направлена на забезпечення функції наповнення бюджетної системи України фінансами, то, на нашу думку, під державною податковою політикою слід розуміти законодавчо закріплені правові,

фінансові та організаційні механізми, завдяки яким у платників податків вилучається на користь держави частина фінансових ресурсів, а також надається державою, в особі компетентних органів, необхідна фінансова підтримка з метою стимулювання виробництва чи інших видів діяльності. Формування комплексної категоріальної системи (шляхом поєднання розрізнених правових категорій і понять різних галузей права) забезпечує визначення найважливіших базових складових удосконалення державної фіскальної політики.

Окресливши теоретико-правові засади сучасного наукового тлумачення базової для даного дослідження категорій «податки», «податкова система», здійснимо характеристику ролі фінансів як важливого елемента національної стратегії та тактики оподаткування. Певний час у попередні періоди розвитку сучасної фінансово-правової науки, під фінансами розумілася сукупність коштів, необхідних для задоволення потреб держави та суспільства [4, с. 31–32]. В сучасному суспільно-економічному просторі фінанси є сукупністю економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом, використанням фондів грошових коштів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту національного доходу [3, с. 71].

Наразі основними ознаками фінансів є: нерозривний зв'язок з існуванням товарно-грошових відносин; обумовленість фінансових відносин наявністю держави як органу управління; обмінно-розподільчий характер фінансових відносин; зв'язок фінансових відносин з формуванням грошових доходів та накопичень; забезпечення та відображення руху вартості від одного суб'єкта економічних відносин до іншого [4, с. 128]. Тобто, одне з основних призначень фінансів у системі оподаткування реалізується шляхом запровадження елементів державної податкової політики щодо створення й використання різноманітних фондів фінансових ресурсів.

Роль фінансів у системі реалізації податкової політики найвідчутніше проявляється при розв'язанні соціальних проблем. Тут створюється фонди фінансових ресурсів для здійснення соціальних заходів як на рівні кожного громадянина для покриття витрат на соціальні цілі, так і на рівні господарських структур для задоволення соціальних благодійних потреб, а також фондів фінансових ресурсів на соціальні цілі в складі бюджетів. У системі оподаткування, фінанси також здатні кількісно і якісно впливати на суспільне виробництво і суспільство в цілому, оскільки: забезпечують розподіл валового внутрішнього продукту на потреби юридичних та фізичних осіб та кругообіг фінансових ресурсів; впливають на суб'єктів розподільчих та обмінних відносин; відіграють провідну роль у системі економічних методів управління економікою держави; забезпечують контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів [5, с. 12].

Як інструмент системи оподаткування, фінанси мають видиму форму прояву і внутрішній зміст. Видимою стороною фінансів є грошові потоки, що рухаються між суб'єктами фінансових відносин. Ці потоки є предметом практичної фінансової діяльності. Внутрішній зміст фінансів пов'язаний з тим, що ці грошові потоки відображають рух вартості створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту, тобто обмінні й розподільні відносини. Від налагодженості цих відносин залежить ефективність економічної системи, розвиток суспільства, формування валового внутрішнього продукту держави.

У процесі реалізації державної податкової політики, як на пряму реалізації парадигми системи оподаткування, фінанси, складаючи цілісну, однорідну систему, припускають певну внутрішню видову диференціацію, яка обумовлена детальним, спеціальним аналізом внутрішніх складових частин фінансів, які різняться специфічними особливостями й режимами [7, с. 89].

Характеризуючи юридичну складову фінансів, слід зазначити, що організація, управління, контроль у процесі реалізації податкової політики держави передбачає чітку правову урегульованість відносин руху публічних фінансових ресурсів. Це означає визначеність під час виділення об'єкта фіскального впливу, системи суб'єктів фіскально-правових відносин, повноважень фіскальних органів, прав і обов'язків таких органів та зобов'язаних суб'єктів фіскального впливу.

У даному контексті слід зазначити, що правове регулювання податкових відносин не можна зводити виключно до фінансово-правового регулювання руху коштів. Ці відносини є предметом регулювання й інших галузей права. Однак головна роль щодо правового регулювання відносин, що регулюють рух публічних фінансів, які утворюються в зв'язку з функціонуванням державних фінансів належить фінансовому праву та його інституту – податковому праву.

Отже, усталене розуміння категорії «фінанси» як сукупності фінансово-економічних відносин, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, на сьогодні необхідно розуміти більш широко та визначати пріоритетну роль фінансів як об'єкту, який відіграє ключову роль у забезпеченні податкової політики держави. Фінанси мають ширший діапазон розподілу, ніж податки, оскільки вони здійснюють не лише первинний перерозподіл валового внутрішнього продукту на рівні виробничої структури, а й подальший перерозподіл через бюджетну систему. Основна функція фінансів у процесі реалізації державної податкової політики,

полягає у забезпеченні перерозподілу валового внутрішнього продукту для забезпечення всіх суб'єктів суспільних відносин грошовими коштами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гадамер Г.-Г. Истина і метод. Т. 1: Герменевтика. Основи філософської герменевтики. К.: Юніверс, 2000. 456 с.
2. Самсін І.Л. Тлумачення актів законодавства про оподаткування: лекційно-практичний курс: навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 488 с.
3. Ільїн В. В. Фінансова цивілізація. К.: Книга, 2007. 220 с.
4. Воронова Л.К. Фінансове право України. Підручник. К : Моя книга. 2006. 454 с.
5. Ковальчук А.Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. К.: Парламентське видавництво, 2007. 285 с.
6. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон від 02.12.2010 р., № 2755-VI. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/2010.
7. Кучерявенко М.П. Податкове право: підручник. К. 2007. 237 с.

ЩОДО ДЕЯКИХ ЮРИДИЧНИХ АСПЕКТІВ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Білецький С.А.

Аспірант ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Кисельова О.І.,

д.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

В умовах побудови правової держави та становлення громадянського суспільства, необхідності економічного зростання та налагодження партнерських відносин з іншими країнами, прагнення України інтегруватись в європейську спільноту, особливим питанням у їх забезпеченні є розробка та імплементація ефективного законодавства у сфері боротьби з порушеннями митних правил, забезпечення дотримання прав і свобод суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Тому дослідження у даній сфері є актуальними і важливими для побудови в Україні правової соціальної держави.

Законодавець у ст. 458 Митного кодексу України визначив, що порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам

доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність. Глава 68 Митного кодексу України містить 18 видів порушень митних правил [1].

Класифікація порушень митних правил у відповідності до тих чи інших класифікаційних ознак має не тільки теоретичне, а й суто практичне значення. Угрупування порушень митних правил має суттєве значення для правозастосовчої діяльності органів доходів і зборів, так як дозволяє виявити певні якісні особливості кожного конкретного складу порушення митних правил та уникнути односторонньої його інтерпретації.

Соломенко Г.В. виділяє декілька видів класифікацій порушень митних правил. Зокрема, за об'єктом посягання; за ступенем завданої шкоди; класифікація з урахуванням ознак об'єктивної сторони (вчинення порушення у результаті дій чи бездіяльності); у залежності від наявності шкідливих наслідків (формальний чи матеріальний склад); залежно від суб'єктів порушення митних правил (загальний чи спеціальний); у залежності від обчислення строків накладення адміністративних стягнень (триваючі або разові порушення).

Вищенаведена класифікація дозволить суттєво розкрити питання адміністративно-правових засад боротьби з порушеннями митних правил та віднайти ефективні шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері, зокрема визначити юридичну кваліфікацію діянь щодо ухилення від оподаткування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні [2, с.42-45].

Слід відмітити, що у зв'язку із значною тінізацією економіки України, корумпованістю державних інституцій з року в рік мають прогресуючу динаміку факти порушення митних правил, що є найбільш поширеним видом правопорушень у галузі митної справи. Тобто у системі так званих тіньових економічних відносин порушення у митній сфері є одним із найбільш розповсюджених та фінансово болючих для інтересів держави. Таке явище також пов'язане з посиленням розвитком державної митної справи в Україні та декриміналізацією так званої товарної контрабанди.

Основними принципами митної політики кожної країни є принцип забезпечення державних економічних інтересів та принцип гарантування безпеки. Одним із головних шляхів застосування даних принципів є ефективне виконання завдань правоохоронного характеру у напрямі зовнішньоекономічної діяльності, а протидія правопорушенням у митній сфері є одним із першочергових завдань органів доходів і зборів України [2, с.14].

За даними УНІАН в інтернет ресурсі від 29.01.2019 року митниці Державної фіскальної служби України у 2018 році виявили 48,9 тисячі порушень митних правил, вартість предметів правопорушень становить 3,4 мільярда гривень. Кількість складених протоколів про порушення митних правил за вказаний період зросли на 51% порівняно із 2017 роком, а вартість предметів правопорушень – у два рази. Зокрема, на 5,4 тисячі справ про порушення митних правил тимчасово вилучено предмети правопорушень вартістю 914 мільйонів гривень, що на 24% більше суми, на яку було вилучено предмети правопорушень роком раніше [3].

Отже, боротьба з порушенням митних правил є складовим елементом державної митної справи України та запорукою економічної безпеки країни.

У той же час, слід звернути увагу, що кількісне зростання показників складених протоколів про порушення митних правил далеко не в повній мірі відповідає умовам сьогодення в контексті забезпечення ефективної боротьби з протиправними схемами, що використовуються ділками під час проведення зовнішньо-економічних операцій та наносять суттєвих фінансових збитків державі. Одна із причин, на наш погляд, це наявність корупційної складової, що надає можливість функціонуванню таким протиправним схемам.

Іншим проблемним аспектом є недосконалість митного законодавства України, зокрема, в частині визначення вузького кола суб'єктів відповідальності за порушення митних правил. Оскільки, згідно ч.2 ст.459 Митного кодексу України, суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами - посадові особи цих підприємств [1].

Поряд з цим, очевидним є те, що найбільш економічно небезпечні для інтересів держави порушення митних правил вчиняються саме умисно. При цьому практична реалізації вказаних протиправних обробок неможлива у наслідок дії однієї особи (посадової особи підприємства), а здебільшого відбувається за наявності ознак організованості та корупційної складової, тобто завдяки діяльності певного кола (групи) осіб, до складу якого можуть входити власники підприємств-порушників та фактичні виконавці, які не є посадовими особами, брокери, інші особи, що виконують функції співучасників, представники контролюючих органів. За таких обставин особи, реально причетні до порушення митного законодавства України, уникають відповідальності.

Також, досить слушно зазначив Соломенко Г.В., що стан правового регулювання відносин у сфері юридичної відповідальності за порушення митних правил не можна визначити як ефективний, оскільки існує, зокрема, необхідність розмежування

адміністративних деліктів та кримінальних проступків у сфері застосування митного права [2, с.1].

Тобто, можна допустити, що у разі внесення змін до чинного законодавства щодо розмежування адміністративних деліктів та кримінальних проступків виникне питання щодо виділення окремих видів порушень митних правил, пов'язаних з незаконним переміщенням товарно-матеріальних цінностей у значних розмірах та з великими сумами несплачених податків, і віднесення їх до кримінальних проступків [2, с.21].

Враховуючи викладене рівень ефективності забезпечення митних інтересів держави не можливо визнати як достатній.

У даній роботі ми розглянули деякі юридичні аспекти порушень митних правил, визначили що питання забезпечення належного рівня митної безпеки, як складової економічної безпеки держави, є досить важливим і напрямку пов'язане із надійністю митної системи та продуктивним функціонуванням митниць ДФС України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552.
2. Соломенко Г.В. Адміністративно-правові засади боротьби з порушеннями митних правил: дис. канд. юрид. наук : 12.00.07/; Нац. авіац. ун-т. Київ, 2018. 18 с.
3. Електронний ресурс: <https://economics.unian.ua/finance/10425519-mitnici-za-rik-viyavili-porushen-na-3-4-milyarda-griven.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПІДХОДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Кривошеєв К.О.

*Аспірант II курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Гаруст Ю.В.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Забезпечення фінансової та економічної безпеки відіграють ключову роль у визначенні місця та ролі країни серед інших, з урахуванням її геополітичного розташування та потенціалу розвитку [1, с. 15]. Однак, не всі країни мають своє вітчизняне правове забезпечення фінансової безпеки. Так, для більшості європейських

країн, наприклад Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки, Італійської республіки характерним є досить обмежене законодавче регулювання економічної та фінансової складових національної безпеки. Дана обставина повністю відповідає тому факту, що категорія «безпека» чітко окреслена Стратегією національної безпеки ЄС [2, с. 45].

В європейських країнах, так само як в Україні, система протидії економічній злочинності складається з таких основних елементів: поліцейські органи; спеціалізовані правоохоронні органи; податкові служби; митні служби; органи фінансової розвідки. При цьому, аналізуючи загальносвітовий досвід інституційної організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки, а також окреслюючи розподіл їх повноважень, можна виділити чотири ключові підходи такої організації:

- 1) поліцейський підхід організації;
- 2) централізований підхід організації;
- 3) підхід об'єднання податкових і митних служб у єдиний правоохоронний орган;
- 4) інституційна організація з широким розподілом повноважень.

Для Французької Республіки, як прихильника централізованого підходу інституційної та управлінської організації в сфері забезпечення фінансової безпеки, характерним є наявність суттєвих недоліків такої організації, адже історично поліція переважно зосереджувалась на вирішенні загальнодержавних проблем і недостатньо враховувала інтереси окремих територіальних громад (комун). Задля подолання цієї проблеми з 1983 р. у Франції розпочався процес створення муніципальних поліцейських органів. Реформи початку 80-х рр. XX ст. внесли істотні зміни і до правового поля функціонування поліції. Це стосувалось, зокрема, запровадження нового інституту комісарів, який змінив традиційний для Франції інститут префектів. Загальний стан національної поліцейської системи Франції почав зазнавати суттєвих змін за рахунок, з одного боку, збільшення кількості муніципальних підрозділів, а з іншого, – «руйнації централізованого корсету, що ускладнював еластичність служб» [3]. Національна жандармерія Французької республіки та Національна поліція Французької республіки виступають найбільш важливими складовими частинами адміністративного апарату виконавчої влади та правоохоронної системи, в тому числі і щодо виконання правоохоронних функцій у сфері забезпечення фінансової безпеки [4].

Після інтеграції Французької Республіки до ЄС досить активно підіймалося питання забезпечення фінансової безпеки в державі. В результаті цього на державному рівні було прийнято ряд нормативно-правових актів щодо подолання можливих

внутрішніх та зовнішніх загроз у державі. Відповідно до них реалізація заходів забезпечення фінансової безпеки відбувається в рамках концепції національної оборони (defense nationale). В результаті чого ключовою категорією, котра використовується в нормативно-правових актах Франції замість терміну «економічна безпека» є «економічна оборона» (defense économique).

Враховуючи той факт, що в державі відсутній закон про національну оборону, основні положення в сфері забезпечення безпеки Франції містяться в Ордонансі «Про національну оборону», а також в оборонних і зовнішньополітичних доктринах і стратегіях.

У відповідності до Ордонансу та Стратегії національної безпеки економічна безпека – це механізм створення внутрішніх і зовнішніх умов для підвищення та розвитку національного добробуту і зміцнення економічного потенціалу країни. При цьому основним документом щодо забезпечення економічної та фінансової безпеки в країні все ж таки виступає «Біла книга Франції з оборони й національної безпеки» та виступає своєрідною Стратегією національної безпеки Франції, у відповідності до положень якої однією із найважливіших та найбільш стратегічних функцій держави та державних органів є підвищення ефективності моніторингу в контексті реагування на загрози фінансовій безпеці [2, с. 48]. Стратегія національної безпеки є більш наступальною, послідовною та дієвою, ніж попередні «оборонні» стратегії, що пов'язано з природою «нових» загроз та ризиків, а саме загроз і ризиків економічного і фінансового характеру [5].

Основним ідеологом щодо розробки та прийняття концептуальних та стратегічно важливих документів в сфері безпеки в країні виступає президент республіки [2, с. 47], який відповідно до Конституції Франції є гарантом національної незалежності, територіальної цілісності, дотримання угод і договорів Спільноти (ЄС), а також главою збройних сил. Роль президента була закріплена юридично і практично створенням «Президентського сектора» політики безпеки і зовнішньої політики, тобто надання виняткових повноважень президента, до яких віднесені питання зовнішньої політики, дипломатії, оборони, відносин з членами Спільноти, національної безпеки [6].

Центральними органами виконавчої влади, на які покладені повноваження щодо реалізації державної політики фінансової безпеки є Міністерство бюджету, державних рахунків та цивільної адміністрації Франції та Міністерство економіки Франції. При цьому, у складі останнього знаходиться податкова служба Франція, яка виконує функції податкового контролю. Повноваженнями щодо безпосереднього адміністрування податків наділені Головне податкове управління та Головне управління обліку окреслює обсяги

державних доходів на основі даних про податкові надходження, що надходять від управлінь податків і мита, інших державних відомств. управління мита та інших надходжень [7].

Однією із ключових особливостей Франції, дослідники визначають те, що більшість партій даної країни розробляють свої програми оборонної політики та національної і економічної безпеки, при цьому публікують документи з різних аспектів безпеки. Також наголошується, що фактична відсутність серйозних розбіжностей щодо політики національної безпеки між фракціями Національних зборів Франції, незалежно від гостроти поточного моменту і ступеня реальності зовнішніх загроз [6]. Ознаки французької моделі організації органів державної влади і управління у сфері забезпечення економічної та фінансової безпеки мають правоохоронні системи Греції, Туреччини і Ісландії, але зі значно меншою концентрацією повноважень [8].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Денисенко М.П., Колісніченко П.Т. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки. Економічна наука. 2017. №6. С. 15-19.
2. Завгородня С. П. Система державного управління у сфері економічної безпеки України: теоретичний аспект. дис.. на здобуття наук. ступ. к.н. з держ. упр., спеціальність 25.00.01. Київ, 2016.
3. Centralizacja a decentralizacja / Gazeta policyjna. 2003. № 48.
4. Смирнов Л.П. Современное сосояние и перспективы развития Национальной жандармерии Франции. Право и безопасность. 2004. № 4(13). URL: http://www.dpr.ru/pravo/pravo_10_8.htm
5. Livre Blanc sur la Défense et la Sécurité Nationale 2008. Rapport officiel. – Paris: La documentation Française, 2008. – 350 p.
6. Чекаленко Л.Д., Васильєва М.О. Національна безпека Франції: концептуальна складова, механізми реалізації. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2530.
7. Андрущенко В.Л., Данілов О.Д. Податкові системи зарубіжних країн. – К., 2004.
8. Європейський досвід організації системи протидії економічній злочинності. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1106/>.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ярусевич Є. Ю.

Аспірант 1 курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рєзнік О.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

Законом України від 17.01.2019 № 2672-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення закупівель продукції, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом» надано можливість державним замовникам з оборонного замовлення укладати державні контракти безпосередньо з іноземними постачальниками. Також зазначеним законом державні замовники з оборонного замовлення віднесені до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктів здійснення міжнародних передач. Законодавець на них поширив норми щодо проведення експертизи, реєстрації, отримання дозволів та висновків [1].

Законодавче впровадження державних замовників у систему державного експортного контролю здійснювалося доповненням слів «суб'єкти господарювання» словосполученням «державні замовники з державного оборонного замовлення». Аналізуючи зазначені зміни слід відмітити, що словосполучення «державні замовники з державного оборонного замовлення» вносилося до статей закону без урахування сутності їх змісту.

Так, відповідно до статті 11 Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» (далі – Закон № 549-IV) [2] центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю вирішує питання про можливість надання державним замовникам повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення.

Проте, відповідно до статті 13 Закону № 549-IV [2], такі повноваження надаються за рішенням Уряду і їх необхідність визначається відповідно Закону України «Про національну безпеку України» [3] з урахування основних показників оборонного замовлення. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю не має повноважень визначати пріоритети національної безпеки.

Також частина третя статті 17 Закону № 549-IV [2] передбачає можливість використання товарів при імпорті державними замовниками з оборонного замовлення в

інших цілях або іншим кінцевим споживачем, ніж це було визначено в договорі (контракті) чи пов'язаних з ним документах, на підставі яких отримано дозвіл, висновок або міжнародний імпортерний сертифікат. Водночас стаття 12 Закону № 549-IV [2] встановлює необхідність отримання державним замовникам повноваження на здійснення діяльності щодо попередньої ідентифікації товарів.

Розглянувши вищевикладені положення, можна дійти висновку про неналежний рівень правового дослідження проблеми, що спричинило їх поверхневий аналіз та відповідне подальше нормотворення.

Не вбачається доцільною також деталізація переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у частині 1 статті 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та у частині 1 статті 378 Господарського кодексу України, доповнюючи його державними замовниками з державного оборонного замовлення.

Можливість державних замовників з державного оборонного замовлення бути суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вже визначена з урахуванням того, що органи влади не являючись суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності можуть брати участь у зовнішньоекономічній діяльності, діючи при цьому як юридичні особи у відповідності до принципу верховенства закону [5], при цьому Кабінет Міністрів України має право рішенням про затвердження основних показників оборонного замовлення, надати державним замовникам повноваження на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Хаотичні зміни, що вносяться до законодавства у сфері державного експортного контролю без проведення глибокого правового аналізу з урахуванням вимог законодавства у сфері національної безпеки, спричинені двома основними факторами.

По-перше, це відсутність чіткої стратегії реформування та розвитку державного експортного контролю з відповідною концепцією реформування. Єдиним нормативно визначеним напрямком реформування системи експортного контролю є завдання, визначені Указом Президента України від 26 червня 2018 р. № 185 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 червня 2018 року «Про вдосконалення державної політики щодо забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань оборонною продукцією іноземного виробництва, а також сприяння розвитку співробітництва оборонних підприємств України з іноземними партнерами» [4].

Проте, і зазначений Указ, прийнятий після виникнення проблем постачання імпортного озброєння і військової техніки у період збройної агресії та звернення Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні до Верховної Ради України щодо

прийняття та введення в дію законодавства, яке надасть можливість безпосередньо Міністерству оборони України закуповувати товари та послуги військового призначення в урядів інших держав без використання брокерських послуг та дозволить Україні взяти участь у Програмі продажу військового майна США.

По-друге, Рада національної безпеки і оборони України, яка координує діяльність та здійснює контроль за діями органів виконавчої влади в галузі державного експортного контролю, не здійснивши глибокий аналіз актуальних проблем, перебрала на себе повноваження Кабінету Міністрів України щодо формування державної політики у цій сфері.

Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 26 червня 2018 року «Про вдосконалення державної політики щодо забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань оборонною продукцією іноземного виробництва, а також сприяння розвитку співробітництва оборонних підприємств України з іноземними партнерами», введено в дію Указом Президента України від 26 червня 2018 р. № 185 передбачено розроблення проекту закону України про внесення змін до законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», «Про державне оборонне замовлення» та інших законодавчих актів України, в якому зазначити особливості закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом, а саме надання можливості державним замовникам з оборонного замовлення укладати державні контракти безпосередньо з іноземними постачальниками [4].

Тобто, Рада національної безпеки і оборони України, як координуючий орган недостатньо глибоко дослідивши проблемні питання та не залучивши центральних органів влади до їх опрацювання, рішенням від 26 червня 2018 року, встановила у який спосіб Уряд має вирішити проблему, чим поставила його у визначені рамки. Все це позбавило Кабінет Міністрів України участі у розробленні відповідного закону.

З урахуванням викладених обставин, головним проблемним питанням імпорту озброєння для військових формувань стало можливість отримання відповідних повноважень. Проте не враховано інші проблеми та перешкоди, які можуть виникнути під час здійснення міжнародних передач державними замовниками.

Можливість державним замовникам з оборонного замовлення укладати державні контракти безпосередньо з іноземними постачальниками є лише початковим етапом системи державного експортного контролю, а ототожнення державних замовників і суб'єктів господарювання під час процедур проведення експертизи, реєстрації, отримання дозволів та висновків погіршує і так необґрунтовано складну процедуру співпраці

України, в особі органів державної влади, з іноземними партнерами в сфері передач товарів військового призначення та подвійного використання.

Одним із способів нормативного удосконалення проблем участі державних замовників з оборонного замовлення у здійсненні міжнародних передач потребує внесенню змін до наступних законодавчих актів:

- Господарського кодексу України щодо уточнення права органів влади брати участь у зовнішньоекономічній діяльності;

- Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» щодо закріплення статусу державних замовників з оборонного замовлення як уповноважених Кабінетом Міністрів України суб'єктів на право здійснення зовнішньоекономічній діяльності;

- Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» щодо непоширення дії закону на безпосередню закупівлю державними замовниками продукції, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом шляхом укладання державного контракту з оборонного замовлення;

Зазначені пропозиції подавалися на розгляд Уряду для внесення відповідного законопроекту, проте залишилися неврахованими через прийняття закону на основі іншого суб'єкта законодавчої ініціативи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення закупівель продукції, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом : Закон України від 17.01.2019 № 2672-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2672-19>.
2. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання : Закон України від 20.02.2003 № 549-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/549-15/print1522652754333156/>.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 червня 2018 року «Про вдосконалення державної політики щодо забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань оборонною продукцією іноземного виробництва, а також сприяння розвитку співробітництва оборонних підприємств України з іноземними партнерами» : Указ Президента України від 26 червня 2018 р. № 185 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/185/2018>.

5. Ярусевич Є. Ю. Державні замовники з оборонного замовлення як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності : Правові горизонти / Legal horizons, Випуск 13 (26), 2018 – Суми, URL: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i13.p117>.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕПУТАТІВ МІСЬКИХ РАД

Мусієнко М.Ю.

Студент V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рєзнік О.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

26 квітня 2015 року вступив у дію новий Закон України №1700 «Про запобігання корупції», який містить окремий розділ V «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів». Крім того, цим законом доповнено Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» новою статтею 59-1, присвяченою конфлікту інтересів. Відповідно до підпункту б) пункту 1 частини першої статті 3 Закону «Про запобігання корупції», депутати місцевих рад належать до категорії осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а отже є суб'єктами, що підпадають під дію зазначеного Закону. Дослідивши практику суду, цікавим є той факт, що найчастіше депутати місцевих рад стають порушниками саме з конфлікту інтересів.

Новий Закон України «Про запобігання корупції», також дає нам нове визначення поняття «конфлікт інтересів» та навіть не одне, а цілих три:

- потенційний конфлікт інтересів - наявність в особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях [1].

У Листі ВССУ Головам апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим вказується різниця між поняттями «потенційний інтерес» та «реальний інтерес», на основі науково-правової експертизи Ради науково-правових експертиз при Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України від 29 квітня 2016 року No 126/50-е, виконаного на замовлення адвоката Ульянова Р. А., щодо законодавства про боротьбу з корупцією дає можливість констатувати, що потенційний конфлікт інтересів відрізняється від реального тим, що при потенційному конфлікті встановлюється лише наявність, існування приватного інтересу особи..., що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, тоді як при реальному конфлікті інтересів існуюча суперечність між наявним приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями безпосередньо впливає (вплинула) на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень [4].

Доповнень зазнав і чинний Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», в статті 59-1 сказано: 1. Сільський, селищний, міський голова, секретар, депутат сільської, селищної, міської ради, голова, заступник голови, депутат районної, обласної, районної у місті ради бере участь у розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідною радою за умови самостійного публічного оголошення про це під час засідання ради, на якому розглядається відповідне питання. 2. Здійснення контролю за дотриманням вимог частини першої цієї статті, надання зазначеним у ній особам консультацій та роз'яснень щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, поводження з майном, що може бути неправомірною вигодою та подарунками, покладається на постійну комісію, визначену відповідною радою [2]. На мою думку надзвичайно важливим в цій статті є те, що здійснення контролю за дотриманням вимог вказаних в частині першій статті 59-1 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», покладається на постійну комісію визначену відповідною радою. Та ось Вам питання: чи в кожній міській раді України, відповідна комісія з питань законності, чітко виконує покладені на неї функції стосовно роз'яснень та консультацій з особами переліченими в частині 1 статті 59-1 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»?

На офіційному веб-сайті Національного агенства з питань запобігання корупції викладена наступна статистика, в 2018 році за фактами порушення вимог Закону щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та пов'язаних з цим обмежень (на підставі отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації) склало та направило в установленому порядку до суду 471 протокол про адміністративні правопорушення, з яких за кваліфікацією:

- порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 1727 КУпАП) – 459 протоколів;
- порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 1724 КУпАП) – 9 протоколів;
- порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 1725 КУпАП) – 3 протоколи [3];

наочно побачивши статистику можна однозначно констатувати той факт, що порушення щодо конфлікту інтересів займають першу сходинку в рейтингу, з цього можна зробити висновок про малу обізнаність відповідних осіб, які вчиняють дане правопорушення з цього питання.

Перше, що має зробити депутат, який виявив у себе конфлікт інтересів – це повідомити про нього. Виходячи з положень частини першої статті 28 Закону «Про запобігання корупції» та частини другої статті 59¹ Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», депутат не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли він дізнався чи повинен був дізнатись про наявність у нього реального чи потенційного конфлікту інтересів, має повідомити НАЗК чи постійну комісію, до функціональної спрямованості якої належить питання запобігання корупції, або ж безпосередньо орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів – тобто місцеву раду чи відповідну комісію ради. Якщо про конфлікт інтересів депутату стало відомо безпосередньо на засіданні ради або комісії, він може публічно заявити про конфлікт інтересів з занесенням такої усної заяви до протоколу засідання. Окрім цього, якщо депутату відомо про наявність конфлікту інтересів у свого колеги, він може відкрито заявити про це на засіданні відповідного органу.

Отже, можна дійти висновку, що депутати місцевих рад найчастіше стають порушниками з конфлікту інтересів згідно статистики НАЗК. На мою думку це відбувається по причині необізнаності депутатів місцевих рад. В цьому є провина відповідних постійних комісій яка визначена відповідною радою згідно Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», статті 59-1. Адже саме на неї покладено основну функцію, таку як проведення роз'яснень та консультацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року №1700-VII, *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. ст. 2056.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1997. № 24. ст.170.
3. Відомості з офіційного веб-сайту національного агенства з питань запобігання корупції. <https://nazk.gov.ua/rezultaty-perevirok>.
4. Лист ВССУ Головам апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 22.05.2017 року.

ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Ільченко О. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

На сучасному етапі розвитку та реформування правоохоронної системи України, з метою досягнення високого рівня якості та ефективності, потрібно приділяти велику увагу нормативно-правовому забезпеченню діяльності Національної поліції України. Діяльність Національної поліції України, потребує сьогодні особливої уваги з боку законодавця та науковців, тому що наразі приймаються нові і вносяться зміни в існуючі нормативно-правові акти, які регламентують її діяльність. Як відомо, майже всі зміни тягнуть за собою ланцюжок таких явищ, як прогалини і колізії в законодавстві. Оскільки, патрульна поліція, це підрозділ Національної поліції України, очевидним, є те що нормативна база вищезазначеного підрозділу, через ті самі чинники, так само потребує доопрацювання.

В науковій літературі нормативно-правове забезпечення, зазначається, як сукупність законних та підзаконних нормативно-правових актів, які створюють правове поле для її діяльності та належної реалізації відповідних повноважень [1, с. 168].

Звертаємо увагу на те, що нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульними поліцейськими може змінюватись в залежності від різних факторів, зокрема, особи правопорушника, виду адміністративного правопорушення та ін.

З метою проведення ефективного розслідування адміністративних правопорушень, передбачених статтею 125 КУпАП виникає ряд запитань які треба з'ясувати. Викликає заперечення закріплене в санкції ст.125 КУпАП «Інші порушення правил дорожнього руху» попередження як міра безальтернативного стягнення. Попередження - найм'якше адміністративне стягнення, яке застосовується за незначні адміністративні проступки (якщо відсутня матеріальна шкода, правопорушення вчинено вперше, з необережності, є пом'якшуючі обставини тощо [2, с. 27]. Тобто, це адміністративне стягнення може бути

ефективним в тому випадку, якщо санкція відповідної норми передбачає можливість його застосування поряд з іншими стягненнями (найчастіше - штрафом). Якщо ж інші стягнення застосувати неможливо, то це означає, по суті, відсутність відповідальності за те чи інше діяння, адже скільки разів таке порушення не повторювалося б, накладено може бути тільки попередження. Навіть якщо з'ясувати зміст цього стягнення з огляду на його термінологічну сутність, слово «попередження» означає певну пересторогу, цим заходом суб'єкт адміністративної юрисдикції попереджає правопорушника про те, що в разі повторення протиправної поведінки до нього буде застосовано суворіший захід. Але на практиці попередження своєї профілактичної функції не виконує. До категорії «інших порушень правил дорожнього руху» наведеним Законом віднесені такі правопорушення як перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху менше ніж на 20 кілометрів на годину, порушення правил маневрування, та інші. Тим самим законодавець фактично скасував відповідальність за його вчинення. На нашу думку, це не відповідає потребам забезпечення безпеки дорожнього руху, тому санкцію ст.125 КпАП слід зробити альтернативною, передбачивши в ній можливість застосування, крім попередження, також штрафу [2].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14.07.2015 № 596-VIII ввів низку новацій. Закон передбачає внесення змін до КУпАП, КАСУ та Закону України «Про дорожній рух», згідно з якими буде здійснюватися автоматична фіксація порушень правил дорожнього руху за допомогою технічних засобів з функціями фото і відеофіксації. КУпАП передбачає притягнення до відповідальності юридичної особи за порушення в галузі забезпечення безпеки дорожнього руху щодо складів, передбачених частинами 1, 2, 3 ст. 122 «Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху», ст. 123 «Порушення правил руху через залізничні переїзди» та ін. Водночас законодавець не визначив механізму застосування передбачених главою 20 КУпАП заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, адресованих тільки юридичним особам у разі порушення справи про адміністративне правопорушення, зафіксоване в автоматичному режимі. При цьому виникають досить серйозні питання в цілому щодо можливості настання відповідальності юридичних осіб за такі правопорушення [2].

Законом України від 14.07.2015 № 596-VIII передбачено, що постанову у справі про адміністративне правопорушення щодо призначення адміністративного покарання направляється на адресу юридичної особи як власника транспортного засобу. Однак,

враховуючи, що саме юридична особа не може управляти (у розумінні фізичного процесу переміщення в просторі) транспортним засобом, а об'єктивна сторона правопорушення реалізується діями конкретного водія-працівника, який перебуває в трудових відносинах з юридичною особою-роботодавцем, останній, керуючись ст. 141 КУпАП, має право подати відомості про свого працівника-водія, який керував транспортним засобом. Це має призвести до припинення справи стосовно юридичної особи та порушення провадження стосовно фізичної особи-водія [2].

Тобто, обов'язок доведення своєї невинуватості покладається на юридичну особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, але терміни та порядок подання даної інформації законодавчо не визначені [2].

У електронному повідомленні про правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі, зазначаються дата, час, суть скоєного правопорушення, частина відповідної статті та стаття КУпАП, згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність за таке правопорушення, марка та номер транспортного засобу, що був зафіксований під час скоєння правопорушення, а також термін, протягом якого особа, за якою зареєстровано транспортний засіб, повинна з'явитися до підрозділу патрульної поліції, для надання інформації щодо скоєного правопорушення, та в подальшому складання адміністративного матеріалу відповідальною особою патрульної поліції.

Днем отримання електронного повідомлення про правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі, є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її фізичній особі (керівнику юридичної особи), за якою зареєстровано транспортний засіб, під особистий підпис.

У разі, коли фізична особа (керівник юридичної особи), за якою зареєстровано транспортний засіб, відмовляється від отримання електронного протоколу про правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі, днем отримання цього протоколу є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

Фізична особа (керівник юридичної особи), за якою зареєстровано транспортний засіб протягом десяти днів з дня вручення електронного протоколу про правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі, повинен з'явитися до підрозділу патрульної поліції, для надання відомостей з приводу скоєного правопорушення.

Якщо встановлено, що фізична особа (керівник юридичної особи), за якою зареєстровано відповідний транспортний засіб, у момент скоєння адміністративного

правопорушення не керувала транспортним засобом (транспортний засіб у цей час знаходився у володінні чи користуванні іншої особи, вибув з його володіння внаслідок протиправних дій інших осіб тощо), то вона повинна надати відповідну інформацію щодо цих осіб.

У разі відмови у наданні вище зазначеної інформації особа, за якою зареєстровано транспортний засіб, несе відповідальність відповідно до ст. 126 ч.1 КУпАП. Яку пропонується доповнити таким змістом: «Ненадання інформації щодо особи, якій доручено чи в інший спосіб передане право на користування транспортним засобом, яке причетне до скоєння правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі.

Ненадання інформації посадовій особі підрозділу патрульної поліції або судді (суду) особою, за якою зареєстровано транспортний засіб, щодо особи, якій передано право на керування цим транспортним засобом, на якому було скоєне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі або неявка особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, до підрозділів патрульної поліції для надання інформації щодо скоєного правопорушення, тягне за собою накладення стягнення у вигляді штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян». Можливо ці нововведення допоможуть учасникам дорожнього руху бути більш законслухняними [3].

Враховуючи політику лібералізації кримінального законодавства, відповідальність за порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило легкого ступеню тяжкості тілесне ушкодження потерпілому, слід передбачити в ст. 124 КУпАП. Отже необхідно внести зміни до ст. 124 КУпАП, виклавши її в такій редакції: «Стаття 124. Порушення правил дорожнього руху, що спричинило потерпілому легкої тяжкості тілесне ушкодження або пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глуховері В.А. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навч. посіб. – Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 264 с.
2. Комзюка А.Т. Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посіб. 2-е видання, виправл. і доп. Харків, 2001. 233 с.

3. Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний Кодекс України про адміністративні правопорушення : наук.-практ. коментар URL : uristinfo.net/adminpravo/131-ra-kaljuzhniy-naukovo-praktichnyu-komentar/ (дата звернення: 18.04.2019).

ФІКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ СУМИ ГРОШОВОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Васюта Д.К.

Студент V курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Плотнікова М.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри МЄПЦПД ННІ права

Сумського державного університету

Станом на 01.03.2019 р. за даними Державної казначейської служби України Головним управлінням Державної фіскальної служби України забезпечено фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) 91 299,5 млн грн до Зведеного бюджету України складають, з них 50 875,6 млн. грн., або 55,7% – до Державного бюджету. Одним з найбільших джерел надходжень до державного бюджету є податок на прибуток підприємств (7 854,5 млн. грн.) [1]. Отже, говорячи мовою цифр, податок на прибуток є ключовим інструментом, що формує державний бюджет України, тому органи Державної фіскальної служби України зобов'язані ретельно перевіряти декларації з податку на прибуток підприємств, щоб унеможливити заниження податкового зобов'язання з податку на прибуток.

Відповідно до пп. п. 134.1. ст. 134 Податкового кодексу України, об'єктом оподаткування (податок на прибуток) є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень цього Кодексу.

Згідно з пп. 54.3.2 п. 54.3 ст. 54 Податкового кодексу України контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму грошових зобов'язань, якщо дані перевірок результатів діяльності платника податків, крім електронної перевірки, свідчать, зокрема, про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань [2].

Філоненко Г.Г. робить висновок, що при встановленні фактів ухилення від сплати податку на прибуток слід перевіряти фізичні, технічні та технологічні можливості підприємства, які необхідні для вчинення тих чи інших дій, що становлять зміст господарської операції, а саме наявність: кваліфікованого персоналу; виробничих потужностей; складських приміщень; транспортних засобів і т. д. [3].

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. № 1401-VIII Верховна Рада України, по суті, створила новий орган правосуддя – Верховний Суд, який, відповідно до ч. 1 ст. 36 «Про судоустрій та статус суддів», є найвищим судом у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом [4]. Новостворений Верховний Суд вже з перших своїх прийнятих постанов почав активно впроваджувати не лише нову судову практику у податкових спорах, а й робити правові висновки, які в силу положень ч. 5 ст. 242 Кодексу адміністративного судочинства України суди першої та апеляційної інстанцій повинні враховувати, щодо застосування певних правових норм та роз'яснення певних колізій, що виникають на практиці. Вважаємо за необхідне, провести аналіз постанов Верховного Суду та його правових висновків у справах щодо заниження податкового зобов'язання з податку на прибуток, у яких Суд вказує про помилковість та хибність висновків фіскальних органів.

По-перше, фіскальні органи часто нараховують збільшення суми грошового зобов'язання з податку на прибуток приватних підприємств посилаючись на вироки, які встановлюють факт фіктивності контрагента. З таким висновком погоджувався Верховний Суд України, наприклад у постанові від 01.12.2015 № 826/15034/14 суд зазначив, що статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю. Господарські операції таких підприємств не можуть бути легалізовані навіть за формального підтвердження документами бухгалтерського обліку. Від зазначеного висновку відійшов Верховний Суд, у постанові від 27.02.2018 р. у справі № 802/1853/16-а суд зазначив, що сам факт наявності вироків, ухвалених на підставі угод у кримінальному провадженні, не дає підстав для автоматичного висновку про нереальність господарських операцій, внаслідок чого є нагальна необхідність перевіряти доведеність кожного податкового правопорушення і здійснювати комплексне дослідження усіх складових господарських операцій, з врахуванням обставин, встановлених у вироків, які набрали законної сили. Підтримуючи попередній правовий висновок, Верховний Суд у постанові від 29.03.2018 р. у справі № 826/3498/15 вказав, що за змістом частини четвертої статті 72 Кодексу адміністративного судочинства (в редакції, чинній на час розгляду справи у суді касаційної інстанції) вирок суду у кримінальному провадженні, який набрав законної

сили, є обов'язковим для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої ухвалений вирок, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою. З огляду на преюдиціальність, як властивість судового рішення, вирок суду має обов'язове значення для адміністративного суду лише в частині встановлених фактичних обставин, а не правової оцінки чи судових висновків.

По-друге, збільшення суми грошового зобов'язання з податку на прибуток підприємств посилаючись на факт порушення кримінальної справи та показання свідків в рамках кримінального провадження. Верховний Суд з даного приводу зазначив наступне: сам факт порушення кримінальної справи не вказує на наявність обставин, які не потребують доказування, разом з тим, зазначені обставини підлягають врахуванню з огляду на те, що в податкових накладних, прийнятих до обліку, з цими контрагентами, зазначені прізвища саме цих осіб (постанова від 27.03.2018 р. у справі № 816/809/17). У постанові від 24.01.2018 р. у справі № 826/7047/13-а, що відповідно до ч. 4 ст. 72 Кодексу адміністративного судочинства України вирок суду у кримінальному провадженні або постанова суду у справі про адміністративний проступок, які набрали законної сили, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою, проте контролюючим органом, всупереч вимог ч. 2 ст. 71 Кодексу адміністративного судочинства України, такого доказу як вирок надано не було. Колегія суддів вказує на те, що сам факт порушення кримінальної справи та отримання свідчень (пояснень) посадових осіб господарюючих суб'єктів, в рамках такої кримінальної справи, не є беззаперечним фактом, що підтверджує відсутність реальних правових наслідків всіх господарських операцій проведених позивачем та його контрагентами. Окрім того, суд також зауважує, що під час проведення господарських операцій платник податків може бути і необізнаним стосовно дійсного стану правосуб'єктності своїх контрагентів і реально отримати від них товари (роботи чи послуги), незважаючи на те, що контрагенти можливо і мають наміри щодо порушення податкового законодавства.

По-третє, органи ДФС України вважають не належне оформлення первинних документів підтверджує не реальність господарських операцій. Не зважаючи на положення ч. 2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», у якій зазначено, що неістотні недоліки в документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для не визнання господарської операції, за умови, що такі недоліки не перешкоджають можливості ідентифікувати особу, яка брала участь у

здійсненні господарської операції, та містять відомості про дату складання документа, назву підприємства, від імені якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції тощо, фіскальні органи складають податкові повідомлення-рішення з вищезазначених підстав. Судова практика стає на бік платників податків, так Верховний Суд у постанові від 28.02.2018 р. у справі № 806/1033/17 зазначив, що наведені податковим органом недоліки в оформленні первинних документів не є істотними та такими, що нівелюють правове значення первинного документу та реальність господарської операції. Також необхідно зазначити, що відсутність товарно-транспортних накладних не спростовує факт поставки, такого висновку дійшов Верховний Суд у постанові від 21.03.2018 р. у справі № 808/2140/13-а, суд зазначає, що не можна вважати обґрунтованим висновок податкового органу про не підтвердження факту поставки у зв'язку з відсутністю товарно-транспортних накладних, оскільки за умови наявності інших належних доказів товарності, ненадання зазначених документів не позбавляє платника права на формування податкового кредиту. По-друге, чинним законодавством України передбачено обов'язковість товарно-транспортної накладної лише у випадку надання послуг з перевезення.

Отже, виходячи з вищезазначеного, податок на прибуток підприємств справді є одним з основних джерел наповнення державного бюджету. Органи Державної фіскальної служби України повинні збільшувати суму грошового зобов'язання з податку на прибуток підприємств при наявності достатніх підстав вважати, що господарські операції є фіктивними, в межах і в порядку передбаченим законом. Аналізуючи судову практику доходимо до висновку, що фіскальні органи допускають зловживання своїми повноваженнями шляхом трактування правових норм та фактів на власний розсуд, не об'єктивно, не досліджуючи всі обставини справи, що призводить до складання податкових повідомлень-рішень з підстав фіктивності господарських операцій та накладення штрафних санкцій на платників податків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Відомості Державної фіскальної служби України: надходження податків і зборів станом на 01.03.2019 р. VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatktiv-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatktiv-i-zboriv/>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Філоненко Г. Г. Сліди ухилення від сплати податку на прибуток [Текст] / Г. Г. Філоненко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2013. – № 1. – С. 454-458.
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ВИКРИВАЧІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Косиця О.О.

*к.ю.н., доцент кафедри правового забезпечення
господарської діяльності факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Законом України «Про запобігання корупції» регламентовано, що особою, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривачем), – є особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою [1], однак норми означеного закону стосуються лише викривачів, що розкрили інформацію про корупційні діяння, водночас викривання є надійним інструментом для подолання не лише корупції в Україні, а й порушень прав людини правоохоронними органами, забезпечення екологічної безпеки, відкритості влади, свободи висловлювання та в цілому для конституційного ладу України [2, с. 7].

Викривачами (whistleblowers) в Європейському союзі (далі – ЄС) вважаються люди, які повідомляють про порушення законодавства, які шкодять або можуть зашкодити суспільним інтересам, наприклад, навколишньому середовищу, громадському здоров'ю, споживчій безпеці та державним фінансам ЄС, якщо це їм стало відомо під час їх трудової діяльності.

«Викривач» походить від слова «викривати». Викривати означає: 1. Виявляти злочинні чи негативні дії або причетність кого-небудь до цих дій. 2. Робити відомим, засуджуючи (хиби, неправильності в чому-небудь, чийсь дії і т.і.) [3, с. 138].

Безпосередньо інститут «викривачів» є предметом досліджень таких фахівців, як: Бенедик В.І., Гвоздецький В.М., Костенко О.О., Мусієнко О.П., Нестеренко О.В., Плиська В.В., Шостко О.Ю., Яцків І.І. та ін. Усі науковці мають однакову позицію щодо необхідності розробки та впровадження національних механізмів захисту прав викривачів. Однак для ефективного та дієвого запровадження національних механізмів захисту прав викривачів доцільно звернутись до позитивного досвіду врегулювання вказаного питання в Європейському союзі.

Як виявляється, в Європейському союзі питання захисту прав викривачів є також вкрай актуальним. В квітні 2018 року Європейською комісією розроблено та подано на розгляд Проект Директиви Європейського Парламенту та Союзу про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу (Directive of the European Parliament and of the Council on the Protection of Persons Reporting on Breaches of Union Law) [4], яка спрямована на посилення захисту викривачів як засобу запобігання та протидії правопорушенням та сприяння забезпеченню дотримання законодавства Європейського Союзу. Передумовами розробки та прийняття Директиви, як зазначається офіційному сайті Європейської Комісії, є недавні скандали такі як Dieselgate, Luxleaks, Panama Papers та триваючі викривання Cambridge Analytica, які свідчать що викривачі можуть відігравати важливу роль у розкритті незаконних дій, які спричиняють шкоду суспільним інтересам та благополуччю громадян та суспільства. Прийняття єдиного правового акту зумовлено також тим, що в даний час лише десять країн ЄС (Франція, Угорщина, Ірландія, Італія, Литва, Мальта, Нідерланди, Словаччина, Швеція та Велика Британія) мають всеосяжний закон, що захищає викривачів (сповістителів, інформаторів) [5].

А вже рівно через рік у квітні 2019 року Директиву Європейського Парламенту та Союзу про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу прийнято 591 голосом (29 проти і 33 утрималися, всього 751 депутатів). Директивою встановлено нові загальноєвропейські стандарти для захисту викривачів – осіб, які виявлятимуть порушення законодавства ЄС в різних сферах суспільного життя. Держави-члени Європейського Союзу мають два роки для виконання Директиви та погодження правил.

Основною відмінністю поняття «викривач» в національному правовому полі від викривача у прийнятій Директиві Європейського Парламенту та Союзу про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу, є широкий спектр порушень законодавства, про які може повідомити особа та мати захист. Це порушення норм закону в сферах: державних закупівель, фінансової діяльності, відмивання коштів та фінансування тероризму, споживчої безпеки, безпеки на транспорті, захисту навколишнього природного середовища, ядерної безпеки, безпеки харчових продуктів та кормів, здоров'я та благополуччя тварин, охорони здоров'я, захисту прав споживачів, конфіденційності, захисті даних та безпеки інформаційних систем. Дослідження положень Директиви та імплементація її основних положень та принципів у вітчизняне законодавство є запорукою захисту прав викривачів відповідно до європейських стандартів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Правовий захист викривачів / За заг. редакцією Нестеренко О. В., Шостко О. Ю. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини»», 2016. 94 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови/Уклад. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь, 2005. 1728 с.
4. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the Protection of Persons Reporting on Breaches of Union Law: EUROPEAN COMMISSION. Brussels, 23.4.2018. 2018/0106(COD). URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018PC0218>.
5. Офіційний сайт Європарламенту: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180607IPR05239/eu-wide-rules-for-safety-of-drones-approved-by-european-parliament>.

СЕКЦІЯ 8

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЖУРНАЛІСТІВ

Солдатенко М.Д.

Студент I курсу ННІ Права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к. ю. н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Сучасне суспільство дуже швидко входить в інформаційну еру. Поняття інформації ми можемо розглядати як нові дані з навколишнього середовища, які ми отримуємо з одних джерел та передаємо в інші. Важливу роль у передачі та одержанні нових даних відіграють журналісти. Отримуючи ексклюзивну інформацію вони мають змогу сформувати її належним чином та передати чи опублікувати у засобах масової інформації.

У наш час засоби масової інформації – це дійсний спосіб впливати на всі життєві процеси. Розповсюдження тих чи інших відомостей дає змогу сформувати певне враження людини, змінити чи встановити нові погляди та її особисту думку. Дуже часто знайдені відомості можуть стати справжньою сенсацією для одних людей, проте шкідливою, щодо незаконної діяльності інших. Після визначення журналістом порушення повноважень чи прав певної особи, щодо іншої, ця інформація в найближчий час потрапить у всі засоби масової інформації, що може слугувати закінченню кар'єри злочинця чи навіть його звільненню. Задля уникнення покарання людина може піти на злочин проти життя та здоров'я журналіста шляхом погроз, захоплення або насильства. Саме через такі факти, професія журналіста вважається доволі небезпечною, тому і має бути закріплена у кримінальному законодавстві.

У Кримінальному кодексі України поняття захисту прав та законних інтересів журналістів розкриті у ст. 171 та ст. 345-1, 347-1, 348-1, 349-1 Особливої частини. Одні з перших змін у Кримінальному кодексі України, щодо журналістів були внесені після видачі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» від 14 травня 2015 року. Після оприлюднення цього закону Особлива частина Кримінального кодексу України була доповнена статтями 345-1, 347-1, 348-1, 349-1, при цьому назва розділу XV Особливої частини була доповнена словами «злочини проти журналістів». У цих статтях висвітлені поняття, щодо насильства, погроз, посягання на життя та здоров'я журналіста

та членів його сім'ї, зниження або пошкодження майна, яке належить журналісту, захоплення його, як заручника, в процесі виконання ним своїх службових повноважень.

Не зважаючи на наявність відповідних статей у Кримінальному кодексі України злочини проти журналістів залишаються досить розповсюдженими. Причиною цього може слугувати факт визначення, чи справді постраждала особа є журналістом. У примітці до статті 345-1 Кримінального кодексу України зазначено, що журналістом є людина, яка систематично виконує свої обов'язки, щодо збирання, обробки, одержання, використання та створення інформації, задля подальшого поширення її у мережах Інтернет, телебаченні, засобах масової інформації чи в інших інформаційних агентствах. Статус журналіста визначається службовим документом чи посвідченням, що видані офіційними засобами масової інформації, редакцією певного видання, спілкою журналістів, яка може бути як професійною, так і творчою. Саме офіційне визначення журналіста як службової особи може мати засоби захисту та покарання за злочини проти нього у статтях Кримінального кодексу України. Тому можемо зазначити, що захищена кримінальним законодавством може бути лише та людина, яка працює журналістом в офіційному виданні, впродовж певного часу, та має при цьому посвідчення журналіста чи інший документ, який доводить віднесення людини до даної професії. Також важливим є факт отримання інформації журналістом, а саме: з метою розповсюдження її у засоби місцевої інформації чи інші джерела.

Здійснюючи свої повноваження, журналіст може проводити журналістські розслідування, які нерідко пов'язані з кримінальними або корупційними злочинами. Знаходження та збирання певних доказів вчинення правопорушення нерідко виражаються загрозою проти особистої безпеки людини даної професії, у зв'язку з чим журналіст може зазнавати різного роду посягань. В кримінальному законодавстві визначений перелік статей за посягання на життя та здоров'я журналістів у момент здійснення ним законної діяльності, а також записані міри покарання за дані злочини.

Чітко визначений об'єкт даних злочинів може бути визначений наступними складовими:

1. Об'єктивним складом зазначених злочинів можна вважати здійснення певної діяльності саме журналістом, тобто належність особи до цієї професії, визначення якої вже зазначено вище.
2. Предметом діяльності служить пряме поширення інформації через різні джерела.
3. Змістом даних відносин є саме професійна діяльність журналіста, пов'язана зі знаходженням, обробкою чи одержання інформації, що здійснюється на постійній основі.

Також зміни до законодавства, пов'язані з діяльністю журналіста були визначені Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення захисту професійної діяльності журналістів» від 4 лютого 2016 року. У ньому зазначені зміни до ст.171, у якій визначаються перешкоджання законній діяльності особам даної професії.

У наш час професія журналіста безпосередньо пов'язана із знаходженням та обробкою різного виду інформації. Отримання таких даних не завжди знаходиться у відкритому доступі будь - якої людини та задля їх одержання необхідно звернутися до працівників відповідних загальних чи службових органів держави. Після обробки необхідної бази чи реєстру журналіст матиме змогу більш чітко схарактеризувати певний вид злочину, або матиме докази незаконної діяльності і саме вони у майбутньому можуть допомогти розкрити злочин та покарати особу, що вчинила неправомірні дії. Незаконна відмова у наданні цього доступу також визначена положеннями ст.171.

Під час здійснення своєї діяльності журналіст має право користуватися різними засобами збереження та обробки інформації, таких як диктофон, фотоапарат чи відеокамера чи інші. Матеріали, отримані з даних пристроїв можуть містити у собі важливі докази, що також допомагають журналісту при здійсненні ним своєї діяльності. У законодавстві України чітко визначені можливості проведення фото чи відео зйомки у різних закладах чи місцях, що дозволяє журналісту правомірно вчиняти свої дії. Проте, якщо такі дані були отримані законним шляхом, жодна людина, без певних службових повноважень, не має права вилучати чи знищувати цю інформацію. Якщо ж матеріал, що був отриманий журналістом буде незаконно привласнений, то ми маємо змогу звернутися до ст.171, де визначено, що така діяльність є незаконною і за неї є чітке покарання. У такому разі суд, чи інший орган, визначить покарання за вчинений злочин.

Безпосередня безпека діяльності журналіста тісно пов'язана з його родиною. Наразі трапляється багато випадків погроз дітям, родичам чи батькам журналістів, з метою вилучення компромату чи іншої важливої інформації. У цьому випадку більш діє психологічний фактор будь-якої людини, при якому вона згодна на все, заради безпеки її близьких людей. У таких випадках визначення злочинних дій особи та покарання за вчинені злочини, що посягають на життя та здоров'я сім'ї журналіста зазначено у статтях Особливої частини Кримінального кодексу України.

Отже, поняття безпеки, життя та здоров'я журналіста та членів його родини, а також законність отримання інформації, задля здійснення законної професійної діяльності журналіста, чітко закріплені у Кримінальному кодексі України, що має гарантувати безпеку журналіста та здійснення ним діяльності без незаконних обмежень чи перешкод.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Марін О. К. Кримінально – правова охорона журналістів в Україні: рефлексія підходу. *Вісник Львівського університету*. 2018. № 66.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.05.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення захисту професійної діяльності журналістів: Закон України від 04.02.2016 №993-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 12. Ст.135.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів: Закон України від 14.05.2015 №421-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 29. Ст.264.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Борщ В.Ф.

Студент I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Ми живемо у надзвичайно насичену подіями та швидкоплинну епоху цифрових технологій, які невинно розвиваються щодня. Наразі людство зіштовхується з багатьма проблемами, вирішення яких є надзвичайно важливим та життєво необхідним для нормального функціонування усіх сфер суспільного життя.

Той факт, що однією зі значущих проблем сучасності є домашнє насильство викликає обурення у правознавців і законодавців. Багато хто скаже, що ця проблема існувала в усі часи та існуватиме надалі. Але, на нашу думку, проблема домашнього насильства є неприпустимою у наш час – в епоху ідеологічного і духовного розкріпачення населення, коли багато країн вже перейшли, або ще в процесі переходу від тоталітаризму, диктатури та безправ'я людини до утвердження демократії – одного з найвищих гарантів існування прав і свобод людини.

Як і в інших цивілізованих країнах світу, в Україні питання проблеми домашнього насильства залишається досі невирішеним. Жертвами домашнього насильства можуть бути чоловіки, жінки та діти. Та все ж не менш сумнозвісним фактом є те, що саме жінки страждають найбільше від даного виду насильства. За словами керівника громадської

організації «Ла Страда – Україна» Катерини Левченко, причиною насильства в сім'ї саме над жінками криється в гендерній дискримінації, яка, на жаль, існувала завжди [1].

Переконалися в тому, що жінки найбільше потерпають від домашнього насильства можна переглянувши статистику прес-центру Національної поліції України за минулий рік, де говориться про те, що 2018 року до поліції зі скаргою про домашнє насильство звернулося понад 115 тисяч громадян України, 89,500 з яких жінки. Та все ж не можна повністю оперувати фактами, які надає ця статистика, під час висвітлення даної проблеми. А все тому, що лише 10% громадян, які потерпають від домашнього насильства наважуються звернутися за допомогою до відповідних органів. Саме через це неможливо створити реальну статистику. Але проблема полягає ще й у тому, що люди просто не знають до яких органів вони можуть звернутися за допомогою [2].

Що до дітей то тут ситуація є не менш плачевною. Справа у тому що діти є не тільки жертвами домашнього насильства, але й не рідко його свідками. Частіше всього діти не знають куди можна звернутися за допомогою і замість них це роблять родичі. Але частіше таких родичів немає чи вони самі не здогадуються про такого роду проблему в сім'ї і таким чином факт наявності домашнього насильства в сім'ї може замовчуватися довгі роки. Також до відповідних органів за допомогою звертаються і чоловіки. Та частіше за все вони є лише його свідками насильства у сім'ї. Трапляються й такі випадки, коли за допомогою звертаються й самі домашні тирані, які розуміють, що чинять неправильно і хочуть змінитися, навчитися якимось чином контролювати свою агресію, але їм часто не вдається цього досягти, через відсутність в Україні яких-небудь програм та замовчуваності даної проблеми [1].

Тепер відірвемося від проблематики та філософії і поговоримо про теоретичні аспекти. Що ж таке домашнє насильство? Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон), прийнятий 7 грудня 2017 року, дає наступне визначення. Домашнє насильство – це дія (або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, які відбуваються в сім'ї, у межах місця проживання або між родичами, а також між колишніми або нинішніми подружжями або між тими, хто спільно проживає або проживав однією сім'єю, але не перебуває у родинних стосунках або шлюбі між собою. Згідно з даним визначенням виділяються чотири типи домашнього насильства. А саме: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне.

Що ж являють собою дані типи домашнього насильства? Розглянемо більш детально. Фізичне насильство – це, перш за все, фізичний вплив на особу, який чиниться за допомогою ляпасів, стусанів, завдання тілесних ушкоджень різної тяжкості,

позбавлення волі, мордування та інших дій насильницького характеру. Психологічне насильство включає в себе словесні образи, погрози, залякування та інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи. Такий вид домашнього насильства спричиняє емоційну невпевненість особи та завдає шкоди її психічному здоров'ю. Економічному насильству притаманні такі форми як умисне позбавлення житла, харчування, майна, коштів та документів. Також сюди відносяться залишення без догляду та піклування, перешкоджання в отриманні медичних послуг та реабілітації, заборона працювати та навчатися чи навпаки – примушування до праці. Сексуальне насильство характеризується будь-якими діяннями сексуального характеру, застосованими до повнолітніх осіб без їхньої згоди та до дітей, незалежно від їх згоди чи незгоди та інші правопорушення стосовно статевої свободи та недоторканості особи [5].

Детальніше з цими поняттями можна ознайомитися переглянувши статтю 1 Закону. Які ж заходи застосовує наша держава для припинення та протидії домашньому насильству? За новою редакцією КК України домашнє насильство тепер офіційно є злочином. Також, як уже раніше зазначалося, було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Керівник громадської організації «Ла Страда Україна» Катерина Левченко зазначає, що при всіх своїх недоліках даний закон є досить вагомим кроком до подолання проблеми домашнього насильства в Україні. І тут ми не можемо з нею не погодитися, бо даний закон містить у собі нові, навіть інноваційні, норми, які негайно потрібно втілювати в життя. Також не менш важливо те, що Закон дає більш детальний перелік осіб, які вчиняють домашнє насильство або є його жертвами. Також більш конкретно та зрозуміло висвітлене поняття насильства та його видів. Завдяки Закону було розширено коло суб'єктів, які займаються проблемою домашнього насильства. До таких додані центри надання безоплатної правової допомоги, суди, прокуратура, уповноважені органи з питань пробацій, органи управління освіти, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, а також органи охорони здоров'я. Також не можна не звернути уваги на два нові заходи протидії домашньому насильству – заборонний та обмежувальний. Приводимо приклад: якщо дитина стала свідком того як батько знущається з матері, застосовуючи до неї будь-яку форму насильства, то такому домашньому тирану буде заборонено на певний час наблизитися до жінки з дитиною. Ці заходи є свого роду інноваційними у порівнянні з тим, що раніше кривдника могли відлучити від родини лише на три години. Також зі статті 16 Закону ми можемо дізнатися, що буде введено Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою. Там буде міститися інформація про осіб, які повідомляли відповідні органи

про домашнє насильство, інформація про кривдника і потерпілого та безпосередньо про сам випадок [1].

Що ж до об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину. То необхідно зазначити, що з об'єктів можна виділити основний безпосередній та додатковий (факультативний). Основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини у сфері охорони життя та здоров'я людини, а додатковим – суспільні відносини у сфері охорони волі, честі та гідності людини. Об'єктивною стороною є фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство.

Суб'єкт домашнього насильства за своєю формою є спеціальним, тому що жертвами у даному випадку є тільки члени сім'ї, чи колишнього подружжя та особи, які перебувають у сімейних або близьких відносинах. Суб'єктивна ж сторона характеризується умислом, а саме умислом систематичного характеру [3].

КК України передбачає такі види покарання за вчинення домашнього насильства: громадські роботи від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годи чи арешт на строк до шести місяців, також може бути застосоване позбавлення волі на два роки чи її обмеження на п'ять років [4].

Отже, підбиваючи підсумки, можна сказати наступне. Хоча за останні два роки і було зроблено досить вагомі і важливі кроки до подолання проблеми домашнього насильства в Україні, та все ж злочинів у даній сфері менше не стало. Справа у тому, що більшість людей звертається до відповідних органів за допомогою тільки тоді, коли вплив, який чинить на них кривдник, набуває суто кримінального характеру. Та справа не лише у цьому. Проблемаю також є те, що правоохоронці не охоче беруться за такого роду справи, бо розслідування справ пов'язаних з насильством в сім'ї є досить складним. Що ж до нововведеного Закону, то про його ефективність можна судити лише за його застосування на практиці, бо не важливо, які високі ідеали закладає законодавець у своє творіння, а важливо те, як його норми будуть виконуватися [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стаття Ірини Савчук «Домашнє насильство: Не б'є – значить любить». URL: <https://uain.press/articles/domashnye-nasylstvo-ne-bye-znachyt-lyubyt-665632>.
2. Інтернет-ресурс. URL: <https://pershij.com.ua/nevtishna-statystyka-na-domashnie-nasylstvo-u-2018-rotsi-skarzhylisia-maizhe-90-tysiach-ukrainok/>.
3. Інтернет-ресурс. URL: <https://www.yurfact.com.ua/komentar/komentar-do-statti-126-1-kku-domashnie-nasylstvo>.

4. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2143-III // База даних «Законодавство України / ВР України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон від 07.12.2017 // База даних «Законодавство України / ВР України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

ПІДКУП ВИБОРЦЯ, УЧАСНИКА РЕФЕРЕНДУМУ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Корощенко К.Р.

Студент I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Тема виборів завжди буде актуальною та важливою в Україні. Адже це реалізація виборчого права, яке має кожен громадянин віком від 18 років. Виявом безпосередньої демократії є процес виборів та референдумів. Кожні п'ять років всі українці, які мають виборче право беруть участь у виборах президента України та парламенту. Звісно бувають випадки імпічменту, коли вибори проводяться достроково, важливо зазначити, що наразі в Україні немає закону про імпічмент, саме прийняття цього закону стало елементом передвиборчої програми багатьох кандидатів.

На жаль, на разі в нашій країні підкуп виборців є досить поширеним явищем. Кожен громадянин з виборчим правом може стати інструментом для досягання бажаної цілі кандидата. Ми вважаємо, що на сьогоднішній час, в рік виборів парламенту та президента, як ніколи доцільно висвітлити тему підкупу виборців, його види, склад злочину та найцікавіше – приклади, яких, на жаль, дуже багато. Нормативною базою для дослідження цього питання може стати Конституція України, Кримінальний кодекс України та інші нормативно-правові акти.

Підкуп виборця – схилення громадянина, який має виборче право шляхом надання або обіцяння нагороди матеріального характеру до вчинення певних дій, виконання обов'язків або навпаки не виконання дій або обов'язків [1].

Важливо зазначити, що підкуп може бути прямим та непрямим. Прямий підкуп полягає в отриманні виборцями грошей та будь-яких матеріальних благ під час голосування або до голосування. Непрямий підкуп менш дієвий, але ним також не хestують кандидати. Наприклад, непрямим підкупом є благодійні акції, обіди, концерти та багато інших варіацій. Суттєвий вплив на виборців може бути на підсвідомому рівні.

Банери на вулицях, прапорці, наліпки, канцелярія, пакети, на яких зображена символіка партій, а також фотографії кандидатів – вся ця атрибутика впливає на наш вибір.

У тексті ч. 1 ст. 160 КК наводиться вичерпний перелік дій, за вчинення чи невчинення яких виборець, учасник референдуму приймає пропозицію, обіцянку або одержує неправомірну вигоду: 1) відмова від участі в голосуванні; 2) голосування на виборчій дільниці (дільниці референдуму) більше одного разу; 3) голосування за окремого кандидата на виборах або відмова від такого голосування; 4) передання виборчого бюлетеня (бюлетеня для голосування на референдумі) іншій особі. Слід зауважити, що такий перелік схожий на той, що міститься в ч. 2 ст. 160 КК, проте не є ідентичним йому. Так, якщо в ч. 1 ст. 160 КК вживається фраза «голосування за окремого кандидата на виборах або відмова від такого голосування», то в ч. 2 цієї статті йдеться про «голосування за окремого кандидата на виборах, кандидатів від політичної партії, місцевої організації політичної партії або відмова від такого голосування» [2, с. 99].

Об'єктивною стороною злочину за ст. 160 про підкупів виборців полягає у передвиборній агітації є надання неправомірної вигоди підприємствам чи організаціям, а також надання безоплатних товарів, робіт або послуг.

До переліку родових ознак, що притаманні підкупу виборця, учасника референдуму, передусім, можна віднести: вчинення даного злочину у таких формах: пропозиція, обіцянка, неправомірної вигоди, а так само прийняття її пропозиції, обіцянки, надання або одержання неправомірної вигоди відповідним спеціальним суб'єктом; окремі види предметів неправомірної вигоди (кошти, інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи) [3, с. 461-462].

Так, зокрема, системне тлумачення відповідних норм кримінального закону дозволяє узагальнити, що загалом з об'єктивної сторони підкуп може вчинюватися у таких альтернативних формах:

- 1) прийняття спеціальним суб'єктом кримінальної відповідальності за підкуп пропозиції неправомірної вигоди для себе або для третьої особи;
- 2) прийняття спеціальним суб'єктом кримінальної відповідальності за підкуп обіцянки неправомірної вигоди;
- 3) одержання спеціальним суб'єктом кримінальної відповідальності за підкуп неправомірної вигоди для себе або для третьої особи;
- 4) пропозиція спеціальному суб'єкту кримінальної відповідальності за підкуп надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду;
- 5) обіцянка спеціальному суб'єкту кримінальної відповідальності за підкуп надати йому (їй) або третій особі неправомірну вигоду;

б) надання спеціальному суб'єктом кримінальної відповідальності за підкуп неправомірної вигоди для нього особисто чи для третьої особи [3, с. 461-462].

Суб'єктами цього злочину може бути далеко не кожний, а тільки громадянин України, якому виповнилося 18 років, був включений у списки виборців і отримав свій бюлетень для голосування.

Суб'єктивною стороною можна визначити лише прямий умисел згідно з ч.1 ст.160, адже людина яка погодилась на прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем, пов'язане з реалізацією свого виборчого права, передбачала суспільно небезпечний характер свого діяння.

Прикладів підкупу виборців в українській історії дуже багато. Ми хочемо прослідкувати передвиборчу компанію та вплив підкупів виборців на виборах Президента України. Вибір українців на перших президентських виборів припав на Кравчука Л.М. , як такого підкупів виборців не було, бо з усіх кандидатів люди знали тільки Леоніда Марковича. Адже він завжди був у телевізійних новинах та програмах. Тобто агітація була пасивна, але діюча.

Президент Кучма Л.Д. був вибраний на перший строк як «рятівне коло» для народу, а щодо другого строку Президента, то на цей день залишається багато питань , адже за підсумками всіх досліджень вибори були сфальсифіковані.

Третій президент України Ющенко В.А. був обраний після Помаранчевої революції, яка відбулась внаслідок фальсифікації виборів. Підкуп виборців був настільки неприхований, що люди піднялися на революцію. І це принесло свій результат, адже національна ідея в справедливого та нового Президента мала бути втілена у життя.

Вибір України на користь Президента України Януковича В.Ф. став фатальнішим за всі інші. Адже придбання голосів за їжу, канцелярські набори та пусті обіцянки не вартували наслідків правління цього Президента. Порошенко П.О. був обраний без підкупів, адже ситуація в країні була такою, що в терміново потрібно було обирати гаранта та виводити країну з революції, повстань та кризи .

Виборча агітація у 2019 році, ми вважаємо, найактивніша. Вже сьогодні розкриті схеми за якими люди отримують точну суму за свій голос. Схема купівлі голосу виявилася жахливою та ганебною. Уповноважені агітатори, зі списками у руках на яких містяться імена та прізвища людей з низьким соціальним статусом, тому що ці люди, за їх переконаннями, не відмовлять від зайвої копійки або їжі, йдуть по квартирах та пропонують умови купівлі голосу. Принизливою, на наш погляд, виявилася агітація одного з кандидатів, який влаштував «благодійний» обід зі шматком хліба та чаю, з

закликами голосувати саме за нього. До речі, цей обід був влаштований в одному з сіл. Як свідчать соціологічні опитування, то чим ближче до центру тим ціна на голос вища.

Ми живемо у вік інформації та технологій. Інтернет та телебачення виконують чи не найважливішу роль. Агітацію за певних кандидатів проводять і українські телеканали. Це зробити дуже легко, новини, які висвітлює та чи інша служба мають бути здебільшого про певного кандидата. Звісно, вони мають висвітлювати кандидата с хорошої сторони. Люди, які довіряють певній інформаційній службі роками, підсвідомо зроблять свій вибір за того, про кого слухали так багато позитивного.

Отже, аналізуючи викладене, ми можемо дійти висновку, що підкуп виборця є наразі злочином, який закріплений в Кримінальному Кодексі України. Підкуп є видом корупції, за яку потрібно нести кримінальну відповідальність і не можна закривати очі на такі правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.05.2015 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №25-26. Ст.160
2. Кострицький В.В. Кримінальна відповідальність за підкуп виборця, учасника референдуму: аналіз законодавчих новел. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014.№ 6.С.99
3. Якимова С.В. Родові та видові ознаки підкупу, у зв'язку з реалізацією виборчих прав за кримінальним законодавством України. *Репозиторій Львівського Політехнічного Національного Університету*. 2015. №7.С.461-462.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛІТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОРУПЦІЙНОГО ЛОБІЗМУ В УКРАЇНІ

Бондаренко О. С.

*к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Нині важливим завданням держави є протидія корупції у всіх її проявах. Однією з найбільш поширених форм політичної корупції необхідно визнати корупційний лобізм, тобто використання юридично караних методів тиску на органи державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб для відстоювання незаконних інтересів. Особливу увагу пропонуємо зосередити на політичних детермінантах корупційного лобізму в Україні. *Першою* із них є відсутність законодавчої основи для лобізму. У

коридорах Верховної Ради України було втрачено вже кілька законопроектів про лобізм. Наприклад, 1999 р. – закон про лобіювання в Україні (ініціатор законопроекту І. Шаров); 1999 р. – закон про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді (ініціатор законопроекту Ю. Сахно); 2005 р. – закон про діяльність лобістів у Верховній Раді України (ініціатор законопроекту І. Гринів); [1]; 2016 р. – закон про лобізм (ініціатор законопроекту Т. Батенко); 2016 р. – закон про лобіювання (ініціатор законопроекту Н. Мустафа-Масі). Відсутність нормативно-правового врегулювання питання лобіювання в Україні неминуче веде до зловживань і порушень. Тому визначення правових рамок цього явища має стати першочерговим завданням законодавця, так як здатне забезпечити над ним державний і громадський контроль. До тих пір, поки це не буде реалізовано, лобізм буде продовжувати тісно переплітатися з корупцією. Легалізація лобізму допоможе виявити інтереси певних груп осіб, що стоять за тим чи іншим проектом закону або рішенням, визначити, хто його лобіює і хто стоїть за лобістами, відкрити реальних авторів державних рішень, виявити ступінь залежності, або незалежності представників влади і надасть громадянам більше інформації про їх діяльність [2].

Показовим є і досвід іноземних держав в цьому питанні. Наприклад, європейський досвід регулювання лобізму найкращим чином представляють законодавчі норми Федеративної Республіки Німеччина. Норми Основного Закону цієї держави вказують на законність існування лобізму лише опосередковано, а більш конкретно це питання деталізований в галузевих законодавчих і підзаконних актах, наприклад, в питаннях взаємодії представників законодавчої та виконавчої влади з лобістами [3, с. 127]. У Сполучених Штатах Америки інститут лобіювання розвинений більше, ніж в будь-якій іншій країні. Більше одинадцяти тисяч фірм і приватних підприємців в Сполучених Штатах Америки професійно представляють інтереси клієнтів в державних структурах. Основний об'єкт лобіювання – це виконавчі органи влади, перш за все уряд, який наділений законодавчою ініціативою [1].

Другою детермінантою є недостатній рівень гласності в діяльності суб'єктів владних повноважень. Принцип гласності, безперечно, є центральним принципом взаємовідносин між державою і суспільством, сутність якого полягає в відкритості, прозорості, публічності організації і діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а також доступності інформації про їх діяльність [4, с. 28-29]. З метою забезпечення дії принципу гласності в Україні розроблена системна законодавча база, яка об'єднує як закони (Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про звернення громадян»), так і підзаконні нормативно-

правові акти (указ Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації»; постанова Кабінету Міністрів України № 583 від 25 травня 2011 року «Питання виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» в Секретаріаті Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органах виконавчої влади »; наказ Міністерства юстиції України № 1537/5 від 08 червня 2011 року» Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в Міністерстві юстиції України)). Однак всі перераховані й інші законодавчі джерела «вдало» обходять питання лобіювання, груп тиску, приватного інтересу тощо. Так, гласність парламенту є відносною, оскільки на сайтах комітетів парламенту можна ознайомитися тільки з загальними даними про результати їх роботи: відвідування, результати голосування, без деталізації якісних і кількісних показників, що в свою чергу породжує можливість «тіньового характеру» корупційного лобіювання. На наш погляд, існуюча ситуація свідчить про суб'єктивізм у врегулюванні питання гласності.

Третьою політичною детермінантою, яка тісно пов'язана з попередньою, є невизначеність способів залучення зацікавлених осіб до процесу обговорення і прийняття управлінських рішень. Як відомо, залучення неурядових організацій та приватних осіб до процесу прийняття законодавчих рішень є одним з принципів демократичного режиму, адже вони здійснюють величезний обсяг роботи з відстоювання прав і свобод громадян, обізнаності населення в цілому і висвітлення діяльності органів влади та місцевого самоврядування [5, с. 3]. Однак процедура такого роду залучення законодавцем практично не окреслена. Наприклад, ч. 7 ст. 29 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» передбачає можливість участі запрошених осіб, в тому числі й лобістів, в засіданнях комітетів. Але процедура їх участі, можливість і обсяг впливу на процедуру обговорення та прийняття рішення з тих чи інших питань, законодавцем не визначено. Аналогічна норма міститься і в постанові Кабінету Міністрів України № 950 від 18 липня 2007 року «Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України», однак і в цьому випадку питання про правила такого залучення залишається відкритим. Законодавчі прогалини такого роду є базисом для успішного процвітання зловживання в сфері прийняття управлінських рішень. У тому числі і корупційного лобіювання.

Четвертою політичною детермінантою варто визнати відсутність належного підходу до проведення антикорупційної і кримінологічної експертиз нормативно-правових актів. Щодо антикорупційної експертизи, то порядок її здійснення визначено Законом України «Про запобігання корупції», зокрема суб'єкти, уповноважені її реалізовувати (Міністерство юстиції України, профільний парламентський комітет, Національне агентство з питань запобігання корупції, громадськість), порядок

оприлюднення такої експертизи та інше. Варто відзначити, що на практиці виявлення корупціогенного фактора іноді стає або складним завданням, або абсолютно не вигідним, оскільки лобісти просто можуть підкупити чиновника з метою позитивного висновку такої експертизи. Таким чином, існує замкнуте коло: корупція породжує ще більшу корупцію, оскільки реалізовувати свої права в державі законно стає не вигідно або елементарно неможливо.

Відносно кримінологічної експертизи, то справи з нею йдуть ще гірше. Оскільки результати антикорупційної експертизи *de jure* підлягають публікації та відповідно з ними можна ознайомитися, а дані кримінологічних експертиз є повністю закритими. Проблемним в першу чергу є, то, що поняття, сутність і порядок проведення кримінологічної експертизи на законодавчому рівні не визначено. У Верховній Раді України вже більше 10 років в розробці знаходиться проект Закону «Про кримінологічну експертизу проектів нормативно-правових актів». У пояснювальній записці до законопроекту його мета визначається як створення правових і організаційних засад впровадження в Україні кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів для виявлення і запобігання нормативного закріплення положень, реалізація яких може посилити дію причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, або послаблювати соціальні заходи, спрямовані на усунення таких причин та умов. Однак, його прийняття стримується рядом причин як об'єктивного характеру (відсутність Закону України «Про нормативно-правові акти»), так і суб'єктивного (банальної не вигідності такої експертизи зацікавленим особам). Тобто, правової необхідності проводити таку експертизу, в також відповідальності за ухилення від її проведення законодавством не передбачено. Суб'єкти законодавчої ініціативи, як правило, звертаються до експертів-кримінологів за проведенням кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Разом з тим така експертиза не носить обов'язкового характеру і, на жаль, використовується тільки в тому випадку, якщо містить позитивну оцінку аналізованого проекту.

З огляду на викладене корупційний лобізм як прояв тіньового, неетичного та неправомірного впливу на владу залишається одним з найбільш закритих процесів для будь-якого впливу, а тим більше протидії. На закінчення слід відзначити, що основна детермінанта корупційного лобізму – відсутність волі законодавця на створення механізму лобіювання та бажання суспільства за допомогою правових механізмів простимулювати цю волю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Годный С. П. Политический лоббизм как практика и фактор развития общественного сознания. *Парадигма сознания*. 2015. № 8 (11). URL. <http://oaji.net/articles/2016/1739-1453990866.pdf>.
2. Чорна М. Р. Лоббизм как социально-политический феномен. Социум, наука, культура. *Материалы науч. интернет-конф.* Киев, 16 июня 2012 г. URL. <http://intkonf.org/chorna-m-r-kand-politichn-nauk-zaslavska-o-o-lobizm-yak-sotsialno-politichniy-fenomen>.
3. Гвоздецкий В. Д. Коррупция – отображение состояния общественного организма. *Внешняя торговля: экономика, финансы, право*. 2011. № 3–4. С.124–132.
4. Томкина А. Принцип гласности процедуры принятия правовых актов Кабинета Министров Украины. *Право Украины*. 2004. № 9. С. 28–31.
5. Заславский А. Участие общественности в законотворческом процессе Украины. *Журнал «Парламент»*. 2015. № 3. С. 2–40.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Доценко А.В.

Студент I курсу ННІ Права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Україна знаходиться у скрутному становищі дотримання прав інтелектуальної власності, про це свідчать міжнародні рейтинги останніх років. Порушення права інтелектуальної власності завдає великої шкоди правовласникам контенту та перешкоджає їхньому розвитку.

Важливо зазначити, що кожному надається свобода художньої, літературної, наукової творчості, а також право на інтелектуальну власність. Це право включає в себе користування і розпорядження своєю інтелектуальною власністю і надавати дозвіл на використання цього права іншим [1].

З 2013 року Україна знаходилася у «списку 301» в статусі Priority Foreign Country, що позначає країни з найвищим рівнем порушень у сфері інтелектуальної власності (які, у першу чергу, призводять до негативних наслідків для американських компаній), а також країни, що не бажають вести переговори щодо цих проблемних питань [2, с.4].

Україна зайняла перше місце в рейтингу держав, які найчастіше порушують права інтелектуальної власності. Це говориться в щорічному звіті Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, дані за 16.02.2016. Також США внесла Україну у «чорний список» за порушення інтелектуальної власності. Країні, де процвітає піратство, можуть загрозувати санкції з боку Сполучених Штатів. Майкл Фроман, торговий представник заявив: «Як ніколи важливо запобігати ситуації, коли уряди інших країн, а також конкуренти порушують права американських інноваторів».

Такі порушення пов'язані з відсутністю дієвих законодавчих норм щодо захисту прав правовласників. Саме тому наша країна встановила захист права інтелектуальної власності через законодавчу базу, низку законів про інтелектуальну, творчу діяльність та інші підзаконні акти, важливими з них є Закон України «Про авторське право і суміжні права» та Кримінальний кодекс України, який присвятив захисту права інтелектуальної власності ст. 176, 177, 203-1, 216, 229, 231 і 232.

Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23.03.2017 пояснює види правопорушень авторського і суміжних прав. Розкриваються такі види протиправної діяльності з'явилися нещодавно: камкординг, кардшейрінг та піратство.

Камкординг - це створення примірника аудіовізуального твору, що здійснюються шляхом відеозапису під час публічної демонстрації цього твору. Оскільки такий відеозапис не санкціонований відповідним суб'єктом, примірник аудіовізуального твору, що з'являється внаслідок камкордингу, відтворений з порушенням авторського права, тобто, є контрафактним. Сутність його полягає у тому, що власники кінозалів є офіційно зареєстрованими приватними підприємствами, але демонстрацію аудіовізуальних творів здійснюють незаконно, якщо не мають угод з правовласниками чи не мають державних прокатних посвідчень. Часто такі покази фільмів є не якісними, бо мають нечітку картинку та поганий звук. Наприклад, в 2016 році було виявлено 26 випадків незаконної демонстрації, 15 з яких мали кримінальні провадження, 11 кінотеатрів було зачинено.

Щодо кардшейрінгу, то саме поняття складається з двох англійських слів, які в перекладі означають – «ділитись карткою». Цей метод дозволяє отримувати доступ користувачів до закодованих платних каналів завдяки використанню офіційної картки, що дає доступ і розташовується на спеціальному сервері кардшейрінгу. Тобто кардшейрінг – спільне користування картками супутникового телебачення за допомогою роздавання ключів через Інтернет або місцеву мережу. Наведемо приклад кардшейрінгу: коли користувач однієї країни хоче подивитись платні канали іншої країни, але не може мати можливості придбати йому потрібний пакет цих телеканалів. У цьому випадку кримінальну відповідальність несуть всі особи, які забезпечують цей доступ. Практика

засвідчує, що звичайні користувачі не притягуються до кримінальної відповідальності. Отже, за вчинення кардшейрінгу передбачено відповідальність, покарання до 6 років позбавлення волі (за ст. 365, 176 КК України)[4].

Іншим видом правопорушення є піратство. Піратство у сфері авторського права означає копіювання інформації або інших записів без дозволу тієї особи, якій належать ці записи. Визначення поняття піратства міститься в ст. 50 ЗУ «Про авторське право ті суміжну права». Сприятливу обстановку для поширення і розвитку інформаційного піратства в світі створював технологічний процес. Наприклад, власники магнітофонів могли спокійно дублювати музичні доріжки без будь-якої відповідальності. Щодо піратства в Інтернеті то це не тільки копіювання, а й розповсюдження комп'ютерних програм. Яскравий приклад піратства можна побачити, зайшовши на сайт, де пропонують фільми для перегляду, майже всі вони показуються без згоди правовласника. У 2015 році лише чотири заяви про порушення права в мережі інтернет закінчилися судовим вироком. Для вирішення проблеми піратства з'явилася можливість видалення або обмеження доступу інформації, передбачено і штрафні санкції [3].

У зв'язку з вищезгаданим можна сказати, що камкординг, кардшерінг, піратство є негативним явищем, з яким потрібно боротися.

Поява авторського права захищає інтереси творців, тому що власник цього права може доказати, що це його твір і ніхто не повинен привласнити його. Саме це і намагається виправити наше законодавство і покращити умови для творців. Вигідним є те, що людина може продавати свою «творчість», бо створивши власний витвір науки, літератури і мистецтва, лише вона має право розпоряджатися цим. Тому це є стимулом для творця.

Розглянемо мінуси вільного доступу інформації. Одним негативним фактором є крадіжка контенту з сайтів. Можна технічно захистити сайт від незаконного копіювання (наприклад, установка скриптів й інших елементів захисту) і юридично (завіряється нотаріально). Незаконне тиражування художнього твору, використання неліцензійних програм також погіршує захист авторського права. Авторство настає з моменту публікування твору. Щоб опублікувати художній твір, потрібно укласти договір з видавцем або іншим розповсюджувачем твору.

Є низка причин, які заважають боротьбі з порушенням права інтелектуальної власності:

- відсутність сильного контролю за порушенням;
- відсутність дієвих законодавчих норм;
- недосконалість законодавчих норм;

- нестача ліцензійного відеоінвентарю;
- низька культура та рівень доходів споживачів контенту.

Наведені недоліки потрібно усунути для ефективної боротьби з порушенням права інтелектуальної власності і суміжних прав. Від вирішення цих проблем залежить успішність правовласників, тобто їхня здатність заробляти та розвиватися. Також покращення ситуації з порушенням авторських прав можливо покращить товарообіг з іншими країнами, спростить отримання фінансової допомоги міжнародних організацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. Відомості Верховної Ради. 1993.
2. Петренко Г. Остапа С. Подолання інтернет-піратства в Україні. Телекритика. 2015. С. 22.
3. Малиновська В. Інтернет-піратство: Чи можливо подолати? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://blog.liga.net/user/vmalinovskaya/article/26099>.
4. КАРДШЕЙРІНГ ЯК РІЗНОВИД ІНТЕРНЕТ-ПІРАТСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЗАСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ ЦИМ ЯВИЩЕМ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kardsheyring-yak-riznovid-internet-piratstva-sutnist-ta-zasobi-borotbi-iz-tsim-yavishchem/.

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Усенко Я. В.

Студентка 1 курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

В останні роки в Україні проводиться ряд значних реформ у сфері економічного, політичного, та соціального життя країни. Насамперед дані зміни відбуваються в організації та діяльності органів державної влади, судової та правоохоронної системи. Подальше впровадження міжнародних стандартів у сфері захисту прав та інтересів громадян обумовлює не лише оновлення нормативно-правової бази, а й створення нових органів. Важливим кроком в реформуванні системи правоохоронних органів стало створення Державного бюро розслідувань (ДБР), основним завданням якого є боротьба зі

злочинами, скоєними високопосадовцями, суддями та прокурорами. Оскільки в Україні існує доволі високий рівень кримінальних правопорушень, що здійснюються вищими посадовими особами, то залишається актуальним питання щодо важливості створення та призначення саме Державного бюро розслідувань.

Метою дослідження є визначення основних передумов створення Державного бюро розслідувань.

Реалізація вимог пункту 9 перехідних положень конституції України щодо формування системи органів досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування з огляду на позбавлення прокуратури України функції досудового розслідування злочинів [1, с. 47]. Даний пункт є головною правовою передумовою створення Державного бюро розслідувань, тому що виконання цієї функції не може бути ефективним, якщо і саме розслідування, і нагляд за ним веде один і той самий орган. Таким чином, керуючим завданням реформи правоохоронної системи є позбавлення органів прокуратури функції досудового розслідування. Україна притримувалася «радянської» моделі правоохоронної системи, за якої органи прокуратури могли й проводити досудове розслідування, і здійснювати нагляд за цим розслідуванням. Це ставило під сумнів об'єктивність процесуального керівництва, а також не відповідало європейським стандартам. Вступаючи до Ради Європи, Україна взяла на себе зобов'язання реформувати повноваження та функції прокуратури. Це було ще у 1995 році. Конституція України 1996 року підтвердила дане зобов'язання. Виконати ж його вдалося лише нещодавно.

У 2012 році була створена нова редакція Кримінально-процесуального кодексу, у якому передбачено створення Державного бюро розслідувань, визначено його підслідність та строки, коли ДБР мало запрацювати – 20 листопада 2017 року. Однак Закон «Про Державне бюро розслідувань» був прийнятий лише у 2016 році, ще півтора року тривав конкурс на керівництво даного правоохоронного органу. У листопаді 2018 року було призначено керівництво Бюро. Зі створенням Державного бюро розслідувань мозаїка правоохоронної системи повністю склалася. ДБР розслідує злочини найвищого ешелону влади, правоохоронців, суддів, військові злочини. НАБУ – низку корупційних злочинів високопосадовців. Національна поліція – злочини, скоєні іншими громадянами, СБУ – злочини проти основ національної безпеки, Державна фіскальна служба – 8 злочинів у сфері господарської діяльності. Органи прокуратури здійснюють нагляд.

Важливою умовою діяльності Державному бюро розслідувань є необхідність залучення осіб «нового формату», які будуть там працювати [1, с. 47]. Оскільки головною умовою для отримання посади працівника ДБР повинні бути люди з високим рівнем

довіри у населення. Для них обов'язкова бездоганна репутація, високі моральні якості, а також теоретична і практична підготовка.

Вагомим фактором створення ДБР є підсилення прав населення щодо оскарження дій правоохоронців, суддів та інших посадових осіб які порушують закон [1, с. 47]. На даному етапі розвитку населення України потребує особливого захисту, потребує впевненості від влади й чим більше держава може надати такої впевненості суспільству, тим краще.

Отже, Державне бюро розслідувань – це вкрай необхідний державі правоохоронний орган, оскільки його головною метою є встановлення справедливості у суспільстві шляхом незалежного та всебічного розслідування злочинів задля притягнення винних до відповідальності, не зважаючи на їхні посади, зв'язки та ресурси. Через інтеграційні процеси відносно ЄС, Україна потребує все більше нових якісних підходів відносно правової системи держави, її цінностей та пріоритетів. Ці процеси та стали підґрунтям передумов створення ДБР. В результаті аналізу праць різних науковців, що досліджували тему значущості Державного бюро розслідувань можна визначити три головні передумови створення даного органу:

1. Позбавлення органів прокуратури функції досудового розслідування задля об'єктивності процесуального керівництва.
2. Залучення нових неупереджених фахівців.
3. Підвищення рівня довіри населення відносно держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ківалов С. В. Організація діяльності Державного бюро розслідувань: науково-правовий аспект . URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10124/Materialu%20mijnar%20nayk-prakt%20konf%20Derj%20byuro%20rozslid%20na%20wlyahy%20rozbydovu%2016.06.18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 21.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
3. Храпенко О. О. Причини та передумови створення Державного бюро розслідувань. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10124/Materialu%20mijnar%20nayk-prakt%20konf%20Derj%20byuro%20rozslid%20na%20wlyahy%20rozbydovu%2016.06.18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ СТ. 151-2 КК УКРАЇНИ

Кравченко Л.Л.

Студентка 1 курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Шлюб повинен укладатися за взаємною згодою осіб, але трапляються такі випадки, коли особу примушують до укладення шлюбу без її згоди на те. Тому виникла потреба кримінально-правової охорони таких відносин.

6 грудня 2017 року Кримінальний кодекс України було доповнено ст. 151-2 «Примушення до шлюбу». У даній статті встановлена кримінальна відповідальність за примушування до шлюбу. Під статтею 151-2 КК України розуміються такі дії, як примушування особи до шлюбу, до продовження примусово укладеного шлюбу, примушування особи до вступу у співжиття без укладання шлюбу, до продовження співжиття без укладання шлюбу, спонукання з цією метою особи, до переміщення на територію іншої держави, ніж та, у якій вона проживає [1].

У ч. 2 ст. 151-2 КК України також передбачена кримінальна відповідальність за зазначений у ч. 1 цієї статті повторний злочин та злочин, вчинений за попередньою змовою групи осіб. Повторний злочин – злочин, що був вчинений два або більше разів та кваліфікується за одною й тією ж статтею чи частиною цієї статті. Якщо за даний злочин кримінальна відповідальність була знята чи погашена, особа не відповідає за повторність злочину. Якщо злочин вчинено за попередньою змовою осіб, тобто скоєно двома чи більше особами за домовленістю, що була укладена до початку злочину, вказаного у ч. 1 ст. 151-2.

У сімейному кодексі вказаний шлюбний вік, який становить 18 років як для жінки, так і для чоловіка. Але є виключення: за заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам [2].

За ч.2 ст.151-2 якщо примушення до шлюбу стосується неповнолітніх осіб, такий злочин карається обмеженням або позбавленням волі на строк до п'яти років.

Родовим об'єктом злочину є посягання на волю, честь та гідність особи. Примушування до шлюбу є суспільно-небезпечним діянням, адже ставить під загрозу, порушує найважливіші людські цінності.

Об'єктивна сторона – дія . Суб'єкт спонукає,примушує до укладання чи продовження стосунків незважаючи на волю примушованої особи. Може бути застосований як фізичний, так і психічний примус.

Суб'єкт даного правопорушення – фізична осудна особа, що досягла 18 років. Суб'єкт загальний , ним може бути як чоловік так і жінка. Тобто вчинити таке діяння,як примушування до шлюбу, може будь-яка особа, що підпадає під вищезгадану характеристику.

Суб'єктивна сторона злочину – найчастіше прямий умисел. Суб'єкт злочину цілком свідомо примушує жертву до дій, указаних у ст. 151-2. Мотивом є певна вигода суб'єкту від примушування до шлюбу. Мета – збагачення, нажива, задоволення своїх особистих потреб та інтересів.

Складемо ситуацію та наочно розберемо її. Прикладом злочину, віднесеного до статті 151-2 кримінального кодексу України, може бути таке діяння: Власенко П.О., опікун сімнадцятирічної Гончаренко І.Д., за домовленістю із своєю дружиною Власенко А.А. вирішили видати дівчину за багатого сусіда. Сусід виявляв знаки уваги Гончаренко І.Д. , але дівчина не зважала на те, адже він був набагато старший і зовсім не подобався дівчині. Дізнавшись про це, подружжя Власенків запропонували допомогти сусідові Петренко Г.О., поговорити з Гончаренко І.Д. взамін на постійну грошову допомогу. Вдома Власенко П.О. та Власенко А.А. почали примушувати дівчину до шлюбу з Петренком. Спочатку вони нарікали на те, що піклувалися про неї, хотіли для неї всього найкращого,витрачали на неї багато грошей, а вона, невдячна, відмовляється від такої пропозиції. Коли дівчина все ж таки не погодилася, вони почали їй погрожувати, мовляв,якщо вона цього не зробить, то вони виженуть її з дому, не платитимуть на навчання, покалічать й т.п..

Отже, об'єктом є неповнолітня Гончаренко І.Д., яку опікуни з корисливих цілей примушували взяти шлюб з сусідом. Подружжя застосовувало засоби психічного примусу, а саме: умовляння, погрози заподіяння матеріальної шкоди та шкоди здоров'ю.

Об'єкт – посягання на волю , честь, гідність особи.

Об'єктивна сторона – дія, а саме примус неповнолітньої Гончаренко до взяття шлюбу.

Суб'єктом даного злочину є подружжя Власенків. Вони є фізичними осудними повнолітніми особами .

Суб'єктивна сторона – прямий умисел, попередня змова двох осіб з метою збагачення.

Щодо Петренка, то він не буде нести кримінальної відповідальності, адже у його діях немає складу злочину, він ніяк не причетний до даного суспільно – небезпечного діяння. Адже Петренко домовився з подружжям, що вони лише поговорять з підопічною.

Щодо опікунів, вони нестимуть відповідальність за ч.2 ст. 151-2, адже злочин вчинений за попередньою змовою осіб та ще й щодо неповнолітньої особи. Отже, їм загрожує строк позбавлення або обмеження волі до п'яти років.

На завершення потрібно сказати, що правове регулювання шлюбних відносин як Сімейним, так і Кримінальним кодексами є важливим у наш час. Так, конструкція кримінально-правової норми, на нашу думку, є досить продуманою та буде сприяти реальній реалізації права на добровільність шлюбу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.01.2001, №25-26. Дата оновлення 26.02.2019.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 2002, № 21-22. Дата оновлення 28.08.2018.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ НЕКОНСТИТУЦІЙНОЮ СТАТТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕСУ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

Пак Н.С.

Студентка 1 курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Дослідження теми скасування статті 368-2 «Незаконне збагачення» Кримінального кодексу України (далі КК України) є дійсно важливим у сучасному науковому просторі, адже охоплює нещодавні зміни у кримінальному законодавстві нашої держави. У даному дослідженні ми розглянемо основні причини визнання вищезгаданої статті неконституційною, передумови такого рішення та можливі наслідки.

Почати слід з того, що ст. 368-2 КК України була внесена відповідно до Закону № 3207-VI від 07.04.2011 у 2015 році після Євромайдану. Введення даної статті було однією з вимог Євросоюзу щодо встановлення безвізового режиму, а також зобов'язанням України перед Міжнародним валютним фондом. На меті була перевірка достовірності внесених державними посадовцями даних про джерела їх доходів, майновий стан та витрати. Таким чином законодавці намагалися попередити акти корупції та залучити до

кримінальної відповідальності осіб державної служби, які незаконними шляхами набули певних статків. Іншими словами держслужбовці, реальні витрати яких значно перевищували їх законні доходи мали бути покарані відповідно до санкції статті КК України про незаконне збагачення. А саме позбавлення волі від 2 до 10 років без права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна [1, с. 167]. Крім того, засудити держпосадовців можна було і за передачу певних статків, наприклад, родичам.

Рішенням від 26 лютого 2019 року №1-р/2019 Конституційний Суд України (далі КСУ) визнав ст. 368-2 «Незаконне збагачення» КК України неконституційною. Ініціювали розгляд даної статті 59 народних депутатів, надіславши подання до КСУ ще у грудні 2017 року. До того ж цікавим фактом є те, що на момент скасування статті Національне антикорупційне бюро розслідувало понад 60 кримінальних проваджень за ст. 368-2. А після її скасування кримінальні розслідування по ній незалежно від стадії мають бути закриті. До речі, чи не є збігом те, що частина з 59, незадоволених положеннями ст. 368-2 КК України, депутатів виявилися фігурантами проваджень саме за нею? Авжеж ні.

Щодо причин скасування, то все дуже просто. У ч.1 ст. 368-2 КК України зазначено: «Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі - караються...» [1, с. 167]. Ключовими словами є «законність підстав набуття яких не підтверджено доказами». Відомо, що в Україні діє презумпція невинуватості. А отже, положення даної статті суперечить ст. 62 Конституції України. Адже доки суд не визнав особу винуватою, вона такою вважатися не може, а також ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину [2, с. 16].

До того ж за тією ж статтею Конституції: «У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням» [2, с. 16]. З цього випливає, що чиновники, які набули значних статків незаконним шляхом, ще й отримують компенсацію за нібито завдану їм шкоду. І не підчепитися!

Таким чином, стаття і справді була недосконало складена та перевірена. І навіть, якщо хтось би і був засуджений за нею, то в кінцевому результаті держслужбовці-корупціонери, залучені до кримінальної відповідальності за ст. 368-2 КК України покарання б не отримали і залишалися на волі. Адже з такими суттєвими суперечностями між нормативно-правовими актами суд би не міг ухвалити обвинувальне рішення за

даною статтею. Можна сказати, що деякою мірою вона була марною та не відповідала практиці юридичного застосування.

Разом з тим зникає і потреба в електронних деклараціях, бо вони були створені не просто, щоб спостерігати за прибутками та походженням статків можновладців. Метою було саме засудити, що тепер є неможливим і втрачає будь-який сенс. Виникає питання про потребу в ст. 366-1 «Декларування недостовірної інформації» КК України. Адже тепер зник жоден ризик, ніщо не може загрожувати порушникам та наражати на небезпеку офіційних розслідувань їх махінацій.

До того ж у сучасному світі дуже складно піймати сам момент акту неправомірної вигоди. У таких справах вже майже не згадують про готівковий розрахунок. А щодо верхівки влади, то й взагалі, це вже давно не схема типу «з рук на руки». Цим і пояснюється те, що «індикатором» акту незаконного набуття певного майна стає придбання суб'єктом злочину будинків, авто, предметів розкоші тощо. З цього випливає те, що ст. 368-2 КК України була ідеальним діючим інструментом в попередженні та розкритті злочинів, пов'язаних з використанням незаконно набутих статків.

До речі, схожі статті діють у багатьох країнах, наприклад, у Литві та Румунії. І там також висувалися ідеї щодо скасування через презумпцію невинуватості. Проте такі рішення так і не були ухвалені. Суди вирішили, що положення таких статей зовсім не суперечать презумпції та можуть сміливо бути застосовані в дії.

Щодо наслідків визнання ст. 368-2 неконституційною, то після оприлюднення такого рішення почались занепокоєння через можливість значних змін в економічній та зовнішньополітичній сферах України. А саме скасування безвізу з Євросоюзом (далі ЄС). Хоча спеціалісти не впевнені, що такий результат можливий. У вимогах ЄС щодо плану безвізової лібералізації не було статті про незаконне збагачення. Але зазначалося про ефективність системи електронних декларацій. Тому проблеми з цим все одно виникнуть. Але наслідки будуть більш фінансового характеру, бо один з предметів переговорів між Міжнародним валютним фондом та Україною щодо траншів було питання про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення.

Щодо цікавих фактів по темі, то Національне агентство з питань запобігання корупції оприлюднило інформацію, що чиновники у своїх деклараціях зазначили недостовірні відомості на загальну суму понад 8,6 млрд гривень. І це тільки в деклараціях! Важко уявити, які насправді шокуючі суми, майно та статки були отримані незаконним шляхом. Адже декларація – це вже відфільтровані дані. Бо від реальних фактів просто може не витримати серце у звичайних людей, які чесною працею заробляли усе життя та

платили податки, аби у похилому віці збирати по копійці на хліб. Від цього стає справді сумно.

Отже, у даній роботі ми дослідили причини та наслідки визнання неконституційною ст. 368-2 «Незаконне збагачення» КК України, проаналізувавши положення статті. Таким чином, головною причиною скасування була невідповідність до презумпції невинуватості, яка діє в Україні. Адже суб'єкт злочину не може свідчити проти себе самого за ст. 62 Конституції України. Більш того, після скасування ст. 368-2 КК України суб'єкти злочину ще й отримують компенсацію за начебто безпідставне засудження. А наслідками стали ризик скасування безвізового режиму з ЄС та відмова у траншах від МВФ, бо саме вони висували вимоги, пов'язані з внесенням статті про незаконне збагачення до КК України. Визначили, що проблематика статті про незаконне збагачення була порушена не лише в Україні, а й за кордоном. Проте лише у нашій державі презумпція невинуватості стала причиною для скасування цієї статті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України. – Суми: ТОВ «ВВП Нотіс», 2016 – 200 с.
2. Конституція України. – Суми: ТОВ «ВВП Нотіс», 2018 – 56 с.
3. Незаконне збагачення: про наслідки визнання неконституційною ст. 368-2 Кримінального кодексу [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/184528_nezakonne-zbagachennya-pro-naslldki-viznannya-nekonstitutsynoyu-st-368-2-krimnalnogo-kodeksu.

ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗАПОБІГАННІ НАСИЛЬНИЦЬКІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Бойко А. В.

Студентка III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Янішевська К.Д.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Насильницька злочинність, на превеликий жаль, займає чільне місце в суспільстві на сьогоднішній день. Так, протиправні діяння, що несуть в собі суспільну небезпеку вчиняються чи не кожен день, завдаючи як фізичної так і духовно-моральної шкоди жертвам таких злочинів. Об'єктом насильницьких протиправних діянь стають життя, здоров'я, воля, честь, гідність, особиста недоторканність особи тощо. При вчиненні таких

діянь злочинці керуються різними мотивами та ставлять перед собою різну мету. Одні прагнуть заволодіти майном жертви з корисливих мотивів, інші керуються бажанням помсти, треті ставлять перед собою ціль задовольнити статеву пристрасть тощо.

На жаль, сьогодні, правоохоронна система держави демонструє неготовність забезпечити належний, надійний механізм запобігання та протидії насильницькій злочинності. Скоріше представники владних структур керуються правилом: відреагувати на вчинений злочин, відкривши кримінальне провадження за фактом вчинення злочину з тяжкими наслідками, аніж запобігти такому діянню ще до його вчинення. Тому, за таких обставин все частіше «в бій» виходять представники громадськості, які об'єднуються у громадські організації, спрямовують свої сили на запобігання та протидію насильницькій злочинності.

На нашу думку, запобігання насильницькій злочинності громадськими організаціями є гарною альтернативою боротьби зі злочинами поряд з тим, як це здійснюється на державному рівні. На сьогоднішній день, громадськість виходить на якісно новий рівень, все частіше люди об'єднуються в групи для активізація своїх сил, спрямованих на забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян.

Вважаємо, що ефективними засобами запобігання насильницькій злочинності громадськими організаціями є:

1. Створення громадської організації із дотриманням встановленої законом процедури реєстрації та всіма необхідними вимогами. Факт легалізації такого об'єднання означає, що організація, в рамках Закону «Про громадські об'єднання» [1] створюється та діє на засадах самоврядності, що передбачає право членів громадського об'єднання самостійно здійснювати управління діяльністю громадського об'єднання відповідно до його мети, визначати напрями діяльності, а також невтручання органів державної влади, інших державних чи місцевих органів в діяльність такого об'єднання. Крім цього, з реєстрацією громадської організації у її членів з'являються певні права, зокрема, звертатися у порядку, визначеному законом, до органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами; одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації; брати участь у порядку, визначеному законодавством, у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності громадського об'єднання та важливих питань державного і суспільного життя.

Такі повноваження говорять про те, що у громадських організацій є реальна, законна можливість, безпосередньо, впливати на механізм запобігання насильницькій злочинності шляхом звернення з конкретними пропозиціями до представників влади, зокрема, це може бути офіційна заява про готування до злочину, необхідність перевірити інформацію про потенційного злочинця, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, можливість взяти участь у розробленні проекту нормативного акту, який би врегулював механізм запобігання злочинності.

2. Боротьба із злочинністю представниками громадських організацій шляхом забезпечення посиленої охорони порядку у громадських місцях. Так, місця великого скупчення людей, зокрема, торгівельні, розважальні центри, майданчики, ринкові площі, місця, де територіально проводяться мітинги, збори демонстрації тощо – все це потенційно небезпечні локації, які можуть стати осередком для вчинення злочинів. У таких місцях доцільно організувати посилену охорону порядку, яку можуть забезпечити, власне, громадські організації.

3. Організація запобігання злочинності шляхом профілактичних заходів з окремими потенційно небезпечними неповнолітніми індивідами. Так, дуже часто, саме неповнолітні стають злочинцями, причинами чого можуть бути погане виховання, неблагополучні сім'ї, пияцтво чи інші шкідливі звички в родині, вплив середовища перебування тощо. У такому випадку доцільно проводити виховну роботу з такими особами. Важливо те, що неповнолітню особу ще можна перевиховати, дати настанови, роз'яснити соціальні цінності, здійснити внутрішню «перестановку», тоді, як у свідомості вже сформованого злочинця, безперечно, складно щось змінити. Серед заходів спрямованих на запобігання злочинності неповнолітніх, які здійснюються громадськими організаціями є: пропагування здорового способу життя, демонстрація відеоматеріалів з інформацією про можливі наслідки тютюнопаління чи вживання алкоголізму у вигляді шкідливого впливу на внутрішні органи людини з подальшим їх руйнуванням тощо; забезпечення можливості здобувати якісну освіту з подальшим гідним працевлаштування та можливістю кар'єрного росту, орієнтація на затребувані професії; захист дітей від жорстокого поводження з боку батьків, родичів, сторонніх осіб тощо; підвищення рівня правової обізнаності дітей. Так, справді, якщо неповнолітні знатимуть достеменно яка відповідальність чекає на них за вчинення злочину, то, очевидно, страх перед покаранням зупинятиме їх на шляху до протиправного діяння. Крім цього, діти повинні мати необхідний багаж правових знань з метою самозахисту від незаконних дій представників влади. Часто, співробітники правоохоронних органів, розраховуючи на необізнаність

дітей, можуть психологічно тиснути на них, залякуючи відповідальністю та примушуванням підписати, для прикладу, протокол про накладення адміністративного стягнення за правопорушення якого особа не вчиняла, чи то керування транспортним засобом без посвідчення чи то розпивання алкогольних напоїв тощо.

На нашу думку, особливу увагу слід приділяти неповнолітнім особам, адже вони мають не сформовану, не стійку психіку, вчинки можуть бути необдуманими, емоційними, тому важливо не втратити момент коли неповнолітня особа потребує підтримки та допомоги, яку можуть забезпечити саме громадські організації.

4. Сприяння у боротьбі з причинами, що стали передумовою для вчинення злочину повнолітніми особами. Якщо говорити про злочинність більш старшого покоління, тут важливо визначити, що стало причиною, передумовою здійснення протиправного діяння. Поширеною є практика вчинення злочинів через такі патологічні стани, як алкоголізм чи наркоманія. Люди, що зловживають спиртними напоями чи наркотичними речовинами, часто йдуть на злочин з метою отримання матеріальних ресурсів на придбання цих засобів, без яких існування для таких осіб видається неможливим. Звідси, суспільство має злочини проти власності, здоров'я, життя, честі, гідності тощо. Серед способів запобігання подібному виду злочинності, доцільно виділити направлення осіб, що мають проблеми з алкоголізмом чи наркоманією на примусове лікування до спеціальних закладів. Так важливо, саме запобігати, докладати зусиль, аби такі особи не продовжували вчиняти протиправні діяння.

5. Якісне здійснення заходів адміністративної та кримінальної відповідальності. Так, ми вже згадували про те, що зусилля правоохоронної системи держави могли бути кращими, аніж вони є у сфері запобігання злочинності, але важливо щоб ці зусилля були максимальними і щодо ефективного карального механізму. Тобто, необхідно забезпечити належний механізм притягнення винних до відповідальності. Очевидно, що вже затриманий та засуджений злочинець не зможе вчинити злочин, адже буде ізольований від суспільства в спеціалізованих установах виконання покарань. У цьому відношенні представники громадських організацій можуть брати участь в затриманні злочинця, виявленні злочину чи ознак готування до нього тощо. В рамках Кримінального процесуального кодексу, а саме згідно статті 207 Кодексу [2] кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статті 482 цього Кодексу: при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення [2]. Дане положення говорить про те, що представники організацій мають право затримати злочинця.

Цікавим є досвід країн Латинської Америки у боротьбі зі злочинністю. Зокрема, завдяки спільним зусиллям правоохоронних органів та громадських організацій вдалося досягти значних успіхів у зниженні рівня вбивств у Медельїні.

У Перу діє Національна система забезпечення безпеки громадян. Вона започаткована ще 2003 р. й полягає у роботі комітетів безпеки, до складу яких входять, зокрема, громадські організації, окремі громадяни. Дані комітети аналізують злочинність у конкретному районі проживання та відповідно до стану й характеру місцевої злочинності виробляють заходи її запобігання (облаштування місць відпочинку, профілактична робота із молоддю, технічне оснащення поліції, організація патрулювання добровольців). Діяльність комітетів заохочується наданням матеріальних субсидій; – створення програм профілактики злочинності з боку неформальних молодіжних груп шляхом залучення приватного сектору (добровольців, волонтерів) для проведення просвітницької й правової роботи з молоддю та наданням соціальної допомоги (Гватемала).

Основою запобігання злочинності в країнах Латинської Америки є розвиток системи кримінального правосуддя та запровадження загальносоціальної запобіжної діяльності. Останнім часом урядами та місцевими органами влади цих країн приділяється більша увага розширенню суб'єктів запобігання злочинності за рахунок громадських організацій та окремих громадян. Найбільш поширеною формою громадського впливу на злочинність є розробка й виконання програм профілактики злочинності із широким залученням громадських організацій, добровольців та волонтерів; розробка програм профілактики злочинності та оцінка їх результативності проводиться за підтримки національних й міжнародних наукових та учбових установ [3].

Таким чином, підводячи підсумки, зазначимо, що насильницька злочинність є поширеним антисоціальним явищем, що посягає на основні, фундаментальні соціальні блага, обмежуючи суспільство у свободі, честі, гідності, позбавляючи життя тощо. За таких обставин, абсолютно виправданим є твердження про нагальну необхідність забезпечувати механізм запобігання таким злочинам. На жаль, спостерігаємо тенденцію до применшення ролі правоохоронних органів у сфері запобігання протиправним діям.

Сформовано стереотип, за якого захисники правопорядку реагують на вже вчинений злочин, аніж на інформацію про ймовірність його вчинення, готування до злочину тощо. Тому, актуальним є залучення громадських організацій до запобігання насильницькій злочинності. При цьому, як демонструє зарубіжний досвід, об'єднання зусиль правоохоронців та громадськості призводить до ефективних, позитивних результатів у вигляді зменшення рівня злочинності в окремих країнах. У зв'язку з цим, для нашої держави, також, важливо зосередити увагу на досліджуваній проблематиці і, можливо, це допоможе покращити криміногенну ситуацію в межах країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. ст.1.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.
3. Колодяжний М. Г. Запобігання злочинності у країнах Латинської Америки. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_28.

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Майборода А. О.

Студентка III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Янішевська К.Д.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Злочинність у місцях позбавлення волі, як частина загальної злочинності, є складною та багатоаспектною проблемою не тільки для установ виконання покарань, але і для всієї держави в цілому. Злочини, що вчиняються засудженими у кримінально-виконавчих установах становлять серйозну безпеку для держави. Це обумовлено тим, що вони негативно впливають на досягнення цілей покарання, дестабілізують оперативну обстановку і стан правопорядку у виправних установах.

Злочинність у місцях позбавлення волі має достатньо складну природу, вона органічно пов'язана з соціально-психологічним явищами, що виникають в процесі відбування кримінальних покарань. Конкретні злочинні прояви часто спричиняють шкоду не тільки окремим потерпілим, а й більшості засуджених, загрожують безпеці персоналу,

дестабілізують роботу установ виконання покарань, створюють при цьому умови тотальної жорстокості й насилля [5, с. 72]. У своїх працях В.В. Голін та С.Ю. Лукашевич вважають, що злочинність у місцях позбавлення волі – це стійке соціально негативне явище, яке виявляється як сукупність повторних злочинів, учинених у місцях позбавлення волі [2, с. 7; 9, с. 99].

За останні роки рівень злочинності в місцях позбавлення волі зростає, але точну кількість злочинів встановити не можна у зв'язку з тим, що їх злочинна латентність становить 90%.

Злочини в місцях позбавлення волі можна класифікувати:

- а) за ступенем тяжкості – невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини;
- б) за формою вини – умисні та з необережності;
- в) за об'єктом посягання та мотивами – насильницькі, корисливі, статеві;
- г) за соціально-демографічними ознаками – злочини чоловіків, жінок, неповнолітніх [1, с. 65].

Кримінально-правова структура злочинності місць позбавлення волі характеризується відносною стабільністю. Усі злочини можна розподілити на три групи [8, с. 365]. Основна маса злочинів припадає на першу групу, а саме: втеча з місця позбавлення волі або з-під варти і злісна непокора вимогам адміністрації кримінально-виконавчих установ, які загалом складають більше половини всіх учинених у місцях позбавлення волі злочинів.

Другу групу становлять злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних або інших заборонених речовин, предметів, зброї. Рівень даних злочинів підвищується, проте потрібно брати до уваги значну латентність цих злочинів.

Третя група є найменшою за кількісними показниками, але небезпечнішою за видами, яку становлять насильницькі злочини: умисні вбивства, замах на вбивство, умисні тяжкі тілесні ушкодження, хуліганство, погроза або насильство.

Специфічним злочином у місцях позбавлення волі, який має майже повністю латентний характер, є насильницьке мужолозтво [11, с. 140].

Існує цілий комплекс глибинних причин та умов, які провокують протиправну поведінку засуджених. Слід враховувати, що в умовах ізоляції на ступінь небезпечності фізичного та психічного примусу впливає чимало чинників, які пов'язані з умовами життєдіяльності особи. Негативний вплив суттєвих правообмежень, специфічності порядку поводження в умовах ізоляції посилюються чинними побутовими умовами. Враховуючи казармений тип мешкання, засуджений перебуває в оточенні кримінально

налаштованих осіб протягом всієї доби, а отже, є недостатньо захищеним від їх примусу. Отже, наявність суттєвої досить небезпечної ситуації у сфері виконання та відбування покарання у вигляді позбавлення волі пояснюється не лише посиленням кримінальності окремих антисоціально налаштованих засуджених, а тим, що суттєво ускладнюються можливості досягнення виправлення та ресоціалізації стосовно інших засуджених, які є потенційними жертвами цих злочинів [10, с. 191].

Детальна регламентація поведінки засуджених, нав'язування незвичних або небажаних стосунків, постійний ґрунт для виникнення конфліктних ситуацій, відчуття незахищеності, вороже середовище, прояв стадних інстинктів, потурання примітивним бажанням, постійне очікування образи, глузу, нападу, насильства з боку тих, хто і до арешту і до засудження вирішував свої проблеми за допомогою сили, а також наявність можливості майже безкарно (що добре знають засуджені) здійснити ті чи інші форми насильства – все це штовхає засуджених до вчинення різних за мотивами й цілями злочинів, що теж обумовлює особливості криміналістичної характеристики злочинів, що мають місце в установах виконання покарань [6, с. 140].

Головкін Б.М. наводить схематично умовний причинний ланцюг виникнення та розвитку злочинності, який виглядає так: негативні явища суспільного буття – деформована суспільна свідомість – злочинні форми діяльності [3, с. 3]. Створювати масову суспільну злочинну діяльність може саме деформована у криміногенному відношенні суспільна свідомість. Якщо це положення застосувати до злочинності в місцях позбавлення волі, то можна побачити, що у засуджених як певного колективу є спільна деформованість свідомості, яка виникла спочатку як індивідуальна ще з моменту вчинення ними злочину, за який вони несуть наразі покарання, а потім реалізувалась у вчиненні злочинних діянь вже у місцях позбавлення волі [7, с. 178].

Злочини, вчинені в місцях позбавлення волі, вчиняються зазвичай навмисне, їх мотивами часто є прагнення завоювати авторитет, лідерство серед засуджених, бажання ухилитися від виконання покарання, негативне ставлення до праці та навчання. У значній кількості пенітенціарних злочинців спостерігаються істерії, психози, психічні аномалії; більшість із них має невисокий освітній рівень, їм характерна емоційна нестійкість, залежність від інших ув'язнених [4, с. 137].

На ситуацію також впливають і фонові явища, які утворюються сприятливе середовище для поширення злочинності. Серед них такі як алкоголізм, наркозалежність, соціальний паразитизм, правовий нігілізм, прояви аморальності. В середовищі ув'язнених фонові явища загострюються, обмеженість у пересуванні, відсутність захоплень та

розвитку, неосвіченість – все це веде до підвищення ризику формування та розвитку злочинності в місцях позбавлення волі [7, с. 179].

В установах виконання покарань, насамперед вчиняють злочини, пов'язані з насильством над особистістю. Найбільш розповсюдженим мотивом тяжких злочинів, пов'язаних з умисними вбивствами та тілесними ушкодженнями в місцях позбавлення волі є помста[1, с. 65].

Отже, аналізуючи злочинність у місцях позбавлення волі, та шукаючи шляхів її зниження, потрібно зважати на значну латентність окремих видів злочинів (побої та мордування, хуліганство, тілесні ушкодження, насильницьке мужолозтво, наркоманія тощо) і певне коливання їхньої динаміки. Також слід звертати увагу на причини злочинів, вчинених в місцях відбування покарання та мотиви, яким керуються засуджені при їх вчиненні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бараш Є. Ю. Злочинність у місцях позбавлення волі: основні тенденції та динаміка. Юридична Україна. 2017. № 5-6. С. 64-68.
2. Голина В.В. Криминологическая профилактика, предотвращение и пресечение преступлений: учеб. пособ. Киев: УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. 70 с.
3. Головкін Б.М. Причинність у системі детермінації злочинності. Теорія і практика правознавства. Вип. 1 (5). 2014. С. 1-9.
4. Гула Л.Ф. Криминологічна характеристика злочинів, учинених засудженими в установах виконання покарань. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2017/16.pdf.
5. Джужа О.М. Злочинність в установах виконання покарань як особливий вид загальної злочинності. Криминологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (Пенітенціарна криминологія): посібник / за заг. ред. проф. О. М. Джужі. Київ: НАВС, 2013. С. 72 -87.
6. Карпенко Н.В. Про деякі особливості реалізації на практиці криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються засудженими у ході відбування покарання у виді позбавлення волі. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/viewFile/8209/9820>.
7. Кравцова В.С. Злочинність в місцях позбавлення волі та її запобігання. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/13631/1/Kravcova_178-179.pdf.
8. Криминологія: Загальна та Особлива частини: підручник за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 513 с.

9. Лукашевич С.Ю. Кримінологічна характеристика та попередження злочинності засуджених у місцях позбавлення волі: дис. канд. юрид. наук.- Харків: ХНЮА ім. Ярослава Мудрого, 2001. – 200 с.
10. Меркулова В.О. Запобігання пенітенціарній злочинності: сутність та напрями реформування кримінально-виконавчого законодавства. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=urpch_2014_4_59.
11. Пивоваров В.В. Злочинність у місцях позбавлення волі: сучасні українські реалії. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9955/1/Pivovarov_138-144.pdf.

ГУМАНІЗАЦІЯ ПОКАРАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Орлов О.Л.

Студент III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Янішевська К.Д.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Як свідчить історія, конкуренція завжди виступала якщо і не основною рушійною силою, то, як мінімум, одним з головних факторів у розвитку людської цивілізації. Це і не дивно, оскільки сама сутність руху полягає у послідовній зміні різноманітних можливостей, з яких залишаються та формують певний порядок лише найбільш ефективні.

Дана закономірність в повній мірі притаманна, зокрема, суспільним відносинам і явищам. Завжди виступаючи сталою системою, яка прагне до самозбереження та намагається захистити існуючий статус-кво, вони найчастіше зазнають змін лише в результаті зовнішнього впливу. Причому такий вплив завжди характеризується фізичним або моральним примусом та за несприятливих обставин створює передумови для виникнення конфліктних ситуацій або прямо їх викликає. Наявність такого примусу, що свідчить про відсутність у об'єкта впливу відповідної згоди та добровільності, прийнято кваліфікувати як насильство, що, як правило, проявляється на макро- або мікрорівнях у вигляді відповідно військових конфліктів або окремих злочинів та інших правопорушень.

Згідно з офіційною статистикою, щороку в Україні вчиняється понад 45 тисяч вбивств, близько 7 тисяч тяжких тілесних ушкоджень, більше 1 тисячі сексуальних злочинів, понад 5 тисяч розбійних нападів, близько 25 тисяч грабежів, понад 3 тисячі випадків вимагання та багато інших кримінальних правопорушень, що становлять окрему та особливо небезпечну групу насильницьких злочинів та є одним з проявів агресії. З іншого боку, фіксується чимало корисливих злочинів. При цьому загальна кількість зафіксованих кримінальних правопорушень всіх типів щорічно перевищує рівень 300 тисяч випадків [1, с.259; 2].

З урахуванням сучасних несприятливих обставин, що абсолютно справедливо можуть розглядатися як хронічна системна, соціально-економічна та демографічна криза, яка характеризується надмірною небезпекою не тільки для окремих громадян, але для усього суспільства та держави в цілому, оскільки ставить під сумнів подальше існування України як незалежної держави, - дані невтішні результати не є випадковим збігом обставин. Тому не буде перебільшенням констатація такого очевидного факту, що за даних умов в Україні склалися надзвичайно сприятливі умови для розквіту усіх форм та видів агресії, насильства та відповідної злочинності, що підтверджується наведеною статистикою [3; 4; 5, р.22, 27, 111].

Характерно, що дана ситуація зберігається та продовжує посилюватися, незважаючи на наявність та функціонування в державі численного штату правоохоронних органів, наділених широкими владними повноваженнями, у зв'язку з чим відповідну їх діяльність, спрямовану на виявлення, контроль та попередження окремих злочинів, можна визнати неефективною.

При цьому варто враховувати, що осіб, які свідомо вчиняють кримінальні правопорушення, не спиняє навіть система достатньо жорстоких та суворих кримінальних покарань та перспектива їх застосування, з чого можна зробити повністю закономірний висновок, що жорстокість або суворість покарання характеризується лише короткочасним впливом на ситуацію до моменту набуття таким покаранням ознак буденності, не забезпечує дотримання правопорядку та не може розглядатися як ефективний засіб боротьби зі злочинністю.

І дійсно, наведена статистика продовжує існувати та не демонструє тенденції до зменшення, незважаючи на застосування таких жорстоких та суворих кримінальних покарань як довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк або конфіскація майна.

Можна навіть припустити, що жорстокість або суворість покарання не тільки не сприяє виправленню особи та не запобігає вчиненню нею злочину, але певною мірою

підштовхує особу до неправомірних дій, оскільки, втрачаючи або вже не маючи жодних соціальних, матеріальних і фінансових резервів і тилів, що забезпечують можливості для маневрів, особа, якій вже нема чим дорожити та нікуди відступати, позбувається почуття страху перед законом або необхідної поваги до нього. Такий висновок про відсутність належної поваги до закону підтверджується, зокрема, надзвичайно високим рівнем недовіри населення до державної влади та державного апарату, що, за деякими оцінками, досяг 81 % [6, с. 2, 4, 25].

Тому зовсім не дивно, що за всю історію людства жорстокі та суворі санкції, що за своєю природою часто сягали рівня садизму, ніколи не могли викоринити таке негативне суспільне явище як злочинність.

Натомість можна припустити, що кримінальні покарання, які не доводять особу до крайньої межі та залишають їй не тільки надію, але певні соціальні, матеріальні та фінансові ресурси і тили та ознаки свободи, зможуть забезпечити їй можливості для маневрів та відступу, тобто завжди будуть викликати страх обмеження або втрати та бажання зберегти свій статус та майно в повному обсязі.

Історії відомо багато прикладів застосування законодавцем системи достатньо гуманних кримінальних покарань, які не були спрямовані на приниження особи, її честі та гідності, завдання їй страждань або позбавлення її певного соціального статусу та майна та доведення її до крайньої межі, за якою особа втрачала не тільки своє становище та повагу у суспільстві та державі, свою свободу та майно, але й надію.

Так, наприклад, у Стародавньому Китаї за третьої імператорської династії Ін, як правило, застосовувалась символічна система кримінальних покарань «сян», сутність якої полягала в умовному засудженні обвинуваченого та притягненні його фактично не до кримінальної, а суспільної відповідальності. З метою перевиховання злочинця, не вдаючись до насильства або позбавлення волі, суд заміняв передбачене законодавцем кримінальне покарання на символічне. Зокрема, еквівалентом нанесенню ганебного татуювання вважалось обов'язкове носіння чорної пов'язки, а різноманітних надзвичайно жорстоких тілесних покарань – фарбування частин тіла та верхнього одягу в певний колір. Такий підхід пояснюється існуванням у Давньому Китаї пріоритету етичних норм над нормами права. [7, гл.23].

Проте така практика не була притаманна лише китайському законодавцю. У так званих «Правдах», кодифікованих правових збірниках, характерних для середньовічної Європи, основним видом кримінального покарання визнавались штрафні санкції. Так, вітчизняний середньовічний кодекс, знаний як «Руська Правда», встановлює у якості кримінальних покарань виключно штрафи, що дозволяє вбачати явні ознаки виразної та

очевидної синхронності подій, що відбувалися на Русі та в іншій Європі, та підтверджує органічну приналежність Русі саме до європейської цивілізації [8, с.136-146].

Найкращим чином концепція, застосована давньоруським законодавцем, знайшла своє відображення у заповіті середньовічного руського князя Володимира Мономаха, який, будучи переконаним, що «не піст, не усамітнення, не чернецтво врятує..., але благодіяння», та стверджуючи, що не можна вбивати «ні правого, ні винуватого: життя та душа християнина священна», - закликав своїх дітей «любити людство». Надалі дана концепція здобула нового поштовху та розквіту в епоху Просвітництва, коли кожний монарх, що вступав на вітчизняний престол, урочисто проголошував скасування катувань, а смертна кара не використовувалась взагалі або застосовувалась в рідких випадках як виняткова міра покарання [8, с.174].

Тому можна зробити висновок, що, оскільки жорстокість та суворість покарання не призводять до зниження рівня злочинності, не є ефективними засобами боротьби з нею та її наслідками та не дають очікуваних результатів, - збереження в повному обсязі стосовно широкого кола протиправних діянь чинної системи відповідних норм Кримінального кодексу України, що передбачають надмірно жорстокі та суворі типи покарання, до яких можна віднести довічне позбавлення волі, позбавлення волі на тривалі строки та конфіскацію майна, є недоцільним. Натомість декриміналізація протиправних діянь, що не становлять реальної суспільної небезпеки, та зміщення акценту в бік застосування дрібних штрафних санкцій у поєднанні з виховною роботою, переконанням та загальним суспільним осудом, можуть розглядатися як необхідні та актуальні кроки в справі гуманізації кримінального покарання та виховання поваги громадян до вимог закону. Крім того, завжди слід пам'ятати, що тілом та вчинками людини, як правило, керує саме його психіка та його внутрішній світ, тому саме правильний вплив на них є основною запорукою слідування нею загальноприйнятним та суспільно-корисливим нормам поведінки.

Серед головних напрямів діяльності державної влади в справі зниження рівня злочинності та відповідної криміногенної ситуації в Україні має стати комплексна діяльність зі зменшення ступеня одержавлення всіх сфер життя суспільства та підвищення рівня соціально-економічного доброту населення, забезпечення високих соціально-економічних стандартів життя та відповідна виховна робота, спрямована на формування правильних життєвих орієнтирів особистості, які б перешкоджали їй в перетинанні межі дозволеної поведінки та вчиненні протиправних діянь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінологія: навч. посіб. / О.Є. Михайлов, А.В. Горбань, В.В. Міщук. К.: Знання, 2012. 565 с.
2. Злочинність в Україні: опублікована шокуюча статистика за 2017 рік. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/crime/zlochinnist-v-ukraini-opublikovana-shokuyucha-statistika-za-2017-rik.htm>.
3. Bloomberg: Україна вошла в п'ятерку стран с самыми «несчастливыми» экономиками. URL: <https://apostrophe.ua/news/economy/2015-03-03/bloomberg-ukraina-voshla-v-pyaterku-stran-s-samyimi-neschastnyimi-ekonomikami/17014>.
4. The Economist отнес экономику Украины к наихудшим. URL: <http://investfunds.ua/news/the-economist-otnes-jekonomiku-ukrainy-k-naihudshim-apostrof-129433/>.
5. World Happiness Report 2017. Editors: John Helliwell, Richard Layard and Jeffrey Sachs. Associate Editors: Jan-Emmanuel De Neve, Haifang Huang and Shun Wang. New York: Sustainable Development Solutions Network, 2017. 188 p.
6. Звіт за результатами соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до судової системи». К.: Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, Рада суддів України, Проект Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні», 2017. 28 с.
7. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебн. пособие в 2-х частях. / Под ред. М.А. Коростовцева, И.С. Канцельсона, В.И.Кузицина. Ч.2. Москва: Высшая школа, 1980. 256 с.
8. Карамзин Н.М. Предания веков. / Сост., вступ. ст. Г.П. Макогоненко; комм. Г.П. Макогоненко и М.В. Иванова; Ил. В.В. Лукашова. Москва: Правда, 1989. 768 с.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КІБЕРПОЛІЦІ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Тимошенко О. О.

*Студентка IV курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Пахомов В. В.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри КПДС ННІ Права
Сумського державного університету*

В епоху інформаційних технологій виникає нагальна проблема кіберзлочинності. Тому слід зазначити, що боротьба з кіберзлочинністю є першочерговим завданням

забезпечення суверенітету в Україні та світі. На національному рівні забезпечення реалізації державної політики у цій сфері здійснює Департамент кіберполіції Національної поліції України. Очевидно, що цей орган, за своїми технічними та професійними можливостями, забезпечує реагування на кібер-атаки. Проте, сучасні виклики та загрози в інформаційному просторі вимагають комплексного підходу щодо покращення даного органу з метою ефективнішого запобігання злочинам у інформаційній сфері.

В умовах структурних та системних змін модернізації суб'єкта протидії кіберзлочинності передбачає забезпечення висококваліфікованих працівників в даній галузі. Тим самим дані перспективи зумовлюють атестацію працівників підрозділів Національної поліції, які безпосередньо протидіють злочинності. Факультет ХНУВС — єдиний факультет в Україні, який готує фахівців для підрозділів по боротьбі з кіберзлочинністю. На факультеті для курсантів діє навчально — тренувальний центр протидії кіберзлочинності та моніторингу кіберпростору.

У США штаті Вірджинія знаходиться академія ФБР, яка пропонує всебічний курс для правоохоронних органів. Мета полягає в підвищенні стандартів у правоохоронній діяльності та співпраці в поліцейських департаментах та агенціях в усьому світі. Акцент робиться на підготовці цих лідерів до складних сучасним викликам за допомогою інноваційних методів, вищої освіти / досліджень і мережі партнерських відносин. Навчання в підрозділі кіберзлочинності вважається досить кваліфікованим, однак його нелегко отримати. Попри те, фахівці, які випускаються є компетентними в сфері кіберзлочинності. Після успішного навчання особи направляються працювати до кіберпідрозділу ФБР. На нього покладено функцію надання допомоги іншим підрозділам ФБР у розслідуванні злочинів, вчинених з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Кіберпідрозділ ФБР має чотири відділи: протидії незаконним втручанням у роботу комп'ютерних мереж, протидії дитячій порнографії, протидії шахрайствам, протидії порушенням у сфері інтелектуальної власності. Працює також Цілодобовий командний центр кібер — спостереження (CyWatch), який у випадку значних кібер — атак об'єднає ресурси ФБР і NSIJTF. Це дозволяє забезпечувати зв'язок юридичних аташе на місцях і приватного сектора з федеральними кібер — центрами, урядовими установами та офісами ФБР. Ці Cyber Action команди (САТ) складаються зі спеціальних агентів, комп'ютерних судових експертів та аналітиків розвідки [1]. Кібер — команда передбачає діяльність щодо розгортання тактичних і розвідувальних дій по всій по всій країні і світу. Ці підрозділи включають висококваліфікованих тактичних кадрів, які навчені контролювати, переслідувати і затримувати злочинців і терористів навіть в найскладніших і екстремальних умовах. Також в команді працюють аналітики розвідки,

які володіють великим досвідом в різних аспектах інформатики. Ці комп'ютерні вчені мають компетентні знання в галузі судової експертизи, безпеки, між мережевої взаємодії, програмування, мережевої архітектури або системного адміністрування [2].

Національне бюро по боротьбі з шахрайством (NFIB) у Великобританії є національним поліцейським лідером в сфері боротьби з кіберзлочинністю. Діяльність NFIB спрямована на боротьбу з шахрайством і кіберзлочинністю та виявлення послідовних злочинців, організованих злочинних угруповань і створених, а також нових видів злочинів. NFIB отримує дані за трьома основними напрямками: координація приватних осіб і малого бізнесу, шахрайство від промисловості і державного сектора, включаючи банківські, страхові, телекомунікаційні та урядові відомства, різні джерела розвідки. NFIB використовує систему під назвою «Know Fraud» [3]. Це надзвичайно досконала поліцейська розвідувальна система, здатна обробляти величезні обсяги даних, щоб виявити кібератаки. Коли аналітики і аналітики криз NFIB проводять аналіз вияву кібератак, то потім у звітному порядку повідомляють правоохоронних органів або партнерських агентств для вжиття заходів.

У Французькій Республіці в 1994 році було створено «Службу протидії зловживанням у сфері інформаційних технологій». Даний підрозділ підпорядковується Управлінню паризької кримінальної поліції, основним завданням якого є боротьба з «інтелектуальним» піратством і «хакінгом». У лютому 2008 року Міністр внутрішніх справ Франції Мішель Алліот — Марі оприлюднив французьку Стратегію з питань боротьби з кіберзлочинністю. Мета Стратегії — співпраця між приватним бізнесом (постачальником інформаційно — телекомунікаційних послуг) і правоохоронними органами з метою обміну інформацією та об'єднання зусиль у боротьбі з кіберзлочинністю [4, с. 245].

Невелика прибалтійська держава, як Естонія, славиться високим рівнем кібератак. Однак в даній державі не існує структурного підрозділу кіберполіції, проте в 2006 р. створено комп'ютерну групу реагування на надзвичайні ситуації CERT Estonia (Computer Emergency Response Team of Estonia). Ця команда відповідає за контроль інцидентів з кібербезпеки, працює над попередженням кібершахрайства по відношенню до естонських користувачам, консулює їх щодо кіберзагроз та засобів захисту. Також команда CERT Estonia відпрацьовує інциденти з ІБ в мережах естонських комерційних компаній [3].

Таким чином, в результаті проведеного нами аналізу, кіберполіція є важливим суб'єктом протидії кіберзлочинності. Підготовка спеціалістів для протидії з кіберзлочинністю вимагає формування компетентних вмінь та навичок спеціалістів у цій

сфері. Крім того, для підвищення кваліфікації фахівцям необхідно врахувати зарубіжний досвід держав, які розвиваються у даному напрямку та мають позитивні наслідки. Ці країни організують свою діяльність із залученням спецслужб у допомогу та створенням модернізованих конкурентоспроможних фахівців та систем. Також, державна політика повинна бути спрямована на обмін досвідом суб'єктів правоохоронних органів, що б дало змогу кіберполіції перейняти досвід фахівців в даній сфері та побувати висококваліфіковану підготовку для роботи з урахуванням особливостей кіберзлочинності в усьому світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Anderson R. Jr. Statement Before the Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs URL: [http://www.fbi.gov/news/testimony/cyber — security — terrorism — and — beyond — addressing — evolving — threats — to — the — homeland](http://www.fbi.gov/news/testimony/cyber-security-terrorism-and-beyond-addressing-evolving-threats-to-the-homeland).
2. Careers for FBI Special Agents in the Cyber Division URL: [https://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&sl=en&tl=ru&u=https%3A%2F%2Fwww.fbiagent.edu.org%2Fcareers%2Ffbi — special — agent%2Fspecial — agent — cyber — crimes%2F&anno=2](https://translate.google.com.ua/translate?hl=ru&sl=en&tl=ru&u=https%3A%2F%2Fwww.fbiagent.edu.org%2Fcareers%2Ffbi-special-agent%2Fspecial-agent-cyber-crimes%2F&anno=2)
3. What is the National Fraud Intelligence Bureau? URL: [https://www.actionfraud.police.uk/about — us/who — is — national — fraud — intelligence — bureau](https://www.actionfraud.police.uk/about-us/who-is-national-fraud-intelligence-bureau).
4. Бутузов В. М. Міжнародний досвід: ініціатива правоохоронних органів Франції з протидії комп'ютерній злочинності. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2008. Вип. 19. С. 240.

ДЕРЖАВНА ЗРАДА – ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Кириченко В.С.

Студентка 1 курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бондаренко О.С.

к.ю.н., старший викладач кафедри КПДС ННІ Права

Сумського державного університету

Історично склалося так, що кожна держава, з метою захисту суверенітету, цілісності, економічної та політичної безпеки, встановлює певні обмеження щодо доступу та користування інформацією. І порушення цих обмежень здатне скомпроментувати

державу на міжнародному рівні. Саме тому, державна зрада є одним із найбільш згубних злочинів, що посягає на територіальну цілісність та недоторканість держави.

В Україні донедавна траплялися поодинокі випадки вчинення злочину, передбаченого ст. 111 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Незважаючи на це, навіть одиничний факт вчинення такого злочину, може спричинити неабияку шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, державній безпеці України. Внаслідок подій, що розпочалися на території України в 2014 році, ситуація кардинально змінилася. Так, згідно з офіційною статистикою, після активізації російської агресії на сході України та анексії Автономної Республіки Крим, випадки вчинення цього злочину різко зросли.

Поширеними є випадки, коли спецслужби Російської Федерації намагаються переманити українських громадян на свою сторону, зазвичай військових, для вчинення ними державної зради. Нерідко наші співвітчизники свідомо йдуть на такий крок, зраджуючи інтереси України. Деякі просто бояться за своє життя та життя всієї родини.

Зважаючи на вищесказане, постає гостре питання захисту кримінально-правовими засобами відносин, що забезпечують умови охорони національної безпеки України. Запорукою виконання цього обов'язку є ефективне реагування кримінального законодавства на будь-яку загрозу національній безпеці. Тому було прийнято низку змін до КК України, що стосувалися скасування строку давності щодо злочинів проти національної безпеки України, зокрема й за вчинення державної зради.

Злочин проти національної безпеки України є найбільш небезпечним посяганням на суспільні відносини, тому буде доречно дослідити склад цього злочину. Як кримінальний злочин державна зрада відрізняється від інших видів злочинів своєю особливою специфічністю.

Встановлено, що стаття про державну зраду розміщена у Розділі I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України». Злочин, передбачений ст. 111 КК України, враховуючи його безпосередній об'єкт: державна безпека України у будь-якій її сфері, можна віднести до так званого «багатооб'єктного» злочину, які одночасно заподіюють шкоду декільком групам суспільних відносин, які є альтернативними та цілком самостійними об'єктами відповідного складу злочину.

Предметом складу злочину «державна зрада» є відомості, що становлять державну таємницю, які чітко визначені у сферах, в яких вона може існувати.

Склад даного злочину є формальним, тобто кримінальна відповідальність настає з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння. А наслідки на кримінально-правову кваліфікацію не впливають. Зауважено, що перехід на бік ворога та шпигунство може

бути як дією, так і бездіяльністю. Державна зрада, вчинена способом надання іноземній державі, або їхнім представникам допомоги у проведенні підривної діяльності проти України, вчиняється шляхом як активних, так і пасивних дій.

На підставі аналізу ст. 111 КК України, можна стверджувати, що суб'єкт цього злочину – спеціальний, оскільки може вчинитися виключно особою, що є громадянином України.

Суб'єктивна сторона складу злочину державна зрада характеризується умисною формою вини у виді прямого умислу. Прямий умисел очевидний із його мети – спричинити шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України [1, с. 54].

Таким чином, можна зазначити, що державна зрада є одним з найбільш небезпечних посягань на державність, авторитет, незалежність, цілісність та економічний розвиток, а також безпосередньо функціонування держави та окремих її інститутів. На нашу думку, питанню державної зради приділено недостатньо уваги. До цього ж цей злочин пов'язаний з рядом інших злочинів, таких як:

1. Шпигунство (ст. 114 КК України).
2. Диверсія (ст. 113 КК України).
3. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України).
4. Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України (ст. 110 КК України).

Зокрема, деякі аспекти й досі є дискусійними, розглядалися лише поодинокими авторами чи не висвітлені у кримінально-правовій літературі.

Забезпечення державної безпеки – дуже важливий напрям діяльності з погляду становлення і подальшого розвитку загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки в цілому та державної безпеки зокрема.

Переважає більшість злочинів як державна зрада є тяжкими або особливо тяжкими. Особлива небезпечність даного злочину підкреслена в санкції ст. 111, де передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої. Тому успішна боротьба із таким видом злочину, насамперед залежить від правильного покарання винного. Адже головною метою покарання є перевиховання і виправлення засудженого.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України. С.: ТОВ «ВВП НОТІС», 2019. С. 54.

TOPICAL ISSUES OF THE CURRENT STATE OF CARDING AS THE MOST COMMON TYPE OF CYBERCRIME

Думчиков М. О.

*к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Accelerated scientific and technological progress and the global computerization of society have led to significant changes that manifest themselves in both positive and negative consequences for any sphere of public life. To the positive effects include the automation of most of the actions, which greatly facilitates the existence of each. Negative consequences of computerization are expressed in the emergence of new types of cybercrime, characterized by high social danger. This is due to the value of the subject of a criminal offense and, of course, the vulnerability of computer information.

Also, with large scale use of cashless settlement, there are all kinds of criminal acts, first of all carding, which threatens the economic life of the country and its population. To date, this issue is very important in solving and relevant for discussion.

Unlike traditional types of crimes whose history covers the ages, such as murder or theft, the phenomenon of cybercrime is relatively young and new, which arose almost simultaneously with the advent of the Internet.

The current state of cybercrime, including carding, is characterized by high dynamics of growth, danger and other factors as an increase in the number of juvenile offenders.

The most common type of cybercrime committed by minors today is carding. By conducting a small analysis of such crimes, one can easily understand why adolescents resort to crimes:

First, it's a fairly high profitability that attracts minors who want to be independent and independent from their parents, to buy everything they want, and so on.

Secondly, the simplicity of committing such crimes: go online, read the necessary information on carding and go on to "unlimited profits".

To perform such operations, a minor attacker should not have access to the bank card itself - it is sufficient to know its details, such as number, CVV2 / CVC2 code or PIN code. The card can transfer someone else's money to yourself or buy certain goods or services with them.

For example, in the Republic of Belarus there is an annual increase in this kind of crime. The overall increase in the number of cybercrime cases was mainly due to Article 212 of the Criminal Code of the Republic of Belarus ("Theft using computer equipment").

In practice, law enforcement agencies often encounter cases when starting carders are looking for access to foreign card accounts. Finding the necessary card information today will

not be any difficulty. Requisites that open access to money on a bank card (dump) can be purchased at various card-forums. Thus, a teenager who is sitting behind a computer gets an opportunity to pay for purchases in online stores at the expense of citizens of any country of the world, usually the United States and European countries.

Most young cybercriminals do not think about the consequences of the crimes committed. Such teenagers tend to consider themselves elusive and feel a sense of impunity in them. But you can not be 100% sure that all criminal acts will be unnoticed.

Given these negative trends, the criminal law of juvenile offenders should be constantly improved, in particular, by reducing the age of criminal responsibility. Thus, in the Criminal Code of BG, the age of persons subject to liability under Article 212 is 16 years, as well as in Ukraine under art. 361 (Unauthorized interference with the operation of electronic computers (computers), automated systems, computer networks or telecommunication networks) and Art. 200 (Illegal transactions with transfer documents, payment cards and other means of access to bank accounts, electronic money, equipment for their production.) In our opinion, the reduction of the age of criminal liability is an exclusively preventive measure that will prevent such crimes. This should again force minors to think about possible consequences.

In preventing cybercrime in adolescents, active early preventive measures are important, that is, activities aimed at preventing a criminal offense. It can create a reliable socio-psychological barrier to the negative impulses and aspirations of adolescent behavior, thus allowing them to quickly prevent the onset of serious consequences.

Taking into account the statistics of the General Prosecutor's Office of Ukraine during the period of January-September 2018, 5907 crimes were detected in the use of electronic computers (computers), systems and computer networks and telecommunication networks, but only 258 proceedings was closed. 437 criminal offenses were detected in connection with illegal actions with transfer documents, payment cards and other means of access to bank accounts, electronic money, equipment for their production, stipulated in Article 200 of the Criminal Code, and only 1 proceedings were closed. Thus, the state of carding and cybercrime in Ukraine is completely transparent [1].

In our opinion, it would be advisable to recipe international law, namely the Criminal Code of Lithuania, or even better to create a new article, based on 3 articles: 185, 200, 361 CCU. Since carding is a cyber crime committed against payment cards or their requisites, in accordance with its use or theft of funds from it, and this is usually used by computers (computers), automated systems, etc.

We believe that cooperation at the international level is extremely important. Over the past period, several programs have been launched in Ukraine to strengthen cyber security. For

example, the Safe Card program, initiated by the Ukrainian Interbank Association of Payment Systems Systems of the EMA with the support of the US Department of State. But in the meantime, it can be seen that this program has not achieved the expected results.

Based on the above-mentioned material, one can come to the conclusion that the current state of cybercrime is a major threat to society, and every year the number of cybercrime is increasing, which absorbs more and more money. Carding, in turn, poses a global danger to the economy of every country in the world. In the course of its functioning, this kind of crime goes hand in hand with scientific and technological progress, which, in its turn, complicates the prevention and counteraction of unlawful actions, which allows it to exist for such a long period of time.

Modern problems of carding function are quite transparent, and a large number of juvenile offenders in the area of cybercrime is due to the lack of current regulatory regulation in this area and the lack of awareness of adolescents in the event of possible consequences. The pace of development of cybercrime requires an adequate response of law enforcement agencies and legislation in general.

Of course, measures are taken to combat this kind of crime, but they are not enough; therefore, it is necessary to develop new methods of struggle that will produce far more positive effects and to improve or develop defense systems that will yield progressive results that will help to avoid or minimize such types of crimes

Today, the effectiveness of carding and the level of cyber security in Ukraine is very low, and therefore, it is not necessary to neglect such an important component as the Internet space, because in the advanced countries of the world this direction is a priority in the country's internal and external policies. But a comprehensive struggle against this problem requires joint efforts of the state, citizens, international cooperation and the relevant legislation in force.

USED SOURCES:

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-вересень 2018 року
URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo.

ЗАСТОСУВАННЯ АМНІСТІЇ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ

Ковтун Д. В.

*Студентка II курсу факультету ІФСК
Сумського державного університету
Науковий керівник: Думчиков М.О.
к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

У історії кримінального законодавства можна знайти багато випадків, коли держава прощала особі вчинене, незважаючи на факт злочину. При цьому її не було притягнуто до кримінальної відповідальності. У чинному кримінальному законодавстві одним з проявів «прощення», є інститут амністії.

Одним з принципів, закріплених в Кримінальному кодексі, названий принцип гуманізму, що означає, що боротьба зі злочинністю кримінально-правовими засобами націлена не на репресивне придушення цього явища, а на захист інтересів усіх членів суспільства, в тому числі й осіб, які вчинили злочин. Вираженням принципу гуманізму виступають акти про амністію, що видаються Верховною Радою України та містять підстави для звільнення від кримінальної відповідальності й покарання або пом'якшення покарання. Тому ця тема актуальна і сучасна й на сьогодні.

Кримінально-правові проблеми, які стосуються реалізації інституту амністії та помилування, були предметом дослідження А.А. Музики, С.М. Школи, Е.В. Скутіної, О.В. Левашової, А.Н. Осяк, О.В. Чепелюк та багатьох інших вчених [1]. Разом з тим, незважаючи на значну увагу до вказаної проблематики, значна частина питань і надалі залишається дискусійною.

Відповідно до Закону України «Про застосування амністії в Україні» амністія – це повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності та покарання певної категорії осіб, які засуджені за вчинення злочину або кримінальні справи стосовно яких перебувають у провадженні органів дізнання, досудового слідства чи суду, але не розглянуті останніми, або ж розглянуті, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили. Оголошується амністія законом про амністію, який приймається відповідно до положень Конституції України, Кримінального кодексу України, Закону України «Про застосування амністії в Україні».

Виконання Закону України «Про амністію» покладено виключно на суди. До 2001 року ці повноваження було покладено на органи слідства та суди. Однак, після прийняття Закону України «Про амністію» від 05.07.2001 р. ці повноваження перейшли до судів (ст. 11).

Питання щодо застосування амністії вирішується на будь-яких стадіях судового процесу: на стадії попереднього розгляду справи, судового розгляду, при розгляді справи в апеляційній і касаційній інстанціях, під час виконання вироку, ухвали та постанови суду. Амністія застосовується й на стадіях досудового слідства: кримінальні справи щодо підозрюваних, обвинувачених, які перебувають у провадженні органів дізнання, попереднього слідства.

Одні вчені вважають, що існування амністії як виду звільнення від кримінальної відповідальності не є необхідним і соціально обумовленим [2], інші – це заперечують [3; 4]. Позиція перших обґрунтовується тим, що за своїм змістом амністія є актом «прощення», «пробачення» винного, але не його реабілітацією. Коли особу звільняють від кримінальної відповідальності на підставі закону про амністію, кримінальна справа закривається (ч. 2 ст. 6 Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України). При цьому до уваги не беруться фактичне виправлення особи, зниження її суспільної небезпеки. Це автоматично доводить винність особи у вчиненому злочині, а звільнення від кримінальної відповідальності – nereабілітуючою підставою. Для досягнення позитивного результату амністії (не вчинення в майбутньому злочинів), на думку вчених, доцільно при застосуванні амністії враховувати індивідуальний характер злочину й особи, яку амністують. Якщо особа може виправитися без застосування кримінального покарання й її суспільну небезпечність буде знижено, тоді застосування амністії є доцільним і справедливим.

Позиція інших авторів зумовлюється тим, що амністія є «багатоаспектним соціальним заходом», яка має на меті не тільки звільнення певної кількості осіб від кримінальної відповідальності, а й демонстрацією держави реалізації принципу гуманізму [5, с. 121]. Держава надає ще один шанс особі, яка вчинила злочин, повернутися в суспільство законослухняним громадянином, який переглянув свої антисоціальні погляди та звички. Амністія надає можливість розвантажити установи кримінально-виконавчої системи. Перевантаженість місць виконання покарань впливає на ефективність проведення виховної роботи серед засуджених. Шляхом амністії можна привести умови утримання засуджених у відповідність із загальноприйнятими стандартами. Це, у свою чергу, зменшує кількість витрат на утримання засуджених, на будівництво нових виправно-трудових установ та асигнувань на їх утримання. Крім того, акт амністії є ще й прямим виявом гуманізму держави відносно осіб, які вчинили злочин.

Так, відповідно до частини 2 Кримінального кодексу України: «Актом про амністію особи, які вчинили злочини, можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності. Особи, засуджені за вчинення злочинів, можуть бути звільнені від

покарання, або призначене їм покарання може бути скорочено або замінено більш м'яким видом покарання, або такі особи можуть бути звільнені від додаткового виду покарання. З осіб, які відбули покарання, актом про амністію може бути знята судимість» [6].

Зазначимо, що акт амністії не змінює і не відмінює кримінальний закон, в якому переглядається відповідальність за діяння, вчинене амністованою особою. Амністія, відповідно до закону, поширюється на певні категорії осіб (тобто має неперсоніфікований характер), які, на думку законодавця, заслуговують на застосування до них цього акта. Категорії цих осіб і умови їх звільнення визначаються в кожному акті про амністію окремо [7]. Згідно зі ст. 92 Конституції України, Закону України «Про застосування амністії в Україні» амністія оголошується спеціальним законом про амністію, який приймається Верховною Радою України в кожному конкретному випадку. Дія закону про амністію поширюється на злочини, вчинені до дня набрання ним чинності, тобто не тільки на засуджених, а й на осіб, які вчинили суспільно небезпечні дії, що не були предметом судового розгляду [8]. Наприклад, якщо людина незаконно зберігала вибухові речовини (ч. 1 ст. 263 КК), а на осіб, які скоїли цей злочин, з певної дати було оголошено амністію, то продовження збереження цих речовин означає, що амністія на цей злочин не поширюється. Тому акт амністії може полягати у звільненні від покарання (основного й додаткового), скороченні строку покарання, звільненні від додаткового покарання. Як правило, акт амністії видається з приводу знаменних дат і розглядається в нерозривному зв'язку з правовою і політичною ситуацією як прояв гуманізму держави. Умови та інші обставини, з урахуванням яких застосовується амністія, в кожному конкретному випадку визначаються самим актом амністії.

Закон розрізняє три види амністії: повну, коли передбачається повне звільнення зазначених у законі осіб від кримінальної відповідальності або від відбуття покарання; часткову – при частковому звільненні зазначених у законі осіб від відбування призначеного судом покарання, й умовну, яка застосовується у виняткових випадках, з метою припинення суспільно небезпечних групових проявів, і поширюється на діяння, вчинені до певної дати після оголошення амністії, за умови обов'язкового виконання до цієї дати вимог, передбачених у законі про амністію.

Амністія не звільняє від обов'язку відшкодувати шкоду, заподіяну злочином, покладеного на винну особу вироком або рішенням суду. Не допускається застосування амністії:

- до осіб, яким смертну кару в порядку помилування замінено на довічне позбавлення волі, й до осіб, які засуджені до довічного позбавлення волі;

- до осіб, які мають дві й більше судимостей за вчинення умисних тяжких або особливо тяжких злочинів;
- до осіб, яких засуджено за особливо небезпечні злочини проти держави, бандитизм, умисне вбивство при обтяжуючих обставинах;
- до осіб, яких засуджено за вчинення умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину і які відбули менше половини призначеного вироком суду основного покарання [9].

Питання про застосування амністії щодо осіб, які засуджені судами іноземних держав і відбувають покарання на території України, вирішують відповідні суди України з дотриманням вимог міжнародних договорів України.

Чинне кримінальне законодавство, крім застосування амністії, передбачає ще 28 видів звільнення від кримінальної відповідальності, які на рівні з амністією мають однакову правову природу. Зокрема, це і каяття, і примирення з потерпілим, і взяття особи на поруки, і зміна обстановки тощо.

Помилування і амністія, незважаючи на очевидну подібність, розрізняються між собою. А саме: помилування не носить нормативного характеру, а являє собою акт застосування права в конкретному випадку, помилування здійснюється щодо певної особи, тоді як амністія поширюється на невизначену кількість осіб, акт про помилування є юридичною підставою для звільнення особи від покарання, тоді як для застосування амністії необхідний акт відповідного органу, на який покладено обов'язок по реалізації амністії, помилування носить разовий характер, тоді як застосування амністії – це досить тривалий період, що вимагає зусиль багатьох правоохоронних органів: слідства, дізнання, суду, прокуратури, органів, що відають виконанням вироку (зазвичай амністія підлягає виконанню протягом шести місяців); реалізуючи амністію, відповідні органи лише в деякій мірі враховують поведінку засудженого, наприклад, вона не застосовується до злісних порушників режиму, тоді як помилування повністю залежить від поведінки засудженого в місцях позбавлення волі [10].

Доля амністії в нашій країні ще порівняно недавно самим безпосереднім чином залежала від ходу і результатів конституційної та кримінально-правової реформ, що проводяться в країні.

Таким чином, з метою підвищення ефективності реалізації амністії як самостійної підстави для звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання, необхідно підтримати ідею запровадження амністії в режимі випробування. При цьому однією з необхідних умов остаточного звільнення пропонуємо передбачити обов'язок відшкодувати потерпілому шкоду, завдану злочином. Вважаємо, що застосування амністії

як підстави для звільнення від кримінальної відповідальності не порушуватиме реалізацію принципу невинуватості як однієї з гарантій здійснення правосуддя у правовій державі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ніколаєнко Т. Амністія та помилування як підстави звільнення від кримінальної відповідальності та покарання // Кримінальне право. – 2009. – № 10. – С. 68 – 72.
2. Сабанин С. Н. Амнистия и помилование в уголовном законодательстве России // Государство и право. – 1995. – № 11. – С. 14 – 16.
3. Марогулова И. Л. Амнистия в Российской Федерации // Право и экономика. – 2000. – № 7. – С. 66 – 68.
4. Музика А. А., Школа С. М. Амністія і поми-лування в системі сучасного українського права // Кримінальне право України. – 2006. – № 1. – С. 10 – 23.
5. Михлин А. С. Проблемы досрочного освобождения от отбывания наказаний. – М., 1982. – 302 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [укл. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. Конституція України: [Текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.]. – К.: Мін-во юстиції України, 2006. – 124 с. – ISBN 966 – 7630 – 14 – 5.
8. Кримінальний кодекс України: за станом на 15 листопада 1997 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1997. – 168 с.
9. Маляренко В.Т. Амністія та помилування в Україні: навч. посіб. / В.Т. Маляренко, А.А. Музика. – К.: Атіка, 2007. – 700 с.
10. Литвак О.М. Проблеми застосування амністії та здійснення помилування: моногр. / О.М. Литвак, О.В. Чепелюк. – К.: Атіка, 2009. – 160 с.

КАРДИНГ ЯК НОВІТНІЙ ФЕНОМЕН КІБЕР ЗЛОЧИННОСТІ

Лебединець К.В.

*Студент II курсу факультету ННІ ФЕМ ім. Олега Балацького
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Думчиков М.О.

*к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Нові технології у світі, що швидко розвивається це джерело енергії яке живить новітні процеси розвитку. Одним з винаходів стрімкого прогресу і зв'язку людства став інтернет. Тепер він є невід'ємною частиною сучасного життя. Але всі ми знаємо, що в інтернеті є корисні речі і ті які можуть нам нашкодити. Наприклад, шахрайство і махінації, там складніше виявити, а тим паче спіймати злочинця, далеко не всі це зможуть. А отже і захищати свою особисту інформацію треба не кулаками. Як же тоді нам себе захистити? Що ж тоді може стати нашими віртуальними "кулаками"? На стороні незахищених людей завжди в країні стоїть Закон і Конституція які дозволяють відстояти свої права у сучасному світі, навіть віртуальному. Але людям все одно треба бути обережними яку особисту інформацію і кому можна довірити.

Статки і зарплати сучасні жителі різних країн залишають на своїх особистих рахунках. Для зручності зняття цих коштів їм видають банкові карти. Сучасні кіберзлочинці навчилися маніпулювати чужими коштами на свою користь. Ними можуть бути не тільки дорослі але й діти. Зараз інтернет заповнений інформацією про те як можна обдурювати і маніпулювати людьми. Саме для цього нам, простим жителям, треба дослідити цю тему і розібратися як не стати жертвою махінаторів.

Шахрайство з платіжними картами, кардинг (від англ. Carding) - вид шахрайства, при якому проводиться операція з використанням платіжної картки або її реквізитів, що не ініційована або не підтвержені її власником. Реквізити платіжних карт, як правило, беруть зі зламаних серверів інтернет-магазинів, платіжних та розрахункових систем, а також з персональних комп'ютерів (або безпосередньо, або через програми віддаленого доступу, «троянці», «боти» з функцією формграббер). Крім того, найбільш поширеним методом викрадення номерів платіжних карт на сьогодні є фішинг (англ. Phishing, спотворене «fishing» - «рибалка») - створення шахраями сайту, який буде користуватися довірою у користувача, наприклад - сайт, схожий на сайт банку користувача, через який і відбувається викрадення реквізитів платіжних карт.

За даними статистиків На початку 2010-х в США з 5,6 мільярда дійсних банківських карт лише близько 20 мільйонів є смарт-картами (містять чіп). За період з 2007 по 2011 рік секретна служба США заарештувала понад 5 тисяч злочинців, замішаних

в скімінгу . Втрати за 2012 рік оцінюються в 11,3 млрд доларів. В рік в країні виявляють близько 20 тисяч скімерів. У Великобританії з 2001 по 2011 року шахрайство з пластиковими картами призводило до втрат в 300-600 млн фунтів щорічно. Значна частка злочинів здійснювалася за даними карти в операціях, в яких не потрібне пред'явлення карти (наприклад, покупка через інтернет). Втрати від скімінгу, що складала щорічно від 100 до 170 мільйонів фунтів в 2001-2008 роках, значно знизилася в 2010-2011 роках, до 47-36 мільйонів фунтів, завдяки широкому впровадженню чипованих карт і чіпів з підтримкою iCVV і DDA. У Росії в 2010-і роки, за офіційними даними, відбуваються тисячі злочинів з пластиковими картами в рік. У 2011 році збитки від картинг був оцінений компанією Group-IB в 400 мільйонів доларів.

Різновиди кардингу. Для отримання інформації по карті існує кілька способів. Іноді знаходять в викинутому з магазину смітті бухгалтерські звіти за прийнятими до оплати картками. Інший спосіб являє собою своєрідну психічну атаку. Через своїх інформаторів в банках махінатори отримують інформацію про клієнтів, які мають великими сумами, потім, видаючи себе за банківських службовців, приходять до них додому, або на роботу і просять господаря карти перевести гроші через інший банк, де у них теж є своя людина. Своє прохання вони пояснюють, найчастіше, непередбаченими технічними проблемами в банку. При цьому вони називають номер рахунку, на який слід перевести гроші, а на підтвердження приносять фіктивні папери, які виготовляє той самий інформатор. Як тільки людина погоджується, махінатори одразу отримують переказані гроші, а разом і дізнаються номер картки особи, щоб далі купувати товари за його рахунок. Третій спосіб вимагає подільника, який працює в супермаркеті. При розрахунку за покупки платіжна картка прокочується на касі через спеціальний апарат, який видає два чека (так званих <сліпа>), що містять інформацію як про покупку, так і про картку. Перший сліп віддається клієнту, другий службовці магазину направляють в банк для оплати. Подільник приховує сліпи, копіює з них номери платіжних карток для шахраїв, які потім використовують їх для подальших покупок. Нарешті, четвертий спосіб – «скімінг», тобто копіювання даних з магнітної смуги реальної карти і нанесення їх на фальшиву карту.

Технологія кардинуг. Більшість замовлень проводиться в інтернеті. Так складніше піймати злочинця правоохоронним органам.

1. Для отримання покупки, називається адреса вигаданої квартири, але із зазначенням імені злочинця, який нібито там проживає. Потім спритники періодично переглядають вміст поштової скриньки за цією адресою, а коли в ньому з'являється квитанція з поштового відділення з повідомленням про посилку із замовленням, вони просто забирають квитанцію з ящика - і прямо на пошту. Нерідко зловмисники вводять

при оформленні замовлень дані та адреси своїх знайомих або приятелів, з якими дуже рідко зустрічаються. Обов'язкова умова при цьому: у знайомого повинен бути відсутнім комп'ютер.

2. Купівля приходиться на адресу будь-якого людини, яка не знає шахрая, з кур'єрською доставкою. Спонтанний обиватель, природно, пояснює кур'єру, що вийшла помилка. Вантаж відправляється назад в поштове відділення, куди незабаром приходять зловмисники і, уявивши себе як жертв непорозуміння на пошті, забирають покупку, перерахувавши попередньо заздалегідь відоме їм її вміст. Є, однак, ще один спосіб отримання доступу до супермаркетів за чужий рахунок. Це так звані програми-кардгенератори, які розробляються з метою вгадування номерів кредитних карт. Номери зазвичай складаються з 16 цифр (хоча існують карти і з 13 цифрами). Перша цифра визначає, до якого типу належить карта. Наприклад, 5 - MasterCard, 4 - VISA, 3 - American Express. Наступні три цифри визначають, до якого банку відноситься карта. Далі йдуть цифри, що ідентифікують саму карту, і остання цифра є контрольною. Контрольна цифра - це результат певних математичних операцій з усіма попередніми цифрами. По ній перевіряється, чи дійсно це номер кредитки або просто набір цифр. Програми-кардгенератори видають великий список номерів карток, що належать шуканого банку. Однак ім'я власника карти і дату закінчення її дії ці програми дізнатися не можуть. Тим часом, якщо ще років 3-4 тому будь-якій системі перевірки карт було досить одного лише номери кредитки, то тепер потрібна повна інформація по ній. Але рано чи пізно такі ігри закінчуються гратами. Тому останнім часом деякі карткові шахраї спростили собі завдання. Вони нічого не купують самі, а за низькою ціною продають карти з номерами та ПІН-кодами (PIN - Personal identification number, тобто номер особистої ідентифікації). Наприклад на радіоринку на особливих районах можна придбати кредитку з \$ 2000 на рахунок всього за \$ 500.

Наслідки кардингу. З ростом кількості пластикових карт в світі втрати від кардингу стають все більш відчутними. Щорічно в світі шахраї викрадають за допомогою пластикових карток систем Visa і Europay близько \$ 2 млрд. Частіше подібні злочини скоюються в останнім часом в країнах, де пластикові картки вже досить поширені, але спецслужби ще не навчилися ефективно боротися з пов'язаними з ними аферами. Однією з таких країн є Україна. Наші банки, втім, неохоче надають інформацію про свої втрати від «картинг».

Україна - одна з найбільш зручних країн для кіберзлочинців: покарання не суворі, розслідування непрофесійні, а легалізація вкрадених грошей і інформації дуже проста і безпечна. Крім того, люди в Україні погано ознайомлені з вимогами, як себе убезпечити

від крадіжки картки. І не фізичної крадіжки, а саме крадіжки даних, які в подальшому можна використовувати для копіювання цієї картки і переведення в готівку грошей. Згідно з Кримінальним кодексом України, в кіберзлочині суб'єктом може бути особа не молодше 16-річного віку. В Україні з кардингом бориться відділ по боротьбі з кіберзлочинністю. Цей орган відноситься до МВС, там знаходяться оперативні співробітники, які повинні сприяти в розслідуваннях подібних злочинів. В Україні максимальна відповідальність за кіберзлочинність до 5 років позбавлення волі, але практика свідчить, що подібні злочини не розслідуються, а якщо і розслідуються, то покарання мінімальне - умовний термін, рік-два.

Кримінальний кодекс України захищає порядних громадян такими статтями проти кардингу і кіберзлочинності. Ці статті: Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж або мереж зв'язку (ст. 361 Кримінального кодексу України); створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програм, а також технічних засобів (ст. 361-1 Кримінального кодексу України); несанкціонований збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається на комп'ютерах, автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або носіях такої інформації (ст. 361-2 Кримінального кодексу України); втручання в роботу комп'ютерів, автоматизованих систем, комп'ютерних мереж шляхом масового поширення повідомлень, що призвело до порушення або припинення роботи комп'ютерів, автоматизованих систем, комп'ютерних мереж або мереж зв'язку (ст.363-1 Кримінального кодексу України). Оскільки основною метою «хакера» є не стільки заволодіння певною інформацією, скільки коштами, то перше місце за популярністю займає шахрайство з використанням електронно-обчислювальних машин (кваліфікується за ч. 3 ст. 190 КК України). Сюди якраз і ставитися злом банківських сайтів і розкрадання коштів з рахунків, їх подальше переведення в готівку і т.д.

У 2018 року кількість кібершахраїв буде ще більшим, впевнені експерти. Відповідальність за несанкціонований доступ до інформації і поширення шкідливих програм передбачені Кримінальним кодексом і Кодексом про адміністративні правопорушення. Так, за крадіжку інформації передбачена відповідальність у вигляді штрафу в розмірі від 85 до 340 грн з конфіскацією засобів, що використовувалися для незаконного доступу. Відносно інформації з обмеженим доступом (наприклад, комерційна таємниця) максимальна сума штрафу сягає 1700 грн. Також КоАП передбачена відповідальність і за незаконне копіювання, безкоштовне незаконне поширення інформації у вигляді штрафу від 85 до 425 грн з конфіскацією копій. Штраф за продаж незаконно отриманої інформації може досягати 1700 грн з конфіскацією зроблених копій і

засобів, отриманих від продажу. Відповідальність за створення шкідливих програм - штраф від 8500 до 17000грн, виправні роботи або позбавлення волі на строк до 2 років, а якщо за змовою групи осіб, що призвело до значного збитку (88 100грн) - до 5 років. Шкідливими програмами вважаються комп'ютерні віруси, спрямовані на пошкодження або знищення інформації; програми для крадіжки паролів; програми-шпигуни, які після проникнення в систему зраджують інформацію третій особі. Якщо використання шкідливих програм призвело до витоку, втрати, підробки, блокування інформації КК передбачена відповідальність у вигляді штрафу від 10 200 до 17 000 грн або позбавленням волі на строк від 2-х до 5-ти років. А якщо за змовою групи осіб, що призвело до значного збитку (88 100грн) - від 3 до 6 років з позбавленням права займатися певною діяльністю до 3 років [5].

Заходи самостійного захисту. Для запобігання незаконним списань по банківській карті рекомендується застосовувати такі заходи безпеки: не передавати свою картку в чужі руки, стежити за тим, щоб карта використовувалася лише за призначенням (щоб неможливо було застосувати портативний скіммінгових пристрій, захований під одягом, наприклад, офіціанта або співробітника автозаправних станцій, продавця магазину і т. д.); проявляти пильність і уважність при користуванні банкоматом, звертати увагу на нестандартні елементи конструкції - накладну клавіатуру, яка використовується для зчитування PINa. У разі скіммінгу така клавіатура розташовується, як правило, вище рівня корпусу банкомату, легко від неї відділяється і, найчастіше, під накладної видніється частина оригінальної; звертати увагу на встановлені мікровідеокамери на самому банкоматі, які можуть бути змонтовані як в козирку банкомату, так і замасковані під супутні банкомату предмети, наприклад, рекламні матеріали; мінімізувати випадки використання банківської карти в місцях, що викликають підозру; по можливості використовувати банківську карту в добре переглядаються приміщеннях; зняття готівкових коштів та інші банківські операції, які здійснюються за допомогою банкоматів, по можливості виробляти в одному і тому ж банкоматі, запам'ятавши його зовнішній вигляд. Як правило, стандартні технічні модифікації банкоматів одного банку рідко відображаються на їх зовнішній вигляд; по можливості набирати ПІН швидко, завченими рухами і, бажано, використовуючи кілька пальців руки відразу - так зловмисникам буде складніше розпізнати ваші рухи.

Підводячи підсумки треба додати, що спочатку треба самостійно навчитися дотримуватися деяких правил конфіденційності вашої інформації за ради ваших грошей і безпеки, а потім вже звертатися до правоохоронних органів за допомогою.

СПЕЦИФІКА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Новак Є.Ю.

*Студент II курсу факультету ННІ ФЕМ ім. Олега Балацького
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Думчиков М.О.

*к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Порушення громадського порядку в нашій країні зазвичай призводять до морального засудження громадян і одночасного застосування адміністративних санкцій. Найбільш небезпечний характер і ступінь втручання в громадський порядок визнається злочином і тягне за собою кримінальну відповідальність. Соціальна небезпека злочину проти громадського порядку пов'язана з тим, що вони спрямовані проти основних соціальних умов, захищених кримінальним правом відповідно до міжнародного права. На відміну від інших об'єктів, посягання на які завжди розцінюються злочинними (прикладом є суспільний або державний устрій, життя людини і тощо), зазначений вище об'єкт, також, впливає на ступінь суспільної небезпеки діяння лише після безпосереднього спричинення йому значної, істотної шкоди [2].

Остаточні характеристики, що описують соціальну небезпеку злочинних груп, безумовно, залежать від об'єктивних характеристик або злочинних наслідків, методів реалізації та характеру цієї роботи. Важливе значення, лежить і на ознаках суб'єктивної сторони. На мій погляд, індивідуальні особливості злочинців, в першу чергу впливають на суспільну. Порушник ГП - це глибоко негативна людина, яка заслуговує суворого морального засудження суспільства. Здійснення цих злочинів свідчить про наявність помилкових антисоціальних навичок, традицій і водночас відсутності певної кількості суспільно необхідних якостей, зокрема, почуття суспільного обов'язку, честі, совісті, сенсу, поваги до людей, добра і т.д. Порушники громадського порядку характеризуються зворотним розвитком етичних і психологічних примітивних досліджень і слабкою емоційною освітою. Таким чином, вони, безсумнівно, завдають шкоди іншим людям [1].

Вони характерні для егоїзму і мужності завдяки їхній мужності. Громадські злочинці часто мають низький рівень освіти, професійну підготовку, що часто зловживає алкогольними напоями. Багато з них вперше вчинили злочини, які не підлягали адміністративній відповідальності. Основні риси злочинців - їх соціальна небезпека, яка є реальною загрозою скоєння злочину, можливість продовжувати скоювати цей злочин за певних умов. Соціальна небезпека викликана злочинцем є результатом вираження його соціальної зіпсованості, а не внутрішніх якостей цієї людини. Всі громадяни, які скоюють злочин проти громадського порядку, становлять загрозу для громадськості, але, ступінь

ризиком залежить від деяких внутрішніх факторів: від змісту, глибини та стійкості антисоціальної орієнтації їх особи, від характеру їх спонукань, схильностей, інтересів і мотивів діяльності. Конкретний факт кримінального порушення громадського порядку і миру одночасно є наслідком, свідченням і оцінкою суспільної загрози винних. Як наслідок, їх антисоціальні особистісні якості впливають на характеристики соціальної загрози аналізу злочинів. Правопорушення проти громадського порядку, які є соціально небезпечними, також є незаконними, адже вони порушують деякі правові норми, чинячи злочин, за який може бути покарання. За останні роки йде посилений захист громадського порядку. До Кодексу було включено нові склади злочинів, експерти, при конструюванні багатьох складів злочинів уточнили їх ознаки, за деякі з них передбачено суворіші заходи покарання. Вдалося згрупувати усі злочини проти громадського порядку.

Злочини проти громадського порядку мають деякі особливості, найважливіші з яких я розгляну зараз. Злочини проти громадського порядку є поведінкою людини, забороненою не тільки з позицій закону, а й із вимог будь-якої соціальної норми, передусім, норм моралі. Чинячи посягання на громадський порядок, винний тим самим грубо порушує правила моралі. Кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за порушення громадського порядку, зобов'язані своїм походженням нормам моралі. Унаслідок підвищення рівня етичної свідомості народу ставлення до антигромадських виявів окремих громадян стає дедалі нетерпимішим. Вони викликають різко негативну морально-політичну оцінку всього суспільства. Тому законодавець, виражаючи волю українського народу, перетворив деякі етичні норми у сфері соціального спілкування в кримінально-правові. Будь-який злочин аморальний [5]. Проте близькість безпосереднього їх зіткнення зі сферою аморального неоднокова. Відсутність у діях винного тієї або іншої ознаки складу злочину або адміністративного правопорушення, спрямованої проти громадського порядку, не виключає відповідальності за аморальну поведінку. Під час застосування кримінально-правових норм розділу XII Особливої частини Кримінального кодексу України завжди виникає необхідність звертатися до норм моралі. Тільки з урахуванням вимог останніх можна правильно тлумачити такі ознаки злочинів проти громадського порядку, як цинізм, зухвалість та ін. Зазначені поняття вимагають етичної оцінки. На основі норм моралі оцінюють і особу винних у здійсненні цих злочинів. Таким чином, норми моралі, що регламентують і охороняють громадський порядок, тісно взаємодіють як у процесі формування, так і під час їх практичної реалізації. Кримінально-правові норми цієї групи мають подвійне функціональне призначення. Вони, з одного боку, установлюють відповідальність за вчинення конкретного злочину, що посягає на приватну сферу життя громадян, з іншого – за вчинення злочину, що посягає на

права громадян у публічній сфері. Отже, злочини проти громадського порядку наближені до сфери адміністративної юрисдикції. Окремі діяння, що містять ознаки злочину проти громадського порядку, однак за характером і ступенем суспільної небезпеки такими не є, безпосередньо розглядають органи державного управління. Наслідки зазначених злочинів полягають у порушенні громадського порядку. Водночас більшість із них може заподіяти і заподіює шкоду здоров'ю або гідності особи, її нормальним умовам праці, відпочинку та побуту, правам і законним інтересам громадян. У зв'язку з цим, протидія злочинам проти громадського порядку спрямована й на охорону особи в суспільстві.

Злочини проти громадського порядку відрізняються від злочинів проти життя, здоров'я, свободи та гідності особи за колом громадян, на яких поширюється небезпека завдання шкоди, а також моментом закінчення злочину. Учиняючи злочини проти особи, винний безпосередньо чинить замах на певну особу. Такі злочини вважають закінченими з моменту завдання шкоди благу людини, що охороняється законом. Злочини ж проти громадського порядку можуть завдати шкоди невизначено великому колу осіб. Їх визнають закінченими у низці випадків уже тоді, коли здійснено суспільно небезпечне діяння, яким поставлено або могло бути поставлено в небезпеку інтереси громадян. Охорона громадського порядку є однією з обов'язкових функцій органів управління, оскільки порушення цього порядку часто невіддільне від порушення діяльності зазначених органів [3]. Проте, на відміну від злочинів проти порядку управління, що чинять замах на нормальну роботу органів держави та громадських організацій, дана група злочинів порушує суспільні відносини у сфері соціального спілкування. Крім того, необхідно мати на увазі, що внаслідок їх учинення порушується діяльність органів управління не загалом, а лише у сфері охорони громадського порядку. Аналізовані кримінально-правові норми спрямовані переважно на охорону громадського порядку. Таким чином, пропонуємо відмежувати кримінально-правову охорону громадського порядку від злочинів, що: ставлять під загрозу особисті права громадян (ст. 294 Кримінального кодексу України); ставлять під загрозу права громадян у публічній сфері (ст. 293 Кримінального кодексу України); ставлять під загрозу як особисті права громадян, так і права громадян у публічній сфері (ст. 295, 296 Кримінального кодексу України).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко Н. А. Квалификация преступлений против общественного порядка и общественной безопасности : [учеб. пособие] / Н. А. Бондаренко, В. Т. Дзюба. – К., 1990.

2. Копотун І. М. Порушення громадського порядку: кримінальноправовий аспект. *Вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 17–23.
3. Кутаїська Л. Кримінальне законодавство про злочини проти моральності: порівняльно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 8.
4. Копотун І. М. Кримінально-правові засади охорони громадського порядку. *Держава і право*. 2010. № 48. С. 478–483.
5. Морозова В. О. Історико-правові аспекти охорони громадської моралі. *Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України*. 2008. № 1.

СЕКЦІЯ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАТРИМАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Залізник С.І.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Кримінальним процесуальним кодексом України передбачено, що кожен, кого затримано через підозру або обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлено свободи, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання (ч. 2 ст. 12 КПК України) [3].

В той же час, відповідно до ст. 29 Конституції України, кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити своє затримання в суді [4]. Аналогічна норма міститься і в п. 4 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Так, «кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним» [2]. Проте, чинний КПК України не встановлює порядок оскарження затримання під час досудового розслідування, а тим більше фактично виключає можливість такого оскарження. Це зумовлено тим, що ч.1 ст. 303 КПК України, встановляє вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора, які можуть бути оскаржені на досудовому розслідуванні. Як ми бачимо, незаконне затримання не передбачено в зазначеній статті, а тому такі скарги на практиці залишаються без належної уваги суду.

Проаналізувавши наявні відомості, внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень, можна стверджувати про те, що більшість судів відмовляють у задоволенні скарги на незаконне затримання.

Так, наприклад, Апеляційний суд Житомирської області залишив без змін ухвалу слідчого судді Богунського районного суду м. Житомира, якою відмовлено у відкритті провадження щодо незаконного затримання.

Відмова вмотивована тим, що ч. 1 ст. 303 КПК України визначає виключний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування [5].

На практиці таку законодавчу прогалину намагаються подолати у порядку ст. 206 КПК, де зазначено, що сторона захисту може ініціювати перевірку законності затримання, шляхом подання скарги.

Так, наприклад, 5.06.2017 року до Луцького міськрайонного суду Волинської області надійшла скарга щодо незаконного затримання. Дослідивши матеріали скарги суд дійшов висновку про неможливість відкриття провадження за даною скаргою оскільки, рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені на досудовому провадженні, визначено ст. 303 КПК України. А оскарження дій слідчого, пов'язаних із затриманням особи, як і в попередньому випадку, не передбачено у вищезазначеній нормі.

У скарзі затриманий також посилався на ст. 206 КПК України, де зазначено про загальний обов'язок слідчого судді щодо захисту людини, посиляючись на незаконність затримання підозрюваного.

Проте, суд наголосив на тому, що ст. 206 КПК України стосується випадків коли орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається особа позбавлена свободи, тримають цю особу без наявності правових підстав для позбавлення свободи (судового рішення, протоколу затримання, вироку суду, тощо), а тому посилення скажника на положення ст. 206 КПК України не змінюють підстав розгляду скарги на дії слідчого в порядку ст. 303 КПК України. На підставі вищевикладеного, суд відмовив у відкритті провадження за скаргою [1].

Таким чином, ми вважаємо, що відсутність досконалого та чіткого механізму оскарження незаконного затримання у кримінальному провадженні не дає можливості в повній мірі здійснювати захист таких фундаментальних конституційних прав, як право на свободу та особисту недоторканність, які порушено в результаті незаконного затримання.

Наявна нормативна прогалина є законодавчим дефектом, внаслідок якого з'являється неоднозначна судова практика. А тому на нашу думку, ст. 303 КПК України підлягає доповненню, зокрема щодо можливості оскарження незаконного затримання на стадії досудового розслідування. Це в свою чергу надасть можливість реалізувати міжнародно-правовий стандарт, закріплений у ст. 29 Конституції України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ухвала Луцького міськрайонного суду Волинської області від 15.06.2017 справа № 161/9356/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67157826>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4253>.
5. Ухвала апеляційного суду Житомирської області від 15.01.2018 справа № 295/15380/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71644718>.

ПОРУШЕННЯ ТАКТИЧНИХ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ЖИТЛА ТА ІНШИХ ВОЛОДІНЬ

Кучерява І.В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

У статті 30 Конституції України зазначено, що кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду [2]. Дане право закріплене і на міжнародному рівні. Так, згідно зі ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [1].

Як ми вже зазначили, національне законодавство, а також міжнародно-правові норми чітко закріплюють процесуальні та матеріальні аспекти проведення обшуку, але на сьогодні фактично кожен третій процес обшуку містить порушення у його проведенні.

Кримінальним процесуальним кодексом України встановлено досить предметні вимоги щодо правових підстав обшуку. Визначено, що єдиною загальною підставою для

проникнення до житла або ж іншого приміщення особи стосовно якої здійснюється обшук є ухвала слідчого судді. До початку проведення обшуку, слідчий або ж прокурор повинен надати на ознайомлення власнику або ж іншій присутній особі копію ухвали на проведення таких слідчих дій.

Така ухвала повинна містити відомості щодо:

- 1) строку дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;
- 2) прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук;
- 3) положення закону, на підставі якого постановляється ухвала;
- 4) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, які мають бути піддані обшуку;
- 5) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться;
- 6) речі, документи або осіб, для виявлення яких проводиться обшук (ст. 235 КПК України) [3].

Найважливішою умовою успішного проведення обшуку є наявність точної і повної інформації, зазначеної в статті 235 КПК України.

Проте, на практиці, досить часто зафіксовані порушення, як в оформленні клопотань про надання дозволу на проведення обшуку, так і в самому процесі його проведення.

Так, наприклад, обов'язковою умовою законності проведення обшуку є присутність прокурора чи слідчого, що подав клопотання про обшук. Але не є виключенням, коли вищезгадані слідчі дії проводяться не прокурором чи слідчим, що подав клопотання, а іншою посадовою особою. Як наслідок, відсутність особи, яка безпосередньо ініціювала проведення обшуку, є підставою для визнання доказів недопустимими, оскільки вони отримані всупереч нормам КПК України.

Відносно новою вимогою щодо процесу проведення обшуку є відео- та звуко-фіксація. Процес виявлення кожного предмету, який має значення для кримінальної справи, має бути зафіксований. Проте, на практиці дана норма часто порушується. Важливим елементом є також об'єкт обшуку. В ухвалі слідчого повинна міститись вказівка на точну адресу обшуку з конкретизацією цільового призначення приміщення, а також зазначенням відомостей про особу, що на відповідній правовій підставі є власником майна, або ж у користуванні якої воно перебуває. Така вимога дає можливість провести обшук на точно визначеній території, не порушуючи право на недоторканність житла.

Досить розповсюдженими помилками, при оформленні клопотання на обшук також є: відсутність вказівки на індивідуальні і родові ознаки предметів, які заплановано знайти; предмет обшуку, який зазначений в ухвалі не стосується кримінального правопорушення, відповідно до якого подається клопотання про проведення обшуку; копії документів, які додані до клопотання, не завірені у встановленому законом порядку або через не якість копій відсутня можливість ознайомитися з їх змістом;

Згідно з даними судової статистики апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим із моменту введення в дію КПК (20 листопада 2012 року) і до 01 травня 2018 року до слідчих суддів місцевих загальних судів надійшло 86 658 клопотань про надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи, з яких 71 678 (82,7 %) задоволено, в задоволенні 13 645 (15,7 %) клопотань відмовлено.

З огляду на таке співвідношення, можна зробити висновок про те, що клопотання, в яких містились порушення, потенційно тягнули за собою визнання доказів такими, що були зібрані незаконним шляхом, а тому б визнавались недопустимими. Як зазначає П. Маланчук, належність доказів означає їх можливість доводити певні факти, які становлять предмет розгляду суду. В даному випадку, така функція доказів залишається нереалізованою, навіть якщо зібрані докази прямо вказують на винуватість особи. Не мало важливим є і той факт, що таке невідповідальне ставлення з боку слідчого або ж прокурора, слідчого судді у процесі оформлення дозвільних документів, фактично позбавляє права потерпілого на захист своїх порушених прав в силу недоведеності вини. Адже докази, які зібрані незаконним шляхом не можуть бути покладені в основу доказування.

Результативне проведення обшуку є однією з умов ефективного досудового розслідування і як наслідок забезпечення справедливості. Однак рівень досконалості системи законодавства щодо порядку проведення обшуку суб'єктивно може бути оцінений лише через правозастосовну діяльність суб'єктів кримінального провадження, в діяльності яких і зафіксовані порушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

4. Кравченко С. І. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи . URL:http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.
5. Маланчук П.М. Вимоги до доказів у міжнародному кримінальному праві та кримінально-процесуальному праві України: Компартивіський аспект. URL: www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/4_2015/part_4/34. Pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Лиховид А.В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Питання про правовий статус неповнолітніх щодо яких здійснюється кримінальне провадження завжди було актуальним та привертало увагу багатьох науковців. Зараз, в умовах реалізації судово-правової реформи це питання стало особливо важливим. Адже неповнолітні особи потребують особливого захисту їх законних прав та інтересів.

Відповідно до п. 12 ч.1 ст. 3 Кримінально-процесуального кодексу України неповнолітньою особою є малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [1]. Неповнолітня особа, що бере участь у кримінальному процесі потребує особливої уваги як під час досудового розслідування, так і під час судового розгляду. Це пояснюється тим, що неповнолітні особи мають певні особливості, які зумовлені їх віком. Такими особливостями можна назвати їх рівень свідомості, який ще неповністю сформувався, недостатність життєвого досвіду та правової обізнаності, психологічний стан, який характеризується нестабільністю та частою зміною настрою. Всі ці, та багато інших особливостей потрібно враховувати під час кримінального провадження, в якому бере участь неповнолітня особа.

Права та законні інтереси неповнолітніх осіб регулюються насамперед Мінімальними стандартними правилами ООН, так звані «Пекінські правила». Цей документ спрямований на забезпечення благополуччя неповнолітніх осіб. Основними цілями Правил є створення умов для забезпечення гідного життя підлітка у суспільстві та створення умов за яких з підлітком, який перебуває у конфлікті з законом, будуть поводитися гуманно та справедливо.

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх регулюється главою 36 Кримінально-процесуального кодексу України. Особливості кримінального процесу щодо неповнолітніх також визначено в ч.4 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Чинне законодавство України передбачає певні особливості притягнення неповнолітніх осіб до кримінальної відповідальності. Відповідно до п.3 ч. 1 ст. 66 Кримінального кодексу України вчинення злочину неповнолітньою особою вважається обставиною, яка пом'якшує покарання [2]. Порядок кримінального провадження враховує усі особливості неповнолітніх, а саме вікові, психологічні та те, що у таких осіб відсутній життєвий досвід і вони певним чином обмежені в своїй дієздатності.

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх, а також щодо декількох осіб, хоча б один із яких є неповнолітнім здійснюється спеціально уповноваженим слідчим на здійснення досудового розслідування за участі неповнолітньої особи. Для таких слідчих проводяться спеціальні вчення, у процесі яких вони вивчають особливі методики та основи психології, педагогіки та інших наук, об'єктом вивчення яких є розвиток комунікативних процесів серед молоді [3, с. 370].

Під час здійснення кримінального провадження щодо осіб, які є неповнолітніми обов'язково необхідна участь захисника або законного представника. Необхідність в участі захисника виникає відразу після встановлення факту неповноліття особи. Участь законного представника є необхідною, якщо особа не досягла 16 років або якщо її визнано розумово відсталою. Це обумовлено потребою встановлення психологічного контакту з такою особою та для надання рекомендацій з приводу подальшого проведення процесуальної дії [4, с. 646].

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх характеризується особливим предметом доказування. Ці обставини вказані в ст. 485 Кримінально-процесуального кодексу. Такими обставинами є повні та всебічні відомості про неповнолітню особу; ставлення правопорушника до вчиненого ним злочину; умови життя та виховання неповнолітньої особи; факт наявності підбурювачів та співучасників у скоєному злочині.

Наступною особливістю кримінального провадження щодо неповнолітнього є те, що воно має здійснитись невідкладно і бути розглянуте в суді першочергово. А судовий розгляд у судах апеляційної або касаційної інстанції повинен здійснюватися тільки суддею, який уповноважений розглядати провадження стосовно неповнолітніх.

Якщо кримінальне провадження здійснюється щодо особи, яка ще не досягла 16-річного віку або особи, яка є розумово відсталою, то в такому разі, за рішенням слідчого, слідчого судді, прокурора, забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а якщо потребується, то і лікаря. Якщо допит проводиться за участі педагога,

то він повинен бути з іншої школи задля уникнення конфлікту інтересів. Також необхідно зауважити, що допит малолітніх або неповнолітніх осіб потрібен продовжуватись без перерви, максимум одну годину, а взагалі не більше двох годин на день.

До неповнолітньої особи, окрім запобіжних заходів, які передбачені ст.176 КПК України, також може застосовуватися передача такої особи під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників або до адміністрації дитячій установі, в якій виховується неповнолітня особа. Цей запобіжний захід полягає в тому, що будь-яка із зазначених осіб повинна взяти на себе відповідальність забезпечити належну поведінку неповнолітньої особи. Передання неповнолітньої особи під нагляд вищевказаних осіб може відбутися тільки за згодою цих осіб. До передання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, або до адміністрації установи, в якій він перебуває, суд збирає відомості про цих осіб та їх стосунки з неповнолітнім, задля вирішення чи в змозі вони належно здійснювати нагляд за дитиною.

Таким чином, можна зробити висновок, що питання про статус неповнолітнього у кримінальному провадженні достатньо врегульовано, як на національному рівні, так і на міжнародному. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх осіб направлене на забезпечення благополуччя цієї категорії осіб. Кримінальний процес щодо неповнолітніх осіб має низку особливостей. Ці особливості зумовлені їх психологічним, розумовим та фізичним станом. Законодавець бере до уваги всі ці особливості і кримінальне провадження щодо них направлене на те, щоб заходи впливу, які на них застосовуються відповідали віковій специфіці даної категорії осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2013 р. - № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001 р. - № 25-26, ст.131
3. Кримінальний процес [текст] : підручник. / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 544 с.
4. Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт)/ О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, З.М. Саїдова, М.І. Хавронжж. - К.: ФОП Москаленко О.М., 2013. - 40 с

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Низова А. Р.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

На сьогодні одним із головних напрямків державної політики є забезпечення законності та протидія злочинності. Зміцнення правопорядку в кримінальному процесі повинно здійснюватися через дотримання, забезпечення та реалізацію правових приписів, що й стосуються застосування запобіжних заходів. Проблема застосування запобіжних заходів в кримінальному процесі існує протягом багатьох років. Їх перелік доповнюється з метою покращення кримінального судочинства. Аналізуючи певні нововведення, можна підкреслити, що законодавець удосконалює або докорінно змінює існуючі положення. Тому, питання про застосування запобіжних заходів потребує детального аналізу.

Питання, пов'язані із застосуванням електронних засобів контролю, були предметом дослідження таких науковців як: К. Т. Балтабаєв, В. М. Биков, М. Й. Вільгушинський, Л. В. Гаврилюк, Н. І. Капінус, Ю. Г. Овчинніков, В. П. Пилипенко, Н. Ю. Шаталов, О. Ю. Татаров, В. І. Фаринник тощо.

Однак, на жаль визначення поняття «запобіжні заходи» в діючому КПК України на законодавчому рівні не існує. Це, в свою чергу, приводить до різних думок з визначення даного поняття в науковій літературі.

Науковець І. Л. Петрухін запропонував таке визначення, як : запобіжні заходи – це спосіб примусового впливу на підозрюваного, обвинуваченого задля недопущення застосування дій, які б перешкоджали реалізації завдань кримінального провадження [5, с. 105].

В свою чергу Д. А. Чухраєв визначає запобіжні заходи як заходи кримінального процесуального примусу, які застосовуються уповноваженими державними органами до суб'єкта у формі впливу або обмеження певних конституційних та інших прав і свобод задля того, щоб уникнути можливості ухилення від досудового розслідування [5, с. 107].

Аналізуючи вищевикладене ми дійшли до висновку, що запобіжні заходи – це сукупність заходів процесуального примусу, які можуть застосовуватися органами досудового розслідування, прокурорами та судами до обвинувачених, підозрюваних у вигляді певних обмежень їх прав, яке відповідає нормам чинного законодавства.

За своїм значенням запобіжні заходи є примусовими засобами, що застосовуються до особи, коли вона ще не визнана винною у вчиненні злочину. Відповідно до ст.176 КПК України запобіжними заходами є: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою. Тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеним КПК [1]. Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора [4].

Виключною метою застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків.

Система запобіжних заходів, передбачена ст.176 КПК України дає змогу в кожній конкретній ситуації враховувати інтереси підозрюваного, обвинуваченого, здійснювати контроль від обмежень прав і свобод, передбачених законодавством. При цьому, Кримінальний процесуальний кодекс в окремих нормах конкретизує умови застосування певних запобіжних заходів [1].

Запобіжні заходи можуть застосовуватися лише за наявності певних підстав, визначених в ч. 2 ст. 177 КПК, де передбачено, що ними є: наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення. Це має бути підтверджено зібраними даними, які вказують на наявність ознак кримінального правопорушення. Також підставою є те, чи наявні ризики, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений може здійснити дії визначені у ч.1 ст. 177 КПК, а саме: переховуватися від органів досудового розслідування або суду та ін. При вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, передбачених ч.1 ст. 177 КПК, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини [1].

Щодо застосування цих заходів, то вони можуть застосовуватися за клопотанням, яке подається до місцевого суду в межах якого проводиться досудове розслідування. Ці клопотання про призначення або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом негайно, але не більше ніж 72 години з моменту надходження цього клопотання. Також слідчий суддя, суд можуть й відмовити в застосуванні запобіжних заходів, якщо слідчий, прокурор не наведуть достатніх підстав для їх застосування [4].

Новим для кримінального процесу є застосування електронних засобів контролю, якщо судом обрано такий запобіжний захід, як домашній арешт. Домашній арешт відповідно до ст.181 КПК України є одним із видів запобіжних заходів, який проявляється

в забороні особі покидати своє житло цілодобово або у певний час доби. Цей вид запобіжних заходів може застосовуватися до суб'єктів, які є підозрюваними чи обвинуваченими за злочин за який покарання у вигляді позбавлення волі. Оскільки питання щодо застосування до осіб, які обвинувачуються чи підозрюються у вчиненні злочину домашнього арешту та засобів електронного контролю є нововведенням, бо до моменту прийняття нового КПК такого виду запобіжних заходів не існувало, воно потребує детального розгляду.

Застосування електронних засобів контролю полягає у розміщенні на тілі суб'єкта кримінального провадження (підозрюваного, обвинуваченого) пристрою, за допомогою якого буде фіксуватися його місцезнаходження. Такий пристрій має бути цілком захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу та повідомляти уповноважені на те органи, якщо сталося таке втручання [2].

На нашу думку, застосування цих заходів лише до осіб, які вчинили злочини покарання за які передбачено у вигляді позбавлення волі є не зовсім доцільно. Засоби електронного контролю можуть також застосовуватися до осіб, які засуджені, як один із видів покарання у вигляді обмеження волі на строк до 2 років. Цей строк засуджений зможе відбувати за місцем свого проживання. Це могло б сприяти полегшенню роботи виправних установ. Адже відповідно до статистики ці установи характеризуються великою наповненістю [3, с. 2].

Щодо заходів електронного контролю, то їх застосування регулюється ст.195 КПК України та наказом Міністерства внутрішніх справ України від 9 серпня 2012 р. № 696 «Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю».

Ще однією проблемою є те, що не має доцільного визначення суб'єктів, які б здійснювали контроль за підозрюваними, обвинуваченими. А саме нагляд за місцем їх знаходження, дотримання обов'язків, щодо носіння, наприклад, електронного браслету. В законодавстві, котре регулює питання застосування електронних засобів контролю не встановлено конкретний підрозділ Національної поліції, що має здійснювати контроль за виконанням підозрюваними, обвинуваченими обов'язку носити засоби контролю. Можливо потрібно б покласти таку функцію контролю на дільничого, який вже б безпосередньо на місцях перевіряв дотримання правил носіння електронних засобів контролю [6, с. 229].

Також варто відмітити те, що, зокрема, в США за використання електронних засобів контролю суб'єкт до якого використовується, вносить певну плату в дохід держави. Така ж практика існує й в Австрії. На нашу думку, отримання плати за

використання є цілком доцільним та виправданим, адже висока ціна за електронні засоби контролю в сукупності з недостатнім державним фінансуванням часто зумовлює їх нестачу. Можливо варто й налагодити власне виробництво засобів електронного контролю, це значно зменшить їх ціну та дасть можливість до частішого їх використання. Тож цю практику можна застосувати й в законодавство України. Ще, на нашу думку, потрібно законодавчо врегулювати особливості застосування цих заходів до такої верстви населення, як: малолітні особи, інваліди, особи, які постійно потребують лікарського нагляду та до осіб похилого віку.

Аналізуючи вищевикладене можна дійти висновку, що питання застосування запобіжних заходів потребує додаткового урегулювання. Потрібно надати законодавчо визначеного поняття запобіжним заходам. Також удосконалити один із видів запобіжних заходів – домашній арешт. Доцільність застосування домашнього арешту в Україні викликає багато суперечок, так як, на жаль, відомі неодноразові випадки, коли підозрювані навіть із застосуванням електронного браслету, при домашньому арешту, покидали територію країни і залишилися непокараними за вчинені злочини. У кримінальному процесі України електронні заходи контролю є відносно нововведенням, тому широкого поширення і великої частоти застосування вони не набули, зокрема через наявність багатьох невирішених питань у нормативно-правовому та матеріально-технічному забезпеченні. Тому потребує створення таких умов, щоб застосування електронних заходів контролю виконувало на належному рівні функцію забезпечення реалізації запобіжних заходів. Законодавець має проаналізувати та внести зміни задля вирішення цих питань, щоб покращити якість електронних заходів контролю, можливо і налагодити їх власне виробництво, задля економії державного бюджету або навіть започаткувати плату за них самими суб'єктами, до яких застосовується, збільшити варіанти застосування таких засобів, у тому числі й при відбуванні покарання у вигляді обмеження волі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>.
2. Положення про порядок застосування електронних засобів контролю : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 9 серп. 2012 р. № 696 / Офіц. вісник України.– № 76. – 2012. – Ст. 30935.
3. Демченко К. П. Запобіжні заходи згідно з новим Кримінально-процесуальним кодексом / К. П. Демченко // Правовий тиждень. –№ 18–20, 22. – 2012

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224С.
5. Кримінально-процесуальне право України: підручник / За заг. ред. Ю. П. Аленіна. – Х.: ТОВ "Одіссей", 2009. – 816 с
6. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: Навч. посібник / Л. М. Лобойко – К.: Істина, 2005. – 456 с.
7. Фаринник В. І. Домашній арешт – альтернатива триманню під вартою/ В. І. Фаринник / Юрид. вісник України. – № 25, 23–29 черв. 2012.

ПРИНЦИП ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Маслюк Д.О.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Система принципів кримінального судочинства має низку кваліфікацій вчених процесуалістів. Серед яких поділ на суто організаційні, організаційно-функціональні та суто кримінально-процесуальні, загально правові, конституційні, кримінально-процесуальні та інші класифікації на підставі аналізу праць та думок вчених. Ми дотримуємося поділу на організаційні, організаційно-функціональні та кримінально-процесуальні.

Незважаючи на те, що принципи кримінального процесу мають свою власну значущість, проте лише їхня сукупність та співдія гарантує конституційний правовий перебіг процесу та прийняття рішень.

Чинний Кримінально-процесуальний кодекс України вперше встановив та визначив в історії кримінально-процесуального законодавства нашої держави змагальність як одну з головних засад кримінального провадження. У світовій історії принцип змагальності, а отже і історії України, досліджувався та привертав увагу ще раніше. Ще з римських часів існувало правило про те, що обидві сторони повинні бути почуті.

Варто зазначити, що роль держави в кримінальному процесі є набагато більшою, ніж в інших процесуальних науках у залежності від специфіки правовідносин суб'єктів.

Беручи до уваги те, що принцип змагальності сторін передбачає право учасників судового процесу проявити всі наявні доводи для вирішення справи у свій бік, то не варто забувати про беззаперечне дотримання процесуальних обов'язків на всіх стадіях судового процесу під наглядом суду.

Складовими елементами засади змагальності є розмежування функцій обвинувачення, захисту і вирішення справи у суді, рівні процесуальні права сторін, незалежний суд, оскарження на всіх стадіях провадження, взаємна відповідальність та пропорційність наданих прав, невтручання суду в процес доказування, створення судом необхідних умов для аргументування і доведення сторонами своєї позиції у кримінальній справі.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України законність визначається тим, що прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий повинні всебічно, повно і неупереджено, досліджуючи обставини кримінального провадження, надати належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень на основі не тільки тих обставин, що викривають підозрюваного, обвинуваченого, а також і тих обставин, що виправдовують, пом'якшують його покарання [1].

Принцип змагальності процесу означає, що можливість ознайомлення з усіма доказами та зауваженнями іншої сторони та право відповіді на них має кожна сторона. Основою змагальності сторін є дотримання конституційних засад, адже метою кримінального процесу є захист потерпілих від злочинних посягань, захист прав і свобод обвинувачених та інших осіб, кримінальне переслідування. Змагальність передбачає пошук істини та ухвалення справедливого неупередженого безстороннього рішення. За рахунок розширення прав сторін, щодо захисту їх інтересів, рівності суд має більший обсяг інформації для винесення вірного об'єктивного рішення.

На думку В. П. Півненка, змагальність – не засада (принцип) кримінального судочинства, а лише гарантія реалізації принципу всебічного, повного і об'єктивного дослідження справи у суді [2, с. 73–77].

Принцип змагальності в Україні присутній і на досудовій стадії. Виходячи з того, що кримінально-процесуальний закон в Україні має ознаки англосаксонської моделі кримінального провадження, а саме: можливість паралельно і самостійно від сторони, яка здійснює кримінальне переслідування, збирати докази, які можна протиставити звинуваченню в суді. Відповідно до ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [1]. Так як у чинному законодавстві цей перелік є вичерпним, то лише цими засобами сторони

зможуть аргументувати свою позицію по справі. В. Г. Степанков вважає, що правова позиція - це усвідомлена, мотивована і публічно виражена (продемонстрована) переконаність суб'єкта (суб'єктів) в істинності свого розуміння проблем правової дійсності, їх окремих форм і проявів, шляхів ефективного вирішення [3, с. 24]. Ні одне кримінальне провадження неможливо уявити без «початкової точки» розслідування – показань, адже здебільшого на їхній основі формують подальший курс слідства. Допит підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, експерта, щодо відомих їм обставин, які мають значення у кримінальному провадженні є слідчою дією, а отже сторона захисту позбавлена права збирати докази через одержання свідчень самостійно. Про це свідчить ч. 8 ст. 95 Кримінального процесуального кодексу України, де вказано, що сторони, потерпілий мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів. Хоча ч. 3 ст. 93 Кримінального процесуального кодексу України визначено право сторони захисту ініціювання слідчих дій, проте слідчий чи прокурор може винести постанову про відмову в задоволенні даного клопотання. Також помітну перевагу сторони обвинувачення можна прослідкувати в порядку виявлення речових доказів. Сторона захисту має право на витребування і клопотання до слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, а слідство має виключне право на проведення необхідних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. На жаль, немає запевнення, що дане клопотання буде задоволено. Отже, сторона захисту в процесі збирання доказів є несамоїтною і підпорядкована від посадових осіб сторони обвинувачення. Якщо говорити про документи як джерела доказів, то лише деякі з них, сторона захисту може використовувати як допустимі докази для виключного кола проваджень [1].

У сучасних умовах сторона захисту досить часто стикається з проблемами протистояння процесуальній діяльності органів розслідування. Ми дотримуємося думки, що на досудовій стадії розгляду справи особливо помітна перевага сторони обвинувачення, а говорити про рівні сили обвинувачення і захисту можна лише на стадії судового кримінального процесу. Обґрунтовується це тим, що держава виступає в ролі обвинувачення. Про це свідчать положення ст. 22 КПК України. У ч. 2 ст. 22 КПК України вказано, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених кодексом [1]. У той же час суд повинен лише доповнювати та скеровувати діяльність сторін та бути неупередженим, та за жодних обставин не виступати на одній із сторін, бути гарантом дотримання конституційних прав,

посідати незалежну позицію, виступати як безсторонній арбітр, та бути зацікавленим лише у правосудді, знайденні істини.

Отже, розбудова правової держави та євроінтеграційні процеси України неможливі без корінних змін та вирішення проблемних питань, які вже довго стоять на одній точці. Необхідність подальшого вдосконалення реалізації принципів змагальності та рівності сторін обвинувачення і захисту з врахуванням не тільки загальносвітових цілей, завдань, методів кримінального процесу, але й сьогочасного становища українського народу та його історичних особливостей правової системи, досвіду та поглядів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2013 р. № 9-10. Ст. 474.
2. Півненко В. П. Щодо принципу змагальності у кримінальному судочинстві. Вісник прокуратури. 2006. № 5 (59). С. 73–77.
3. Степанков В. Г. Правова позиція: загальнотеоретичні та прикладні аспекти: дис. канд. юрид. наук. Н. Новгород, 2003. С. 34.

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Бенько А. В.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Дослідженням інституту процесуальної самостійності слідчого, є досить актуальним питанням на сьогодні. Незалежно від закріплення принципу самостійності слідчого у кримінальному провадженні, реалії свідчать про те, що слідчий самостійно не приймає рішення, а лише виконує всі вказівки прокурора та керівника органу досудового розслідування, тобто існує лише самостійність у реалізації задач, які ставить процесуальний керівник.

Відповідно до положень кримінального процесуального законодавства, слідчий – це службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу

детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. Варто наголосити, що Кримінальний процесуальний кодекс передбачає, що слідчий, у своїй процесуальній діяльності реалізує надані йому повноваження самостійно. Дивлячись на це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи мають обов'язок виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

З числа повноважень слідчого: відкриття досудового розслідування, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, доручення проведення відповідних заходів оперативним підрозділам, звертатися до слідчого судді за погодженням із прокурором про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, повідомляти особі про підозру, за погодженням прокурора, складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного/медичного характеру. Із зазначених положень виходить, що слідчий має право приймати рішення самостійно, окрім випадків, коли обов'язковість погодження дій із прокурором прямо передбачена нормами кримінального процесуального закону, а таких процесуальних рішень та слідчих (розшукових) дій велика кількість.

На думку, С.С. Охріменко, процесуальна незалежність слідчого є основоположним принципом кримінального судочинства, який слугує захистом слідчого від стороннього впливу і характеризує організаційну сторону діяльності слідчого та безпосередньо впливає на забезпечення його процесуальної самостійності [1, с.12]. З огляду на те, що від слідчого залежить повнота, швидкість, неупередженість кримінального провадження, він є гарантом реалізації прав суб'єктів кримінального провадження, слідчий повинен бути наділений достатньою незалежністю.

У системі гарантій правового захисту процесуальної самостійності слідчого виділяють такі види:

1) засоби запобігання порушень процесуальної самостійності слідчого (прокурорський нагляд у вигляді процесуального керівництва, відомчий контроль);

2) засоби актуалізації та збереження процесуальної самостійності та незалежності (судовий контроль; реалізація норм права, що забезпечують процесуальну взаємодію та захист слідчого);

3) засоби забезпечення кримінального провадження (запобіжні заходи, примусові слідчі (розшукові) та процесуальні дії);

4) засоби державно-владного реагування на неналежну поведінку особи щодо професійної діяльності слідчого (юридична відповідальність та правові санкції) [1, с. 7].

Проте, практика свідчить про наступне: не дивлячись на впровадження Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-V. Положень щодо наділення слідчого самостійністю стосовно прийняття рішень та вчинення процесуальних дій, існує значне зловживання прокурором та керівником органів досудового розслідування стосовно роботи слідчого.

Таким чином, можемо наголосити, що станом на сьогодні слідчий не має самостійності у прийнятті рішень, а лише виконує вказівки прокурора та керівника органу досудового розслідування, іноді навіть і замість зазначених осіб. Тож, постає питання, якщо всі рішення необхідно погоджувати з прокурором, чи відповідає це становищу слідчого? Адже обставини вказують на загрозу зникнення із кримінального провадження слідчого як учасника процесу.

Статтею 39 КПК України передбачено: керівнику органу досудового розслідування надано право відсторонити слідчого від проведення ним розслідування, заявити клопотання про відвід чи усунення слідчого від здійснення ним досудового розслідування, якщо він неефективно його проводить. Попри це, слідчому надають безліч письмових «наказів» про порядок проведення досудового розслідування керівник органу досудового розслідування, разом вирішують питання щодо кваліфікації кримінального правопорушення, вчиненого підозрюваним та вживаються заходи щодо усунення порушень вимог законодавства, якщо слідчим буде допущено помилок [2, с.28].

Відповідно до положень статей 311 та 312 КПК, слідчий наділений правом подавати в письмовій формі скаргу та оскаржувати будь-які дії чи бездіяльність до прокурора вищого рівня [2, с.192]. Проте це положення, на нашу думку має певний недолік, адже оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняють виконання ним повноважень. Тобто не дивлячись на можливість оскаржити рішення, з яким слідчий не погоджується, така посадова особа на момент подання скарги, зобов'язана виконати завдання, які ставить прокурор.

Погоджуючись з науковцями, підкреслимо: норми законодавства та підзаконних відомчих нормативно-правових актів натепер далеко не забезпечують практичну реалізацію процесуальної самостійності слідчого. Нагальними є питання нормативного та практичного врегулювання рівня прокурорського нагляду, підпорядкування вказівкам прокурора та соціально-правового забезпечення діяльності слідчих [3, с.69]. З огляду на

те, що потрібно узгоджувати безліч процесуальних дій слідчого з прокурором, втрачається велика кількість часу на стадії досудового розслідування.

В багатьох країнах світу діє принцип, відповідно до якого, між прокурором та слідчим поділяються функції розслідування та переслідування. Адже прокурор або начальник слідчого відділу не мають права примушувати слідчого, наприклад, змінювати кваліфікацію кримінального правопорушення, обсяг обвинувачення тією чи іншою особою, всупереч своєму внутрішньому переконанню. Кримінальним процесуальним кодексом України встановлено такий процесуальний контроль над діями слідчого, який ніяким чином не може гарантувати його самостійності. Доцільним є обмежити повноваження прокурора наглядом за дотриманням законності під час кримінального провадження, а керівника органу досудового розслідування наділити лише організаційними функціями.

Загалом слідчу роботу погіршує відсутність нормативного акту, який би закріплював процесуальні гарантії слідчих – Закону України «Про статус слідчих». Його прийняття значною мірою сприяло б розв'язанню багатьох проблем кадрового, фінансового, матеріально-технічного та соціального характеру [4, с.28]. Зазначеним законодавчим актом можливо врегулювати та розширити питання самостійності слідчого, закріпивши правові та процесуальні принципи діяльності зазначених суб'єктів кримінального провадження.

Підсумовуючи, необхідно наголосити, що над слідчим було встановлено повний нагляд за виконанням даних вказівок, що явно обмежувало роль слідчого як самостійного та незалежного учасника кримінального процесу. Позитивним моментом є те, що на даний момент слідчий позбавлений загрози настання кримінальної відповідальності за систематичне невиконання вказівок прокурора, слідчий зобов'язаний лише дотримуватися ч. 4 ст. 40 КПК України. Зазначене свідчить про наявність перспектив розвитку інституту самостійності слідчого під час кримінального провадження.

Таким чином, з огляду на вищезазначене можемо зробити висновок, що українське законодавство в аспекті інституту процесуальної самостійності слідчого потребує вдосконалення. Тож, нагальною є проблема нормативного та практичного врегулювання засад підпорядкування слідчих вказівкам прокурора та начальника слідчого відділу, обсягу прокурорського нагляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Охріменко С.С. Гарантії правового захисту процесуальної самостійності та незалежності слідчого: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 19 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 05 січня 2019 р. Суми, 2019. 340 с.
3. Кучерява Ю.О., Левендаренко О.О. Процесуальна самостійність слідчого URL : <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1209/1236>.
4. Бітгнер О. Слідство стане ще незалежним. *Урядовий кур'єр*. 2012. №241. 27–30.

НЕДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ ОТРИМАНИХ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Денисенко В.О.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Поступова інтеграція нашої держави в європейський простір зумовлює і вдосконалення законодавства, яке повинне відповідати встановленим вимогам. Питання щодо дотримання прав і свобод людини останнім часом піднімається, напевно, найчастіше у будь-якій сфері життя людини, аніж будь-які інші. Усе це зумовлене прагненням людей жити у правовій державі, де закон має вищу силу, де вони почуватимуть себе захищеними. Особливо це є важливим у кримінальному процесі, де дотримання основних прав і свобод людини є обов'язковим на будь-якому етапі провадження, а тим паче під час збирання доказів.

Як ми знаємо, докази є невід'ємним елементом при розгляді та вирішенні кримінальної справи по суті, тому велика увага прикута саме до джерел, з яких вони отримані. Детальний перелік основних видів доказів, а також законодавчо визначені способи їх збирання містяться в Кримінальному процесуальному кодексі України. Порухення прав і свобод людини, що закріплені в Конституції України під час здійснення слідчих дій, направлених саме на збирання доказів, є однією з причин їх недопустимості, навіть якщо з об'єктивної точки зору вони могли б значно вплинути на подальше рішення у справі. Законодавчо передбачено можливість сторін подавати клопотання щодо визнання того чи іншого доказу недопустимим у кримінальному провадженні під час судового розгляду. Литвин О.В. роз'яснює у своїй статті наступне: « у разі очевидної недопустимості доказів суд визнає цей доказ недопустимим під час судового розгляду, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було

розпочате. У разі, якщо докази не є очевидно недопустимими, суд вирішує питання про їх допустимість під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення підсумкового судового рішення» [1, с.357].

Поняття допустимості слід трактувати як можливість, відповідно до кримінально-процесуального законодавства, застосування отриманого доказу як засобу доказування обставин, що мають значення для відповідного кримінального провадження. У частині 1 статті 87 Кримінального процесуального кодексу України говориться, що «недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини»[2]. Відомо те, що кожна людина має певний обсяг прав і свобод, котрі ніхто не може обмежити, порушити, а якщо вони й були порушені, то підлягають негайному відновленню. До таких можна віднести: право особи на захист, а також на повагу гідності, на свободу та особисту недоторканність і право на недоторканність житла та інші. Законодавчо визначено, що докази є допустимими лише за умови, що вони були отримані у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку і як висновок з цього положення - докази, які були зібрані з порушенням не можуть становити доказову базу, тобто чи то підозра, чи обвинувачення ні в якому разі не можуть бути побудовані на основі таких доказів.

Аналізуючи статтю 87 Кримінального процесуального кодексу України, можна вивести основні причини, за яких зібрана доказова база не може бути застосована при вирішенні кримінальної справи. Що ж, першим істотним порушенням є вчинення відповідних слідчих дій, що спрямовані на збирання доказів без дозволу суду, або ж за його наявності, але вже із порушенням самої процедури. Порушеннями можна визначити, наприклад, проведення обшуку житла слідчим без присутності його власника, або ж взагалі проникнення до житла і здійснення обшуку без дозволу на те слідчого судді. Іншим порушенням, яке слід виділити є жорстоке поводження з людиною, так зване « вибивання доказів» або ж залякування щодо вчинення таких дій, чи інші дії, що викликають у людини больові відчуття. У цьому випадку не виникає навіть питання чому ж докази, отримані таким чином не можуть вважатися допустимими. Метод залякування може спрацювати навпаки і навіть невинна в діянні особа може звернути всю провину на себе, чи звинуватити в цьому іншу. Якщо ж особа перед допитом не була повідомлена про те, що вона має право відмовитися і не давати свідчення чи відповідати на питання, що їй ставлять під час допиту, а це було зроблено вже після, то її свідчення також не повинні

визнаватися судом допустимими. Щодо участі захисника під час здійснення слідчих дій ,того ж самого допиту, то це є закріплене право особи на захист. Скідан Н.В. у своїй статті наводить щодо цього питання статистичні дані, за якими видно, що у 72 % розглянутих за 2018 справ, докази були визнані недопустимими саме у зв'язку з порушенням права на захист, а 28 % було відмовлено в цьому [3, с.110]. Порушення на перехресний допит також порушує права та свободи людини. Так В.О. Попелюшко вважає, що перехресний допит - це допит свідка сторонами з приводу одних і тих саме обставин справи, а суть його полягає в тому, що кожний учасник судового розгляду має право ставити свідкові додаткові запитання для з'ясування або доповнення відповідей, даних на запитання іншими особами [4, с. 150]. З цього випливає, що кожна особа має право на те, щоб свідки були опитані, що і становить основу перехресного допиту.

Розглянемо ще декілька порушень, через які зібрані докази можуть бути визнані судом недопустимими. По-перше, кримінальним процесуальним законодавством недопустимими доказами визнаються показання свідка, який надалі був визнаний підозрюваним у даній справі або обвинуваченим за тієї умови, що в момент отримання показань від свідка уже були дані про те, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим. По-друге, докази, що були зібрані після початку кримінального провадження органом, до компетенції якого не віднесено це, що порушує засади законності здійснення кримінального провадження. І останні порушення пов'язані саме з обшуком житла особи: недопущення адвоката під час проведення даної слідчої дії, що знову ж порушує право особи на захист; здійснення обшуку житла особи за відповідною ухвалою слідчого судді, але без технічного фіксування самого засідання, що порушує засади здійснення судочинства.

Отже, як ми бачимо для вирішення кримінальної справи по суті, важливий кожен етап. Докази є невід'ємним елементом , адже на основі них і буде ґрунтуватися остаточне рішення судді по справі, при цьому вони мусять бути здобуті із законних джерел і законними способами, не порушуючи основних правах та свобод людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвин О.В. Деякі питання порядку визнання судом недопустимості доказів у стадії судового розгляду. Порівняльно-аналітичне право.№3-1/2013 - с. 357. URL: http://pap.in.ua/3-1_2013/9/Lytvyn%20O.V.pdf.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04. 2012 № 4651-VI / Дата оновлення 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Скідан Н.В. Порухення права на захист як підстава визнання доказів недопустимими: доктринальні підходи та судова практика. Науковий вісник херсонського державного університету. Випуск 2. Том 2. 2018 - с.110. URL: http://www.lj.kherson.ua/2018/pravo02/part_2/26.pdf.
4. Попелюшко В.О. Судовий розгляд кримінальної справи: навч.посібник / В.О. Попелюшко. – К.: Кондор, 2006. – с. 150.

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Лук'яненко М.П.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Поступова інтеграція нашої держави в європейський простір зумовлює і вдосконалення законодавства, яке повинне відповідати встановленим вимогам. Питання щодо дотримання прав і свобод людини останнім часом піднімається, напевно, найчастіше у будь-якій сфері життя людини, аніж будь-які інші. Усе це зумовлене прагненням людей жити у правовій державі, де закон має вищу силу, де вони почуватимуть себе захищеними. Особливо це є важливим у кримінальному процесі, де дотримання основних прав і свобод людини є обов'язковим на будь-якому етапі провадження, а тим паче під час збирання доказів.

Як ми знаємо, докази є невід'ємним елементом при розгляді та вирішенні кримінальної справи по суті, тому велика увага прикута саме до джерел, з яких вони отримані. Детальний перелік основних видів доказів, а також законодавчо визначені способи їх збирання містяться в Кримінальному процесуальному кодексі України. Порухення прав і свобод людини, що закріплені в Конституції України під час здійснення слідчих дій, направлених саме на збирання доказів, є однією з причин їх недопустимості, навіть якщо з об'єктивної точки зору вони могли б значно вплинути на подальше рішення у справі. Законодавчо передбачено можливість сторін подавати клопотання щодо визнання того чи іншого доказу недопустимим у кримінальному провадженні під час судового розгляду. Литвин О.В. роз'яснює у своїй статті наступне: «у разі очевидної недопустимості доказів суд визнає цей доказ недопустимим під час судового розгляду, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було

розпочате. У разі, якщо докази не є очевидно недопустимими, суд вирішує питання про їх допустимість під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення підсумкового судового рішення» [1, с. 357].

Поняття допустимості слід трактувати як можливість, відповідно до кримінально-процесуального законодавства, застосування отриманого доказу як засобу доказування обставин, що мають значення для відповідного кримінального провадження. У частині 1 статті 87 Кримінального процесуального кодексу України говориться, що «недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини» [2]. Відомо те, що кожна людина має певний обсяг прав і свобод, котрі ніхто не може обмежити, порушити, а якщо вони й були порушені, то підлягають негайному відновленню. До таких можна віднести: право особи на захист, а також на повагу гідності, на свободу та особисту недоторканність і право на недоторканність житла та інші. Законодавчо визначено, що докази є допустимими лише за умови, що вони були отримані у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку і як висновок з цього положення - докази, які були зібрані з порушенням не можуть становити доказову базу, тобто чи то підозра, чи обвинувачення ні в якому разі не можуть бути побудовані на основі таких доказів.

Аналізуючи статтю 87 Кримінального процесуального кодексу України, можна вивести основні причини, за яких зібрана доказова база не може бути застосована при вирішенні кримінальної справи. Що ж, першим істотним порушенням є вчинення відповідних слідчих дій, що спрямовані на збирання доказів без дозволу суду, або ж за його наявності, але вже із порушенням самої процедури. Порушеннями можна визначити, наприклад, проведення обшуку житла слідчим без присутності його власника, або ж взагалі проникнення до житла і здійснення обшуку без дозволу на те слідчого судді. Іншим порушенням, яке слід виділити є жорстоке поводження з людиною, так зване «вибивання доказів» або ж залякування щодо вчинення таких дій, чи інші дії, що викликають у людини больові відчуття. У цьому випадку не виникає навіть питання чому ж докази, отримані таким чином не можуть вважатися допустимими. Метод залякування може спрацювати навпаки і навіть невинна в діянні особа може звернути всю провину на себе, чи звинуватити в цьому іншу. Якщо ж особа перед допитом не була повідомлена про те, що вона має право відмовитися і не давати свідчення чи відповідати на питання, що їй ставлять під час допиту, а це було зроблено вже після, то її свідчення також не повинні

визнаватися судом допустимими. Щодо участі захисника під час здійснення слідчих дій, того ж самого допиту, то це є закріплене право особи на захист. Скідан Н.В. у своїй статті наводить щодо цього питання статистичні дані, за якими видно, що у 72 % розглянутих за 2018 справ, докази були визнані недопустимими саме у зв'язку з порушенням права на захист, а 28 % було відмовлено в цьому [3, с. 110]. Порушення на перехресний допит також порушує права та свободи людини. Так В.О. Попелюшко вважає, що перехресний допит - це допит свідка сторонами з приводу одних і тих саме обставин справи, а суть його полягає в тому, що кожний учасник судового розгляду має право ставити свідкові додаткові запитання для з'ясування або доповнення відповідей, даних на запитання іншими особами [4, с. 150]. З цього випливає, що кожна особа має право на те, щоб свідки були опитані, що і становить основу перехресного допиту.

Розглянемо ще декілька порушень, через які зібрані докази можуть бути визнані судом недопустимими. По-перше, кримінальним процесуальним законодавством недопустимими доказами визнаються показання свідка, який надалі був визнаний підозрюваним у даній справі або обвинуваченим за тієї умови, що в момент отримання показань від свідка уже були дані про те, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим. По-друге, докази, що були зібрані після початку кримінального провадження органом, до компетенції якого не віднесено це, що порушує засади законності здійснення кримінального провадження. І останні порушення пов'язані саме з обшуком житла особи: недопущення адвоката під час проведення даної слідчої дії, що знову ж порушує право особи на захист; здійснення обшуку житла особи за відповідною ухвалою слідчого судді, але без технічного фіксування самого засідання, що порушує засади здійснення судочинства.

Отже, як ми бачимо для вирішення кримінальної справи по суті, важливий кожен етап. Докази є невід'ємним елементом, адже на основі них і буде ґрунтуватися остаточне рішення судді по справі, при цьому вони мусять бути здобуті із законних джерел і законними способами, не порушуючи основних прав та свобод людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: офіц. видання : текст прийнятий ВР України 13 квіт. 2012 р. Київ, 2013. 344 с.
2. Цивільний кодекс України. Київ, 2004. ст.356.
3. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму ВСУ №4 від 31.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> (дата звернення: 15.04.2019).

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень затвердженої наказом Міністерства юстиції України №53/5 від 08.10.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 15.04.2019).

5. Цивільний процесуальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 4 листопада 2018 р. Київ, 2018. Ст. 492.

ПОНЯТТЯ ТА ВИМОГИ ДО ОСОБИ ПЕРЕКЛАДАЧА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Бражніченко І.Є.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Відповідно до ч. 1 ст. 68 Кримінального процесуального кодексу в разі необхідності в кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача) [1]. Перекладач виступає учасником кримінального судочинства, який гарантує реалізацію конституційного права людини на користування рідною мовою у кримінальному процесі особам, які не володіють чи недостатньо володіють мовою судочинства. На перший погляд участь перекладача в кримінальному процесі України та особливості його залучення достатньо точно регламентовані чинним законодавством, але якщо детальніше проаналізувати відповідні норми закону, то виникає цілий ряд питань, не визначених в ньому. Перш за все відсутність законодавчого визначення поняття «перекладач» спричинила розбіжності у тлумаченні та чіткому встановленні єдиної думки науковців, щодо тлумачення даної дефініції. На даний час, дослідження проблематики, присвяченої ролі перекладача у кримінальному провадженні, є досить актуальним, що зумовлено необхідністю визначення його місця серед інших суб'єктів та встановлення поняття і вимог, які до нього пред'являються.

Поява у чинному КПК України статті 68, яка встановила правове становище перекладача як учасника кримінального судочинства, певна річ, стала позитивним кроком на шляху удосконалення кримінального процесуального законодавства, але разом із тим дещо спрощений погляд на проблеми судового перекладу змушує звернути увагу на

відсутність законодавчого визначення (наприклад, у КПК України) «перекладач» або «судовий перекладач» із чітким зазначенням критеріїв його компетентності.

Аналізуючи законодавство зарубіжних країн можна зробити висновок, що на відміну від КПК України КПК Білорусії дає більш розширене і точне поняття перекладача, а саме закріплює положення про те, що перекладач – особа, запрошена органом, що веде кримінальне провадження для здійснення перекладу у справі, результатом якої вона не зацікавлена та яка має відповідні знання необхідні для перекладу [2].

Здійснюючи свою діяльність, яка є найважливішою гарантією здійснення принципів мови судочинства, права на захист і слугує ефективним засобом охорони законних інтересів допитуваного перекладач виступає єдиною ланкою між органами кримінального процесу та особами, які не володіють мовою судочинства. Цей зв'язок забезпечує нормальний хід кримінального провадження і реальність тих завдань, які вирішуються у сфері кримінально-процесуальної діяльності. Враховуючи важливість ролі перекладача у кримінальному провадженні чимало науковців звертали увагу на необхідність конкретизації вимог до особи перекладача. Вітчизняною дослідницею О. Мархевкою виділено такі ознаки, яким повинен відповідати перекладач у кримінальному провадженні: 1) вільне володіння мовою, знання якої необхідне для перекладу; 2) підтвердження «фаховості» перекладача, тобто дипломом чи іншим установленим законом документом володіння певною мовою; 3) залучення особи як перекладача слідчим, прокурором або суддею; 4) незацікавленість у результатах кримінального провадження; 5) несумісність функції перекладу з іншими функціями в кримінальному провадженні [5]. Дещо іншим є погляд Т. Кузика, який висуває лише дві вимоги для перекладача в кримінальному провадженні, зокрема: 1) як перекладач (сурдоперекладач) до кримінального провадження може бути залучена особа, яка сертифікована Міністерством юстиції України як судовий перекладач із конкретної мови, що є підтвердженням його компетентності; 2) перекладачем може бути особа, яка не зацікавлена в результатах справи та досягла повноліття [4].

На жаль, законодавець не встановив таку вимогу, як досягнення особою певного віку, адже за участі неповнолітніх осіб у провадженні можливість неякісного перекладу збільшується разом з можливістю негативно вплинути на формування особистості такої категорії перекладачів при розслідування низки тяжких злочинів.

На думку О. П. Головинської, компетентність перекладача означає володіння ним мовами, необхідних для двостороннього перекладу [3 с. 64]. При тому, А. Фірсова зазначає, що обов'язковим є володіння певними знаннями в юриспруденції, достатній

словниковий запас, уміння дотримання точності при перекладі інформації. Вищесказане дозволяє зробити висновок, що компетентність визначається не лише рівнем знання мови, але й наявністю багажу знань у відповідній сфері права [6].

Іншою, але не менш важливою умовою до особи перекладача є його незацікавленість у результатах справи, що випливає з аналізу статті 68 КПК України [1]. Перед початком процесуальної дії обов'язковим є з'ясування стосунків перекладача з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком. Крім того, ч. 1 ст. 79 та ч. 1 ст. 77 КПК України передбачає, що перекладач не має права бути учасником кримінального провадження, якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї зацікавлені в результатах кримінального провадження [1]. В такому випадку він зобов'язаний заявити самовідвід. Також підставами для відводу перекладача є його участь у цьому ж кримінальному провадженні в якості заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, слідчого судді, захисника, свідка, експерта, спеціаліста (ст. 77 КПК України).

Тож, на підставі викладеного визначити основні вимоги, які ставляться перед перекладачем для участі у кримінальному провадженні:

1. Перекладачем у кримінальному судочинстві може бути особа, яка сертифікована Міністерством юстиції України як судовий перекладач та внесена до Реєстру судових перекладачів, що є підтвердженням компетентності особи у здійсненні відповідної діяльності.

2. Перекладач – незацікавлений у результатах справи учасник кримінального провадження.

За допомогою визначених вимог можна сформулювати дефініцію «перекладач». Перекладач – учасник кримінального провадження, який незацікавлений у результатах справи, сертифікований Міністерством юстиції України на здійснення діяльності у сфері перекладу задля реалізації права закріпленого у Конституції України на користування рідною мовою у судочинстві та наділяється для цього процесуальними правами та обов'язками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Текст]: офіц. текст станом на 12. 04 2018 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page3>.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь: от 16.07.1999 г. № 295-3 [Электронный ресурс] ПРАВО – Законодательство Беларусь. – URL : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby/zakon/text4/index.htm>.

3. Головинская, Е. П. Процессуально-правовые основы деятельности переводчика по обеспечению принципа языка уголовного судопроизводства [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Головинская Елена Павловна. – Воронеж, 2006. – 193 л.
4. Кузик Т. М. Теоретико-правові та процесуальні аспекти участі перекладача у кримінальному провадженні: авто-реф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Т. М. Кузик. – Одеса, 2014. – 20 с.
5. Мархевка О.В. Участь перекладача під час провадження досудового розслідування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О.В. Мархевка. – Ірпінь, 2015. – 19 с.
6. Фирсова. А. Работе переводчиков в судопроизводстве организационную базу [Текст] / А. Фирсова // Социалистическая законность. – 1972. - №2. – С. 60-61.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Малій Б. А.

Студент III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Ільченко О. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Пріоритет захисту та гарантії прав людини і громадянина є основним вектором розвитку інститутів національного кримінального провадження. Відповідно до Конституції України, кожному гарантується право на свободу та недоторканність житла: *«Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду»* [1].

Обшук є однією з невербальних слідчих (розшукових) дій і достатньо ефективним засобом збирання та перевірки доказів у кримінальному провадженні. Разом з тим, для забезпечення допустимості отриманих у результаті його проведення фактичних даних, необхідним є чітке дотримання процедури.

Відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України, підставою проведення обшуку є ухвала слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. Так, у разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням [2].

Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що було вчинено кримінальне правопорушення; відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи; за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукання та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя особи [2].

Проведення такої слідчої (розшукової) дії як обшук проводиться, як правило, правоохоронними органами і супроводжується чітким дотриманням процедури, відповідно до закону. Але, на превеликий жаль, не завжди дії усіх правоохоронних структур щодо сприяння ефективності проведення даної процедури є узгодженими. У цій роботі ми пропонуємо розглянути основні проблеми в роботі як правоохоронних органів, органів досудового слідства, так і певні прогалини у кримінально-процесуальному законодавстві, що регулює це питання.

Перше і, мабуть, головне на що варто звернути увагу - це отримання слідчим або прокурором ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи (далі – Ухвала). Вимоги стосовно її змісту містяться у ст. 235 КПК України. Так, це основний документ, що надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз. Проте на практиці правоохоронні органи виїжджають на проведення обшуків без вищевказаної Ухвали, розраховуючи при цьому чи то на відсутність правової обізнаності громадян, чи відсутність належного правового захисту особи.

Відповідно до Конституції України, а також КПК, проникнення до житла чи до іншого володіння особи допускається лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. Тобто, фактично, без згаданої раніше Ухвали, слідчий, прокурор, правоохоронні органи можуть потрапити до житла чи іншого володіння особи лише за добровільною згодою такої особи. Цей факт повністю нівелює основну функцію обшуку – відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Другою проблемою є сама процедура складення протоколу обшуку. Як відомо, такий протокол складається в присутності усіх учасників слідчої дії, більше того – він зачитується вголос прокурором або слідчим. І наче така процедура дає нам гарантії того, що дана процесуальна дія є прозорою і зрозумілою. Проте досить часто прокурором (слідчим) допускається значна кількість граматичних і орфографічних помилок, які ускладнюють процедуру залучення результатів обшуку під час судового розгляду кримінальної справи. Іноді вказуються неточні чи неактуальні біографічні дані (ПІБ особи, дата народження, місце народження, місце постійної реєстрації тощо).

У інших випадках взагалі трапляються казуси, коли за документами на двох різних обшуках, як учасники слідчої дії залучені ті ж самі поняті, при чому вказаний у протоколі час проведення обшуку свідчить про те, що поняті перебували на двох обшуках одночасно. Для будь-якого адвоката це, як мінімум, привід поставити результати обшуку під сумнів, а як максимум визнати обшук незаконно проведеним і докази, отримані під час проведення таких обшуків будуть визнані судом як недопустимими [3].

Існує і проблематика, пов'язана із залученням захисника до процедури проведення обшуку. Згідно ч.1 ст. 236 КПК України, незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката. У ч. 5 ст. 236 КПК вказано, що обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі у проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку. Саме цими нормами часто спекулюють, спеціально затягуючи час до приїзду адвоката на місце обшуку чи навпаки – захисник своїми діями намагається усіляко перешкоджати слідчому (прокурору) при проведенні обшуку.

Досліджуючи питання щодо фіксації розгляду клопотання про обшук, зазначимо, що відповідно до ч. 5 ст. 27 КПК під час судового розгляду та у випадках, передбачених КПК України під час досудового розслідування забезпечується повне фіксування судового засідання та процесуальних дій за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів [4].

Підтримуючи доцільність відеозапису засідань, звернемо увагу на недоцільне і невиправдане дублювання фіксування і за допомогою звукозаписувальних, і за допомогою відеозаписувальних технічних засобів, адже можливості відеозапису включають в себе і запис звуку. Це стосується і доповнених формулювань ч. 1 ст. 107 КПК, що виконання ухвали слідчого судді, суду про проведення обшуку в обов'язковому порядку фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів, при тому, що фіксація

обшуку за допомогою звукозапису взагалі викликає подив, враховуючи, що обшук є невербальною слідчою (розшуковою) дією [4].

При цьому слід звернути увагу на ще один важливий аспект. Практика реалізації оновлених положень КПК України показала проблематику, що відсутня детальна регламентація, як проводити відеозйомку. Досі законодавцем не визначено чи повинні бути в кадрі поняті, чи повинна камера фіксувати факт вилучення і перелік майна. А найголовніше – в змінах до КПК немає ні слова про безперервність відеофіксації [5].

Дійсно, на відміну, наприклад, від положень ч.7 ст. 223 КПК України, ч. 1 ст. 107 КПК України з незрозумілих причин не містить вказівки на необхідність забезпечення безперервного звуко- та відеозапису. Проте, засада кримінального провадження, передбачена ст. 27 КПК України, має назву – «Гласність і відкритість судового провадження та повне фіксування технічними засобами судового засідання і процесуальних дій», і ч.5 цієї ж статті передбачає, що під час судового розгляду та у випадках, передбачених КПК України, під час досудового розслідування забезпечується повне фіксування судового засідання та процесуальних дій за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Відповідно, «повне фіксування» свідчить про необхідність саме безперервного, суцільного фіксування процесуальних дій, у тому числі обшуку, на що слід звертати увагу при наданні правової допомоги у кримінальному провадженні [6].

Таким чином, ми розкрили найбільш актуальні проблеми які виникають під час проведення обшуків. Вважаємо, що законодавець має удосконалити чинне, на сьогоднішній день, кримінальне процесуальне законодавство. Це стосується, зокрема, безперервної фіксації за допомогою технічних засобів при здійсненні обшуку, а також посилення відповідальності слідчих та прокурорів за порушення, що трапляються у ході даної слідчої дії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 21.02.2019 р. Київ, 1996. 56 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 11.01.2019 р. Київ, 2012. 486 с.
3. Астахова О.О. Поняття обстановки вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони злочину. Юридична наука. № 3. Київ, 2015. С. 49-67.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар, за заг ред проф В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ, 2012. 1224 с.

5. Татаров О. «Маски» скинуті – шоу триває. URL: https://zib.com.ua/ua/print/131204-yak_nardepi_sprobuvali_unemozhliviti_maski-shou_i_scho_z_tog..
6. Пономаренко Д. Недопустимість доказів. Тактика встановлення. URL: <http://blog.liga.net/user/ponomarenko/article/26945.aspx> (дата звернення: 08.04.2019).

ВИДАЧА ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ) ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Гончаренко Я.Ю.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Запуск в Україні процесів Євроінтеграції зумовлює потребу в оновленні вітчизняного законодавства, шляхом запозичення деяких норм зарубіжного законодавства, у тому числі це стосується й кримінально-процесуального законодавства. Дане явище тягне за собою появу нових інститутів, наприклад, інститут екстрадиції, який не так давно отримав законодавче закріплення у Кримінально-процесуальному кодексі України.

КПК України присвячує питанню міжнародного співробітництва під час кримінального провадження дев'ятий розділ. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 541 видача особи (екстрадиція) являє собою видачу особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Варто зазначити, що екстрадиція не є одноактною дією. Вона являє собою певну процедуру, яка включає в себе: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави [1].

Варто зазначити, що науковці виділяють специфічну мету екстрадиції, а саме належне забезпечення реалізації договірних зобов'язань, що стосуються видачі осіб, що вчинили злочин на території іноземної держави та забезпечення належного використання під час даної процедури заходів, які закріплені у законі та мають примусовий характер [2, с. 131].

Процедура екстрадиції регламентована низкою вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів, а саме: Загальна декларація прав людини 1948 р., Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.,

Статут ООН 1945 р., Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р., Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього 1948 р., Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та деякі двосторонні договори України про видачу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Крім самої процедури, дані договори регламентують допустимість застосування кримінального примусу у даних випадків, що є важливою складовою даних договорів, оскільки під час процедури екстрадиції порушується одне із пріоритетних прав людини – право на свободу та особисту недоторканість, яке закріплене у ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та у ст. 29 Конституції України. У таких випадках гарантом дотримання балансу між дотриманням прав і свобод особи та досягненням специфічної мети екстрадиції є застосування вищезгаданих нормативно-правових актів, використання практики ЄСПЛ та належне закріплення даної процедури у КПК України.

Якщо звернутися до міжнародної практики, то можна виділити декілька критеріїв, відповідно до яких держава може пред'являти вимоги про видачу злочинця. По-перше, злочин скоєно громадянином цієї держави на її території; по-друге, злочинне діяння спрямоване проти держави та завдало їй шкоди; по-третє, згідно із законами цієї держави, в якій знаходиться злочинець, вчинене ним діяння має також визнаватися як злочин. Крім того, у випадках, якщо особа вчинила злочин, за який законами країни, що вимагає видачі, передбачено покарання у вигляді смертної кари, то може бути висунута умова, гарантувати державою, що вимагає видачі, того, що до даної особи смертна кара не буде застосовуватись.

Крім того, відповідно до ст. 573 КПК однією із умов є видача особи, якщо за хоча б один із злочинів, що є причиною для запиту видачу, передбачається позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або у випадку, якщо особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

Сама процедура видачі складається із кількох етапів та включає в себе: офіційний запит для встановлення місцезнаходження особи, арешт та власне видача такої особи на території запитуваної сторони.

Аналізуючи КПК України, можна виділити три види процедури видачі: звичайна (нормальна), спрощена та тимчасова [3].

Звичайну видачу, у випадку запиту про видачу, самостійно здійснює Центральний орган України щодо видачі особи (а саме Генеральна прокуратура України та/або Міністерство юстиції) або за дорученням територіальній прокуратурі. Цими органами здійснюється перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи у термін 60

днів. Результати перевірки та рішення відправляються відповідному центральному органу, який приймає рішення про видачу/невидачу особи. Дане рішення, перекладене на зрозумілу мову, відправляється до шуканої особи. Рішення може бути оскаржене протягом 10 днів. Після сплину даного строку компетентний орган іноземної держави організовує до цієї особи розпорядження.

Національне законодавство регулює процедуру спрощеного порядку видачі ст. 588 КПК України. Відповідно до цієї статті центральний орган України використовує спрощений порядок екстрадиції лише за згодою особи на видачу, затвердженою слідчим суддею. Дане право особи на видачу може бути реалізоване у будь-який час до прийняття рішення про її видачу, шляхом подання письмової заяви слідчому судді. Після затвердження суддею згоди на спрощену видачу, особа не може відкликати свою згоду. Після схвали даного запиту особа, відповідно до встановленого періоду, повертається у відповідну іноземну державу.

Проте ч. 9 ст. 588 передбачає випадки, за яких центральний орган України під час здійснення спрощеного провадження може відмовити у видачі особи, а саме: якщо особа притягується до відповідальності чи відбуває покарання на території України; у разі наявності обґрунтованих підстав вважати, що особа, щодо якої відбувається розгляд питання про екстрадицію, є громадянином України; якщо екстрадиція особи суперечить інтересам національної безпеки України та у випадку, коли центральний орган України не отримав на вимогу інформацію, передбачену законодавством, від компетентного органу іноземної держави.

Процедура тимчасової видачі закріплена у ст. 576 КПК України. Дана процедура застосовується у випадку необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або у випадку втрати доказів у кримінальному провадженні. За наявності цих обставин відправляється запит про тимчасову видачу. Якщо запит задовольняється, то особа підлягає поверненню до іноземної держави у погоджений строк.

Варто зазначити, що в міжнародній практиці часто процедуру екстрадиції намагаються скоротити та прискорити, особливо стадію затримання особи та її арешту. Дана процедура поширена серед країн ЄС та називається «Європейський орден на арешт».

ЄОА являє собою судові рішення, що є підставою для видачі особи з території однієї держави-члена ЄС на територію іншої держави-члена ЄС. Дана процедури переслідує мету виконання покарання у вигляді позбавлення волі або запобіжного заходу – взяття під варту. ЄОА є підставою для затримання особи, яка розшукується на території інших держав-членів ЄС, на території яких особа може переховуватись після здійснення

злочину. У разі відсутності інформації про місцезнаходження розшукованої особи, відповідно до рамкового Рішення від 13.06.2002 р. передбачається дозвіл на використання Шенгенської інформаційної системи та Інтерполу. У випадку встановлення місцезнаходження особи, вона має бути видана тому судовому органу, що видав орден на її арешт [4].

Європейський орден застосовується лише до певного кола злочинів. Якщо за вчинення злочину законодавство держави, яка видає орган, передбачає покарання або захід безпеки у вигляді позбавлення волі з верхньою межею не менше 12 місяців, або у випадку винесення обвинувального вироку, який передбачає покарання у вигляді позбавлення волі не менше ніж 4 місяці. Існує правило, згідно якого 32 злочини повинні бути визначені у праві держави, яка видає ордер, і каратися покаранням у вигляді позбавлення волі на строк не менше 3 років. Екстрадиція особи, згідно із цією категорією, здійснюється без проведення перевірки на предмет подвійності злочинності діяння. До таких злочинів відносять: тероризм, торгівля людьми, відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, участь у злочинній організації, незаконна торгівля наркотичними засобами або психотропними речовинами та ін. Таким чином, виконання ЄОА здійснюється у найкоротший строк за домовленістю держав. Видача особи відбувається у 10-денний строк з моменту винесення рішення про ЄОА.

Отже, європейський орден на арешт створений з метою спрощення порядку екстрадиції осіб та скорочення строків даної процедури.

Отже, екстрадиція є формою міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, регулюється главою 44 КПК України та низкою міжнародних нормативно-правових актів. Процедура видачі являє собою доволі складну та тривалу процедуру що призводить до затягування строків її використання і затримок виконання відповідних запитів. Тому в державах-членів ЄС активно використовується спрощене провадження, яке дозволяє більш ефективно здійснювати дану процедуру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, – № 9-10, № 11-12, № 13, – ст.88.
2. Бойко І.І. Інститут екстрадиції: правове регулювання, допустимість застосування примусу, тенденції розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №44. С. 131-135.

3. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. Матеріали про результати роботи Головного управління міжнародно-правових зв'язків та європейської інтеграції Генеральної прокуратури України у 2013 році URL: <http://www.gp.gov.ua/ua>.

4. Рамкове рішення Ради Європейського Союзу «Про європейський ордер на арешт і процедура передачі осіб між держави-членами» від 13.06.2002 р // Journal officiel des Communautés européennes. L 190 du 18.07.2002. - P. 1. Переклад з французької з урахуванням положень документа англійською та німецькою мовами (OJ L 190, 18.7.2002, р. 1; ABLL 190 vom 18.7.2002. - S. 1. Переклад і примітки А.О. Четверикова).

ВТРУЧАННЯ В ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Охріменко А.М.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

У теперішній час у багатьох країнах, переважно у колишніх радянських республіках, спостерігається процес зміни деяких аспектів кримінального судочинства. Такі явища тягнуть за собою певну зміну у процедурі та методах здобуття доказів, які є результатами провадження переважно гласних слідчих дій. Багато країн, у тому числі й Україна, наголошують на необхідності здійснення реформ у процесі кримінального переслідування, шляхом об'єднання під час досудового розслідування гласних та негласних методів, за допомогою яких можна здобути інформацію, для її трансформації у докази. Різке збільшення латентної злочинності, яка застосовує у своїх діяльності сучасні технології, зумовлює виникнення необхідності у розробці діючої системи протидії у діяльності правоохоронних органів задля ефективного захисту законних інтересів держави, суспільства та осіб від протиправних посягань, до яких відноситься і втручання у приватне спілкування. Хоча дане поняття не є новим для діючого Кримінально-процесуального кодексу України, воно потребує більш глибокого наукового дослідження.

Право на приватність спілкування є невід'ємним правом, яке гарантується кожному громадянину у ст. 31, 32 Конституції України, яка у гарантує кожному таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, та зазначає, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу

без її згоди [1]. Проте у деяких випадках, визначених у КПК України дане право підлягає обмеженню в інтересах національної безпеки та під час кримінального провадження.

Питанню втручання у приватне спілкування присвячено положення другого параграфу 21 глави КПК України. Відповідно до ст. 258 втручання у приватне спілкування являє собою доступ до самого змісту спілкування, за наявності достатніх підстав вважати, що спілкування є приватним [2].

Законодавство не визначає чіткого переліку підстав, які дозволяють втручання у приватне спілкування. Тож варто звернутися до ст. 246 КПК України, яка передбачає загальні підстави для проведення негласних слідчих розшукових дій. При аналізі даної статті та судової практики можна виділити наступні підстави можливості втручання у приватне спілкування:

- під час кримінального провадження щодо о тяжких або особливо тяжких злочинів;
- при наявності інформації про те, що приватне спілкування осіб може містити відомості про обставини, що мають істотне значення для досудового розслідування;
- якщо немає можливості отримати інформацію про особу або вчинений злочин іншим способом;
- якщо слідчий суддя ухвалив дозвіл на підставі клопотання про втручання у приватне спілкування.

Деякі науковці поділяють підстави втручання у приватне спілкування на формально-правові та фактичні підстави. Формально-правові підстави характеризуються наявністю певних повноважень для втручанням у приватне спілкування. Такі повноваження мають бути виконаними дотриманням таких умов:

- якщо розпочато кримінальне провадження щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину;
- якщо строки досудового розслідування не;
- якщо слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, постановив ухвалу про дозвіл на проведення певної негласної слідчої (розшукової) дії як різновиду втручання у приватне спілкування;
- якщо слідчим (прокурором) надав доручення уповноваженому оперативному підрозділу, якщо ці підрозділи залучені до проведення втручання у приватне спілкування [3, с. 58].

Фактичні підстави являють собою сукупність відомостей, що вказують на можливість проведення певної слідчої дії, досягнення її мети.

Метою втручання у приватне спілкування є встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження, за допомогою збирання доказів;

Необхідна інформація може міститися у наступних: по-перше, це розмови осіб або ж інші звуки, рухи, дії, які пов'язані з її діяльністю або місцем перебування; по-друге, це кореспонденція (листи, бандеролі, телеграми, посилки, перекази, тощо); по-третє, до основних джерел відноситься й телекомунікаційна мережа або кінцеве телекомунікаційне обладнання; наприкінці, це електронна інформаційна система, її частини.

Серед фактичних підстав варто виділити й відомості для прийняття рішення. До таких відомостей належить інформація, за допомогою якої досягається мета втручання, тобто наявність достатніх даних, для того щоб вважати, що є можливість отримання необхідних відомостей внаслідок застосування втручання у приватне спілкування. Звернення до вищезазначених положень уявляється потрібним, оскільки фактичні підстави в контексті прийняття рішення про проведення певної слідчої (розшукової) дії – це, насамперед, відомості, достатні для припущення про те, що за допомогою проведення цієї дії.

Отже, на основі вищевказаного можна сформулювати визначення поняття фактичних підстав. Це відомості, які є достатніми для припущень про те, що за допомогою проведення вказаних дій з певних джерел можна отримати інформацію, що сприятиме досягненню визначеної мети.

КПК України передбачає виключне коло видів негласних слідчих (розшукових) дій, які пов'язують із втручанням у приватне спілкування. Дані дії здійснюються під час проведення досудового розслідування. Для їх проведення обов'язковим є отримання дозволу слідчого судді. Відповідно до ч. 4 ст. 258 основними видами втручання є: втручання шляхом аудіо-, відеоконтролю особи, накладення арешту на кореспонденцію, її огляду і виїмки, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та із електронних інформаційних систем.

У ст. 259 КПК України встановлені основні вимоги збереження отриманої інформації. Відповідно до цієї статті, якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ таку інформацію або її фрагмент, він повинен забезпечити збереження всієї інформації або ж доручити забезпечення такого збереження слідчому, який здійснює досудове розслідування.

Як стверджує В. Колесник, у законодавстві також містяться певні обмеження стосовно втручання у приватне спілкування, а якщо точніше, то встановлено певне коло осіб, втручання у приватне спілкування яких суворо заборонено, а саме: захисника,

священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим, незалежно від приводів та мотивів такого втручання з боку будь-кого [4, с. 40].

Отже, хоча процедуру втручання у приватне спілкування визначено у діючому Кримінально-процесуальному кодексі України, вона залишається недостатньо регульованою, містить багато неточностей та прогалин. У законодавстві відсутнє точне визначення поняття втручання у приватне спілкування. Крім того, викладення деяких понять та роз'яснень у Кодексі з даного питання є не зовсім коректним та потребує перегляду. Для вирішення даних потреб виникає потреба у подальших наукових дослідженнях. Варто звернутися до іноземного законодавства, положення якого регулюють питання втручання у приватне спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, – № 9-10, № 11-12, № 13, – ст.88
3. Єськов С.В. Підстави для втручання у приватне спілкування / С.В. Єськов // Право, 2016, – С. 56-62.
4. Колесник В.А. Втручання в приватне спілкування і забезпечення прав особи під час проведення негласних слідчих дій / В.А. Колесник // Вісник Академії адвокатури України, 2014, – №31, – С. 37-44.

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ СВДКІВ

Мотузга А.В.

Студентка ІІ курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Допит являє собою один з найважливіших способів отримання доказової інформації під час проведення досудового розслідування. Метою допиту є збирання відомостей від осіб, які володіють фактичними даними, що можуть мати значення для конкретного кримінального провадження. Стати свідком вчинення кримінального правопорушення може будь-хто, і часто, злочинця трапляється на очах у дітей. Слід окремо розглядати дану вікову категорію очевидців злочину.

Неповнолітніми вважаються особи у віці від 14 до 18 років (ст.32 ЦКУ). З точки зору психології, в цей період закінчується так званий «перехідний вік» і формування особистості. Отже, особу можна вважати більш менш дорослою. Але, що стосується допиту, існують свої особливості.

Виклик на допит неповнолітнього здійснюється через його законних представників. Відповідно до ст. 135 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) повістка надсилається одному з його батьків чи піклувальників або адміністрації закладу, в якому перебуває неповнолітній. Поняття «законний представник» тлумачиться в ст. 44 КПК України – це можуть бути батьки, усиновлювачі, опікуни, піклувальники, повнолітні члени сім'ї, представники органів опіки і піклування, установ, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній [1].

Основні аспекти допиту неповнолітніх зазначені у ст. 226 КПК України. Відповідно до положень цієї статті, допит неповнолітнього проводиться у присутності законного представника, педагога, психолога або лікаря й не може тривати більше ніж 1 годину без перерви та загалом – понад 2 години на день. На нашу думку, існує набагато більше особливостей допиту неповнолітніх, враховуючи їх вік, психологічну зрілість, соціальний розвиток та інші фактори [1].

Відповідно до кримінально-процесуального законодавства України, допит неповнолітнього проводиться за участю законного представника. Але через недовіру чи страх до свого представника, дитина може сказати неправду чи замовчати важливий факт. Тож слід ретельно обирати особу, що буде присутня при допиті неповнолітнього.

На думку деяких науковців, особа, в присутності якої буде відбуватися допит, повинна бути авторитетом для допитуваного. А для налагодження з неповнолітнім психологічного контакту рекомендується спочатку торкнутися загальних тем (спорт, навчання, ігри, нові фільми, книжки та ін.), продемонструвати знання його потреб та інтересів. При допиті неповнолітнього підозрюваного слідчий має триматися спокійно, доброзичливо, але й достатньо твердо. Така манера поведінки сприятиме встановленню потрібного контакту з підлітком, налаштує його на відверту розмову [2, с. 208].

Особі, що буде проводити допит, слід врахувати всі особливості та складності, що можуть виникнути. Анастасія Суворова вважає, що вибір місця проведення даної слідчої дії також важливий. На її думку, допит буде більш ефективним, якщо відбудеться за місцем проживання чи навчання допитуваної особи [3, с.153]. Розрядити обстановку може допомогти зовнішній вигляд особи, що проводить допит. До людини в цивільній формі дитина може віднестися більш дружньо ніж до «військового» чи «поліцейського».

Також, перш ніж провести бесіду-допит з неповнолітнім, слід перевірити його психологічну готовність до серйозної розмови. В юридичній психології існує метод тестів, що полягає в діагностиці властивостей особи та перевірці рівня інтелектуального та розумового розвитку, обдарованості та реакції на різні події [4, с. 19]. На основі результатів подібного тестування можна зробити висновки про якість та достовірність відповідей допитуваної особи. Також, для достовірності результатів допиту, важливим є визначення того факту, чи існують будь-які зв'язки між допитуваним та особою, про дії якої вона свідчить. Мало хто захоче свідчити проти свого знайомого чи друга.

На нашу думку, допит неповнолітнього слід проводити в більш-менш неофіційному тоні. Дитина зможе більше відкритися, якщо до неї звертатимуться лише по імені в зменшено-пестливій формі (наприклад, не Олександр Іванович, а Сашко, не Ірина Вікторівна, а Іра чи Іринка). У розмові з неповнолітнім краще використовувати прості, зрозумілі слова, що використовуються у повсякденні, замість юридичних термінів та понять. Наприклад, замість «за неправдиві свідчення до тебе може бути застосована кримінальна відповідальність» можна сказати «за неправду ти можеш бути покараний». Адже, в не напруженій розмові будь-хто почувається спокійно і може розповісти набагато більш, ніж у стані стресу та переживань.

Багато науковців при дослідженні даної теми пропонують застосування психологічних методів впливу, таких як переконання, навіювання, зараження, наслідування, тощо. «Методи психологічного впливу є способом впливу на психіку правопорушника, потерпілого чи свідка з метою спонукання їх до дачі показів з приводу обставин правопорушення» [5, с. 269]. Але, на нашу думку, будь-який вплив на свідомість неповнолітнього може зіпсувати остаточні свідчення особи й як результат, отримані відомості можуть бути не правдивими, а такими, які «хоче почути слідчий».

Цікавий спосіб викриття неправдивих свідчень пропонує З.Мітрохіна. Виявити неправду можна активним веденням допиту, тобто ставленням значної кількості запитань, що призводить до дезорганізації психічних процесів, тому що особі важко утримувати у пам'яті відповіді на попередні запитання [6, с. 41]. Дійсно, під час проведення так званого «мозкового штурму» неможливо пам'ятати все, що ти казав протягом годинної бесіди з прокурором. На сайті каналу BBC Ukraine опубліковано статтю, в якій описуються дослідження професора Томаса Ормерода про те, «як вивести брехуна на чисту воду?». Він пропонує ставити уточнюючі відкриті запитання. Це змусить брехуна вигадувати деталі історії, поки сам не заплутається. Ще один прийом – це попросити розповісти про події у зворотній послідовності [7]. Вигадані факти складніше зібрати у єдину історію, ще

й у зворотному порядку. Обидва вчені пропонують використання тактичних методів, котрі допоможуть виявити неправдиві свідчення без психологічного впливу на підлітка.

Підсумовуючи викладене вище, зрозумілим є те, що допит неповнолітнього має специфічні особливості. Саме тому, на відміну від допиту дорослої особи, до допиту неповнолітнього слідчий повинен якісно підготуватися, мати достатні знання та досвід в даній сфері. А тактичні прийоми отримання достовірної інформації, знання психології підлітка та специфічна манера спілкування дозволять виявити інформацію, котра буде повною і достовірною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 11 січня 2019 р // Відомості Верховної Ради (ВВР). –2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88/ Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Шепітько В.Ю. Криміналістика : підручник / кол. авт. : В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. ; за ред. В.Ю. Шепітька. - 4-те вид., перероб. і доп. - Х., 2008.
3. Суворова А. О. Психологічні особливості допиту неповнолітніх [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4150/1/%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97%20%20%D0%BE%D1%81%D1%82._p151-153.pdf.
4. Коновалова В. О. Юридична психологія / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Х, 2008. – 237 с. – (Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого).
5. Рикуненко Т.О. Методи і прийоми впливу на особистість у правоохоронній діяльності. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. №4. С. 269.
6. Митрохина З.И. Использование знаний психологии при производстве допроса: учебное пособие. / З.И. Митрохина. – К., 1990.
7. Робсон Д. Як вивести брехуна на чисту воду? [Електронний ресурс] BBC Ukraine. – 2015. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2015/09/150907_vert_fut_best_and_worst_ways_to_spot_a_liar_vp.

ЗНАЧЕННЯ ТАТУЮВАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Голоп'яров В.С.

Студент II курсу ІФСК

Сумського державного університету

Науковий керівник: Думчиков М.О.

к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Збільшення кількості населення землі призводить до певних наслідків, таких що у людини в нинішньому часі все більш чітко проявляються тенденції своєї персоніфікації і виділення з маси. Для таких цілей населенням використовуються яскрава косметика, неординарна одяг, оригінальні аксесуари та інші предмети, які можна легко замінити. В інших же випадках особи від природи або в процесі своєї життєдіяльності отримують характерні особливості, які мають довічний характер або є важко змінними: родимки, родимі плями, сліди переломів чи інших травм, рубці від хірургічного втручання, шрами.

До зовнішніх характерних особливостей людини, що має важливе значення для цілей розкриття і розслідування злочинів, відноситься татуювання. Натільні малюнки відомі з глибокої давніх часів, де татуювання служило не тільки декоративним елементом, але й засобом розкриття певної інформації про людину: особисті якості, його соціальний і сімейний стан, військові подвиги. Нині татуювання виконують в більшості тільки декоративну функцію, однак є й такі, які зберегли свою інформативність. Подібні татуювання є характерними переважно для осіб, які пройшли військову службу, моряків, а також представників кримінального світу.

З плином часу традиція таврування пішла в небуття, проте злочинне середовище почало практикувати нанесення на тіло символічних зображень, що позначали приналежність до кримінального світу. Зараз тату виступає в якості своєрідної знакової мови, що спрощує «спілкування» злочинців різних національностей. Для отримання інформації необхідно володіти знаннями про значення конкретних зображень, якими володіють тільки особи, присвячені в своєрідну мову злочинського тату.

Зображення, поширені в кримінальному середовищі, здатні розкрити інформацію про особу: розповісти про його положення в кримінальному світі, скоєних злочинах і їх кількості, місцях відбування покарання, а також про здібності. Татуювання стає головним документом людини, що знаходиться в місцях позбавлення волі. Необхідно відзначити, що мова татуювань кримінального світу за весь період свого існування зазнала значних змін, які виразилися в ускладненні натільних зображень, а також зміні значення кожного з них.

Попередники тату - позначки для ув'язнених, були придумані в Російській імперії в якості довічного знаку каторжників, а пізніше і для вказівки діяння, яке вчинила особа. З певним часом татуювання для осіб в кримінальному світі і їх значення дуже змінилися, придбали нову суть і значення. Сучасне значення таких татуювань на тілі людини визначити не так просто як здається, оскільки не існує єдиних правил їх нанесення і смислового позначення.

Однак при вивченні територіальних особливостей можна встановити приналежність особи до відбуття покарання (тип виправної установи) або дізнатися рівень власника в злочинній ієрархії. При цьому в самій злочинному середовищі виділяють три види кримінальних татуювань і їх значень:

«Нахаби» (або ганебні) - татуювання, які примусово наносяться особам що провинились під загрозою або в якості покарання за що-небудь. Подібні тату зображуються на тілі представників нижчої ієрархії злочинного світу як знак приниження або ганьби.

«Регалки» (від слова «регалія» - відзнака) - татуювання, які відрізняються від інших якістю і красою малюнка. Виконують подібні тату майстра достатньої кваліфікації тільки для гідних, тобто так званих представників «еліти» злочинного світу.

«Портачки» (партачити - псувати) - тату, які наносяться майстрами з низькою кваліфікацією або дилетантами за допомогою підручних засобів. Зображення подібних тату можуть не відповідати положенням укладеного в кримінальному середовищі. У разі встановлення подібного факту кримінальним світом вживаються заходи до видалення такого тату, часто разом з її носієм.

На сьогоднішній день можна відзначити тенденцію, згідно з якою в злочинному світі малюнки та візерунки, що несуть певну інформацію про свого господаря, стали зустрічатися рідше. Подібні татуювання можна побачити тільки в ув'язнених, які мають великий кримінальний стаж.

Люди більш молодого покоління, що потрапляють в колонію або СІЗО, вважають за краще прикрашати свої тіла декоративними зображеннями. Втратили актуальність татуювання з антирадянською символікою, а також дуже рідко зустрічаються зображення оголених дівчат.

Минулі зміни торкнулися не тільки тематики татуювань, але і значення деяких символів. Наприклад, павук і павутина, раніше символізували наркомана, сьогодні окремими особами трактуються як відмінні знаки грабіжника. Проте, не дивлячись на зміни, що відбуваються, більшість поширених в кримінальному світі натільних зображень зберегло своє колишнє значення. Наприклад, малюнки, на яких зображені персні, погони,

еполети, зірки і багато інших символи, а також татуювання у вигляді написів і абрєвіатур залишилися незмінними.

Ключовою особливiстю кримiнальних татуювань є та обставина, що безглузких зображень, якi не несли б нiякого значення, не iснує, оскiльки кожна з них має свою особливу символiку. Значення татуювань в мiсцях позбавлення волi досить конкретно i чiтко визначається статусом i спецiалiзацiєю їх носiя, а iснуючi для цiлей дiяльностi правоохоронних органiв збiрники кримiнальних татуювань об'єднують багато видiв тату кримiнального елемента, розкривають їх сутнiсть i значення.

Необхiднi знання в областi татуювань, їх класифiкацiя та встановлення смислового значення зображень в сучасному свiтi допоможуть розiбратися слiдчому з характеризують пiдозрюваного iншого або iншої особи особливостями, що суттєво полегшить роботу, наприклад, при встановленнi психологiчного контакту. Маючи уявлення про кiлькостях судимостi, схильностях, а також про мiсце людини в кримiнальному свiтi набагато легше знайти правильний метод спiлкування i пiдбору тактики проведення допиту, очної ставки та iнших слiдчих дiй.

Слiд визнати, що питання використання даних про татуювання з метою розкриття i розслiдування злочинiв, на жаль, недостатньо розробленi i тому потребують дослiдження. При цьому необхiдно враховувати трансформацiю законiв злочинного свiту в цiлому i, в частинi, що стосується порядку нанесення i розшифровки татуювань. В сучасних умовах, коли зустрiчається безлiч рiзноманiтних по виду i значенням татуювань, зростає роль умiння спiвробiтників правоохоронних органiв правильно визначити змiст, змiст найбільш поширених татуювань злочинцiв, щоб правильно визначити тактику проведення слiдчих дiй.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шепiтько В.Ю. Кримiналістика. Курс лекцiй. Харкiв: Вид. "Одiссей" - 2003. - С. 110-111
2. Прокопенко Н.Н. Про особливi ознаки зовнiшностi сучасної молодi i значення їх у вирiшеннi завдань розслiдування злочинiв / I Проблеми правоохоронної дiяльностi 2013. № 2. С. 114-119.

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ЗАПАХУ (ОДОРОЛОГІЯ)

Капустіна А.А.

Студентка II курсу ІФСК

Сумського державного університету

Науковий керівник: Думчиков М.О.

к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

У практиці розкриття злочинів з давніх часів використовується запах розшукуваного (досліджуваного предмета) об'єкта, оскільки всі предмети мають запах, особливо біологічні об'єкти (люди, тварини, рослини). Галузь науки криміналістики, яка досліджує природу і механізм утворення запахових слідів, засобів, методів їх виявлення і використання, має назву одорологія [10, с. 53].

Одорологія як наука про запахи (від лат. слова odor - запах, і грецької logos - вчення) виникла в 50-х роках ХХ століття, в результаті розвитку молекулярної біології, хімії, електроніки й інших природничих наук. Наукове дослідження запаху було розпочато А.І. Вінбергом, М.В. Салтевським та В.І. Шикановим [6, с. 73].

Предмет одорології - запахові сліди, їх природа, закономірності освіти, методи виявлення і використання з метою розкриття злочинів [7, с. 158].

Слово «запах» має два значення:

1. Утворення і виділення в повітря молекул речовин [3, с. 459]
2. Процес реагування нюхових рецепторів на наявність часток пахучої речовини, тобто їх сприйняття та оцінка [4, с. 335].

Основний запах людини міститься

1. В крові;
2. Волоссяному покриву;
3. Нігтях;
4. Сліні;
5. Потожирових та інших виділеннях організму.

Запах людини являє собою складний комплекс різних пахучих речовин фізіологічного, побутового, а також професійного походження, до складу якого такі запахи:

1. Місцевий - запах окремих місць тіла;
2. Індивідуальний - запах людського тіла, що включає сукупність всіх місцевих запахів. Індивідуальність запаху, що виходить від людини, зумовлена генетично;
3. Загальний - запах людини в одязі, включаючи професійний запах і побічні запахи (духів, мила, зубної пасти, тютюну і т. д.) [5, с. 259].

Запахів сліди - це специфічний вид невидимих слідів, які відрізняються від звичайних за своїми властивостями і відповідно засобами їх виявлення та використання. Утворення запахових слідів виникає в період існування об'єктів запаху. Так, предмет, який тримав у руці злочинець (якщо для предмету не характерний власний запах), буде джерелом запаху до тих пір, поки не припиниться процес випаровування потожирової речовини, яка містилася на ньому [2, с. 198].

У фізичному розумінні запаховий слід – це частки (молекули) будь якої речовини, яка перебуває у газоподібному стані. Запаховий слід виникає внаслідок безперервного переходу тіла з твердого або рідкого стану в газоподібний [11, с. 46].

Запахів сліди в корені відрізняються від трасологічних, тому що вони не мають сталої зовнішньої форми, вони невидимі і не стандартні за своїми властивостями. До властивостей цих запахових слідів відносяться: летючість, розчинність, адсорбція, розбавлення, дифузія, розсіюваність, неперервність механізму утворення.

Летючість – здатність речовини випаровуватися, тобто переходити з твердого або рідкого стану в газоподібний.

Розчинність – здатність газоподібних речовин розчинятися у клітинах органа нюху людини чи тварини і викликати почуття запаху.

Адсорбція – здатність молекул газоподібних речовин поглинатися поверхневим шаром іншої речовини.

Дифузія – взаємне проникнення частинок однієї речовини в іншу. Наприклад, взуття набирається потожировими виділеннями людини, які просякають крізь товщину підошви, відділяються від неї під час ходи і адсорбуються на поверхні ґрунту, створюючи запаховий слід [12, с. 64].

Таким чином, розділ науки криміналістики, який досліджує закономірності механізму утворення, прийоми, засоби і методи виявлення, збирання, дослідження і використання запахових слідів для отримання інформації для розкриття і розслідування злочинів, називається криміналістичною одорологією.

На основі даних криміналістичної одорології вирішується широке коло завдань:

1. Встановлення людини за запахом її особистих речей;
2. Виявлення наркотичних речовин;
3. Виявлення вибухових речовин;
4. Виявлення слідів злочинця;
5. Затримання озброєних злочинців [9, с. 105].

Залежно від способів вилучення, аналізу та реєстрації запахів в криміналістичній одорології розрізняють:

-кінологічну -в якості аналізатора запаху використовується орган нюху службового собаки;

-інструментальну -як аналізаторів застосовуються фізико-хімічні прилади, здатні віділяти спектр пахучих Речовини, реєструвати їх і детектувати з високою точністю ОКРЕМІ компоненти запаху. Тобто однією з основних завдань інструментальної одорології є розробка методів і апаратури, здатних реєструвати спектр летких речовин, що визначають запах, і документально записувати його [8, с. 55].

Отже саме сучасні досягнення в галузі наукового дослідження різного роду запахів в природних та інших науках, а також накопичений криміналістичний досвід використання запахових слідів в практиці розслідування злочинів дозволили створити в криміналістиці спеціальний напрям, який має назву - криміналістична одорологія), або вченням яке являє собою систему методів і засобів виявлення, вилучення, зберігання і дослідження запахових слідів з метою їх використання для вирішення ідентифікаційних завдань в кримінальному процесі [1, с. 247].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Криміналістика: курс лекцій / [В.Ю. Шепітько, В.- Коновалова, В.А. Журавель та ін.]; за заг. ред. Шепітька В.Ю. - [3-є вид].- Х.: Одісей, 2009. - 368 с.
2. Шеремет А.П. Криміналістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл./ А.П. Шеремет. - Чернівці : Наші книги, 2008. - 440 с.
3. Крылов ИФ. Криминалистика: Учебник / И.Ф. Крылов, А.И. Бастрыкин. - М.: Дело, 2007. - 934с.
4. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / Салтевський М.В. - К.: Кондор, 2008 - 594 с.
5. Криміналістика: підручник / [В.Ю. Шепітько, В.- Коновалова, В.А. Журавель та ін]; за ред. В.Ю. Шепітька. - [5-е вид., перероб. і доп.]. - Х. : Право, 2011. - 464 с.
6. Гордеев, С. Б. Криминалистическое исследование запахов следов: учебное пособие / С. Б. Гордеев. – Владивосток, 2011. – 84 с.
7. Панфилов П. Б. Основные принципы обеспечения достоверности исследований запахов следов человека с использованием собак-детекторов в судебной экспертизе / П.Б. Панфилов. – М.: Юрлитинформ, 2007. – 264 с.
8. Бадиков, Д. А. К вопросу об использовании запахов следов человека в практике раскрытия и расследования преступлений / Д. А. Бадиков, В. В. Власов // Уголовно-процессуальные и криминалистические проблемы борьбы с преступностью:

Всероссийская научно-практическая конференция. – Орел: ОрЮИ МВД России им. В.В. Лукьянова, 2015. – С. 53–55.

9. Быстряков, Е. Н. Из опыта применения служебно-розыскной собаки при осмотре места происшествия / Е. Н. Быстряков // Следственная практика. – Вып. 138. – С. 103–106.

10. Грошенкова, О. А. Рекомендации по собиранию материалов для одорологической экспертизы / О. А. Грошенкова // Криминалистическая экспертиза. Исследование документов: межвуз. сб. науч. статей. – Саратов, 1999. – С. 52–54.

11. Иванов, К. Г. Криминалистическое исследование запаховых следов человека методом кинологической идентификации / К. Г. Иванов // Западно-Сибирские криминалистические чтения. – Тюмень, 1997. – С. 44–47.

12. Кливер, И. Результаты одорологической выборки – доказательства или оперативные данные? / И. Кливер // Социалистическая законность. – 1987. – № 10. – С. 63–65.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЛЮДИНИ ЗА ОЗНАКАМИ ЗОВНІШНОСТІ (КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОСКОПІЯ)

Шамрай Д.Р.

Студентка II курсу ІФСК

Сумського державного університету

Науковий керівник: Думчиков М.О.

к.ю.н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Наукові основи використання ознак зовнішності людини для розкриття і розслідування злочинів заклав французький криміналіст А. Бертільон. У 70-і рр. XIX ст. він запропонував систему опису злочинців у реєстраційних цілях, де кожен елемент зовнішності отримував точне визначення та позначення. Поступово, з використанням досягнень анатомії, антропології, психології, фізіології, морфології, судової медицини та інших наук, а також з урахуванням слідчої, оперативно-розшукової та експертної практики, в криміналістиці сформувався вчення про зовнішність людини - габітоскопія.

Габітоскопія (від лат. *Habitus* - зовнішній вигляд людини, його статура + грец. *Skopeo* - дивлюся, вивчаю) - це галузь криміналістичної техніки, що вивчає закономірності фіксації зовнішнього вигляду людини в різних відображеннях і розробляє техніко-криміналістичні засоби та методи збирання, дослідження і використання даних про зовнішній вигляд з метою розкриття, розслідування та попередження злочинів (ототожнення особистості).

Безперечно встановлено, що кожна людина має індивідуальну, неповторну зовнішність. Незважаючи на зміни протягом усього життя (людина росте, старіє, хворіє,

звертається до послуг косметологів і т.д.), риси його зовнішнього вигляду зберігаються відносно стійкими [2, с. 198]. Певна мінливість зовнішності не перешкоджає її використанню в криміналістичній практиці, оскільки відомі закономірності трансформації зовнішнього вигляду людини.

Властивість зовнішнього вигляду людини відбивається в різних відображеннях: матеріальних-малюнках, фотографіях і т.д. (Рефлексивність) і ідеальних - свідомості інших людей (наочність) забезпечує можливість застосування інформації про зовнішність у практиці розкриття і розслідування злочинів. До числа найважливіших передумов використання зовнішнього вигляду людини в криміналістичній практиці відносять загальні властивості відображень зовнішності людини: визначеність - закономірне відображення зовнішності людини; адекватність - відповідність дійсності; повнота - достатня для певного відображення ознак зовнішності.

Зовнішній вигляд людини визначається як сукупність відомостей про людину, що сприймаються візуально. Такі відомості використовуються в процесі розкриття і розслідування злочинів, зокрема, для вирішення наступних завдань:

- Розшуку невідомих осіб, що зникли з місць нерозкритих злочинів, якщо є інформація про їхню зовнішність;

- Розшуку відомих осіб, що переховуються від слідства або суду або втекли з місця відбування покарання;

- Розшуку безвісти зниклих;

- Ідентифікації живих осіб та померлих (загиблих) громадян.

Ці завдання вирішуються при проведенні оперативно-розшукових заходів та слідчих дій, веденні криміналістичних обліків, при проведенні експертиз і досліджень.

1. Система елементів і ознак зовнішнього вигляду людини

Зовнішній вигляд людини можна представити у вигляді системи елементів, тобто деталей, частин, що виділяються при його візуальному вивченні [12, с. 153]. Зовнішня будова голови, тулуба, кінцівок; функціональні прояви людини (постать, хода, міміка і т.д.); загальнофізичні дані (стать, вік, антропологічний тип і т.п.); деталі предметів одягу і дрібних речей - всі ці елементи є криміналістично значущими.

Зовнішній вигляд однієї людини відрізняється від зовнішнього вигляду іншої ознаками - окремими характеристиками зовнішнього вигляду в цілому або його елементів. У теорії криміналістичної ідентифікації ознака визначається як об'єктивне відображення властивостей досліджуваного предмета.

У габітоскопії ознаки зовнішності, або ознаки зовнішнього вигляду людини, визначаються як помітні характеристики зовнішнього вигляду в цілому або його частин.

Наприклад, лоб - високий (лоб - елемент особи, а високий - ознака) або вухо овальне за формою (вухо - елемент зовнішнього вигляду, овальне - ознака).

Всю систему елементів і ознак зовнішності людини традиційно розглядають стосовно до класифікації, в основу якої покладена приналежність елементів зовнішнього вигляду людини та їх ознак.

Елементи і ознаки будови тіла людини, прояву його життєдіяльності називаються власними. Вони властиві самій людині.

До супутніх, відносяться доповнюють елементи і ознаки зовнішнього вигляду людини. Вони не є елементами будови тіла людини або проявом його життєдіяльності, але в якійсь мірі дозволяють судити про власні елементи і ознаки. До числа супутніх елементів і їх ознак відносяться одяг, дрібні речі, предмети, що використовуються для оформлення зовнішнього вигляду, та їх ознаки.

Власні елементи та їх ознаки поділяються на: загальнофізичні, анатомічні та функціональні.

До загальнофізичних елементів зовнішнього вигляду людини відносять стать, вік, антропологічний тип. Загальнофізичні ознаки проявляються в анатомічних, функціональних і супутніх ознаках, у деяких особливостях функціональних проявів, в одязі та інших атрибутах [7, с. 359]. Тому загальнофізичні елементи і ознаки часто називають ще й комплексними.

Стать, вік - визначаються «на вигляд» (наприклад, 20-23 роки), так як календарний період життя людини не завжди відповідає зовнішньому вигляду.

Антропологічний тип визначається за сукупністю анатомічних ознак зовнішності, в криміналістичній практиці - найчастіше в порівнянні з відомими етнічними групами (наприклад, схожий на китайця, грузина і т.п.).

Анатомічні елементи і ознаки. До елементів зовнішнього вигляду людини відносяться частини тіла: фігура в цілому, голова, обличчя, шия, плечі, груди, спина, кінцівки, волосяний покрив, зморшки, плями, складки, сліди різних травм і операцій. Вони характеризуються ознаками: форми, контуру, конфігурації, величини, положення, кольору.

Відображення зовнішнього вигляду людини, що використовуються в практиці розкриття і розслідуванні злочинів, прийнято ділити на суб'єктивні і об'єктивні.

Суб'єктивні відображення виникають у результаті безпосереднього зорового сприйняття (спостереження) людини або його останків іншою особою. Нерідко спостереження доповнюється уявним образом в матеріально-фіксованому вигляді

(описом, малюнком) [10, с. 225]. Іншими словами, суб'єктивними є відображення, достовірність яких залежить тільки від індивідуальних якостей сприйняття особи і умов.

Об'єктивні відображення виникають у результаті сприйняття зовнішності людини за допомогою інструментальних методів, тому ступінь їх достовірності набагато вище. До об'єктивних відображень належать: фотознімки, кінострічки, відеозображення, рентгенівські знімки і т.д.

Отже, у залежності від заходів, проведених з метою встановлення особи, та їх результатів визначаються подальші дії щодо використання отриманих висновків. При цьому якість інформації про ознаки зовнішності, її ретельний аналіз та вибір необхідних техніко-криміналістичних засобів і тактичних прийомів мають вирішальне значення для успішного встановлення особи злочинців та інших осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Криміналістика: курс лекцій / [В.Ю. Шепітько, В. Коновалова, В.А. Журавель та ін.]; за заг. ред. Шепітька В.Ю. - [3-є вид.]- Х.: Одиссей, 2009. - 368 с.
2. Криміналістика: підручник / [В.Ю. Шепітько, В. Коновалова, В.А. Журавель та ін.]; за ред. В.Ю. Шепітька. - [5-е вид., перероб. і доп.]. - Х. : Право, 2011. - 464 с.
3. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, С.В. Гончаренко, В. Попелюшко; Акад. адвокатури України. - К: Юрінком Інтер, 2011. - 495 с.
4. Криміналістика (криміналістична техніка): Курс лекцій / П.Д. Біленчук, А.П. Гель, М.В. Салтевський, Г.С. Семаков; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. - К., 2001. - 216 с.
5. Криміналістика / [Агафонов В.В., Бурнашев Н.А., Газизов В.А. и др.]; под ред. А.Г. Филиппова. - М.: Юрайт: Высш. образование, 2008. - 441 с. - (Основы наук).
6. Крылов ИФ. Криміналістика: Учебник / И.Ф. Крылов, А.И. Бастрыкин. - М.: Дело, 2007. - 934с.
7. Роцин А.И. Книга криміналіста: практическое пособие / А.И. Роцин. - К.: Украина, 1995. - 423с.
8. Руководство по расследованию преступлений. Научно-практическое пособие / [Аверьянова Т.В., Баев -Я., Григорьев В.Н, Гриненко А.В. и др.]; отв. ред.: Гри-ненко А.В. - [2-е изд., пересмотр. и доп.] - М.: Норма, 2008. - 768 с.
9. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / Салтевський М.В. - К.: Кондор, 2008 - 594 с.
10. Шеремет А.П. Криміналістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл./ А.П. Шеремет. - Чернівці : Наші книги, 2008. - 440 с.

11. Чурилов С.Н. Методика расследования преступления: общие положения / С.Н. Чурилов. - М.: Юстицинформ, 2009. - 232 с.
12. Яблоков Н.П. Криминалистика: учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности "Юриспруденция"/ Н.П. Яблоков: Моск. гос. ун-т им. М.В.Ломоносова, юрид. фак. [3-е изд., перераб. и доп.]. - М.: ЛексЭст, 2006. - 373 с.

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ СВИДКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Позняк Т.А.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Свідок в класифікації суб'єктів кримінального процесу належить до категорії осіб, участь яких є допоміжною.

Згідно з ч.1 ст.65 Кримінально процесуального кодексу України свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

Показання свідка можна назвати джерелом доказів. Кримінально-процесуальне законодавство України не встановлює вікових обмежень для приймання осіб як свідків у кримінальній справі. І діти, і літні люди, не вважаючи на особливість їх психіки, можуть повідомляти цінну інформацію про обставини кримінальної справи. Беручи до уваги особливості психіки дитини, можна лише передбачити перевірку свідків неповнолітніх через певні умови, які сприятимуть отриманню повної інформації [3, с. 75].

В кримінально процесуальному кодексі України чітко прописані основні права та обов'язки свідків в кримінальному провадженні, які зазначені в статті 66 Кримінально процесуального кодексу України.

Свідок в кримінальному провадженні наділений правами. Ці права полягають в гарантуванні тих завдань, для яких свідок бере участь у кримінальному процесі та забезпечення охорони його прав як громадянина.

В ч.1 ст.66 КПК України йдеться про права свідків :

1. Свідок має право бути повідомленим про те, чому і в якому кримінальному провадженні ви берете участь.

2. Користуватися допомогою адвоката, якщо в цьому є потреба (передбачено ст. 50 КПК України)

3. Відмовитися давати показання, щодо себе, близьких родичів та членів сім'ї, якщо це може стати підозрою, обвинуваченням у кримінальному провадженні.

4. Користуватися допомогою перекладача, якщо свідок, не володіє державною мовою.

5. Користуватися нотатками й документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті.

6. Свідок має право на відшкодування витрат, які пов'язані з викликом щодо кримінального провадження.

7. Ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження.

8. Заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом.

9. Заявляти відвід перекладачу.

Перед тим, як свідок буде давати показання слідчий чи суддя пояснюють обставини з яких слід дати свідчення. Свідок має право вільно та без примусу давати показання. Закон захищає громадянина, який виконує функції свідка, від утисків з будь-якої сторони (ст.373 КК України).

Є важливим те що, свідок самостійно чи з вуст слідчого повинен перевіряти протокол показань, що записав слідчий та робити поправки, якщо щось не збігається з тим що ви сказали.

Також хочу взяти до уваги правову допомогу адвоката, я вважаю це є необхідним, адже показання слідчому щодо конкретного кримінального провадження свідок дає вічна-віч, і ніхто не може бути застрахований від тиску, як морального, так і фізичного, адже трапляються різні випадки. Тому участь адвоката допоможе уникнути таких подій.

Показання в судді слід давати усно, це допоможе судді правильно оцінити не тільки зміст показань, але й прийняти і оцінити джерело доказів.

При допиті свідка з перекладачем повідомляється вся необхідна інформація про перекладача, а також право заявити про відвід перекладача, коли свідок має підстави сумніватися, що перекладач може надати точний переклад.

Наша держава припускає відшкодування витрат, понесених свідком, коли він з'явився на виклик органам попереднього допиту та суду.

Свідок має право подати запит на забезпечення безпеки. Застосовуються заходи безпеки такі, як: особистий захист, захист житла і майна, видача спеціального засобу індивідуального захисту, зміна документів і зовнішній вигляд, зміна місця роботи або навчання, закритий суд або інше.

Щодо обов'язків свідка. Найголовніший та основний обов'язок давати правдиві показання в судді по тій справі з приводу якої свідок був викликаний. Відповідно надання свідомо неправдивих свідчень слідчому, прокурору, слідчому судді або суду або відмова в наданні доказів слідчому, прокуророві, слідчому судді або суду свідок буде нести кримінальну відповідальність. Ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді або суду свідок відповідає перед законом. Для забезпечення цього обов'язку свідок повинен буди викликаний до суду відповідними органами. Кримінально процесуальний кодекс України зобов'язує прибути по виклику слідчого, прокурора, суду [4, ст. 75].

Відсутність свідка для допиту, навіть з поважних причин, ускладнює роботу органів державної влади.

Від свідка можуть вимагати не розголошувати дані попереднього слідства без дозволу слідчого чи прокурора (п.3 ч.2 ст.66 КПК України).

Закон кримінального судочинства встановлює обов'язок свідка, крім його явки на допит, брати участь у ряді інших кримінальних проваджень. Свідку можна закликати до одночасного допиту двох або більше осіб, які вже були допитані для з'ясування їхніх розбіжностей у показаннях. У разі необхідності свідка може бути залучено до проведення впізнання чи предмета або трупа (ст. 228, ст.229, ст.230 КПК України). Для участі у слідчому експерименті (ст. 240 КПК України).

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновок.

Свідок є обов'язковим суб'єктом у кримінальному процесі, який, крім того, не веде безпосередньо кримінальне провадження, не має законного особливого інтересу до кримінальної справи, відіграє допоміжну функцію, але без якого практично не можлива жодна кримінальна справа.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90-91).
2. Конституція України від 28.06.96 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 23.07.96 р., № 30, ст.141.
3. Кримінальний процес в питаннях і відповідях: Загальна і Особлива частини: навч. посібник. /Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло. – 3-тє вид., доповн. і переробл. – К.: Скіф, 2013. – 256 с.
4. Кримінальний процес : підруч. С. В. Банах, Н. З. Рогатинська, А. М. Сарахман. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. – 264 с.

ПОНЯТТЯ ДОКАЗУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Рибка І. В.

*Студентка II курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Маланчук П.М.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

На даний час докази є головним базисом кримінального судочинства, що приводить в дію всі механізми розслідування кримінальної справи. Уряд Української держави України намітив і здійснює план заходів з виконання головних завдань. На сьогодні вагому увагу приділено покращенню діяльності органів прокуратури, внутрішніх справ, юстиції, судів, що покликані охороняти захист прав громадян України, інтересів суспільства. І саме тому, ця тема потребує досліджу.

Слід зауважити, що цінність процесуальних доказів полягає в тому, що вони є головним методом доказування існування чи не існування юридично значимих подій і умов, передбачених предметом доказування в кримінальному провадженні.

Відомий вчений-процесуаліст М. А. Чельцов до поняття доказу також включав логічний складник, стверджуючи, що докази це не просто факти, а лише «... факти, із яких виводиться існування доказового факту, вони мають назву доказових фактів або доказів» [1, с. 134–136].

Своєю чергою, авторитетний радянський процесуаліст М. С. Строгович був автором подвійного тлумачення поняття доказів. Науковець вважав, що доказами являються як факти, так і джерела, з яких вони отримані. На його думку, доказ у кримінальному процесі застосовується удвох значеннях: 1) доказ, як джерело отримання слідством і судом даних про той чи інший факт; 2) доказ також цей той факт, із якого слідчий і суд роблять висновки про інші факти, що підлягають доказуванню [2, с. 120].

Подальший пошук суті (природи) спричинив виникнення на початку шістдесятих років минулого століття інформаційної концепції моделі доказів, авторства видатного російського вченого В. Я. Дорохова [3, с. 108–117]. Науковець змістом доказів вважав не факти, а дані (інформацію) про них. Крім того, складовою доказів, на його думку, були також джерела їх отримання. Виходячи із запропонованого підходу, доказом пропонувалось вважати органічну єдність фактичних даних їх законних джерел. У даній конструкції доказу залишилися без уваги його логічна й інша складові, натомість перебільшувалось вага інформаційного компоненту.

Отже, доказами у кримінальній справі є будь-яка інформація, на підставі яких суд, прокурор, слідчий, дізнавач, в порядку, визначеному кримінально-процесуальний кодекс,

встановлює наявність або відсутність умов, що підлягають доказуванню при провадженні у кримінальній справі, а також інших обставин, що повинні мати значення у кримінальній справі.

Упорядковуючи докази, необхідно мати на увазі, що класифікаційні групи не повинні залежати один від одного. Кожен із доказів доказ може бути класифікований по всіх зазначених підставах і одночасно, наприклад: особистим, первісним, прямим і обвинувальним або речовим, похідним, непрямим і виправдувальними т.п. [1, с. 122]. Особисті докази, в формуванні яких брало участь психічне сприйняття людиною відповідних обставин, і передача їм у різній формі відомостей про ці обставини органам, що здійснюють кримінальний процес.

До особистих доказів відносяться показання підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, акти ревізій, висновок експерта, і документальних перевірок, судових і слідчих дій та інші документи.

Речові—це об'єкти матеріального світу, на яких відбилися сліди взаємодії з іншими матеріальними об'єктами або людиною [4, с. 234].

Обвинувальні—це докази, на підставі яких встановлюються винність конкретної особи у вчиненні злочину або обставини, що обтяжують його відповідальність. Це свідчення обвинуваченого, який визнав свою вину, показання свідка про те, як обвинувачений здійснював злочин, показання потерпілого аналогічного змісту і т. п.

Виправдувальні—це докази, на підставі яких спростовується обвинувачення особи у вчиненні злочину, встановлюються його невинність або обставини, що пом'якшують відповідальність. Первинні—це докази, отримані з першоджерела. Свідок повідомив фактичні дані про подію злочину, винному, інших обставин, які він особисто спостерігав, сприймав за допомогою своїх органів почуттів; слідчий під час огляду місця події знайшов знаряддя скоєння злочину, і воно долучено до справи і зберігається при ньому; в кримінальній справі є справжній документ, що засвідчує певні факти, і т. д. Похідні докази—це такі, які також відбили на собі встановлюються обставини, але не безпосередньо, а опосередковано, тобто через якийсь інше доказ або інший носій інформації, що не залучений в кримінальний процес, але який мав можливість (хоча б теоретично) такого залучення [5, с. 123].

При здійсненні кримінального провадження учасники кримінального провадження повинні намагатися користуватися первинними доказами. Однак і похідні докази є корисними при перевірці повноти та правильності першоджерела, тобто первинних доказів. Прямі—це докази які прямо та конкретно, без проміжних ланок вказують на обставини, що входять до предмету доказування.

Непрямі - докази, які враховують обставини конкретного предмета доказування опосередковано, через проміжні ланки.

Отже, докази в кримінальному процесі – це дані про факти, які є отриманими у передбаченому кримінально-процесуальному кодексі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».-2012.- №2(6)
2. Строгович М.С. Уголовный процесс / М.С. Строгович.-М.:Юриздат, 1946.-511 с.
3. Дорохов В.Я. Понятие доказательств в советском уголовном процессе / В.Я.Дорохов // Советское государственное право и право.-1964.-№9.-С.108-117.
4. Щодо розширення предмету доказування у кримінальному провадженні / А.В. Форостяний // Юридична наука.-2015. -№ 3. –С. 151-159.
5. Кримінальний процес. Загальна частина (альбом схем) навч. посібн./ Л.Д.Удалова, В.В.Рожнова, Д.П.Письменний.-К.:Центручбової літератури, 2014.-149с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Скляр Б. П.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

З огляду на специфіку кримінального процесу, що складається з безлічі окремих, різнорідних дій, які здійснюються різними суб'єктами, підпорядкування їх певній системі загальних засад має чи не головне значення для проведення якісного розслідування. У зв'язку з цим в законодавстві закріплюється значна кількість загальних процесуальних принципів, що визначають найважливіші риси провадження у кримінальній справі.

Засада законності в кримінальному процесі й судочинстві України посідає чільне місце й застосовується на всіх стадіях та при виконанні всіх процесуальних дій на будь-якій стадії кримінального процесу, має відношення до всіх видів кримінального процесу як виду діяльності та є основою всіх правовідносин та механізмів кримінального судочинства. Недотримання цього принципу під час проведення процесуальних дій уповноваженою особою під час здійснення нею цих дій веде до визнання таких дій

незаконними, і всі результати, отримані від цих процесуальних дій, не можуть бути визнані судом як належні докази чи обставини, що мають значення для вирішення справи. Зміст цієї засади розкривається в низці положень Кримінального процесуального кодексу України, а саме: в статті 9, де законодавець вказує, що під засадою законності слід розуміти наступне.

Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України (надалі КПК України), міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. Прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно й неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. Закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати КПКУ. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить КПК України [3].

Тобто ця засада передбачає дотримання особами уповноваженими розпочинати досудове розслідування, збирати та закріплювати докази на стадії досудового розслідування режиму законності через чітке та неухильне виконання положень Конституції України та законів України. Уповноважена особа повинна отримати всі необхідні дозволи (ухвали) для проведення тих процесуальних дій, для яких вони вимагаються законом, провести всі передбачені для кожного конкретного випадку процесуальні дії у тій їх кількості і порядку їх проведення, що передбачений кримінальним процесуальним законодавством з додержанням конституційних прав і свобод людини, що передбачені Конституцією та законами України та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють цю сферу правовідносин.

Засаду законності слід відносити до загальних засад кримінального провадження, що гарантує учасникам процесу забезпечення їх прав та свобод, гарантованих Конституцією та іншими нормативно-правовими актами, через виконання всіма учасниками провадження своїх прав та обов'язків.

Також зміст цієї засади розкривається в деяких положеннях Конституції України, наприклад, в частині 2 статті 19, яка стверджує, що діяльність будь-яких державних органів чи органів місцевого самоврядування можлива лише за чіткого й неухильного

дотримання ними меж їх повноважень та способів законного здійснення своєї діяльності, тобто таких, що передбачені законодавством України.[1].

Проблематикою забезпечення та гарантування законності процесуальних рішень та їх реалізації займалися у своїх роботах такі вчені як Ю.М. Грошевий, О.Ю. Татаров, Є.Д. Лук'янчиков, М.В. Джига, С.М. Стахівський та інші. Ці науковці вважають, що законність є такою засадою, яка може гарантувати виконання процесуальних рішень у кримінальному провадженні. Фактично рівень законності залежить від виконання уповноваженими суб'єктами приписів нормативно-правових актів, які гарантують особі основні права і свободи, закріплені Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють цю сферу. Законність кримінальної процесуальної діяльності значною мірою обумовлюється рівнем дотримання відповідних правових гарантій. Як зазначає Є.Д. Лук'янчиков, кримінальні процесуальні гарантії законності полягають у сукупності правових засобів, встановлених законодавством для забезпечення розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, які дають змогу одержати та зберегти інформацію, що має значення для кримінального провадження, досягти мети і виконати завдання першого етапу кримінальної процесуальної діяльності, захистити та в разі можливості, відновити порушені права і законні інтереси учасників кримінального провадження [2, с. 22-23].

Особливі гарантії законності полягають у сукупності правових засобів, встановлених законодавством, що надають змогу одержати та зберегти інформацію, яка має значення для кримінального провадження, досягти мети й виконати завдання досудового розслідування, захистити та за можливості відновити порушені права й законні інтереси учасників кримінального процесу [2, с. 286]. Однією з особливостей гарантування законності на етапі досудового розслідування є особливий порядок початку досудового розслідування, встановлений кримінальним процесуальним законом, дотримуватися яких зобов'язані всі органи й посадові особи [3].

До особливих кримінальних процесуальних гарантій законності початку досудового розслідування належать такі: 1) судовий контроль; 2) відомчий контроль; 3) прокурорський нагляд. Діяльність прокурора щодо нагляду за законністю вирішення заяв і повідомлень про злочин регламентується Конституцією України, КПК України, Законами України «Про прокуратуру», «Про оперативно-розшукову діяльність», відповідними відомчими нормативними актами Генеральної прокуратури України. Прокурорський нагляд на першій стадії кримінального судочинства – це діяльність, здійснювана уповноваженими прокурорами шляхом реалізації встановлених законом

повноважень з метою забезпечення законності прийняття, розгляду й вирішення заяв і повідомлень про злочин [4, с. 307].

Судовий контроль під час досудового розслідування – це діяльність суду, що реалізується ним у встановленій законом процесуальній формі й спрямована на забезпечення законності дій і рішень органів і посадових осіб, які вирішують заяви та повідомлення про злочини, що вчинені або готуються. Іншою гарантією законності прийняття рішень є відомчий контроль. Згідно з п. 4 ч. 2 ст. 39 КПК України керівник органу досудового розслідування уповноважений вжити заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим [3].

Отже, засада законності передбачає точне й неухильне застосування правових норм у відповідності до Конституції України та законів України та інших нормативно-правових актів органами досудового розслідування, прокуратури, суду, а також виконання всіма іншими суб'єктами кримінального провадження цих приписів. Засаду законності в рамках проведення досудового розслідування уповноваженими на те органами слід розглядати у двох аспектах. У першому випадку законність означає поновлення порушеного права особи, а в другому – сама діяльність вказаних органів має відповідати приписам закону. Дотримання законності має важливе значення і є основною умовою правильного розвитку кримінального провадження. Тобто, вчинення будь-яких процесуальних дій з порушенням принципу законності веде до визнання їх незаконними і як наслідок - визнання незаконними будь-яких їх результатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України редакція від 21.02.2019 Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія / Є.Д. Лук'янчиков. – К., 2005. – 359 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 11.01.2019 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) [монографія] / О.Ю. Татаров. – К. : – Донецьк : ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ», 2012. – 640 с.

5. Молдован В. В. Порівняльне кримінально–процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: [навч. посіб.] / Молдован В. В., Молдован А. В. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 9–10.

СКАСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ІМУНІТЕТІВ ЯК УМОВА ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ

Орлов О.Л.

Студент III курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Ільченко О. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Як впливає зі змісту статті 370 КПК України, вітчизняний законодавець приділяє особливу увагу питанню законності, обґрунтованості і вмотивованості рішень, що приймаються таким суб'єктом правозастосування, як суд [1].

Проте, незважаючи на такий принциповий підхід по відношенню до судових рішень, в окремих актах, прийнятих самим законодавцем, не завжди наявне обґрунтування тих чи інших норм, що може створювати складності у тлумаченні таких положень та призводити до юридичних помилок. Звісно, це не сприятиме належному виконанню завдань кримінального провадження та правильному і однаковому застосуванню його положень.

Достатньо виразно проблема нелогічності, необґрунтованості та невмотивованості деяких законодавчих актів, яка могла б свідчити про ознаки існування таких подвійних стандартів, простежується на прикладі інституту різноманітних внутрішніх імунітетів, що використовується в українському кримінальному процесі та спричиняє порушення окремих основоположних засад, на яких будується вітчизняне законодавство.

Так, якщо виходити з такої основоположної конституційної та кримінально-процесуальної засади, як засада рівності перед законом і судом, якій повинно відповідати кримінальне провадження в Україні, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. При цьому не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, за мовними або іншими ознаками [1].

З іншого боку, законодавець надає окремим категоріям громадян додаткові гарантії у кримінальному провадженні у вигляді додаткових прав. До таких категорій осіб,

наприклад, відносяться неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами. Логічно, що вказані додаткові гарантії призначені компенсувати таким особам їх обмежені можливості, неповний зміст яких пояснюється певними об'єктивними обставинами, такими як недосягнення повноліття, незнання мови, розумові та фізичні вади [1].

Проте, до такого логічного ряду, родова спільність якого обумовлена об'єктивним характером причин, що призводять до обмеження можливостей таких категорій осіб, звісно, ні за яких умов не можуть бути віднесені посада або рід та специфіка діяльності чи роботи цих осіб, оскільки посада, рід та специфіка діяльності чи роботи не обмежують їх можливостей при користуванні процесуальними правами чи виконанні процесуальних обов'язків. Зрозуміло, що такі особи за відсутності обмеженого характеру їх процесуальних можливостей та за відсутності відповідних причин для компенсації не потребують додаткових гарантій, на відміну від вказаних категорій осіб з об'єктивно обмеженими можливостями.

Тому відсутні причини розглядати у якості додаткової гарантії застосовуваний в кримінально-процесуальному законодавстві України інститут внутрішніх імунітетів, тобто особливий порядок притягнення до кримінальної відповідальності, проведення слідчих (розшукових) дій, затримання і обрання запобіжного заходу, якими користуються певні категорії осіб, що займають певні посади, виконують певну роботу чи здійснюють певні види діяльності в державі, зокрема народні депутати та судді [1].

Виходячи з аналізу вказаних кримінально-процесуальних норм, необхідно чітко розрізняти інститут додаткових гарантій та інститут внутрішніх імунітетів. Якщо гарантії надаються лише як компенсація обмежених можливостей, то у випадку імунітетів, за відсутності підстав сприймати їх як додаткові гарантії, існують об'єктивні підстави вважати їх виключно привілеями.

І дійсно, ні Конституція [2], ні Кримінальний процесуальний кодекс, ні галузеві законодавчі акти, у тому числі Закони України «Про статус народного депутата України» [3], «Про регламент Верховної Ради України» [4], «Про судоустрій і статус суддів» [5], не наводять причин, обґрунтувань та мотивів, за яких в державі введено особливий порядок притягнення до кримінальної відповідальності, проведення слідчих (розшукових) дій, затримання і обрання запобіжного заходу щодо народних депутатів та суддів. Дані нормативно-правові акти обмежуються лише закріпленням та детальною регламентацією такого інституту.

У даній ситуації будь-яка спроба тлумачення мотивів та цілей законодавця матиме лише характер припущення. Проте такі спроби ніколи не можуть розглядатися як відповідь на поставлене запитання та не матимуть обов'язкового та однозначного

характеру, оскільки завжди будуть відображати лише власну позицію, думку або переконання особи, з якими в залежності від тих чи інших причин інша особа має повне право погоджуватися або не погоджуватися.

Так, наприклад, лише як припущення, з яким можна погоджуватися чи не погоджуватися, виступає позиція, згідно з якою депутатський або суддівський імунітет обумовлений необхідністю забезпечити незалежність народних депутатів і суддів при виконанні ними своїх професійних обов'язків, у тому числі при прийнятті рішень [6, с. 125].

Однак така незалежність має досягатися скоріше відсутністю службової субординації та необхідності підпорядкування іншим особам. І дійсно, якщо сприймати незалежність абсолютно буквально, то народні депутати та судді взагалі підлягають повній ізоляції, щоб унебезпечити їх від можливості будь-якого стороннього впливу, наприклад, впливу несприятливих погодних умов або магнітних коливань, адже, як добре відомо, психіка людини, що саме і відповідає за належне виконання вказаної професійної діяльності та прийняття рішень, надзвичайно вразлива до таких змін. Тому трактування незалежності у повному об'ємі або широкому сенсі видається недоцільним та неправильним, у зв'язку з чим вона може сприйматися лише як функціональна самостійність у прийнятті рішень завдяки відсутності прямого службового підпорядкування та відсутності необхідності підкорення службовій ієрархії саме в момент здійснення народним депутатом чи суддею своїх професійних обов'язків та при прийнятті ними відповідних рішень.

Також не можна визнати прийнятною позицію Конституційного Суду України, який вбачає в недоторканності народного депутата одну з необхідних умов для ефективного здійснення ним своїх повноважень [7], оскільки розглянуте Конституційним Судом законодавче положення дає вичерпні межі таких умов, не включаючи до них інституту недоторканності та виносячи його в окрему норму [3], і об'єднання цих двох понять в одне без відповідної прямої вказівки на це розглянутого закону видається нелогічним та безпідставним.

Більш того, виходячи з норм Конституції, що має найвищу юридичну силу в державі, Основний закон не ототожнює поняття незалежності та недоторканності суддів та чітко розрізняє їх [2], що є підставою для визнання неконституційними положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визнання в них недоторканності одним з засобів забезпечення незалежності суддів та об'єднання цих двох понять в одне через включення поняття недоторканності до поняття незалежності [5].

За таких умов, коли, як видно, законодавець не надає будь-яких офіційних обґрунтувань та пояснень мотивів і причин запровадження у вітчизняному кримінальному процесі інституту недоторканності, зокрема депутатської та суддівської, відсутні причини для розуміння ситуації, за якої не дотримується та прямо порушується така основоположна засада конституційного та кримінального процесуального права як засада рівності перед законом і судом, одним із проявів якої є пряма заборона будь-яких привілеїв за наведеними ознаками [1].

Так само відсутні причини вважати обов'язок особи підкорятися загальним правилам кримінального процесу як вплив на неї або втрату нею своєї незалежності. Інакше за вказаною логікою необхідність підкорення будь-яким загальнообов'язковим правилам поведінки або моралі чи нормам закону можна було б трактувати лише як втрату незалежності та неправомірний вплив на особу. Це може слугувати лише додатковим підтвердженням необґрунтованості позиції, яка розглядає внутрішні імунітети, застосовувані у вітчизняному кримінальному процесі, як забезпечення незалежності народних депутатів та суддів під час здійснення ними своїх безпосередніх професійних чи службових обов'язків.

А тому існують всі підстави розглядати такі внутрішні імунітети виключно як службові привілеї, які свідчать про застосування вітчизняним законодавцем практики подвійних стандартів та необґрунтоване і безпідставне порушення основоположної конституційної та кримінально-процесуальної засади рівності перед законом і судом.

При цьому варто враховувати ще й інший важливий практичний аспект. Так, з точки зору науки психології, можна стверджувати, що збереження та подальше існування таких привілеїв, як різноманітні внутрішні імунітети від кримінального переслідування на загальних засадах, є для вітчизняного кримінального процесу не тільки необґрунтованим та безпідставним, але також недоцільним та відверто шкідливим. Як відомо, стан безкарності, який в дійсності завжди супроводжує недоторканність та приводить до втрати особою відчуття реальності, - породжує лише так звану «ілюзію вседозволеності», яка за визначенням, звісно, ні за яких умов не сприяє дотриманню відповідною особою принципам справедливості, чесності та внутрішньої дисципліни і відповідальності.

За такої ситуації, коли відсутнє офіційне законодавче обґрунтування та пояснення інституту внутрішніх імунітетів, якому притаманні ознаки службових привілеїв, єдиним вірним та логічним рішенням може бути чітке дотримання букви та духу Основного та Кримінального процесуального законів, які прямо забороняють застосування не тільки обмежень, але й привілеїв за широким колом ознак, у тому числі за родом занять, до яких можна віднести, зокрема, професійну діяльність народних депутатів та суддів. Єдиним

можливим шляхом дотримання вказаних конституційних та кримінально-процесуальних норм, може бути лише негайне скасування інституту депутатської та суддівської недоторканості як необґрунтованих та безпідставних привілеїв.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. Дата оновлення: 11.01.2019 р. № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII. Дата оновлення: 11.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>.
4. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. Дата оновлення: 11.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. Дата оновлення: 05.08.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
6. Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні. Щорічна доповідь за 2017 рік. Затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 13 лютого 2018 року № 463/0/15-18 К.: Вища рада правосуддя, 2018. 227 с.
7. Рішення Конституційного Суду України (у справі № 1-15/2003) від 26.06.2003 р. № 12-рп/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-03>.

ВИЛУЧЕННЯ ТА АРЕШТ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Самойлова Ю.Р.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Відповідно до положень КПК України 2012 року тимчасовим вилучення майна визначається фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володіння яких перебуває майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питань про арешт майна або його повернення. Згідно з ч.2 ст. 167 тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

1) підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;

2) призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

4) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено.

Тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208 КПК України. Кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої уповноваженої службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.

Як пише Чернявський С.С. доктор юридичних наук, тимчасово вилученим майно може бути п'яти днів у разі, коли є дозвіл на вилучення майна слідчого судді та не більше чотирьох днів для іншого майна, оскільки:

- клопотання про арешт має бути подано до суду не пізніше наступного робочого дня після вилучення; а у разі коли є вилучення майна слідчого судді (ухвала), то клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором протягом 48 годин після вилучення майна (ч.5 ст. 171 КПК України);

- ухвала про арешт тимчасово вилученого майна – має бути постановлена не пізніше 72 годин з дня надходження клопотання до суду (ч. 6 ст. 173 КПК України).

За статтею 169 КПК України тимчасово вилучене майно повертається особі, у якій воно було вилучено:

- 1) за постановою прокурора, якщо він визнає таке вилучення майна безпідставним;
- 2) за ухвалою слідчого судді чи суду, у разі відмови у задоволенні клопотання прокурора про арешт цього майна;
- 3) у випадках, передбачених ч. 5 статті 171, ч. 6 статті цього Кодексу;
- 4) у разі скасування арешту.

Як сказано в ч.1 ст. 170 КПК України, арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб,

конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. Арешт майна скасовується у встановленому цим Кодексом порядку. Завданням арешту майна є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження.

Відповідно до ч.4 ст. 170 КПК України, у випадку забезпечення спеціальної конфіскації, арешт накладається на майно підозрюваного, обвинуваченого, засуджених або третьої особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених КК України.

Згідно з ч.2 ст. 170 арешт майна допускається з метою забезпечення:

- 1) збереження речових доказів;
- 2) спеціальної конфіскації;
- 3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;
- 4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

Слід зазначити, що в ранній редакції КПК України передбачає позбавлення особи здатності розпоряджатися певним майном і відчужувати його, в той час як можливість заборони використання його власності лише як альтернатива.

Отже, тимчасове вилучення майна є одним з найбільш ефективних заходів кримінального процесу. Адже арешту власності часто передує тимчасове вилучення майна, тому ми вважаємо за доцільне проаналізувати його процесуальні дії. Аналіз положень глави 16 КПК України свідчить, що тимчасово вилученим можна розглядати окреме майно (за умови дотримання критеріїв, згаданих у ч.2 ст.167 КПК України), отримане під час затримання особи згідно з умовами, передбаченими статтями 207 і 208 КПК України, обшук (ст. 236 КПК України) або огляд (ст. 237 КПК України).

Арешт майна є однією з заходів гарантування кримінального провадження, найважливішою з яких є тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого та осіб, які за законом беруть на себе відповідальність за заподіяну шкоду від дій підозрюваного, від обвинуваченого або від іноземця, який вчиняє суспільно небезпечну дію, можливості мати частину свого майна, усунення його та його використання. Арешт майна має тимчасовий характер, оскільки остаточне рішення про використання майна, яке було заарештовано, буде вирішено.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х.: Одиссей, 2013. – 1104 с.
3. Процесуальний порядок та особливості застосування слідчим арешту майна [Текст] : метод. рек. / [Чернявський С. С., Вознюк А. А., АлексєєваПроцюк Д. О. та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 50 с.

ФІЗИЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ПІД ЧАС ПРОЦЕДУРИ ДОПИТУ

Цирулик С.С.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

В умовах сучасної України, що взяла інтеграційний шлях до норм європейського союзу, доцільно було б розглянути інститут допиту, як складова частина кримінального процесу України, адже дана процедура є основоположним інститутом досудового розслідування. Тож, доцільним є дослідження правопорушень, що можуть вчинятися на даній стадії кримінального процесу та впливати на неупереджене, всебічне дослідження справи судом.

На нашу думку, допит - це най розповсюджена слідча дія, у процесі якої слідчий, прокурор отримує від особи, (свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного), словесну або письмову інформацію про факти або події злочину, що має важливе значення для встановлення об'єктивної істини відповідно до чинного законодавства.

Допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків. За бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання [2, с. 425].

Під час допиту, відповідно до стадій кримінального процесу, здійснюється фізичний чи психологічний вплив на допитуваного, що є підтвердженням цьому опубліковані результати опитування слідчих прокуратури та МВС України: 54% застосовують в своїй діяльності методи незаконного впливу. З них фізичне насилля –

3,7%; погрози – 14,7%; обман – 29,8%; введення в оману відносно наявності доказової інформації – 92,2%; аморальні спонукання – 5,5% [3, с. 54].

Відповідно до цієї інформації, ми бачимо, що під час процедури допиту відбувається фізичний чи психологічний вплив на допитувану особу, що і є проблемою в цивілізованій, демократичній країні, яка взяла інтеграційний шлях до норм європейського союзу. Але ми маємо декілька способів вирішення цієї проблеми в нашій країні, які призведуть до покращення та справедливості процедури допиту на законних підставах та унеможливлять фізичний та психологічний вплив на допитуваного, під час процедури допиту.

Кожен допит має свої індивідуальні особливості. Але можна побудувати схему допиту, відповідно до стадій кримінального процесу, а саме до чинного законодавства України.

Стадія ідентифікації особи, яка прибула на допит. Слідчий ознайомлюється з паспортом або іншим документом особи, для того щоб саме ця особа, яку викликали на допит прибула, а не інша. Найголовніша стадія, яка встановлює данні допитуваної особи. В цій стадії, особа має назвати сама своє прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, освіта, місце роботи та ін. данні, також на цій стадії встановлюються стосунки між обвинуваченим та потерпілим. Тому для адаптації допитуваної особи рекомендується на даному етапі створити невимушену обстановку спілкування. Стадія виконання законодавства. Особу треба повідомити про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань та\або дачу неправдивих показань, відповідно до чинного законодавства України. Четвертою стадією є вільна розповідь, а саме допит особи про конкретні обставини злочину, які йому відомі у даній справі. Слідчий повинен вислухати особу, яку він допитує, та йому не слід її перебивати, навіть коли він відійшов від теми, а вже потім ставити питання. Стадія постановки запитань. Слідчий ставить питання до допитуваного про події, які були відомі у справі. Також є і заключна стадія допиту, на якій треба оформити результати відповідно до вимог кримінально-процесуального кодексу.

Допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день. Допитувана особа має право використовувати під час допиту власні документи і нотатки, якщо її показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті [1].

На наш погляд, під час стадії допиту, можуть вчинятися правопорушення фізичного чи психологічного впливу на допитуваного, для зізнання його у вчиненні даного злочину, навіть якщо він його не вчиняв. Для України, яка взяла шлях до європейського союзу, не повинно бути фізичного чи психологічного впливу на особу.

Допустимий психологічний вплив має застосовуватися але не повинен принижувати честь та гідності допитуваної особи.

Провадження допиту не завжди має однотиповий характер. Його своєрідність залежить від багатьох чинників та факторів: особливостей процесуальної процедури; слідчої ситуації, що склалася на даному етапі розслідування; обраної стратегії і тактики розслідування; специфіки взаємодії суб'єктів, залучених до сфери кримінального судочинства, тощо.

У процесі спілкування психологічний вплив може бути справлений за допомогою мовних засобів. Залежно від особливостей психологічного механізму впливу розрізняють: 1) інформування (передача інформації); 2) переконання (вплив на контрагента з метою зміни думки або поведінки); 3) навіювання (вплив, пов'язаний зі зниженням усвідомлення і критичності до матеріалу, що сприймається).

При допиті потерпілого необхідно вважати, що він є зацікавленою особою у результаті вирішення справи, адже йому злочином завдано моральної, фізичної або майнової шкоди. Він може надати максимально повні показання про відомі йому фактичні обставини, а також відомості, що впливають на повноту і правдивість показань.

Місцем проведення допиту є місце провадження досудового слідства, а в разі необхідності та за погодженням із особою, яку мають намір допитати - місце перебування того, кого допитують.

Ми вважаємо, що для вирішення проблем під час стадій кримінального процесу потрібно внести зміни до чинного законодавства, а саме до кримінального процесуального кодексу України до частини 5 статті 224 КПК України та встановити автоматичну фото-відео фіксацію у кімнаті для допиту осіб.

Автоматична фото-відео фіксація повинна бути для того, щоб в фото-відео зйомку унеможливити вхід або втручання інших осіб та програмам. В чинному законодавстві також можна застосовувати фото-відео зйомку, але не автоматичну, в цьому і є проблема, що її можуть не вмикати або відключати коли буде проводитися фізичний або психологічний вплив на особу. В цій кімнаті може вчинятися фізичний та психологічний вплив, який порушує права та обов'язки допитуваного.

Одним з варіантів - це надати можливість адвокату або представнику, бути присутнім під час процедури допиту для того, щоб унеможливити застосування фізичного чи психологічного впливу на допитуваного.

Також, проводити допит над особою протягом восьми годин на день є перебільшенням, адже краще проводити допит довше, аніж за один день, бо це і є психологічним впливом на особу, яку допитують.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що це є проблемою, з якою треба впоратися, відповідно до перерахованих вище проблем та будувати міцну, демократичну, незалежну країну з європейським майбутнім без фізичного та психічного впливу під час процедури допиту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90-91)
2. В. Д. Берназ И ДР.. Криміналістика : підручник / [В. Д. Берназ В. В. Бірюкои, К 82 А, Ф. Волобуєві ; за заг. рщ. А. Ф. Волобуєва ; МВС України, Харк. над. ун-т внутр. справ, - Х, ; ХНУВС,2011. - 666 с.; іл. С. 657-664.. 2011
3. Шепітько В.Ю. Теоретичні проблеми систематизації тактичних прийомів в криміналістиці / В.Ю. Шепітько. - Харків, 1995. - С. 54.

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Неверова С. А.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Інститут доказів і доказування має велике практичне значення в кримінальному процесі України. Прийнято вважати, що докази є центральним поняттям кримінального процесу та елементом правосуддя, який є необхідним для відтворення подій та оскаржування прав, свобод та законних інтересів.

Відповідно до кримінального процесуального законодавства України, речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення [1]. Тому змістом речового доказу є інформація, що міститься у властивостях предмета і сліду і є безпосереднім відображенням події злочину.

Традиційно процес доказування розглядається в процесуальній літературі як єдність трьох елементів: збирання, перевірки та оцінки. Деякі автори виділяють ще такий етап процесу доказування, як використання та обґрунтування рішень доказами.

Збирання доказів означає предметно-практичну діяльність осіб, які здійснюють збирання доказів шляхом пошуку, виявлення, отримання і фіксації (закріплення) доказів. Якщо говорити про предмет збирання доказів, то предметом збирання доказів виступає інформація події злочину, що міститься в слідах злочину, за допомогою яких встановлюються обставини, що підлягають доказуванню.

Під перевіркою доказів у кримінальному процесі розуміється діяльність, пов'язана з аналізом і синтезом доказів, зіставленням їх з іншими доказами і збиранням нових доказів, шляхом проведення нових чи додаткових слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Метою перевірки доказів виступає з'ясування якості і властивостей самих доказів – їх достовірність або недостовірність, законність чи незаконність. У кримінальній літературі також виділяється етап дослідження доказів.

Завданнями дослідження речових доказів є:

- 1) пізнання доказової інформації, шляхом вивчення властивостей, ознак самого предмета або слідів;
- 2) встановлення зв'язків з обставинами, що підлягають доказуванню, оскільки речові докази найчастіше виступають, як непрямі докази;
- 3) перевірка достовірності даного предмета і сліду за допомогою встановлення його походження на основі процесуальних документів, в яких відображається процес збирання предмета.

Речові докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності - також іншим учасникам кримінального провадження. Особи, яким подані для ознайомлення речові докази, можуть звернути увагу суду на ті чи інші обставини, пов'язані з річчю та її оглядом [1].

Методами дослідження під час огляду є безпосереднє спостереження зовнішніх ознак матеріальних об'єктів, їх вимірювання. Крім того, встановлення таких ознак може відбуватися не лише через їх візуальне споглядання, але й з використанням інших органів чуття – дотику, нюху, слуху.

Однак, у разі необхідності виявлення прихованої інформації шляхом застосування складного обладнання і спеціальних знань, звичайного огляду може бути недостатньо. Зокрема, неможна вважати дослідженням цифрового джерела доказової інформації його

зовнішній огляд або вивчення характеристик цифрового носія (наприклад, визначення його параметрів, моделі, інших зовнішніх індивідуалізуючих ознак).

Теж саме стосується і матеріальних носіїв, які містять на собі мікрооб'єкти. Встановлення змістовного елементу таких різновидів речових доказів завжди вимагає застосування додаткових технічних засобів, за допомогою яких ознаки та властивості перекодуються та об'єктивуються [2].

У контексті дослідження розроблених у науці критеріїв допустимості доказів, а також враховуючи те, що відповідно до ст. 86 КПК доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК, тому, встановлення допустимості матеріальної та процесуальної форми речових доказів має місце, якщо:

1) джерелом (носієм) доказової інформації є матеріальний об'єкт, який відповідає критеріям, зазначеним у ч. 1 ст. 98 КПК;

2) цей матеріальний об'єкт було виявлено, вилучено та оформлено уповноваженим учасником кримінального провадження;

3) під час виявлення та вилучення цього матеріального об'єкта дотримано порядок проведення процесуальної дії, в ході якої його отримано;

4) під час його виявлення та вилучення дотримано вимоги щодо процесуального оформлення.

Дослідження матеріального об'єкта як речового доказу для встановлення його достовірності вимагає вивчення механізму формування речового доказу як поза процесом, так і в рамках кримінального провадження (зокрема, умови виявлення, зберігання, копіювання слідів тощо), цілісності та незмінності упаковки матеріального об'єкта під час його руху у кримінальному провадженні та тотожності об'єкта, який направлявся на експертизу, та об'єкта, який був отриманий експертом (на підставі аналізу матеріалів кримінального провадження, упаковки об'єкта тощо) [3, с. 142].

Також важливою складовою дослідження речових доказів є їх зберігання. Загальні вимоги щодо зберігання речових доказів регламентовані в ст. 100 КПК. Відповідно до цієї статті, речовий доказ, наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається у сторони кримінального провадження, якій він наданий. Речові докази, надані суду, зберігаються в суді лише в окремих випадках [4, с.115].

Перевірка доказів завершується їх оцінкою. Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Таким чином, дослідження речових доказів полягає в аналізі їх сутнісних ознак, що відокремлюють їх від інших процесуальних джерел та речей, що мають значення для кримінального процесу. Дослідження речових доказів має місце під час збирання, перевірки та оцінки доказів, та є важливим елементом всебічного та об'єктивного розгляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 11 січня 2019 р., Київ, 2012 р. 344 с.
2. Крицька І. О. Речові докази у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 261 с.
3. Чупрікова І. Л. Допустимість доказів у світлі нового Кримінального процесуального кодексу: дис. ...канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 191 с.
4. Вапнарчук В. В. Щодо поняття доказів у кримінальному провадженні / В. В. Вапнарчук, Науковий вісник Ужгородського національного університету // Серія ПРАВО. Випуск 32, т. 32. С. 114-117.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СФЕРІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Кузіна І.В.

Студентка II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Метою дослідження є здійснення загального аналізу основних шляхів реформування системи ювенальної юстиції в Україні як важливого елементу у державному механізмі захисту прав неповнолітніх на сучасному етапі

Молоде покоління - основа будь якої держави. За 28 років незалежності виросло щонайменше 2 покоління людей, що готові і реформують країну саме зараз. Але, з роками все гостріше постає питання про регулювання моделі ювенальної юстиції щодо неповнолітніх, основна мета якої сприяти захисту прав та інтересів неповнолітніх, котрі вступили у конфлікт із законом.

Нині стан і тенденції злочинності неповнолітніх, як показує аналіз судової статистики, свідчать про нагальну потребу організації консолідованих і цілеспрямованих

дій суспільства та держави щодо попередження такої злочинності, запобігання її розвитку та зростанню. Так, за даними судової статистики, наданими Державною судовою адміністрацією України (ДСА), протягом 2016 року на розгляді суддів суду першої інстанції перебувало 6 041 кримінальне провадження щодо 7 438 неповнолітніх. З цієї кількості справ судами першої інстанції у 2016 році завершено судовий розгляд 4 240 кримінальних проваджень, у тому числі:

- 1) із постановленням вироку — 3 099 проваджень (із них на підставі угоди про примирення — 255, про визнання винуватості — 59);
- 2) із закриттям провадження у справі — 535 стосовно 574 неповнолітніх;
- 3) повернуто прокурору 140 обвинувальних актів стосовно 190 неповнолітніх;
- 4) із застосуванням примусових заходів медичного характеру — 12 кримінальних проваджень щодо 13 неповнолітніх. Кількість нерозглянутих кримінальних проваджень стосовно неповнолітніх на кінець звітного періоду становила 1 801.

У 2017 році кількість кримінальних проваджень щодо неповнолітніх збільшилася. Зокрема, протягом року у судах першої інстанції перебувало на розгляді 6 408 кримінальних проваджень щодо 7 976 неповнолітніх осіб. Із них розглянуто 3 872, у тому числі:

- 1) із постановленням обвинувального вироку — 2 854 провадження стосовно 3 462 осіб (із них на підставі угоди про примирення — 237 проваджень, а про визнання винуватості — 89);
- 2) із закриттям провадження у справі — стосовно 545 осіб;
- 3) із застосуванням примусових заходів медичного характеру — 15 проваджень щодо 16 осіб,
- 4) повернуто прокурору — 90 обвинувальних актів щодо 128 осіб. При цьому виправдано 19 неповнолітніх, що на 7 осіб більше у порівнянні з показниками 2016 року. На кінець звітного періоду в судах першої інстанції перебувало 2 536 нерозглянутих кримінальних проваджень [1].

Однак, не слід забувати, що незважаючи на суспільно-небезпечну поведінку, малолітні і неповнолітні правопорушники все ж не досягли того рівня психологічного, фізичного та соціального розвитку у порівнянні із повнолітніми правопорушниками, щодо яких законодавцем передбачене повне розуміння своїх вчинених дій. Так, постанова пленуму Верховного суду Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх, зазначає, що при розслідуванні і розгляді справ про злочини неповнолітніх останнім має бути реально забезпечено їхнє право на захист, оскільки істотне порушення такого права відповідно до п.3 ч.2 ст. 370 КПК[2] тягне

скасування вироку. У зв'язку з цим при попередньому розгляді справи щодо особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину у віці до 18 років, суддя згідно з п.5 ч.1 ст. 237 КПК [2] повинен з'ясувати, чи не було порушено її право на захист, а також вжити передбачених законом заходів до його забезпечення під час судового розгляду справи [3]. Також, досить важливим при розгляді справи є його вік; стан здоров'я та загального розвитку; характеристика (ставлення до навчання, праці, поведінка в побуті тощо); умови життя і виховання (дані про сім'ю, побутове оточення); обставини, що негативно впливали на його виховання; вплив дорослих підмовників та інших осіб, які втягнули неповнолітнього у злочинну діяльність а також його ставлення до вчиненого діяння.

Тож, виходячи з зазначених положень ми можемо дійти висновку, що чинне законодавство фактично змушує та ставить завдання перед суддями об'єктивно та в повній мірі дослідити особу неповнолітнього правопорушника, тобто створити психо-фізіологічний портрет для всебічного, неупередженого та об'єктивного прийняття рішення, стосовно подальшої долі малолітнього злочинця.

Високий рівень злочинності серед неповнолітніх, негативні кризові явища в економічній та соціальній сферах в державі вимагають створення системи державних органів та установ соціальної реабілітації неповнолітніх.

Аналізуючи досвід іноземних країн, зокрема Скандинавських, щодо розгляду правопорушень, скоєних неповнолітніми, доцільними буде перейняти деякі їх напрацювання, які показали свої позитивні результати за багато років. Це зокрема впровадження судді у справах неповнолітніх, що дозволить знати велике навантаження на суди загальної юрисдикції. Доцільність створення ювенальних судів, як показує досвід Швеції пов'язана з тим, що неповнолітні правопорушники мають особливий статус та потребують відповідного відношення від органів правосуддя. створення судів у справах неповнолітніх передбачено нормами Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6], де у ст. 18 закріплено, що у випадках, визначених законом, а також за рішенням зборів суддів відповідного суду, є можливість запровадження суддів з розгляду конкретних категорій справ. У місцевих загальних судах та апеляційних може діяти спеціалізація суддів зі здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх. До суддів таких спеціалізованих судів застосовуються особливі вимоги, такі як стаж роботи суддею не менше десяти років, досвід здійснення кримінального провадження в суді і особливо – високі морально-ділові та професійні якості

Також, досить позитивним зрушенням був законопроект «Про медіацію», який на жаль не прийняли, що дозволив би вирішувати деякі питання альтернативного (позасудового) методу вирішення спорів, за допомогою якого сторони намагаються в

рамках структурованого процесу за участі медіатора досягти згоди для вирішення їх спору, що важливо, якщо однією із сторін буде виступати неповнолітній.

І, найголовнішою ланкою в реформуванні системи ювенальної юстиції є зміна і доповнення засад роботи соціальних служб та ювенальної поліції щодо їх охоронної і наглядової функції.

Отже, проаналізувавши систему ювенальної юстиції України ми прийшли до висновку, що заходів задля забезпечення всебічного, ґрунтовного та правомірного рішення у справах що стосуються неповнолітніх, достатньо. Для покращення даної сфери нами були запропоновані деякі заходи щодо реформування системи і підведення її до передових країн світу у галузі ювенальної юстиції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Злочини неповнолітніх: про що говорить статистика?[Електронний ресурс]/Судово-юридична газета – Режим доступу: <https://sud.ua/ru/news/blog/117843-zlochini-nerovnolitnikh-pro-scho-govorit-statistika>
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012
3. Постанова пленуму Верховного суду «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» від 16.04.2004 № 5
4. Мірошніченко В. І. Окремі проблеми становлення ювенального права в Україні / В. І. Мірошніченко, А. М. Івановська, Н. І. Чудик-Білоусова // Університетські наукові записки. – 2013. – №3(47). – С. 20–33.
5. Окремі аспекти реформування системи ювенальної юстиції в Україні/ Галина Терещук//Актуальні проблеми правознавства.- Випуск 1 (№9). - 2017 р – С. 53-55.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 05.08.2018. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – ст. 545

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ «СТАРОГО» ТА «НОВОГО» КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Садовничий Д.А.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Маланчук П.М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

На сьогодні, коли Україна стала на шлях європейської інтеграції, що передбачає виконання закону, повагу до особи та її честі і гідності, яку допитують та вирішення

справи законним шляхом, тобто злочин повинен бути встановлений не шляхом побиття або психологічного тиску за для статистики успішності правоохоронних органів, як це було в СРСР, але у процесі словесної з ним розмови без жодних тисків на нього. Тому важливо зрозуміти, наскільки сучасне законодавство України краще у порівнянні з тим, яке було прийняте ще за часів СРСР і наскільки воно відповідає європейським нормам.

Допит - це процесуальна дія, змістом якої є регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть в ньому участь, та спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення об'єктивної істини у справі. Ці факти є джерелом доказів, а фактичні дані. Які вони містять – і є доказами у справі. Допит це найпоширеніший спосіб отримання доказів. У той самий час допит – є однією з найбільш складних слідчих дій; його проведення вимагає від слідчого високої загальної та професійної культури, глибокого знання в сфері психології людини. По суті, це є виклад в словесній або іншій формі інформації про обставини злочину, що має важливе значення для забезпечення правильного застосування закону. Тактика допиту ґрунтується на найбільш ефективних прийомах, які можуть сприяти одержанню повних та об'єктивних показань. Під час допиту використовуються різноманітні тактичні прийоми: постановка тих чи інших запитань, пред'явлення речових і письмових доказів, оголошення показань інших осіб, допит на місці події, роз'яснення суті наслідків вчиненого злочину, переконання у необхідності надання допомоги органам розслідування тощо.

Особливою рисою отримання інформації під час допиту є те, що її джерелом є людина, її психологічний і моральний стан, який може вплинути на відображення людиною основних обставин у справі. На сьогодні є спроби розглядати проблему допиту комплексно, тобто з погляду низки наук: як засіб доведення; як процес специфічного спілкування для отримання необхідної інформації, яка має значення для справи; як специфічне явище, яке має етичний і виховний бік.

У цьому розумінні проблема допиту символізує вчення про особливий(специфічний) спосіб спілкування, який використовують в кримінальній справі для отримання необхідної інформації від особи, яку допитують. Ця сфера кримінальної науки містить систему наукових рекомендацій про криміналістичні, психологічні та морально-етичні засоби дослідження особи, яку допитують, і правомірного впливу на нього. Отримання інформації методом допиту являє собою систему прийомів спілкування з джерелом інформації, тобто людиною, яка може дати важливі факти стосовно кримінальної справи. А тому завдяки допиту отримують інформацію не тільки в ході

слідчої дії, а й під час оперативно-розшукових заходів, організаційних та перевірочних дій слідчого.

На сьогодні допит розглядається, з одного боку, як метод отримання інформації про психологічне (ідеальне) висвітлення людиною обставин, які пов'язані з подією, що розслідують, а з іншого боку – як діяльність або спілкування, яке має процесуальну форму, щодо реалізації цього способу.

Допит як процесуальна діяльність являється формою реалізації тактичних, психологічних та інших прийомів і способів розслідування для отримання, дослідження, фіксування та перевірки показань особи, яку допитують стосовно події, яку розслідують. Отже, допит потрібно розглядати як спілкування слідчого з особою, яку допитують, у ході чого на основі встановленого психологічного контакту завдяки застосуванню різних психологічних прийомів особою, яка здійснює допит, досягається головна мета – отримання повних і точних показань по кримінальній справі. Недотримання процесуальних правил проведення допиту є порушенням закону і тягне за собою недійсність проведеної дії та недопустимість отриманих показань як джерела доказів.

Доволі часто виникає проблема про те коло осіб, які приймають участь у допиті та те, яке це має процесуальне значення та наслідки. На жаль, таке незрозуміння, досить часто, є і у суддів.

На жаль у сучасній судовій практиці в Україні стосовно кримінальних справ, часто паралельно з «новим» процесуальним Законом, може застосовуватися, за звичкою, положення «старого» Закону.

У зв'язку з такими обставинами і виникає плутанина та незрозумілість – проблеми правильного розуміння та застосування «нового» КПК України.

Дуже часто в судовій практиці, ми стикаємося з проблемою того, що більшість суддів та сторонни кримінального провадження не розуміють кола осіб, які приймають участь в допиті, однак, це є надзвичайно важливим для кримінального провадження в суді.

Принциповою різницею, між КПК України 1960 року та КПК України 2012 року є те, що у «старому» КПК є відсутність, такого поняття, як «судове слідство».

За нормами «нового» КПК України суддя став незалежним арбітром (ч. 6 ст. 22, ч. 3 ст. 26 КПК України), а сторони кримінального провадження отримали змагальність (ст. 22, ст. 26 КПК України) [2].

Аналізуючи положення ч. 1 ст. 300, ч. 3 ст. 303, ст. 307, ст. 308, ч. 2 ст. 311 КПК України 1960 року, можна дійти висновку, що у допиті свідка приймали участь наступні учасники процесу: прокурор, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач,

захисник, підсудний, суддя та народні засідателі (до їх виключення з КПК 1960), а також запрошений ним захисник. Така черговість та таким колом учасників процесу здійснювався допит щодо всіх допитуваних: підсудного, свідка, потерпілого, експерта.[1]

Для уточнення, необхідно вказати на певну відмінність щодо учасників допиту та порядку допиту підсудного, так як в такому допиті, після прокурора мав право допиту громадський обвинувач (ч. 1 ст. 300 КПК України 1960 року) [1].

Кримінальний процесуальний кодекс України має суттєві відмінності щодо кола осіб, які приймають участь у допиті та мають право в його участі, а разом з тим і порядок такого допиту.

Для з'ясування кола осіб, які відповідно до процесуального Закону, мають право приймати участь у допиті а разом з тим і його порядку, нами було проаналізовано зміст ст. ст. 351- 353, ст. 356 КПК України [2].

Стаття 351 КПК України визначає, що у допит і обвинуваченого, першим його допитує прокурор, а потім захисник. Разом з тим, далі ч. 1 цієї статті вказує, що «після цього обвинувачуваному можуть бути поставлені запитання потерпілим, іншими обвинуваченими, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також головуючим і суддями. Крім того, головуючий має право протягом всього допиту обвинуваченого ставити йому запитання для уточнення та доповнення його відповідей» [2].

Таким чином, ми бачимо, що законодавець виділяє та розмежовує такі поняття, як «допит» та «запитання», щослідую з абзацу 2 ч. 1 ст. 351 КПК України: «після цього йому можуть бути поставлені запитання...», зазначене вбачається і з положень ч. 11 ст. 352, ст. 353, ч. 2 ст. 356 КПК України [2].

Таким чином, ми бачимо, щовідповідно до ч. 11 ст. 352, 353, ч. 2 ст. 356 КПК України, що у допиті приймають участь лише сторонни кримінального провадження: сторона обвинувачення та сторона захисту, а всі інші учасники судового процесу, головуючий і судді мають право ставити лише питання, тобто останні не приймають участь у допиті [2].

Разом з тим, потрібно звернути увагу, що, в допиті приймають участь не сторони кримінального провадження, а лише прокурор та захисник (ч. 1 ст. 351, ч. 6 ст. 352, ст. 353, ч. 2 ст. 356 КПК України), всі інші учасники судового процесу, головуючий і судді мають право ставити лише питання [2].

Тобто моментом закінчення допиту є закінчення допиту стороною кримінального провадження, наприклад ч. 11 ст. 352 КПК України [2].

Зазначене, має колосальне процесуальне значення та відповідні, в тому числі і процесуальні наслідки.

Як вбачається з положення ч. 1 ст. 352 КПК України, перед допитом свідок попереджається про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та завідомо неправдиві показання. За ч. 1 ст. 353 КПК України перед допитом потерпілий попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання [2].

Відповідно до положень ч. 1 ст. 95 КПК України, показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження [2].

За таких обставин, вбачається, що показаннями не можуть вважатися відомості, які надані в усній або письмовій формі після допиту, тобто відповіді на запитання інших учасників судового процесу, головуючого і суддів. А як наслідок, свідок та потерпілий не можуть нести відповідальність за відповіді на запитання інших учасників судового процесу, головуючого і суддів, а разом з тим, свідок не підлягатиме відповідальності за відмову відповідати на такі запитання.

Разом з тим, відповіді на запитання інших учасників судового процесу, головуючого і суддів не є джерелом доказів (ч. 8 ст. 95 КПК України), так як такі відповіді не є показаннями [2].

Зазначене повністю відповідає принципам та основним ідеям КПК України 2012 року, так як, не секрет, що «новий» кримінальний процес за своєю деєю схожий на кримінальний процес в США, де є лише дві сторони: прокурор і адвокат, а між ними незалежний арбітр - суд.

Разом із цим передбачаються принципи: змагальності (ст. 22 КПК України), диспозитивності (26 КПК України).

Отже, порівнявши два кримінально-процесуальних кодекси можна дійти висновку, що сучасний кодекс, який зараз є чинним відповідає тому демократичному та прогресивному напрямку, який обрала для себе Україна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України 28.12.1960.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України 13.04.2012.
3. Кримінальний процес України / Коваленко Є.Г, Маляренко В.Т , Київ Юрінком інтер 2006р, С.308-311
4. LIGA:ZAKON URL: <https://blog.liga.net/user/ponomarenko/article/19694>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

Бавикін А. Ю.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Ільченко О.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Обшук – це не просто слідча дія (як про обшук стисло вказано в Кримінальному процесуальному кодексі України), а заздалегідь спланований, добре підготовлений комплекс розвідувальних, оперативно-розшукових, слідчих та організаційних дій з чітко продуманим алгоритмом та тактичними прийомами, який проводиться з метою отримання доказів та відшукування осіб в кримінальному процесі [1].

Конституція України кожному гарантує недоторканість житла. Зокрема не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Тому для отримання такої ухвали слідчому, прокурору потрібно подати клопотання до слідчого судді в якому аргументувати необхідність проведення обшуку. Зокрема, що докази (речі, документи, знаряддя кримінального правопорушення), які вилучаються під час обшуку і мають істотне значення для слідства та проведення такої слідчої дії є найбільш доцільним та ефективним способом для відшукування та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя особи. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора.

Приклад достатньої аргументації для проведення обшуку можна знайти в рішенні ЄСПЛ у справі «Ратушна проти України», були наявні показання свідка, відповідно до яких автомобіль, схожий на автомобіль сина заявниці, був помічений поруч з магазином в ніч, коли сталася крадіжка. Крім того, були показання свідків про те, що син заявниці на час подій проживав в іншому місці; були також наявні фактичні докази та показання свідків, що він проживав разом із заявницею в її будинку. Суд зазначає, що вищезазначені докази могли породити думку про те, що вкрадені речі могли б зберігатися у домогосподарстві заявниці [2].

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий

інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку. Тобто за наявності вищенаведених обставин уповноважені особи(слідчий, прокурор) спочатку проводять обшук, а потім терміново звертаються до суду для отримання відповідної ухвали.

Згідно ч.1 ст.107 КПК проведення обшуку в обов'язковому порядку фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Така фіксація здійснюється безперервно [3].

Окрім цього незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії потрібна обов'язкова участь не менше двох понятих. Поняті – це незаінтересовані особи, тобто сторонні особи, які не мають жодного відношення до обставин кримінального провадження і запрошуються для участі в слідчій дії і спостереження і засвідчення своїми підписами відповідність записів у протоколі проведеним діям. Згодом, сторона обвинувачення, чи сторона захисту має право вимагати виклику понятих до суду та допиту їх у якості свідків [1]. Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження [3].

Також слідчому, прокурору потрібно вжити належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката. На прибуття адвоката надається три години. У разі не допуску адвоката до проведення обшуку докази які будуть отримані під час обшуку будуть визнані недопустимими тобто не будуть враховані судом, а обвинувачення яке буде ґрунтуватися на них стане «Плодом отруєного дерева». Факт не допуску адвокат буде зобов'язаний доводити в суді.

Перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності - іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою адміністративну відповідальність.

Згідно ч.5 ст. 236 КПК України: «Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку». Тобто отримавши ухвалу на проведення обшуку і ознайомившись з її змістом і з'ясуєте, що саме шукає

слідчий. Після цього іноді краще добровільно віддати зазначені речі це збереже вам час і допоможе уникнути безладу в вашій оселі, гаражі або сховищі. Таким чином мета обшуку буде досягнута. У випадку коли уповноважені особи будуть продовжувати проводити обшук, запишіть це до зауважень у протоколі про проведення обшуку[3].

Протокол про проведення обшуку складається в двох екземплярах слідчим, прокурором який проводив обшук і вручається особі, у якої проведено обшук, а в разі її відсутності –повнолітньому членові її сім'ї або його представникові. Також, у протоколі зазначається опис вилучених документів та тимчасово вилучених речей за їх наявності. Всі особи які брали участь у обшуку засвідчують протокол своїми підписами.

Отже, для того щоб провести законний обшук слідчому, прокурору потрібно подати клопотання до слідчого судді, в якому чітко обґрунтувати підстави обшуку, а суддя розглядаючи таке клопотання повинен шукати баланс між виконанням цієї слідчої дії та повагою до приватного життя. Під час проведення обшуку уповноважені особи повинні діяти виключно в рамках закону тим самим забезпечуючи допустимість доказів, які будуть отримані під час обшуку для досягнення завдань, які визначені Кримінально процесуальним кодексом України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Обшук за новими правилами: тактика самозахисту, дата звернення 17.04.2019, URL : <https://blog.liga.net/user/kryibachkovskiy/article/30486>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88), дата звернення 17.04.2019, URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Справа «Ратушна проти України», дата звернення 17.04.2019, URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_821.

ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ, ЯК ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Нестеренко Ю.О.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Одним з основних інститутів кримінального процесу є доказування. Відповідно до ст.84 КПК України визначено, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані

отримані передбаченим Кримінальним процесуальним кодексом порядку на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд встановлюють наявність або відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [1]. Отже, докази це фактичні дані, що встановлюють наявність або відсутність фактів та обставин які мають значення для кримінального провадження.

Також в кодексі зазначено, що процесуальними джерелами є:

- 1) показання;
- 2) речові докази;
- 3) документи;
- 4) висновки експертів.

Кримінально процесуальний кодекс України закріплює поняття та умови допустимості показань з чужих слів, як процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні. Дана норма вказує на те, що якщо немає можливості допитати особу, яка, ймовірно, давала первинні показання, а пояснення з чужих слів були відібрані уповноваженим суб'єктом з дотриманням належної процедури і належним чином оформлені, то такі показання автоматично стають допустимими доказами по справі [1].

Існують різні думки вчених щодо цієї норми закону. Одні вважають її необхідною в доказуванні, другі наполягають на її удосконаленні, треті виступають за її виключення з чинного КПК. Наприклад, негайного скасування статті 97 КПК, щодо виключення положення про визнання доказами показань з чужих слів, вимагає народний депутат Г. Москаль у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення зміни до Кримінального процесуального кодексу України» обґрунтовуючи це тим, що кримінальне провадження, буде базуватися на звичайних плітках та чутках, що завдають шкоди людству багато років [2].

Кримінально процесуальний кодекс надає ряд обставин при яких визнання показання з чужих слів слід вважати допустимими.

Першою обставиною є значення пояснень і показань, у випадку їх правдивості, для з'ясування певної обставини і їх важливість для розуміння інших відомостей.

В даному випадку така позиція законодавця є спірною і тому виникає питання, як можна оцінювати правдивість таких показань, якщо особу, яка давала їх первинно неможливо допитати?

До інших обставин при вирішенні питання про допустимості доказів з чужих слів відносяться обставини надання первинних пояснень, які викликають довіру щодо їх достовірності. Але знову ж таки питання, як можуть бути встановлені обставини надання первинних пояснень, окрім тих, які висловлює сам допитуваний? Переконливість

відомостей щодо факту надання первинних пояснень. Законодавець не зазначив, які відомості, в даній ситуації будуть вважатися переконливими і як можна їх перевірити?

КПК закріплює перелік обставин за якими суд має право визнати неможливим допит особи. До них відносяться її відсутність під час судового засідання внаслідок смерті або через тяжку фізичну чи психічну хворобу, якщо особа відмовляється давати показання в судовому засіданні, не підкорюючись вимозі суду, не прибуває на виклик до суду, а її місцезнаходження не було встановлено шляхом проведення необхідних розшукових заходів [1]. Виходить, якщо особа, яка давала первинні показання померла, або переховується, то ми в апріорі повинні вірити тим показанням, які нам від її імені переказують.

У практиці ЄСПЛ показання з чужих слів теж визнаються допустимими за деяких обставин. Зокрема, умовою допустимості непрямих доказів Суд визнав те, що за конкретних обставин їх використання не є несправедливим. Умовою допустимості показань з чужих слів, як правило, є можливість обвинуваченого провести перехресний допит свідків обвинувачення. Однак у низці рішень (наприклад, *Vocos – Cuesta v. The Netherlands*; *Mild and Virtanen v. Finland*) ЄСПЛ вказував на те, що ст.6.3 (d) Конвенції вимагає можливості перехресного допиту свідків тільки в тому разі, коли показання відіграють основну або вирішальну роль в ухваленні рішення. Таке обмеження пов'язане із тим, що в їх змісті не виключено надмірну частку суб'єктивності. Як правило, засудження не має бути засноване на показаннях свідка, якому обвинувачений не мав можливості поставити запитання на досудовій стадії, коли свідок давав показання, або на більш пізній стадії процесу [3].

Ст.97 КПК України встановлює три винятки з правила про недопустимість показань із чужих слів: 1) незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів; 2) сторони погоджуються визнати їх доказами; 3) підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана [1].

Охарактеризувавши вище статті КПК стає зрозуміло, що показання з чужих слів можуть використовуватися як докази, якщо неможливо допитати особу яка давала первинні пояснення у виняткових випадках, але це виглядає як остання соломинка за яку повинна хапатися особа, яка відбирає пояснення чи проводить допит. Вірогідність спотворення пояснень однієї особи іншою дуже велика. Це може бути викликано рядом причин, таких як навмисне спотворення, особиста заінтересованість в результатах розгляду справи, особливості світосприйняття, психічного стану, рівень інфантильності,

вади слуху чи зору, які не впливають на життєдіяльність, але можуть дати неправильну картину подій та ін.

Також не слід пам'ятати про те, що особі навмисно може бути повідомлено завідомо неправдиві показання, про достовірність яких вона не може відповідати.

У практиці США гарантіями того, що показання достовірні, є публічне складення ним присяги, а отже, усвідомлення можливості відповідальності за неправдиві свідчення; здійснення безпосереднього допиту дає можливості суду та присяжним спостерігати за його емоціями, виразом обличчя; проведення перехресного допиту сприяє виявленню розходжень у свідченнях тощо.

Особливе місце в англійському праві займає визнання вини обвинуваченого, яке було повідомлене третім особам, зокрема посадовій особі правоохоронних органів. Умовами їх допустимості є добровільність такої заяви та дотримання прав цієї особи.

На нашу думку, законодавцю варто повернутись до питання законодавчого визначення показань з чужих слів, як процесуального джерела доказів, однак лише після ґрунтовного дослідження законодавчого визначення поняття та умов їх застосування у міжнародних нормативно-правових актах та національному законодавстві зарубіжних країн, а також вивчення практики їх використання міжнародними судами та національними судами іноземних держав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінально процесуальний кодекс України : чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 15 березня 2019 р. Київ, 2019. 366 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо невизнання доказами суб'єктивних думок та неперевірених показань з чужих слів)» URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG1MO00B.html.
3. Cose of Mild and Virtanen v. Finland Application nos. 39481/98 and 40227/98 URL : <http://echr.ketse.com/doc/39481.98-40227.98-en-20050726/view/>.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСТАВИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Прокопенко К. В.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Застава - це один з найбільш ефективних заходів. Метою даного запобіжного

заходу є певна грошова зацікавленість у збереженні грошової суми та особисті зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого перед іншими суб'єктами, які виступили заставодавцями. Оскільки у випадку відмови від виконання обов'язків, покладених на нього, може загрожувати втратою грошових коштів, що й породжує певний державний примус.

Застава - це запобіжний захід, суть якого полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок суду, який обрав такий запобіжний захід, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, під умовою звернення внесених коштів у дохід держави в разі невиконання цих обов'язків [1].

Ціллю застави є забезпечити виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, зокрема, його явки до слідчого та суду, попередження вчинення нових кримінальних правопорушень.

Застава може обиратися як до підозрюваного, обвинуваченого, який не тримається під вартою, так і щодо особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Згідно з ч. 3 ст. 183 КПК, сказано, що при винесенні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слідчий суддя, суд зобов'язаний визначити розмір застави, яка є достатньою для забезпечення виконання обов'язків, передбачених КПК.

Незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення заставу можна застосовувати до всіх підозрюваних чи обвинувачених згідно з положенням статті 182 КПК, проте є і випадки такого обмеження, котрі будуть зазначені у ході нашого дослідження.

Проте, передбачено випадки, за яких розмір застави не визначається. Наприклад: щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування; щодо злочину, який спричинив загибель людини; щодо особи, стосовно якої в цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею [1].

Застава може бути внесена підозрюваним, обвинуваченим або іншою особою, яка діє від його імені, або заставодавцем - іншою фізичною чи юридичною особою. Заставодавець, тобто особа, яка може внести заставу, відповідно до положень КПК, має внести гроші згідно з положеннями Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 р. № 15 (далі - Порядок внесення коштів) [2].

Загалом, частиною другою статті 182 КПК передбачено перелік осіб, що не можуть

бути заставодавцями. Наприклад, юридична особа державної або комунальної власності або така, що фінансується з місцевого, державного бюджету або в статутному капіталі якої є частка державної, комунальної власності, або яка належить державному, комунальному суб'єкту господарювання [1, с. 98].

У Законі чітко передбачено перелік критеріїв, котрі застосовуються для з'ясування розміру запобіжного заходу – застави. Такими критеріями є всі обставини вчиненого кримінального правопорушення, майновий та сімейний стан підозрюваного, обвинуваченого, характер ризиків, передбачених у ст. 177 КПК.

Законодавець визначив випадки, за яких розмір застави може бути й більшим. Коли судом встановлено, що застава не здатна забезпечити виконання особою, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні злочину, покладених на неї обов'язків, застава може бути призначена в розмірі, який перевищує 80 чи 300 розмірів мінімальної заробітної плати [1, с. 98].

Після отримання документа, що підтверджує внесення застави, та його перевірки, уповноважена службова особа місця ув'язнення, здійснює звільнення підозрюваного з-під варти [1].

Наслідками невиконання підозрюваним, обвинуваченим чи заставодавцем обов'язків, покладених на них під час обрання застави як запобіжного заходу є звернення грошових коштів у дохід держави (зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України). У разі звернення застави в дохід держави до підозрюваного, обвинуваченого застосовується або інший, більш суворий запобіжний захід, або застава вже в більшому розмірі (ч. 10 ст. 182 КПК).

На нашу думку, з метою розширення гарантованих законом процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, захисника, законного представника й заставодавця при вирішенні питання про зверненні суми застави в дохід держави суд повинен мати беззаперечні докази того, що підозрюваний, обвинувачений, заставодавець, захисник, законний представник тощо, повторно не прибули в судові засідання без поважних причин. Це гарантуватиме законні права вказаних суб'єктів кримінального процесу від безпідставного та поспішного звернення суми застави в дохід держави.

Питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням прокурора або за власною ініціативою суду в судовому засіданні де має бути присутній підозрюваний (обвинувачений), їх захисників.

Крім того, на сьогодні в кримінальному судочинстві за різні злочини передбачено окремі критерії визначення розміру застави. Проте для корупціонерів існуючі розміри застави є неадекватно мізерними, оскільки отримані ними неправомірні вигоди протягом

усіє протиправної діяльності значно перевищують їх.

З іншого боку, установлення такого відносно «безальтернативного» розміру застави, який буде залежати виключно від розміру неправомірної вигоди або вартості одержаного злочинним шляхом майна, може призвести до непоодиноких випадків, коли підозрюваний (обвинувачений) буде неспроможний сплатити саме таку суму, а отже, щодо нього будуть невиправдано застосовані інші більш суворі види запобіжних заходів. Такий підхід також позбавляє й суд вирішувати ці проблемні питання, виходячи з результатів оцінки зібраних під час досудового розслідування доказів вини підозрюваного чи обвинуваченого, що є неприпустимим.

Слушно зазначає Ю.В. Лисюк, що законодавець при визначенні меж застави зовсім не регулює механізм визначення та призначення розмірів застави саме у виняткових випадках, більше того, не розшифровує критерії визначення виняткових випадків, що більше зводиться до формального підходу та суб'єктивності прийняття рішення слідчим суддею, судом [3, с. 218].

Тому, вважаємо що законодавцю варто удосконалити дану норму та чітко напрацювати механізм визначення та призначення розмірів застави з метою уникнення розбіжностей при застосуванні запобіжного заходу у виді застосування застави на практиці.

Застосування запобіжного заходу у виді застави, особливо щодо осіб, які підозрюються, обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень майнового характеру у великих або особливо великих розмірах, є важливим кроком до демократизації українського законодавства, та альтернативою і можливістю особи шляхом внесення відповідної грошової суми перебувати на волі під час кримінального провадження, а не в слідчому ізоляторі. Разом з тим кримінальний процесуальний інститут застави потребує удосконалення та подальшого аналізу з метою належного застосування для забезпечення прав і свобод людини і громадянина при здійсненні кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Порядок внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 р. No 15 / [Електронний ресурс]. - Режим доступу до Порядку : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-Н>.

3. Лисюк Ю.В. Окремі аспекти застосування запобіжного заходу у вигляді застави. / Ю.В. Лисюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. № 7. – 2014 р. – с.216-219.

ЕКСТРАДИЦІЯ ОСІБ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Саєнко Е. С.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Сьогодні процес екстрадиції осіб у кримінальному провадженні та проблеми, що виникають під час видачі таких осіб зарубіжними країнами, є актуальними. Ця тема доволі часто розглядається в науково-практичних конференціях, наукових статтях, монографіях, але досі залишаються проблемні питання щодо процесуального аспекту екстрадиції. Також активно ведуться дискусії з приводу розмежування поняття «екстрадиція» та «видача особи», хоча в кримінально-процесуальному законодавстві ці поняття є тотожними.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі поняття «екстрадиція» та «видача осіб», з'ясування проблемних питань правозастосування інституту екстрадиції.

Кримінальне процесуальне законодавство України визначає екстрадицію як видачу особи державі, уповноваженими органами якої вона розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання вироку. Інститут екстрадиції займає важливе місце серед інших форм співробітництва держав щодо запобігання вчинення злочинів.

Поняття «екстрадиція» походить від латинських слів *ex* — з, *поза* і *traditio* — видача, передача. «Видача злочинців – це передача злочинців державою, на території якої вони перебувають, іншій державі (на її вимогу) для притягнення їх до кримінальної відповідальності або для приведення у виконання обвинувального судового вироку, який набув чинності» [1].

О. І. Виноградова зазначає, що «екстрадиція це певний процес, що ґрунтується на міжнародних угодах, нормах національного законодавства, пов'язаний з наданням державами правової допомоги, а саме передачі підозрюваного, обвинуваченого або

засудженого державою для притягнення його до кримінальної відповідальності чи виконання винесеного вироку» [2, с. 14].

Український вчений А. Г. Маланюк дає визначення поняттю «видача осіб» як «діяльність компетентних органів, що базується на загальновизначених принципах міжнародного права, нормах міжнародних договорів і внутрішньодержавного законодавства, в ході якої держава у випадку, якщо вона потерпіла від злочину чи він був вчинений на її території або ж її громадянином, запитує і отримує обвинуваченого, підсудного чи засудженого з держави, на території якої він перебуває, з метою притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку, або ж розглядає заявлене клопотання іноземної держави і передає запитувану особу» [3, с. 13].

Так, як стверджує Удалова Л. Д. «екстрадиція відрізняється від видачі, в першу чергу, змістом, оскільки включає в себе стадію порушення ініціативи про передачу (видачу) особи; процес прийняття рішення з даного питання компетентними органами двох держав; стадію оскарження прийнятого рішення; власне процес передачі (видачі) особи; легалізацію вироку судом тієї держави, яка прийняла дану особу тощо. Екстрадиція – сукупність заходів щодо видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку» [4, с. 14-15].

Екстрадиція регулюється як національним законодавством, так і міжнародними угодами (двосторонніми та багатосторонніми договорами). Але є країни, у яких угоди з Україною про видачу осіб не існує. В таких випадках ведуться взаємні переговори про екстрадицію і видачу особи є правом країни, оскільки взаємного договору немає.

Україна є учасницею міжнародних багатосторонніх договорів щодо запобігання вчиненню злочинів. Такими договорами є: Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, Додатковий Протокол 1975 року, Другий додатковий протокол 1978 року, Третій додатковий протокол 2010 року, Четвертий додатковий протокол до Конвенції 2012 року, Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, Додатковий Протокол 1978 року та Другий додатковий протокол до Конвенції 2001 року, Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року, Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 року, Додатковий протокол до Конвенції 1997 року та інші.

Так екстрадиція між країнами Європи здійснюється на підставі Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року. Між країнами СНД екстрадиція здійснюється відповідно до Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 року.

Як зазначає Діденко Є. О. «в Україні діє близько 30 двосторонніх договорів про правову допомогу у кримінальних справах із країнами як ближнього, так і далекого зарубіжжя. Такі договори укладені із Республікою Білорусь, Республікою Грузія, Естонською Республікою, Латвійською Республікою, Республікою Польща, Канадою, Сполученими Штатами Америки, Республікою Куба, Федеративною Республікою Бразилія, Російською Федерацією та іншими країнами. Вони визначають обсяги і види правової допомоги під час розслідування злочинів, можливість застосування норм процесуального законодавства запитуючої сторони під час виконання доручення, умови, підстави і порядок видачі осіб для кримінального переслідування тощо» [5, с. 100].

При наявності двостороннього договору питання видачі особи є зрозумілим, оскільки якщо особа не має дипломатичного імунітету, то є два шляхи вирішення цієї проблеми: притягнення до кримінальної відповідальності або видача зацікавленій стороні. Однак бувають більш складні ситуації: «коли влада однієї країни, затримавши громадянина іншої, не впевнена, що якщо він буде виданий тій країні, громадянином якої є, то буде покараний. У цьому випадку починається процес переговорів, що обертається тривалим перебуванням людини у в'язниці до суду, а іноді і без суду. Перешкодою для екстрадиції може бути істотна різниця в мірах покарання за аналогічні злочини в різних країнах; переконання представників країни (тієї, що передає, або тієї, що приймає злочинця) в тім, що особа буде піддана катуванням тощо. У зв'язку із цими та іншими обставинами в багатьох договорах про правову допомогу передбачається не тільки видача злочинців, але й відмова у видачі» [6, с. 196].

Науковці стверджують, що умови екстрадиції не завжди відповідають міжнародним Пактам про права. Одайник наводить яскравий приклад з цього приводу, що «трапляються випадки, коли між країнами йдуть переговори про видачу, що нерідко тривають кілька років, а громадянин, провина якого судом ще не доведена, всі ці роки перебуває в очікуванні висновку. Загальноприйняті й, здавалося б, цілком розумні положення міжнародного права в подібних випадках ускладнюють діяльність національних правоохоронних органів, суперечать внутрішньому законодавству й пактам про права людини» [6, с. 196].

Таким чином, для удосконалення процесу екстрадиції, законодавець має створити єдиний нормативно-правовий акт, в якому має бути чітко розмежоване поняття «екстрадиція» та «видача осіб», а також закріплені процесуальні норми щодо видачі осіб у відповідності з міжнародним законодавством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юридична енциклопедія : В 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. Київ, 1998. Т.1.
2. Виноградова О. І. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочин . *Адвокат*. 1999. № 1. С. 13–14.
3. Маланюк А. Г. Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» Київ, 2004. 20 с.
4. Удалова Л. Д., Мотиль В. І., Гумін О. М. Прокурорський нагляд за екстрадицією особи: навч. посіб.– Київ: Скіф, 2012. – 144 с.
5. Діденко Є. О. Впровадження та застосування міжнародного співробітництва в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. Вип. 4, част. 2. С. 99-103. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_4/part_2/17.pdf (дата звернення: 20.03.2019).
6. Одайник Б. М. Проблемні питання розвитку інституту екстрадиції. *Правова держава*. 2009. Вип. 11. С. 195-198. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/7234/195198%D1%84.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 25.03.2019).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Гончаренко А.В.

*Студентка III курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Ільченко О.В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Детальний аналіз практики впровадження вимог чинного Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей кримінального судочинства стосовно неповнолітніх свідчить про істотне зменшення рівня кримінальної репресії та гуманізацію кримінальної відповідальності дітей. Важливість нововведень виявляється, зокрема, в тому, що з метою посиленої охорони прав і законних інтересів неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених виділено деякі особливості застосування запобіжних заходів щодо цієї категорії суб'єктів кримінального провадження відповідно до стандартів світової спільноти.

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх здійснюється у загальному порядку з урахуванням особливостей, передбачених гл.38 КПК, та із дотриманням принципу

забезпечення реалізації неповнолітніми особами права користуватися додатковими гарантіями, встановленими національним законодавством та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою. Якщо норми КПК суперечать такому міжнародному договору, застосуванню підлягають згідно із ч.4 ст.9 КПК положення відповідного договору [3].

Кримінальне процесуальне законодавство України передбачає можливість застосування до неповнолітніх, які вчинили кримінальне правопорушення, як загальних, так і спеціальних запобіжних заходів. Загальними запобіжними заходами відповідно до положень ст. 176 КПК України є: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою. Тимчасовий запобіжний захід – затримання особи. Спеціальним запобіжним заходом, застосування якого можливе виключно до неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, є передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи [2].

Запобіжні заходи застосовуються відносно особи, яка ще не визнана судом винною у вчиненні кримінального правопорушення і, відповідно до конституційної засади (принципу) презумпції невинуватості, вважається невинуватою, незалежно від того, доросла ця особа чи неповнолітній, - усі рівні перед законом [1].

Законодавство виділяє для неповнолітніх, дещо відмінну від загальної, схему застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

Для осіб, які не досягли 18 років, згідно ч.1 ст.492 КПК України, за наявності підстав, з урахуванням його вікових та психологічних особливостей, роду занять може бути застосовано один із запобіжних заходів, передбачених ч.1-2 ст.176 КПК України, а саме: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою, а також затримання особи [2].

Особисте зобов'язання ґрунтується на ефекті страху. Особиста порука й нагляд – на ефекті сорому (соромно не виправдати довіри, соромно, що за тебе відповідають інші, ти не можеш стримати слово, дане своїм близьким). Так, підлітку, який «оступився», необхідний такий запобіжний захід, який би забезпечував контроль за його поведінкою.

Особа, яка взяла на себе зобов'язання про нагляд має право відмовитися від його подальшого виконання, повідомивши про це заздалегідь. Цікаво, що при передачі неповнолітнього під нагляд адміністрації дитячої установи, в якій він виховується, закон не передбачає двосторонньої згоди на застосування цього запобіжного заходу не тільки адміністрації дитячої установи, в якій виховується неповнолітній, а й самого неповнолітнього.

Особливістю застосування заходів затримання та тримання особи під вартою до неповнолітнього є те, що їх можна використати лише в разі, коли особа підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, зазначеним у статті 177 КПК України.

Тримання під вартою є найсуворішим запобіжним заходом, що максимально обмежує свободу й особисту недоторканність громадян. Таким чином, неповнолітній перебуває під постійною підвищеною увагою юристів, політиків, правозахисників. Затримання та взяття під варту як запобіжні заходи можуть застосовуватися до особи, яка не досягла 18 років, лише у виняткових випадках, коли це зумовлено тяжкістю кримінального правопорушення, у вчиненні якого її підозрюють, обвинувачують [4].

Вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу щодо неповнолітнього підозрюваного й обвинуваченого, слідчий повинен враховувати не тільки загальні положення закону, а й норми кримінального та кримінального процесуального законодавства, що мають застосовуватися в кожному конкретному випадку, – ті, що регулюють умови відповідальності неповнолітніх і порядок здійснення кримінального провадження. Крім вікових особливостей, потрібно

Крім загального переліку запобіжних заходів законодавець виділяє для неповнолітніх окрему статтю КПК, а саме ст.493 КПК України, згідно з якою до неповнолітніх може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд цієї установи [2].

Окрім цього, законодавцем закріплено можливість осіб, які здійснюють нагляд, відмовитись від подальшого виконання зобов'язань, покладених на них при застосуванні цього запобіжного заходу, а також необхідність встановлення взаємовідносин між неповнолітнім та особами, які можуть здійснювати нагляд, збір даних стосовно останніх до передачі під нагляд [3].

Отже, на нашу думку, найбільш ефективним запобіжним заходом, що може бути застосований відносно неповнолітнього, є саме нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, оскільки ні особисте зобов'язання, ні особиста порука, ні домашній арешт, ні застава не мають такого стримуючого й виховного впливу на неповнолітнього. У разі застосування цього запобіжного заходу між органом досудового розслідування та підозрюваним перебуває посередник, який несе не тільки правову, а й моральну відповідальність перед органами слідства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сівак О. В. Запобіжні заходи у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1407/1/sivak_dis.pdf.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доп. станом на 11.01.2019 р. Київ, 2012. 486 с.
3. Про практику здійснення судами кримінального провадження щодо неповнолітніх: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 16.01.2017 № 223-66/0/4-17. URL: http://zib.com.ua/ua/print/127476-list_vssu_vid_16012017_223-6604-17_pro_praktiku_zdiysnennya_.html.
4. Щербакова Г. Особливості застосування запобіжних заходів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/12-2016/sherbakova.pdf>.

Наукове видання

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 2

Відповідальний за випуск О. М. Резнік

Комп'ютерне верстання А. В. Стеблянка

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Формат 60×84/16. Ум.-друк. арк. 20,93. Обл.-вид. арк. 26,31. Тираж 100 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.